

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Δίκαιο και Οικονομία –Master in Law and Economics
Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών & Διεθνών
Σπουδών Πανεπιστημίου ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΩΣ ΝΕΑ
ΜΟΡΦΗ ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΕ
ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : Κ. Δελούκα-Ιγγλέση

Εισηγήτρια : Μαρία Ελ. Καβαδέλλα

Στον πατέρα μου

«Δεν θα πρέπει να διαπραγματευόμαστε από φόβο. Αλλά να μη φοβόμαστε να διαπραγματευόμαστε» (John F. Kennedy, πρόεδρος ΗΠΑ, 1917-1963)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου κ. Κορνηλία Δελούκα- Ιγγλέση για την πολύτιμη συμβολή της στην διαμόρφωση του θέματος της παρούσας εργασίας μου αλλά και για την υποστήριξη της και την καθοδήγηση της κατά την συγγραφή της .

Περαιτέρω οφείλω να ευχαριστήσω τους διδάσκοντες καθηγητές και το σύνολο του διδακτικού προσωπικού στο ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, Δίκαιο και Οικονομία –Master in Law and Economics, Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών & Διεθνών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για τις γνώσεις που μου προσέφεραν κατά την διάρκεια των σπουδών μου.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	1
Abstract.....	3
Συνοτομογραφίες.....	4
Εισαγωγή	5
Κυρίως μέρος.....	8
1. Οι μορφές εναλλακτικής επίλυσης διαφοράς: ιστορική αναδρομή, έννοια, η εμφάνισή τους στην σύγχρονη ιστορία και οι σύγχρονες μορφές τους.....	8
1.1. Ιστορική αναδρομή στις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών	8
1.2. Έννοια εναλλακτικής επίλυσης διαφορών	13
1.3. Η εμφάνιση των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών στην σύγχρονη ιστορία	14
1.4. Οι σύγχρονες μέθοδοι εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.....	17
i. Η Διαιτησία (arbitration)	17
ii. Διαπραγματεύσεις (negotiations).....	18
iii. Συμφιλίωση (conciliation)	19
iv. Διευκόλυνση (facilitation)	20
v. Πρώιμη ουδέτερη αξιολόγηση (early neutral evaluation-ENE, fact finding).....	20
vi. Απευθείας ηλεκτρονική επίλυση διαφοράς (online dispute resolution, ODR)20	
vii. Συνήγορος του πολίτη (ombudsman)	21
viii. Ο Θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ελλάδα.....	21
ix. Ο Συμβιβασμός.....	22
Βιβλιογραφία κεφαλαίου 1	23
2. Η Διαμεσολάβηση (Mediation)	26

2.1. Νομοθετικό πλαίσιο της διαμεσολάβησης στην Ελλάδα και στην Ευρώπη ...	26
i. Ενωσιακή (Κοινοτική) Νομοθεσία.....	26
ii. Ελληνική Νομοθεσία	27
2.2. Η έννοια της διαμεσολάβησης.....	28
2.3. Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης	29
i. Διαρθρωμένη διαδικασία.....	29
ii. Τα μέρη επιχειρούν	30
iii. Εκουσίως.....	31
iv. Επίλυση της διαφοράς με συμφωνία	32
v. Με τη βοήθεια διαμεσολαβητή.....	33
2.4. Η κατάρτιση και διαπίστευση των διαμεσολαβητών στην Ελλάδα	34
2.5. Οι αρχές της διαμεσολάβησης.....	35
i. Η αρχή της εμπιστευτικότητας.....	36
ii. Η ιδιωτική αυτονομία – η αρχή της εκούσιας υπαγωγής και της εκούσιας συνέχισης της διαδικασίας.....	40
iii. Η αρχή της μη δεσμευτικότητας μέχρι τη σύναψη συμφωνίας επίλυσης.	41
iv. Η αρχή της ουδετερότητας, της αμεροληψίας και του μη επικριτικού ρόλου του διαμεσολαβητή	42
v. Η αρχή του ελέγχου της εξουσίας δέσμευσης των μερών.....	46
vi. Η αρχή της υποχρεωτικής παράστασης δικηγόρου στην διαμεσολάβηση	49
2.6. Υπαγόμενες στην διαμεσολάβηση διαφορές.....	50
i. Διαφορές ιδιωτικού δικαίου	50
ii. Ύπαρξη εξουσίας διαθέσεως	51
2.7. Τρόποι υπαγωγής στην διαμεσολάβηση.....	53
i. Εκούσια υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από συμφωνία των μερών... 53	
ii. Υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από προτροπή του δικαστηρίου	57
iii. Υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από δικαστικό εξαναγκασμό.....	59
iv. Υπαγωγή στην διαμεσολάβηση υποχρεωτική εκ του νόμου	61

2.8.	Η διαδικασία της διαμεσολάβησης	65
2.9.	Το πρακτικό διαμεσολάβησης και η εκτελεστότητα της διαμεσολαβητικής συμφωνίας.....	71
	i. Το πρακτικό διαμεσολάβησης.....	71
	ii. Η εκτελεστότητα του πρακτικού διαμεσολάβησης	76
2.10.	Τα πλεονεκτήματα του θεσμού της διαμεσολάβησης	79
2.11.	Διαφορά διαμεσολάβησης από άλλες διαδικασίες εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.....	84
	i. Διαμεσολάβηση και διαιτησία.....	84
	ii. Διαμεσολάβηση και συμφιλίωση.....	85
	iii. Διαμεσολάβηση και απόπειρα εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας	86
	iv. Δικαστική μεσολάβηση του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.....	87
	Βιβλιογραφία κεφαλαίου 2	90
3.	Η περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ».....	95
3.1.	Σύντομη περιγραφή της εταιρίας.....	95
3.2.	Σύντομο ιστορικό των νομικών ενεργειών της εταιρίας μετά την κατάρρευση	98
3.3.	Η προπτωχευτική διαδικασία της εξυγίανσης των άρθρων 99 επόμενα του Πτωχευτικού Κώδικα.....	100
3.6.	Η εφαρμογή του θεσμού της διαμεσολάβησης στην περίπτωση της «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.».....	104
	i. Κήρυξη της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» σε πτώχευση.....	106
	ii. Εξωπτωχευτικές συμφωνίες της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» με τους πιστωτές της.....	107
	iii. Η κατάρτιση της συμφωνίας εξυγίανσης των άρθρων 99-106 του Πτωχευτικού Κώδικα μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης	112
	iv. Η εξωδικαστική ρύθμιση χρεών με τον νόμο 4469/2017.....	119

Βιβλιογραφία κεφαλαίου 3	121
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	123
Παράρτημα Α.....	127
Βιβλιογραφία	134
1. Ελληνική βιβλιογραφία.....	134
2. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	138
3. Ελληνική αρθρογραφία.....	139
4. Ξενόγλωσση αρθρογραφία	140
5. Νομοθετικά κείμενα.....	141
6. Δικαστικές αποφάσεις.....	143
7. Ευρωπαϊκά και διεθνή κείμενα	143
8. Λοιπά άρθρα	144

Περίληψη

Η διαμεσολάβηση, ως μορφή εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια να κερδίζει έδαφος σε παγκόσμιο επίπεδο. Αν και έλκει τις ρίζες της σε μεθόδους επίλυσης διαφορών που εμφανίστηκαν ήδη από την αρχαιότητα, στην σύγχρονη ιστορία εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερική από όπου ταξίδεψε πρώτα στην Αυστραλία και στην Νέα Ζηλανδία και από εκεί στην Μεγάλη Βρετανία και στην συνέχεια σε όλη την Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Οδηγία 2008/52/EK «για ορισμένα θέματα αστικής και εμπορικής διαμεσολάβησης» ήταν εκείνο το νομοθετικό κείμενο που έδωσε σπουδαία ώθηση στην ανάπτυξη των μεθόδων εναλλακτικής, δηλαδή εξωδικαστικής, επίλυσης διαφορών στον ευρωπαϊκό χώρο. Η Ελλάδα ενσωμάτωσε την οδηγία αυτήν με τον νόμο 3898/2010 «για την διαμεσολάβηση στις αστικές και τις εμπορικές υποθέσεις». Έκτοτε εκδόθηκαν και κάποιες υπουργικές αποφάσεις που εξειδικεύουν ορισμένα ζητήματα της διαδικασίας της διαμεσολάβησης.

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι μία ευέλικτη, αλλά και διαρθρωμένη διαδικασία υποβοηθούμενης διαπραγμάτευσης. Τα μέρη προσφεύγουν σε έναν ουδέτερο τρίτο της κοινής τους επιλογής, τον διαμεσολαβητή, ο οποίος με τις ειδικές του γνώσεις και τεχνικές τους βοηθά να εκτονώσουν την μεταξύ τους κρίση, να καταλήξουν σε μία συμφωνία κοινά αποδεκτή από όλους τους συμμετέχοντες και πιθανόν να αποκαταστήσουν την μεταξύ τους σχέση.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας θα εξεταστούν οι εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών μέσα από μία ιστορική αναδρομή στην εμφάνισή τους ανά τους αιώνες και με έμφαση στην επανεμφάνισή τους στην σύγχρονη ιστορία, καθώς και στο περιεχόμενο της έννοιάς τους. Αμέσως μετά, θα αναλυθούν οι συνηθέστερες των εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών ανά τον κόσμο.

Το δεύτερο κεφάλαιο του παρόντος πονήματος στοχεύει στο να αναλύσει σε βάθος μία εκ των μορφών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, την διαμεσολάβηση. Αντικείμενο του κεφαλαίου αυτού θα αποτελέσει το νομοθετικό πλαίσιο, τα βασικά χαρακτηριστικά και οι αρχές της διαμεσολάβησης, οι υπαγόμενες διαφορές και οι τρόποι υπαγωγής τους, τα αποτελέσματα και τα πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης, αλλά και μία συγκριτική επισκόπηση της διαμεσολάβησης σε σχέση με παρεμφερείς μορφές εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.

Το τρίτο κεφάλαιο θα καταπιαστεί με την περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Πρόκειται για μια μεγάλη επιχείρηση που αντιμετώπισε σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Η εταιρία επέλεξε για την διαχείριση του προβλήματός της την προ πτωχευτική διαδικασία της εξυγίανσης. Η παρούσα εργασία θα εξετάσει υποθετικά τις άλλες δυνατότητες που θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιήσει η επιχείρηση αν δεν κατέφευγε στην λύση των άρθρων 99 επόμενα του Πτωχευτικού Κώδικα.

Abstract

Mediation as alternative dispute resolution is developing worldwide. Despite the fact that mediation descends from methods used since antiquity, in modern history it first appeared in United States of America, then travelled to Australia and New Zealand, to the United Kingdom, to expand over Europe and all over the world.

Alternative dispute resolution methods in the European Union were established by Directive 2008/52 “on certain aspects of mediation in civil and commercial matters”. Greece incorporated this Directive through law no. 3898/2010 “about mediation in civil and commercial matters”. Some ministerial decisions interpret specific matters concerning mediation.

Mediation is a flexible but structured procedure of assisted negotiations. The parties refer to a neutral person, the mediator, who uses his specific knowledge and techniques to help them extinguish the tense among them, conclude to a commonly acceptable agreement and perhaps restore their relationship.

The first chapter of this essay will explain the route of alternative dispute resolution throughout the centuries and emphasize on their appearance in modern history. Moreover, the meaning of alternative dispute resolution will be analyzed, as well as the more common methods of alternative dispute resolution methods.

The second chapter aims to analyze in depth one of the most common alternative dispute resolution methods, the mediation. Specifically, the legislative framework, the main characteristics and principles, the cases that could be solved through mediation, the results and the advantages of mediation and a comparative effort between mediation and other methods will be the subjects of this chapter.

The third chapter will examine the case of “MARINOPOULOS S.A.”, a big enterprise that confronted serious economic issues. To solve these issues the enterprise selected the pre-bankruptcy procedure of ‘resolution’. Other opportunities that could have been used instead of resolution will be examined in this chapter.

Συντομογραφίες

ADR	Alternative Dispute Resolution
CIArb	Chartered Institute of Arbitrators
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
WIPO	World Intellectual Property Organization
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΕΓΔΙΧ	Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ν.	Νόμος
π.δ.	Προεδρικό διάταγμα
ΠτωχΚ	Πτωχευτικός Κώδικας
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση

Εισαγωγή

Η γένεση διαφορών και ερίδων αποτελεί εγγενές στοιχείο του ανθρώπου και δεν σταμάτησε ποτέ να εμφανίζεται στην πορεία των αιώνων. Η συνύπαρξη και η συμβίωση, όμως, σε κοινωνικές δομές παντός είδους κάνει αδήριτη την ανάγκη για εύρεση λύσεων. Στην πορεία της ανθρώπινης ιστορίας έχουν δημιουργηθεί διάφοροι θεσμοί, αρμοδιότητα των οποίων είναι να επιλύουν ανθρώπινες διενέξεις που άγονται ενώπιόν τους. Από αυτές τις δομές πολλές συνδέονται με το επίσημο κράτος, πρόκειται για τα τακτικά δικαστήρια, όπως ονομάζονται στην ελληνική έννομη τάξη. Η πρόσβαση του συνόλου των ανθρώπων στα τακτικά δικαστήρια δεν ήταν ανέκαθεν αυτονόητη, όπως ίσως είναι σήμερα. Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο άρθρο 6 παράγραφος 1 προβλέπει ότι «[π]αν πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικάως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερόληπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίο θα αποφασίσει, είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως».

Η απονομή της δικαιοσύνης ανατέθηκε κατά πρώτο λόγο στα τακτικά δικαστήρια. Παράλληλα, όμως, με τα τακτικά δικαστήρια συνυπήρχαν και άλλοι, εξωδικαστικοί θεσμοί απονομής δικαιοσύνης. Ένας τέτοιος θεσμός ήταν ο θεσμός της διαιτησίας. Η διαιτησία λειτουργεί με επιτυχία από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. Παρά, όμως, τα πλεονεκτήματά της, δεν παύει και αυτή να είναι μία μορφή επίλυσης διαφορών στην οποία ένας τρίτος, ο διαιτητής, θα αποφασίσει για την τύχη των μερών και της μεταξύ τους διένεξης.

Σταδιακά η απονομή της δικαιοσύνης από τα τακτικά δικαστήρια άρχισε να δυσκολεύει σημαντικά. Στην κατεύθυνση αυτήν συνετέλεσε η συμφόρηση των δικαστηρίων, αφού ο φόρτος εργασίας των δικαστών προκαλούσε πολλές καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων και στην έκδοση αποφάσεων, ενώ παράλληλα διασαλευόταν και η ποιότητα των ίδιων των αποφάσεων. Η αύξηση των δικαστικών εξόδων δυσχέρανε ακόμα περισσότερο την επίλυση διαφορών μέσω της τακτικής δικαιοσύνης.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, έγινε σύντομα αντιληπτή η ανάγκη επίλυσης των διενέξεων εκτός δικαστηρίων. Το χρονικό εκείνο σημείο είναι που εμφανίζονται οι

λεγόμενοι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης διαφορών ή, όπως διεθνώς είναι γνωστοί, *alternative dispute resolution (ADR)*. Γίνεται αντιληπτό πως μία αρνητική παραδοχή, δηλαδή οι καθυστερήσεις και τα υψηλά κόστη της τακτικής δικαιοσύνης, δημιούργησαν αυτούς τους εναλλακτικούς – εξωδικαστικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών. Η αρχή έγινε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και από εκεί μεταφέρθηκε στην Αυστραλία και την Νέα Ζηλανδία, στην συνέχεια στην Μεγάλη Βρετανία και έπειτα σε όλη την Ευρώπη και τον κόσμο (Dr Mackie, Miles, Marsh, & Allen, 2007, pp. 3-5).

Οι εναλλακτικοί, με την έννοια του εξωδικαστικού, τρόποι επίλυσης διαφορών έγιναν γρήγορα ευρέως αποδεκτοί για ποικίλους λόγους. Πέρα από την ταχύτητα, την ευελιξία και την οικονομικότερη διεξαγωγή τους, οι μέθοδοι αυτές έγιναν αποδεκτές και γιατί έδιναν τον έλεγχο του αποτελέσματος στα ίδια τα μέρη. Ειδικότερα, ο τακτικός δικαστής δεν μπορεί να εκδώσει την απόφασή του με βάση τις προσωπικές του αντιλήψεις περί δικαίου ή αδικού ή βασιζόμενος στις συμπάθειες και τις αντιπάθειές του. Ο τακτικός δικαστής δεσμεύεται να ακολουθήσει τους νόμους και τους δικονομικούς κανόνες της έννομης τάξης την οποία υπηρετεί. Σταθμίζει τα επιχειρήματα και τα αποδεικτικά μέσα των διαδίκων, αλλά όχι με πλήρη ελευθερία, αφού περιορίζεται από τους κανόνες του κράτους. Από την άλλη μεριά, οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης διαφορών δίνουν στα μέρη τη δυνατότητα να εξεύρουν δημιουργικές λύσεις στα μεταξύ τους ζητήματα, αρκεί να είναι αποδεκτές από όλες τις πλευρές.

Ανάμεσα στους άλλους εξωδικαστικούς τρόπους επίλυσης διαφορών ανήκει και η διαμεσολάβηση. Στην διαμεσολάβηση τα μέρη προσέρχονται κατ' αρχήν ελεύθερα και υποβοηθούνται στις διαπραγματεύσεις τους από έναν ουδέτερο τρίτο, τον διαμεσολαβητή. Κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης τα μέρη επιλέγουν αν θα παραμείνουν στη διαδικασία ή αν θα αποχωρήσουν, καθώς επίσης και αν θα καταλήξουν σε κάποια συμφωνία ή όχι. Κατά τα πρώτα χρόνια της εμφάνισής της συνδέθηκε με την ίδια την δημοκρατική διακυβέρνηση, αφού από πολλούς θεωρήθηκε ως ένας θεσμός που προάγει τις δημοκρατικές αρχές και αξίες (Alfini, Press, Sternlight, & Stulberg, 2006, pp. 28-29).

Το παρόν πόνημα θα επιχειρήσει να απαντήσει στο ερώτημα αν η διαμεσολάβηση είναι η κατάλληλη διαδικασία για την αντιμετώπιση της κρίσης που διήλθε η εταιρία με την επωνυμία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Το ερώτημα αυτό τίθεται όλως υποθετικά, καθώς η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» έχει ήδη υπαχθεί στις διατάξεις των άρθρων 99 επόμενα του Πτωχευτικού Κώδικα σχετικά με την εξυγίανση των επιχειρήσεων. Συνεπώς, όπως εκτίθεται και στο οικείο κεφάλαιο, η παραπάνω

επιχείρηση έχει ήδη επιλέξει και ακολουθήσει κάποια νομική οδό, διάφορη της διαμεσολάβησης για την αντιμετώπιση της οικονομικής της κρίσης.

Προτού απαντηθεί το ανωτέρω υποθετικό ερώτημα, αρχικά θα γίνει μία ιστορική αναδρομή στην ανάπτυξη των μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, αλλά και στην εμφάνιση και επικράτησή τους στην σύγχρονη ιστορία. Αφού γίνει μία σύντομη αναφορά στις επικρατέστερες μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, θα ακολουθήσει μία διεξοδική μελέτη της διαμεσολάβησης. Θα αναλυθεί σε βάθος τι είναι η διαμεσολάβηση και ποιες αρχές την διέπουν. Θα ερευνηθεί ποιες διαφορές μπορούν να υπαχθούν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης και με ποιον τρόπο θα συμβεί αυτό. Θα ακολουθήσει η ανάλυση της διαδικασίας της διαμεσολάβησης και η περάτωσή της με το πρακτικό της διαμεσολάβησης και την εκτελεστότητα αυτού. Τέλος, θα επισημανθούν οι διαφορές της διαμεσολάβησης από άλλες μεθόδους εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών και θα εντοπιστούν τα πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης.

Αφού έχει καταστεί όσο το δυνατόν περισσότερο κατανοητή η διαδικασία της διαμεσολάβησης, θα επιχειρηθεί η αξιολόγηση της πιθανής εφαρμογής της στην περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», αν δεν είχε ήδη ακολουθηθεί η διαδικασία της εξυγίανσης. Η μελέτη της υπόθεσης θα ξεκινήσει με την περιγραφή της εταιρίας και των ενεργειών που έχουν γίνει έως σήμερα για την αντιμετώπιση της κρίσης που την έπληξε. Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα θα αφορά στην πιθανότητα αντιμετώπισης της κρίσης με τις διαπραγματεύσεις του Αστικού Κώδικα. Το δεύτερο ερώτημα θα είναι αν η υπαγωγή των διαφορών της εταιρίας με τους πιστωτές στην διαδικασία της διαμεσολάβησης θα μπορούσε να προσφέρει την απαραίτητη λύση. Το τρίτο ερώτημα είναι αν ο συνδυασμός της διαδικασίας των άρθρων 99-106 του Πτωχευτικού Κώδικα για την διαδικασία της εξυγίανσης με την διαδικασία της διαμεσολάβησης για την κατάρτιση του σχεδίου της συμφωνίας εξυγίανσης θα ήταν καλύτερη επιλογή για την εταιρία. Τέλος, θα εξεταστεί υποθετικά και η περίπτωση της εξωδικαστικής ρύθμισης των χρεών της επιχείρησης αυτής μέσα από τις διατάξεις του νεοεισαχθέντος νόμου 4469/17.

Τέλος, αφού θα έχει ολοκληρωθεί η ιστορική αναδρομή στις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών και η διεξοδική μελέτη της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, καθώς και η μελέτη των τριών ερωτημάτων, θα επιχειρηθεί μία σύνοψη των αποτελεσμάτων που θα οδηγήσει και στο τελικό συμπέρασμα σχετικά με την καταλληλότερη επιλογή για την περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», αν δεν είχε ήδη εφαρμοστεί η διαδικασία της εξυγίανσης.

Κυρίως μέρος

1. Οι μορφές εναλλακτικής επίλυσης διαφοράς: ιστορική αναδρομή, έννοια, η εμφάνισή τους στην σύγχρονη ιστορία και οι σύγχρονες μορφές τους

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθεί η έννοια του όρου «μορφές εναλλακτικής επίλυσης διαφορών», αλλά και το περιεχόμενό του. Οποιοδήποτε ορισμού θα προηγηθεί μία ιστορική αναδρομή στην εμφάνιση των ποικίλων μορφών εναλλακτικής επίλυσης. Από αυτήν την ιστορική αναδρομή θα αναδειχθεί ότι η χρήση τέτοιων μεθόδων ξεκίνησε πολύ νωρίς για την ανθρωπότητα, με αποτέλεσμα η χρήση της να θεωρείται ίσως συνυφασμένη με την ανθρώπινη ύπαρξη. Μετά την ιστορική αναδρομή, αλλά και την εμφάνισή τους στην περίοδο της σύγχρονης ιστορίας, θα ακολουθήσει η εξέταση κάποιων συγκεκριμένων μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, όπως αυτές χρησιμοποιούνται σήμερα.

1.1. Ιστορική αναδρομή στις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών

Από την πρώτη στιγμή που οι άνθρωποι άρχισαν να ζουν ομαδικά και οργανώθηκαν σε κάποιας μορφής κοινωνία άρχισαν να εμφανίζονται διαφωνίες κάθε είδους. Μαζί με την γένεση διαφωνιών μεταξύ των ανθρώπων - μελών κάθε ομάδας γεννήθηκε και η ανάγκη εύρεσης τρόπων επίλυσής τους (Παπαϊωάννου, 2005, σ. 139), τρόπων, όμως, διαφορετικών από την εγγενή τάση του ανθρώπου προς την βίαιη επίλυση των διαφορών του, δηλαδή την αυτοδικία. Οι πρώτες προϊστορικές περιόδους διακρίνονται σε εκείνες κατά τις οποίες επικράτησε η εκδίκηση (Brenneur, 2011, σ. 82) και σε εκείνες που η δικαιοσύνη αποδιδόταν από ιδιώτες (Οικονομόπουλος, 1937, σσ. 98-99).

Στην Μινωική Κρήτη (2600 έως 1450 π.Χ.) φαίνεται σύμφωνα με τους ιστορικούς της εποχής να υπήρχε δίκαιο και έθιμα, που συνεχίστηκαν να εφαρμόζονται και μετά την κατάργηση της μοναρχίας. Για τον λόγο αυτόν ο Μίνωας αλλού αναφέρεται

ως βασιλέας, αλλού ως δικαστής και αλλού ως νομοθέτης. Παράλληλα με τον βασιλέα Μίνωα δικαιοσύνη απένειμαν και γέροντες (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 3).

Από την επισκόπηση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας μπορεί κανείς να διαπιστώσει την ανάγκη των κοινωνιών της αρχαϊκής εποχής (800 έως 459 π.Χ.) για φερέγγυο και αντικειμενικό σύστημα δικαιοσύνης. Στην κατεύθυνση αυτήν στην Ομήρου Οδύσσεια αναφέρεται ότι «οι θεοί τιμούν το δίκαιο». Εξάλλου, ο Ησίοδος παραδέχεται ότι η δικαιοσύνη υπερτερεί της αδικίας και ο Σόλων φαντάζεται την δικαιοσύνη ως τιμωρό θεότητα. Την αρχαϊκή περίοδο τα μέρη κατέφευγαν τόσο στις κρίσεις των βασιλέων, όσο και σε διαιτητές και συμβιβαστές. Ο μεν συμβιβαστής πρότεινε στα μέρη συμβιβαστικές λύσεις, ο δε διαιτητής εξέδιδε ο ίδιος απόφαση. Βέβαια η διάκριση μεταξύ των δύο δεν ήταν πάντα σαφής, αλλά ούτε και απαραίτητη. Εξάλλου είναι πιθανόν οι δύο αυτές διαδικασίες να συνδυάζονταν συχνά (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 4).

Η εγκαθίδρυση του δημοκρατικού πολιτεύματος κατά την κλασική περίοδο (459 έως 323 π.Χ.) και την ταυτόχρονη ακμή της αθηναϊκής δημοκρατίας αναγόρευσε την δικαιοσύνη στην ανώτερη από όλες τις αρετές. Μάλιστα, ο Αριστοτέλης θεωρούσε πως η δικαιοσύνη αποτελεί έξη για τον άνθρωπο, ενώ ο Πλάτων πίστευε στην θεϊκή προέλευση της δικαιοσύνης. Η αρχαία ελληνική άποψη περί δικαιοσύνης εμφυτεύθηκε έπειτα και στην ρωμαϊκή αυτοκρατορία, καθώς και σε κάθε επόμενο δικαιοσύνη σύστημα. Την περίοδο εκείνη ευρεία ήταν η χρήση «θεράπων», οι οποίοι ήταν υπηρέτες επιφορτισμένοι με την εχέμυθη μεταφορά πληροφοριών κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων ελευθέρων πολιτών. Μάλιστα μπορεί κανείς να καταλήξει με σχετική ασφάλεια στο συμπέρασμα ότι την περίοδο εκείνη ήταν συχνή η προσφυγή των Αθηναίων στα δικαστήρια, κάτι για το οποίο τους κατηγορεί ο Αριστοφάνης στην κωμωδία Όρνιθες. Ως εκ τούτου, οι θεράπευτες προσέφεραν μια ταχύτερη και ασφαλέστερη λύση έναντι των πιθανολογούμενων καθυστερήσεων στην απονομή δικαιοσύνης.

Κάθε δημοκρατικό πολίτευμα ανά τους αιώνες θεωρεί αυτονόητη και την πρόβλεψη κάποιου συστήματος δικαιοσύνης. Όμως, παρατηρεί κανείς ότι κάθε ένα από αυτά τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης παρουσιάζει και κάποια προβλήματα. Για το λόγο αυτό, ήδη από την αρχαιότητα το κρατικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης συμπληρωνόταν από συστήματα εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών που προέκυπταν στην κάθε κοινωνία. Συνεπώς, θα ήταν λάθος να ταυτίσει κανείς τις «εναλλακτικές» μορφές επίλυσης διαφορών με τις σύγχρονες κοινωνίες και μόνο. Άλλωστε, ήδη από την αρχαία Ελλάδα είχε διαπιστωθεί ότι η ίδια η κοινωνία είναι αρμόδια να κρίνει τις ανθρώπινες πράξεις και όχι ένα και μόνο άτομο, ακόμη κι αν το άτομο αυτό είναι εξουσιοδοτημένο προς τούτο. (Γέσιου-Φαλτσή, 1994).

Αρχικά, ο θεσμός του «διαιτητή» εξελίχθηκε σε κύριο μέσο επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών. Ο διαιτητής αποτελεί ένα πρόσωπο που προσπαθεί να επιτύχει συμβιβαστική επίλυση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, σε αντίθεση με τον δικαστή που είναι ένα τρίτο πρόσωπο που καλείται να εκδώσει μία απόφαση επί μίας διαφοράς, η οποία θα είναι και δεσμευτική για τα μέρη. Μάλιστα, ο θεσμός του διαιτητή φαίνεται να προϋπήρχε σε σχέση με τον θεσμό του δικαστικού συστήματος (Ορφανίδης, 1986). Ο Όμηρος στην Ιλιάδα αναφέρεται στους «ιστόρους», οι οποίοι είχαν κύρος και η κοινωνία εμπιστευόταν την εμπειρία τους και την περί δικαίου γνώση τους, ώστε να τους αναγνωρίζει την δυνατότητα να εκφέρουν άποψη επί μίας διαφοράς, η οποία θα θεωρείτο έγκυρη και θα γινόταν σεβαστή (Πανταζόπουλος, 1968, σ. 55επ.).

Τον αρχικά εθελοντικό χαρακτήρα της διαιτησίας διαδέχθηκε περί τα 700 π.Χ. ένα σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας, το οποίο διαχειριζόταν η επικρατούσα αριστοκρατία, γεγονός που προκάλεσε φαινόμενα διαφθοράς. Αυτά τα φαινόμενα διαφθοράς σε συνδυασμό με την ολοένα πιο περίπλοκη οργάνωση της κοινωνίας και της οικονομίας αποτέλεσαν τους κύριους γενεσιουργούς λόγους ενός νομοθετικού και δικονομικού συστήματος επίλυσης διαφορών (Θεοχάρης, 2015, σ. 3). Από το 399 π.Χ. παράλληλα με την προσφυγή στα τακτικά δικαστήρια καθιερώθηκε και η διαιτησία ως θεσμός. Η προσφυγή στην διαιτησία συνέβαινε είτε μετά από επιλογή των μερών είτε μετά από παραπομπή από τον ίδιο τον δικαστή, οπότε και ονομαζόταν δημόσια διαιτησία (Πανταζόπουλος, 1968).

Μετά την προσφυγή στην διαιτησία με έναν από τους δύο προαναφερθέντες τρόπους, ο διαιτητής άκουγε τα επιχειρήματα των εμπλεκόμενων μερών χωρίς καμία χρονική πίεση. Οι συναντήσεις μπορούσαν να διαρκέσουν και περισσότερο από μία ημέρα. Πρωταρχικός στόχος του διαιτητή ήταν να επιτύχει συμβιβασμό των μερών. Τα μέρη γνώριζαν από την αρχή της διαδικασίας της διαιτησίας ότι, αν δεν επιτυγχανόταν μεταξύ τους συμβιβασμός, ο διαιτητής θα εξέδιδε ο ίδιος απόφαση σε κάποια προκαθορισμένη ημερομηνία. Αν κάποιο μέρος δεν ήταν ικανοποιημένο από την απόφαση της δημόσιας διαιτησίας είχε την δυνατότητα να την προσβάλλει με έφεση ενώπιον σώματος ενόρκων (Θεοχάρης, 2015, σσ. 3-4).

Στα χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας τα μέρη ανέθεταν την επίλυση των διαφορών τους σε διαιτητές της επιλογής τους. Τα χρόνια εκείνα η διαιτησία κάλυπτε όλες τις υποθέσεις, αρκεί τα μέρη να είχαν εξουσία διάθεσης του ένδικου αντικειμένου. Η διαιτησία είχε αναγνωριστεί ως αναπόσπαστο κομμάτι του ρωμαϊκού δικαίου συστήματος, με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η προσφυγή σε αυτήν ακόμη και μετά την δικαστική προσφυγή (Οικονομόπουλος, 1937, σσ. 110-114).

Στην αναζήτηση εξωδικαστικής διευθέτησης των διαφορών συνετέλεσε και η χριστιανική θρησκεία, η οποία δίδασκε ότι είναι προτιμότερο κάποιος πιστός να χάσει το δίκαιό του παρά να προσφύγει στα δικαστήρια (Απόστολος Παύλος, 55-56 μ.Χ., κεφ. 6, εδ. 6). Αντ' αυτών, προ τρέπονταν οι χριστιανοί να ζητούν την κρίση των ομοθρήσκων τους για περιπτώσεις διαφωνιών μεταξύ τους (Οικονομόπουλος, 1937, σσ. 114-115). Η προτροπή αυτή φαντάζει απολύτως λογική, αν αναλογιστεί κανείς ότι ενώπιον των δικαστηρίων οι χριστιανοί θα έπρεπε να δηλώσουν αυτήν τους την ιδιότητα και να υποστούν τις συνέπειες αυτής, γεγονός που μπορεί να οδηγούσε σε αποστασίες (Πανταζόπουλος, 1974). Παράλληλα με την χριστιανική, αντίστοιχη ήταν και η συμβολή της εβραϊκής θρησκείας στην καθιέρωση θεσμών εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, καθώς οι πιστοί της προ τρέπονταν να αναζητούν λύση στις διαφορές τους από τους ομοθρήσκους τους (Οικονομόπουλος, 1937, σ. 115).

Στα χρόνια της βυζαντινής αυτοκρατορίας ανέκυψαν διάφορα προβλήματα στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης. Μεταξύ αυτών συγκαταλεγόταν η πλημμελής εκτέλεση των καθηκόντων των δικαστών, γεγονός που εμπόδιζε την απονομή δικαιοσύνης, καθώς και η μη εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, αλλά και η μεροληψία των δικαστηρίων υπέρ των ισχυρότερων διαδίκων. Προς αντιμετώπιση των ανωτέρω ζητημάτων λειτούργησαν παράλληλα με τα δικαστήρια και θεσμοί ιδιωτικής, δηλαδή εξώδικης, επίλυσης των διαφορών. Κάποιοι από τους θεσμούς αυτούς ήταν η αιρετοκρισία-δαιτησία και ο συμβιβασμός. Η δαιτησία υποστηρίχθηκε και νομοθετικά τα χρόνια του Ιουστινιανού και οι αποφάσεις της εξομοιώθηκαν με εκείνες των δικαστηρίων. Εξάλλου αυτό που έκανε την δαιτησία πιο ελκυστική ήταν ότι οι αποφάσεις της δεν υπόκειντο σε έφεση και βέβαια η αποφυγή καθυστερήσεων στην απονομή δικαιοσύνης (Παπαδάτος, 1995). Ο συμβιβασμός συναντιόταν τόσο στην κοσμική όσο και στην εκκλησιαστική τάξη. Η προσφυγή στον συμβιβασμό γινόταν μετά από παρότρυνση του δικαστή ή και εξωδικαστικά πριν αχθεί η υπόθεση ενώπιον των δικαστηρίων. Ο συμβιβασμός μπορούσε να γίνει γραπτά ή προφορικά, αυτοπροσώπως ή διά αντιπροσώπου, ακόμα και από γυναίκες. Η εκτέλεση των αποφάσεων του συμβιβασμού βασιζόταν στην βούληση των διαδίκων (Θεοχάρης, 2015, σσ. 6-7).

Στα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας η δαιτησία αποτέλεσε το κυριότερο ίσως μέσο επίλυσης ιδιωτικών διαφορών. Κάτι τέτοιο φαίνεται λογικό, αν αναλογιστεί κανείς ότι το Κοράνι θεωρεί την δαιτησία την καλύτερη μέθοδο επίλυσης των διαφορών. Η διαδικασία της δαιτησίας στην οθωμανική αυτοκρατορία λάμβανε χώρα συνήθως ενώπιον αρχιερέα, του «κατή», ο οποίος πάντως αποτελούσε πρόσωπο της επιλογής των

μερών, τα οποία εμφανίζονταν ενώπιόν του μαζί με μάρτυρες. Για την εφαρμογή της απόφασης προβλέπονταν ποινικές ρήτρες. (Πανταζόπουλος, 1974, σσ. 86 επ., 263 επ.).

Εξάλλου πέρα από τους τυπικούς θεσμούς επίλυσης διαφορών εκείνη την περίοδο υπήρχαν και άτυποι τέτοιοι θεσμοί, στα πλαίσια των οποίων οι ιδιωτικές διαφορές επιλύονταν ενώπιον των τοπικών εκκλησιαστικών αρχών ή των δημογερόντων – επιτρόπων (Οικονομόπουλος, 1937, σσ. 154-155). Περίπτωση τέτοιου άτυπου θεσμού αποτελεί ο «σασμός» της –ορεινής κυρίως- Κρήτης. Σε περιπτώσεις διαφωνίας παρεμβαίνει ένας γεροντότερος συγχωριανός, κοινή αποδοχής των μερών, ο «σάστης» και προσπαθεί να διευκολύνει την επίλυση της διαφοράς με ειρηνικό τρόπο (Αναστασοπούλου, 2011, σ. 44; Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 8 επ.).

Στις περιοχές που παρέμειναν υπό ενετική διοίκηση, όπως η Κρήτη για το διάστημα 1211-1645 και τα Επτάνησα για τα έτη 1485-1797, συχνή ήταν η κατάρτιση συμφωνητικών συμβιβαστικής επίλυσης διαφορών. Τα έγγραφα αυτά ανάλογα με το περιεχόμενό τους ονομάζονταν είτε έγγραφα συμφιλίωσης οικογενειών, είτε ινστρουμέντια της αγάπης. Τα μεν πρώτα ήταν έγγραφα που είχαν καταρτιστεί ενώπιον νοτάριου, δηλαδή του συμβολαιογράφου της εποχής, και προέβλεπαν ουσιαστικά ανακωχή μεταξύ δύο οικογενειών μετά από έγγραφη παραίτησή τους από κάθε αξίωση μεταξύ τους. Τα δεύτερα ήταν επίσης έγγραφα που είχαν καταρτιστεί ενώπιον νοτάριου και περιείχαν την δήλωση των μερών για συμφωνία συμβιβαστικής επίλυσης διαφοράς από κλοπή, βεντέτα ή βιασμό, καθώς και την εξόφληση οφειλής (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 7-8).

Τέλος, στη Μεσαιωνική Ευρώπη ήταν πολύ διαδεδομένος ο θεσμός της επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών από κληρικούς, θεσμός ο οποίος λειτουργούσε παράλληλα προς τα τακτικά δικαστήρια. Επίσης, σε χώρες με σημαντική εμπορική δραστηριότητα, όπως η Γαλλία και η Ιταλία, από τον 12^ο αιώνα και μετά ιδρύθηκαν τα εμποροδικεία. Στα εμποροδικεία οι υποθέσεις επιλύονταν μέσω διαιτητών μεν, αλλά ακολουθώντας διαδικασίες όμοιες με εκείνες της τακτικής δικαιοσύνης. Παράλληλα, σταδιακά εξομοιώνεται η διαιτητική απόφαση με την δικαστική. Αυτό είναι σημαντικό για την εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων, αλλά και για το δε δικασμένο που παράγουν αυτές (Οικονομόπουλος, 1937, σσ. 129-154).

1.2. Έννοια εναλλακτικής επίλυσης διαφορών

Από την παραπάνω ιστορική αναδρομή στις μεθόδους εναλλακτικής ή εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών προέκυψε ότι οι άνθρωποι από πολύ νωρίς στην ιστορία τους αναζήτησαν λύσεις στις διαφορές τους ανεξάρτητες από κάποια κρατική παρέμβαση. Έτσι, στα πρώιμα χρόνια της ανθρωπότητας τις διαφορές έλυne είτε ο εκάστοτε βασιλέας είτε ιδιώτες – φορείς κύρους για την κάθε κοινωνία. Αργότερα θεσμοθετήθηκαν μεν δικαστήρια διαφορών ειδών, αλλά παράλληλα με αυτά και για ποικίλους λόγους λειτούργησαν και εξωδικαστικές μέθοδοι επίλυσης των διαφορών. Όμως, πριν την επισκόπηση των σύγχρονων μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και πριν την εκτενή ανάλυση του θεσμού της διαμεσολάβησης, είναι απαραίτητο να δοθεί η έννοια των εναλλακτικών ή εξωδικαστικών μορφών επίλυσης των διαφορών, όπως αυτή χρησιμοποιείται σε διεθνές επίπεδο.

Οι μορφές εναλλακτικής επίλυσης διαφορών είναι διεθνώς γνωστές ως Alternative Dispute Resolution (εφεξής ADR). Είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει ένας διεθνώς κοινά αποδεκτός ορισμός των ADR. Γίνεται δεκτό ότι με τον όρο εναλλακτικές εννοούνται οι εναλλακτικές προς την επίσημη, κρατική δικαστική διαδικασία μέθοδοι.

Ο όρος εναλλακτικές δεν σκοπεί στο να υποβαθμίσει τις μεθόδους αυτές σε σχέση με την δικαστική διαδικασία. Έχει περισσότερο την έννοια της ταυτόχρονης συμπληρωματικής λειτουργίας παρά την έννοια της υποβάθμισης της σημασίας τους. Ο συμπληρωματικός τους αυτός χαρακτήρας και ρόλος εξηγεί την συχνή χρήση του επιθέτου «εξωδικαστικές» αντί του επιθέτου «εναλλακτικές». Σε κάθε περίπτωση θα ήταν σφάλμα να ερμηνευθεί η έννοια του «εξωδικαστικού» ή «εναλλακτικού» ως υποδεέστερη σε σχέση με την δικαστική οδό (Brown & Marriott, 2011, σσ. 1-3). Επίσης, θα ήταν λάθος να πιστέψει κανείς ότι οι μέθοδοι αυτές στοχεύουν στο να υποκαταστήσουν την δικαστική διαδικασία. Ο σκοπός τους είναι να δράσουν παραπληρωματικά, ώστε κάθε θιγόμενο πρόσωπο να έχει την δυνατότητα επιλογής της μεθόδου που θεωρεί ότι ταιριάζει καλύτερα στην περίπτωση του (Πράσινη Βίβλος για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου, 2006, σ. 12).

Ο Ιωάννης Χαμηλοθώρης (2011) εξέφρασε πολύ εύστοχα αυτή την έννοια των μορφών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών λέγοντας ότι «Έρχονται να συμπληρώσουν το θεσμοθετημένο σύστημα απονομής δικαιοσύνης και να δώσουν, καλύπτοντας τα αδύνατα σημεία του, μια εναλλακτική μορφή, μια εναλλακτική δυνατότητα στον πολίτη για να

παρέμβει, να επιλέξει, αν θέλει, να επιλύσει τη διαφορά του με αυτό τον τρόπο». Άλλωστε, αυτήν την έννοια υιοθετεί και ο Έλληνας νομοθέτης, όπως προκύπτει από την Εισήγηση στο σχέδιο νόμου «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις», όπου αναφέρεται επί λέξει «Μια σύγχρονη έννομη τάξη οφείλει να προσφέρει στους πολίτες περισσότερους από έναν τρόπους επίλυσης των διαφορών τους, οι οποίοι συνδέονται με διαφορετικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Έτσι, διευκολύνεται η δυνατότητα επιλογής εκείνης ακριβώς της λύσης που προσήκει στην εκάστοτε περίπτωση». Διεθνώς έχουν προταθεί και άλλα επίθετα αντί του «εναλλακτικές», αλλά το τελευταίο είναι εκείνο που τελικά έχει επικρατήσει.

1.3. Η εμφάνιση των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών στην σύγχρονη ιστορία

Κατ' αρχάς, αξίζει να σημειωθεί ότι στο νεοσυσταθέν ελληνικό κράτος η διαιτησία εξακολούθησε να έχει σημαίνοντα ρόλο στην επίλυση των διαφορών. Έτσι, ο Ρήγας Φεραίος επαναφέρει την διαιτησία ως μέσο απονομής δικαιοσύνης. Επίσης, στα πρώτα μετεπαναστατικά Συντάγματα δεν παραλείπεται η αναφορά σε εξωδικαστικές μορφές επίλυσης διαφορών (Θεοχάρης, 2015, σ. 9). Ωστόσο δεν εντοπίζεται στην Ελλάδα η απαρχή της χρήσης εξωδικαστικών μεθόδων επίλυσης διαφορών.

Τα σημαντικότερα βήματα στον χώρο των μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών σημειώθηκαν στις αγγλοσαξονικές χώρες. Συγκεκριμένα, ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα είχε διαπιστωθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το πρόβλημα της δυσκολίας στην πρόσβαση στην τακτική δικαιοσύνη. Αυτό καθιστούσε έντονη την ανάγκη για εύρεση τρόπου πραγματικής πρόσβασης στην δικαιοσύνη για το σύνολο του πληθυσμού. Η ανάγκη αυτή ενίσχυσε το ρεύμα προς τις εξωδικαστικές μορφές επίλυσης των διαφορών. Υπήρχε ακόμα και μερίδα πληθυσμού που απαιτούσε την μεταφορά της δικαιοδοτικής διαδικασίας από τα κρατικά όργανα σε άτυπα όργανα ή φορείς. Το 1838 ο τότε Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής αναλαμβάνει ρόλο διαμεσολαβητή, με σκοπό να βρεθεί λύση στην απεργία των εργατών του ναυπηγοεπισκευαστικού κλάδου. Αυτή ήταν η πρώτη συλλογική εργατική διαπραγμάτευση στις Ηνωμένες Πολιτείες (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 12-13).

Όμως, η μεγάλη άνθιση των μεθόδων εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών σημειώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής περί τα 1970. Η συμφόρηση των

δικαστηρίων, οι καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης και το υψηλό της κόστος, σε συνδυασμό με την συμμετοχή ενόρκων στις δίκες, γεγονός που δυσκόλευε την ασφαλή πρόγνωση της έκβασης της δίκης, οδήγησαν στην αναζήτηση της διευθέτησης των διαφορών με τους ήδη διαδεδομένους εναλλακτικούς – εξωδικαστικούς τρόπους. Μάλιστα, η τακτική δικαιοσύνη υποστήριξε αυτήν την τάση, με αποτέλεσμα να κερδίσουν έδαφος οι εναλλακτικές μέθοδοι. Ως αποτέλεσμα αυτών εισήχθη το σύστημα του δικαστηρίου των «πολλαπλών θυρών» (multi-door courthouse), όπου οι διάδικοι μπορούν να επιλέξουν μεταξύ πολλών διαθέσιμων τρόπων επίλυσης της διαφοράς τους με την βοήθεια ειδικού συμβούλου, αλλά και του κέντρου δικαιοσύνης της γειτονιάς (neighborhood Justice center), που ήταν μια μορφή κοινωνικής διαμεσολάβησης, δηλαδή επίλυσης διαφορών μεταξύ γειτόνων ή εντός οικογενειών (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 13-14). Μετά από πληθώρα νομοθετικών ρυθμίσεων στις επιμέρους πολιτείες της Αμερικής, αποφασίστηκε η ενοποίηση της νομοθεσίας γύρω από την διαμεσολάβηση. Έτσι, το 2001 καταρτίστηκε ενιαίος νόμος για την διαμεσολάβηση.

Η προσέγγιση αυτή υιοθετήθηκε και στην Μεγάλη Βρετανία και δη για λόγους παρεμφερείς με εκείνους των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Αρχικά οι δικαστές των οικογενειακών υποθέσεων επέλεξαν την εξωδικαστική λύση των διαφορών αυτών και ύστερα η πρωτοβουλία αυτή ακολουθήθηκε και από τους δικαστές των αστικών και των εμπορικών υποθέσεων (Lightman, 2011, σ. 98). Τελικά, ο Βρετανικός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας τροποποιήθηκε το 1998, ώστε να περιέχει πλέον πληθώρα διατάξεων για την εναλλακτική επίλυση διαφορών (Θεοχάρης, 2015, σσ. 10-13).

Στόχος του νέου Βρετανικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας παροτρύνει τα μέρη να «ενεργούν συνετά» (act reasonably), δηλαδή να επιδιώκουν την επίλυση της διαφοράς τους μέσω της διαμεσολάβησης και όχι απλώς να φτάνουν σε αυτήν διεκπεραιωτικά. Είναι ενδιαφέρον ότι ο Βρετανικός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας επιτρέπει στο δικαστήριο να αποκλίνει από τον κανόνα που επιβάλλει στον ηττηθέντα διάδικο να καταβάλει τα δικαστικά έξοδα. Έτσι, αν διαπιστωθεί ότι κάποιος διάδικος αποφεύγει ανατιολόγητα την διαμεσολάβηση, τότε το δικαστήριο δύναται να του επιβάλει την καταβολή των δικαστικών εξόδων του αντιδίκου του, έστω και αν κερδίσει την δίκη. Στην προσπάθεια υποστήριξης του θεσμού της διαμεσολάβησης λειτούργησαν πιλοτικά προγράμματα παροχής υπηρεσιών διαμεσολάβησης μέσα στα Βρετανικά δικαστήρια (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 13-18).

Σε διεθνές επίπεδο, η Επιτροπή Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θέσπισε ένα σύνολο απλών κανόνων συμβιβαστικής επίλυσης

διαφορών που ονομάζονται UNCITRAL CONCILIATION Rules (Γενική Συνέλευση Ηνωμένων Εθνών, 1980; Alexander, 2009, σσ. 337-339).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών προβλέπεται η δυνατότητα επίλυσης των υποθέσεων που φθάνουν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με φιλικό διακανονισμό (άρθρα 38,39). Επίσης, στην Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προσφυγή των καταναλωτών στην δικαιοσύνη και την ρύθμιση των διαφορών στην Ενιαία Αγορά της 30^{ης}-3-1998 συμπεριελήφθησαν προτάσεις επίλυσης των διαφορών με πιο απλό τρόπο. Ακόμα, με την Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου καλούνται τα κράτη μέλη να μεριμνούν, ώστε η νομοθεσία τους να μην εμποδίζει την χρήση μηχανισμών εξώδικης επίλυσης διαφορών. Τέλος, στις 19-4-2002 υποβλήθηκε από την Επιτροπή το τελικό κείμενο της «Πράσινης Βίβλου για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου». Αποτέλεσμα όλων των κοινοτικών πράξεων ήταν η έκδοση οδηγίας για την διαμεσολάβηση, η οποία θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο (Νομικά Θέματα Ηλεκτρονικού Εμπορίου, Κ.Δελούκα-Ιγγλέση, 2015, σελ 172 επ, Εκδ. Σάκκουλα).

Μια περίπτωση επιχειρηματικής διαφοράς, η οποία έλαβε χώρα στο Λονδίνο το 1990 αποτελεί ίσως την πιο χαρακτηριστική περίπτωση στην οποία διαφαίνεται η αξία της διαμεσολάβησης συγκεκριμένα ως μορφής εναλλακτικής επίλυσης διαφοράς και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να οδηγήσει σε συμφωνία από την οποία και οι δύο πλευρές βγαίνουν κερδισμένες. Εκείνη τη χρονιά ένα φορτίο με πορτοκάλια από το Ισραήλ έφτασε στο Λονδίνο. Περιέργως για την παραλαβή του παρουσιάστηκε όχι μία, αλλά δύο εταιρείες που διεκδικούσαν το φορτίο του. Κάθε μία είχε τα απαιτούμενα νομιμοποιητικά έγγραφα και ισχυριζόταν ότι εκείνη ήταν η κύρια του φορτίου διεκδικώντας το. Μέχρι να εκδικαστεί η υπόθεση οι μέρες περνούσαν και υπήρχε σοβαρός κίνδυνος το φορτίο να χαθεί, αφού τα πορτοκάλια θα σάπιζαν, ενώ και οι δύο εταιρείες έχαναν χρήματα καταβάλλοντας κάθε μέρα ένα ποσό για το χρόνο που παρέμενε το φορτίο στο λιμάνι. Έτσι αποφασίστηκε να καταφύγουν στη λύση της διαμεσολάβησης, η οποία μόλις είχε αρχίσει τότε να εφαρμόζεται στην Αγγλία, προκειμένου να λυθεί το ζήτημα σε συντομότερο χρονικό διάστημα.

Αν οι εταιρείες είχαν επιμείνει στη δικαστική οδό, ο δικαστής θα αποφάσιζε με βάση τα αποδεικτικά έγγραφα και θα καθόριζε ποιά από τις δύο είχε το ισχυρότερο δικαίωμα κυριότητας. Αν πάλι είχαν αποφασίσει να προσφύγουν σε διαιτησία, ο διαιτητής προσπαθώντας να βρει μια δίκαιη λύση, το πιθανότερο ήταν να αποφάσιζε να δοθεί μισό φορτίο στην μία εταιρεία και μισό στην άλλη. Μέσα από την διαμεσολάβηση, όμως, κατέληξαν σε μία συμφωνία που αποδέχονταν και οι δύο πλευρές και από την οποία θα έμεναν και οι δύο εξίσου ευχαριστημένες. Ο διαμεσολαβητής αρχικά ρώτησε τα μέρη για ποιο λόγο χρειαζόνταν τα πορτοκάλια. Η μία εταιρεία χρειαζόταν το χυμό τους γιατί παρήγαγε χυμούς πορτοκάλι, ενώ η άλλη χρησιμοποιούσε μόνο το φλοιό τους, γιατί παρήγαγε μαρμελάδες πορτοκάλι. Έτσι, οι δύο εταιρείες μοιράστηκαν το φορτίο κρατώντας το μέρος εκείνο των πορτοκαλιών που χρειαζόνταν.

1.4. Οι σύγχρονες μέθοδοι εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών

Από όλα τα παραπάνω έχει καταστεί σαφές ότι η αναζήτηση λύσης σε μία διαφορά δεν περιορίζεται στα μέσα που προσφέρει η τακτική δικαιοσύνη. Άλλωστε, η δικαστική οδός στις περισσότερες των περιπτώσεων οδηγεί σε μία κατά μέτωπο αντιπαράθεση που καταλήγει με έναν νικητή κι έναν ηττημένο. Αντίθετα, οι μέθοδοι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών ή ADR, όπως είναι ο διεθνής όρος, παρέχουν σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη την δυνατότητα να συμμετάσχουν ενεργά στην διαδικασία επίλυσης της διαφοράς τους, ώστε να επιτευχθεί μία συμφωνία ικανοποιητική για όλα τα μέρη. Στα πλαίσια της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών σημαντικός είναι ο ρόλος κάποιου τρίτου προσώπου. Το πρόσωπο αυτό μπορεί να παρέχει απλά συμβουλευτικές υπηρεσίες ή διαμεσολαβητικές ή και δικαιοδοτικές. Αμέσως μετά θα γίνει μία σύντομη ανάλυση των βασικότερων μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, που λειτουργούν σήμερα διεθνώς.

i. Η Διαιτησία (arbitration)

Από τις προηγούμενες παραγράφους έχει προκύψει η εξαιρετική σημασία της διαιτησίας στο πεδίο των μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Η διαιτησία αποτελεί μία διαδικασία, η οποία διέπεται και από δικονομικούς και από ουσιαστικούς κανόνες δικαίου (Κουσούλης, 2004, σ. 16). Ο διαιτητής και οι επιδιαιτητές είναι

πρόσωπα που είτε έχουν επιλεγεί από τα ίδια τα μέρη ή έχουν οριστεί από το δικαστήριο (Κουσουύλης, 2004, σσ. 35, 46). Ο διαιτητής μετά το πέρας της διαδικασίας της διαιτησίας εκδίδει απόφαση, όπως θα έκανε και ένα δικαστήριο, και η απόφαση αυτή δεσμεύει τα μέρη και παράγει δεδικασμένο (Κουσουύλης, 2004, σσ. 95, 102). Η διαιτησία προσφέρει μεγάλη ευελιξία επιλογών στα εμπλεκόμενα μέρη: κατ' αρχάς, η ίδια η απόφαση να υπαχθεί η διαφορά σε διαιτησία είναι εκούσια, το πρόσωπο του διαιτητή είναι της επιλογής τους, ακόμα και την διαδικασία που θα ακολουθηθεί μπορούν να έχουν καθορίσει τα ίδια τα μέρη. (Θεοχάρης, 2015, σ. 19).

Στην διαιτησία αναγνωρίζονται πλεονεκτήματα, όπως η επιτάχυνση της διευθέτησης της διαφοράς, η οικονομικότερη επίλυσή της, η δυνατότητα ελεύθερης επιλογής του τόπου και του τρόπου διεξαγωγής της, αλλά και ο σεβασμός των αναγκών των εμπλεκόμενων μερών, καθώς και η εκτελεστότητα της διαιτητικής απόφασης. Παρόλα' αυτά, δεν απαλείφονται και κάποια μειονεκτήματα της διαιτησίας, όπως η μειωμένη εγγύηση ανεξαρτησίας και ουδετερότητας των διαιτητών, αλλά και η συχνή αύξηση του κόστους της διαιτησίας (Θεοχάρης, 2015, σσ. 20-21).

Στην Ελλάδα η διαιτησία περιλαμβάνεται στο έβδομο κεφάλαιο του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και συγκεκριμένα στα άρθρα 867-903 για τις εσωτερικές διαιτησίες και από τον Νόμο 2735/1999 για τις διεθνείς εμπορικές διαιτησίες. Στην ελληνική έννομη τάξη γίνεται δεκτό ότι η διαιτητική απόφαση εξομοιώνεται με δικαστική απόφαση ύστερα από την δικαστική κήρυξή της ως εκτελεστή. Επίσης, οι διαιτητικές αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα στην Ελλάδα, παρά μόνο σε αίτηση ακυρώσεως, προκειμένου να ελεγχθεί η νομιμότητά τους.

Ακόμα, στην Ελλάδα υπάρχει και ο θεσμός της μόνιμης διαιτησίας. Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου συστήνουν διοικητικά δικαστήρια για την επίλυση υποθέσεων που εμπίπτουν στο πεδίο δραστηριότητας καθενός από αυτούς τους φορείς. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, το Ναυτικό Επιμελητήριο Ελλάδος, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος και το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών έχουν κάνει χρήση αυτής της πρόβλεψης.

ii. Διαπραγματεύσεις (negotiations)

Οι διαπραγματεύσεις δεν έλειψαν ποτέ από την καθημερινή πρακτική. Εξάλλου μπορεί κανείς εύλογα να υποστηρίξει ότι πάντα οι διαπραγματεύσεις θα είναι το πρώτο

στάδιο που θα χρησιμοποιήσουν τα μέρη πριν από οποιαδήποτε άλλη μέθοδο για την επίλυση της μεταξύ τους διαφοράς, όσο ακόμα η μεταξύ τους επικοινωνία είναι δυνατή. Πρόκειται για μία διαδικασία μεταξύ των μερών, χωρίς την συμμετοχή τρίτου προσώπου, μέσω της οποίας ανταλλάσσουν πληροφορίες με σκοπό να αντιμετωπίσουν τα συγκρουόμενα συμφέροντά τους, ώστε να καταλήξουν σε μία κοινά αποδεκτή συμφωνία. Η διαδικασία αυτή απαιτεί την ενεργή συμμετοχή των μερών, καθώς και το να καταβάλουν ιδιαίτερη προσπάθεια το καθένα από την πλευρά του. Επιπλέον, τα μέρη πρέπει να λειτουργούν στα πλαίσια της καλής πίστης παρέχοντας σαφείς και αληθείς πληροφορίες το ένα στο άλλο και αποφεύγοντας παρελκυστικές τακτικές ή προσπάθειες εξαπάτησης της άλλης πλευράς (Arvanitis&Karampatzos, 2013).

Οι διαπραγματεύσεις σήμερα έχουν εξελιχθεί σε σχέση με το παραδοσιακό τους μοντέλο των προηγούμενων αιώνων. Αποτελούν πλέον επιστημονικό κλάδο και υπάρχει ιδιαίτερα πλούσια βιβλιογραφία σχετικά με αυτές, αλλά και τις στρατηγικές που αναπτύσσονται στα πλαίσιά τους. Βέβαια, πρόκειται για μία εντελώς ελεύθερη διαδικασία, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν διαδικαστικά όρια που να δεσμεύουν τα μέρη. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος επιλογής τους από τα μέρη, σε συνδυασμό με το χαμηλό τους κόστος.

iii. Συμφιλίωση (conciliation)

Ο όρος συμφιλίωση απαντάται για πρώτη φορά στην σύμβαση του Λοκάρνο του 1925. Πρόκειται για μία διαδικασία κατά την οποία τα μέρη προσφεύγουν σε ένα τρίτο πρόσωπο στην προσπάθειά τους να επιλύσουν φιλικά το ζήτημα που έχει ανακύψει μεταξύ τους. Το τρίτο πρόσωπο, ο συμφιλιωτής, είναι εκείνος που διευθύνει την διαδικασία χωρίς να δεσμεύεται από κάποια συγκεκριμένη δομή. Αυτό το τρίτο πρόσωπο δεν έχει την δυνατότητα να επιβάλει οποιαδήποτε λύση στα μέρη, παρά μόνο να τους προτείνει μία λύση χωρίς να δεσμεύεται από τα νομικά επιχειρήματα των μερών. Είναι προφανές ότι πρόκειται για μία εντελώς εθελοντική διαδικασία. Σε περίπτωση αποτυχίας της τα μέρη διατηρούν το δικαίωμα προσφυγής στα τακτικά δικαστήρια (Sgubini, Frieditis, & Marighetto, 2004). Η διαδικασία της συμφιλίωσης έχει κάποια κοινά στοιχεία τόσο με την διαιτησία, όσο και με την διαμεσολάβηση. Για τον λόγο αυτό, σε επόμενο κεφάλαιο θα επιχειρηθεί ο διαχωρισμός των δύο αυτών διαδικασιών.

iv. Διευκόλυνση (facilitation)

Η ιδιαιτερότητα αυτής της διαδικασίας έγκειται στο ότι συνήθως λαμβάνει χώρα μεταξύ μερών που είναι μέλη της ίδιας ομάδας, για παράδειγμα επιχειρηματικής, οικονομικής, κοινωνικής ή εργασιακής. Είναι σημαντικό για την εκάστοτε ομάδα να διευθετηθούν τυχόν διαφωνίες μεταξύ των μελών της, προκειμένου να εξασφαλισθεί η εύρυθμη λειτουργία της. Για τον λόγο αυτό, τα μέλη μεταξύ των οποίων παρουσιάστηκε η διαφωνία επιλέγουν ένα τρίτο πρόσωπο, για να τους βοηθήσει στον καλύτερο εντοπισμό των μεταξύ τους προβλημάτων και στην βέλτιστη επίλυση αυτών, καθώς και στην κοινή απόφαση για την λήψη αναγκαίων μέτρων, ώστε να αποφευχθούν προβλήματα στο μέλλον. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μία διαδικασία που συχνά λειτουργεί προληπτικά, δηλαδή πριν την εμφάνιση κάποιας έριδας, και όχι κατασταλτικά (Spangler, 2003).

v. Πρώιμη ουδέτερη αξιολόγηση (early neutral evaluation-ENE, fact finding)

Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας τα μέρη προσλαμβάνουν από κοινού ένα τρίτο αντικειμενικό πρόσωπο και του καταθέτουν τα επιχειρήματά τους επί της μεταξύ τους διαφοράς. Το τρίτο πρόσωπο, που έχει επιλεγεί με βάση τις γνώσεις και την εμπειρία του, συλλέγει πληροφορίες από τα μέρη με όποιον τρόπο αυτό κρίνει σκόπιμο (Αναστασοπούλου, 2011, σ. 43). Μετά από την διαδικασία αυτή, το επιλεγέν τρίτο πρόσωπο, προβαίνει σε μία πρόβλεψη της δικαστικής απόφασης. Έτσι, τα μέρη έχουν μία εικόνα περί των πιθανοτήτων ευδοκίμησης στο δικαστήριο των επιχειρημάτων που προβάλλουν (Allison, 2017).

vi. Απευθείας ηλεκτρονική επίλυση διαφοράς (online dispute resolution, ODR)

Με την μέθοδο αυτή η επίλυση κάποιας διαφοράς γίνεται με την χρήση διαδικτύου και τεχνολογιών πληροφορίας. Αυτό διευκολύνει την υπερπήδηση του

εμποδίου που ετίθετο από τις γεωγραφικές αποστάσεις και τα εθνικά σύνορα. Η διαδικασία αυτή απαντάται συχνά στα πλαίσια του διεθνούς εμπορίου, οπότε η χώρα εγκατάστασης του εμπόρου διαφέρει από εκείνη του καταναλωτή. Την σημασία τους αναγνωρίζει και η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία νομοθέτησε, ώστε τα κράτη μέλη να μην εμποδίζουν τη χρήση των μεθόδων αυτών σε διαφορές διασυνοριακού χαρακτήρα (Brown & Marriott, 2011, pp. 587-594).

vii. Συνήγορος του πολίτη (ombudsman)

Ο θεσμός αυτός έχει τις απαρχές του στη δεκαετία του 1960 στις αγγλοσαξονικές χώρες. Σκοπός του συνηγούρου ήταν να βοηθήσει τους πολίτες έναντι πράξεων ή παραλείψεων των κυβερνητικών οργάνων. Ο Συνήγορος δεν μπορεί να εκδώσει απόφαση εκτελεστή. Αυτό που κάνει είναι να ακούει τις απόψεις των μερών και να συστήνει την άρση αυθαιρεσιών που εντοπίζει, ώστε να πιέσει το μέρος που παρανομεί να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις του. Συνήγορος του Πολίτη συναντάται πλέον και εντός της ΕΕ, όπου με απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δημιουργήθηκε ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή και οριοθετήθηκαν τα καθήκοντα του.

viii. Ο Θεσμός του Συνηγούρου του Πολίτη στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο θεσμός του Έλληνα Συνηγούρου του Πολίτη (με τον ιδρυτικό νόμο 2477/1997 όπως τροποποιήθηκε από τον μεταγενέστερο 3094/2003) λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή, με αποστολή την διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών και εν γένει των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των ΝΠΔΔ και των ΝΠΙΔ, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας. Πρόκειται για μια εκ των πέντε Συνταγματικά κατοχυρωμένων Ανεξαρτήτων Αρχών. Τα πορίσματα που εκδίδει δεν είναι δεσμευτικά, αλλά ούτε και εκτελεστά. Ο χαρακτήρας αυτών των πορισμάτων είναι καθαρά γνωμοδοτικός. Ο Συνήγορος του Πολίτη γνωρίζει συνεχώς αυξανόμενη απήχηση βοηθώντας στην θετική επίλυση των προβλημάτων των πολιτών έναντι των κρουσμάτων αυθαιρεσίας του δημοσίου (Θεοχάρης, 2015). Στα πλαίσια του Συνηγούρου του Πολίτη έχει ιδρυθεί και μία ξεχωριστή αρχή, εκείνη του Συνηγούρου του Παιδιού για την προάσπιση των συμφερόντων του παιδιού.

Σύμφωνα με το μοντέλο του Συνηγούρου του Πολίτη έχει ιδρυθεί και ο Τραπεζικός Μεσολαβητής από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών για την φιλική διευθέτηση διαφορών μεταξύ τράπεζας και συναλλασσομένων. Ο πολίτης προσφεύγει πρώτα στον υπεύθυνο του υποκαταστήματος της Τράπεζας. Αν δεν βρει λύση μέσα σε

ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, θα πρέπει να προσφύγει στον υπεύθυνο της ίδιας της τράπεζας. Αν και πάλι δεν βρεθεί λύση, τότε ο πολίτης θα μπορεί πια να προσφύγει στον τραπεζικό μεσολαβητή (Χαμηλοθώρης, 2011, σ. 58, Κ.Δελούκα –Ιγγλέση, 1989, 133επ)

Τέλος, ακόμα μία συναφής Αρχή που λειτουργεί στην Ελλάδα από το 2004 (Ν3297/2004) είναι και ο θεσμός του Συνηγόρου του Καταναλωτή. Σκοπός αυτής της αρχής είναι η επίλυση υποθέσεων μεταξύ προμηθευτών και καταναλωτών ή ενώσεων καταναλωτών. Ο χαρακτήρας του Συνηγόρου του Καταναλωτή είναι αφενός η καταγραφή των παραπόνων των καταναλωτών και αφετέρου ο διαμεσολαβητικός του ρόλος και ο φιλικός διακανονισμός (Χαμηλοθώρης, 2011, σ. 58) (Δίκαιο του Καταναλωτή (Ενωσιακό και Ελληνικό) Κ.Δελούκα -Ιγγλέση σελ.358 επ.Εκδόσεις Σάκκουλα 2014)

ix. Ο Συμβιβασμός

Ο συμβιβασμός αποτελεί μία συμφιλιωτική διαδικασία αμοιβαίων υποχωρήσεων, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν παραίτηση από δικαίωμα με αντάλλαγμα άλλη παροχή. Στην Ελλάδα προβλέπεται η δυνατότητα δικαστικού συμβιβασμού πριν την άσκηση της αγωγής στο άρθρο 209 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή υποβάλλεται στον Ειρηνοδίκη αίτημα συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς υπό την προϋπόθεση μη ασκήσεως αγωγής εντός τριών μηνών από την αποτυχία της συμβιβαστικής επίλυσης. Για το στάδιο μετά την άσκηση αγωγής το άρθρο 208 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει υποχρέωση του δικαστή να προσπαθήσει να βρει συμβιβαστική λύση της διαφοράς. Συμβιβασμός είναι δυνατόν να επιτευχθεί ακόμα και μετά την έναρξη της δίκης ή και ενώπιον του Εφετείου ή ακόμα και όσο εκκρεμεί η αίτηση αναψηλάφησης ή αναίρεσης.

Πέραν του δικαστικού συμβιβασμού υπάρχει και ο εξώδικος συμβιβασμός, δηλαδή εκείνος που δεν αφορά εκκρεμή δίκη. Στον εξώδικο συμβιβασμό η συμφωνία καταρτίζεται ατύπως και έχει αναγνωριστικό χαρακτήρα. Μάλιστα, στο άρθρο 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπεται ο δικονομικός θεσμός της απόπειρας εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών. Το άρθρο αυτό παροτρύνει τα μέρη και τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να εξακριβώσουν τα πραγματικά περιστατικά της μεταξύ τους διαφοράς και να

προσπαθήσουν να επιτύχουν μια κοινά αποδεκτή λύση. Προϋπόθεση αυτής της διάταξης είναι να πρόκειται για διαφορά ιδιωτικού δικαίου και δεκτική συμβιβασμού. Η δυνατότητα συμβιβασμού του άρθρου 214 Α παρέχεται στους διαδίκους μετά την κατάθεση αγωγής και καθ' όλη την διάρκεια της εκκρεμοδικίας. Αν ο συμβιβασμός επιτευχθεί, τότε συντάσσεται πρακτικό. Το πρακτικό αυτό κατατίθεται στο δικαστήριο και επικυρώνεται από αυτό.

Συνοψίζοντας τα ανωτέρω, είναι πλέον σαφές ότι η εναλλακτική επίλυση διαφορών, αν και χρησιμοποιείται ευρέως στον σύγχρονο κόσμο, δεν αποτελεί δημιούργημα των τελευταίων αιώνων. Αντίθετα, ήδη από την αρχαιότητα οι άνθρωποι αναζήτησαν τρόπους να επιλύσουν τις όποιες διαφορές τους με συμβιβαστικό - εναλλακτικό τρόπο. Επίσης, αναλύθηκαν οι συνηθέστερες από τις μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών που χρησιμοποιούνται στην σύγχρονη εποχή. Είναι γεγονός ότι οι σύγχρονες συναλλαγές απαιτούν μεγάλο βαθμό ευελιξίας. Στην επίτευξη του στόχου αυτού συμβάλλουν ουσιαστικά οι σύγχρονες μέθοδοι εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, ανεξάρτητα από το πώς ονομάζονται από κράτος σε κράτος. Το παρόν πόνημα θα επικεντρώσει το ενδιαφέρον του στην ανάλυση μιας άλλης ιδιαίτερα διαδεδομένης μεθόδου εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, την διαμεσολάβηση. Στον θεσμό της διαμεσολάβησης και στην όσο το δυνατόν διεξοδικότερη μελέτη του είναι αφιερωμένο όλο το επόμενο κεφάλαιο.

Βιβλιογραφία κεφαλαίου 1

Ελληνική βιβλιογραφία

- Brenneur, B. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στη Γαλλία. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 71-86). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Lightman, G. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στην Αγγλία. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 98-106). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αναστασοπούλου, Ι. (2011). Η Διαμεσολάβηση και η περίπτωση της Ελλάδας. Στο Ι. Αναστασοπούλου, & Ι. Αναστασοπούλου (Επιμ.), *Η Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και*

- Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές*" (σσ. 41-52). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αντωνέλος, Σ., & Πλέσσα, Ε. (2014). *Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις*. Αθήνα: εκδ. Σάκκουλα.
- Γέσιου-Φαλτσή, Π. (1994). Η δίκη στο λαϊκό δικαστήριο της αρχαίας Ηλιαίας: Η γένεση διονομικών αρχών με σύγχρονη σημασία. *Δίκη*(25).
- Δελούκα-Ιγγλέση Κ.(2015). *Νομικά θέματα Ηλεκτρονικού Εμπορίου* Αθήνα : Εκδ.Σάκκουλα.
- Δελούκα-Ιγγλέση Κ.(2014). *Δίκαιο του Καταναλωτή (Ενωσιακό και Ελληνικό)* Αθήνα : Εκδ.Σάκκουλα.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2006). *Πράσινη Βίβλος για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου*.
- Θεοχάρης, Δ. (2015). *Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Κατ' άρθρο ανάλυση και ερμηνεία του Ν. 3898/2010*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κουσουλής, Σ. (2004). *Διαιτησία Ερμηνεία κατ' άρθρο*. Αθήνα Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Οικονομόπουλος, Γ. (1937). *Η Διαιτησία κατά το εν Ελλάδα ισχύον Δίκαιον*. Αθήνα: εκδ. Τύποις "ΠΥΡΣΟΥ" ΑΕ.
- Πανταζόπουλος, Ν. (1968). *Ιστορική Εισαγωγή εις τας πηγάς του ελληνικού Δικαίου*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Π. Σάκκουλα.
- Πανταζόπουλος, Ν. (1974). *Ρωμαϊκό Δίκαιο (εν διαλεκτική συναρτήσει προς το Ελληνικόν)*. Αθήνα: Πανεπιστημικά Εκδόσεις.
- Παπαδάτος, Δ. (1995). *Η συμβιβαστική επίλυση των ιδιωτικών διαφορών κατά τη μέση και ύστερη Βυζαντινή εποχή*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Χαμηλοθώρης, Ι. (2011). Η διαμεσολάβηση στην Ελλάδα. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου «Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές»* (σσ. 52 - 60). Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Brown, H., &Marriott, A. (2011). *ADR Principles and Practice*. London: Sweet & Maxwell.

Ελληνική αρθρογραφία

- Δελούκα –Ιγγλέση Κ., Ο θεσμός του Τραπεζικού Ombudsman ΔΕΕΤ, 133επ.
- Ορφανίδης, Γ. (1986). Η ειρηνική επίλυση των διαφορών - ο συμβιβασμός στην πολιτική δίκη. *Δίκη*(4), σσ. 3-39.

Παπαϊωάννου, Γ. (2005). Οι διαδικασίες εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών ιδίως στο πεδίο της προστασίας του καταναλωτή. *ΔΔΕ*.

Ξενόγλωσση αρθρογραφία

Alexander, N. (2009). *International and Comparative Mediation Legal Perspectives*. Austin: Kluwer Law & Business.

Ηλεκτρονικές πηγές

Allison, J. (2017, February 8). *Harvard Law School Library*. Ανάκτηση Ιούνιος 2, 2017, από <http://guides.library.harvard.edu/c.php?g=310591&p=2078483>

Arvanitis, A., & Karampatzos, A. (2013). *Negotiation as an intersubjective process: Creating and validating claim rights*. Ανάκτηση 6 15, 2017, από <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09515089.2011.633692?needAccess=true>

Sgubini, A., Prieditis, M., & Marighetto, A. (2004, August). *Arbitration, Mediation and Conciliation: differences and similarities from an International and Italian business perspective*. Ανάκτηση Ιούνιος 1, 2017, από <http://www.mediate.com/articles/sgubinia2.cfm>

Spangler, B. (2003, July). *Beyond Intractability*. Ανάκτηση Ιούνιος 2, 2017, από <http://www.beyondintractability.org/essay/facilitation>

Άλλα κείμενα

Γενική Συνέλευση Ηνωμένων Εθνών. (1980, 12 4). απόφαση 35/52.

2. Η Διαμεσολάβηση (Mediation)

Στο τέλος του προηγούμενου κεφαλαίου απαριθμήθηκαν οι μέθοδοι εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών που είναι γνωστές στον σύγχρονο κόσμο. Κάποιες από αυτές χρησιμοποιούνται και στην Ελλάδα και κάποιες όχι, τουλάχιστον όχι επίσημα. Από την παραπάνω απαρίθμηση, όμως, απουσιάζει ο θεσμός της διαμεσολάβησης. Η απουσία του από την παραπάνω λίστα οφείλεται στο ότι στην διαμεσολάβηση θα αφιερωθεί ολόκληρο το παρόν κεφάλαιο με σκοπό την κατά το δυνατόν εκτενέστερη ανάλυση όλων των παραμέτρων της.

2.1. Νομοθετικό πλαίσιο της διαμεσολάβησης στην Ελλάδα και στην Ευρώπη

i. Ενωσιακή (Κοινοτική) Νομοθεσία

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η διαμεσολάβηση ρυθμίζεται από την Οδηγία 2008/52/ΕΚ της 21.5.2008 επί ορισμένων ζητημάτων της διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Επικουρικά, επιμέρους ζητήματα ρυθμίζονται από την Οδηγία 2013/11/ΕΕ της 21.5.2013 για την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 και της οδηγίας 2009/22/ΕΚ (Κανονισμός για την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών).

Η ευρεία διάδοση της διαμεσολάβησης από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής της δεκαετίας του 1970 σταδιακά πέρασε στην Μεγάλη Βρετανία της δεκαετίας του 1980 και 1990 και από εκεί εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη. Πολλά ήταν τα ευρωπαϊκά κράτη που υιοθέτησαν στο εγχώριο δικαιοσύνη τους σύστημα τον θεσμό της διαμεσολάβησης και, όπως ήταν λογικό, νομοθέτησαν σχετικά με αυτόν. Άλλα κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, για πολλά χρόνια επέλεξαν να αγνοήσουν την ύπαρξη του θεσμού της διαμεσολάβησης. Τα ανωτέρω είχαν σαν αποτέλεσμα πολυνομία γύρω από τον θεσμό της διαμεσολάβησης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, στις 4 Απριλίου 2001 η Επιτροπή εξέδωσε την Σύσταση 2001/310/ΕΚ σχετικά με την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω σε αυτό το

ζήτημα. Το 2002 η Επιτροπή των υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης εξέδωσε σύσταση προς τα κράτη μέλη σχετικά με την χρησιμότητα της διαμεσολάβησης ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, με την οποία πρότεινε στις κυβερνήσεις των κρατών μελών να διευκολύνουν την χρήση της διαμεσολάβησης. Στις 22.10.2004 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε πρόταση οδηγίας για την διαμεσολάβηση με στόχο την παροχή στοιχειώδους νομικού πλαισίου γύρω από αυτήν. Τέλος, στις 21.5.2008 ψηφίστηκε η Οδηγία 2008/52/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Η Οδηγία αυτή είχε ως πρωταρχικό στόχο να δημιουργηθεί ένα προβλέψιμο νομικό πλαίσιο για την διαμεσολάβηση σε όλα τα κράτη μέλη. Παράλληλα, όμως, έπρεπε να κάμψει και διάφορες αντιρρήσεις που εκφράστηκαν. Έτσι, η Οδηγία ήταν μεν δεσμευτική για τα κράτη μέλη, αλλά δεν επιβάλλει συγκεκριμένη προσέγγιση της διαμεσολάβησης.

ii. Ελληνική Νομοθεσία

Σε ενσωμάτωση της Οδηγίας 2008/52/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις δημοσιεύθηκε στην Ελλάδα ο νόμος 3898/2010 (ΦΕΚ Α' 211/16.12.2010) με τίτλο «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις». Ο Έλληνας νομοθέτης αιτιολόγησε την εισαγωγή του θεσμού της διαμεσολάβησης επικαλούμενος αφενός τα πλεονεκτήματα του θεσμού και αφετέρου την ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος της καθυστέρησης στην απονομή της δικαιοσύνης. Αξίζει να σημειωθεί ότι από πολλούς επιστήμονες έχει επισημανθεί ως οξύμωρη η μη ένταξη της διαμεσολάβησης στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Η μη ένταξη αποδίδεται στο ότι η διαμεσολάβηση δεν αποτελεί διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, αλλά διαδικασία επίλυσης διαφορών, αφού ο διαμεσολαβητής δεν επιτρέπεται να προβεί σε οποιαδήποτε υπόδειξη προς τα μέρη, αλλά ούτε και να επιβάλει την άποψή του (Πολυζωγόπουλος, 2008).

Μετά την δημοσίευση του Νόμου 3898/2010 δημοσιεύθηκε η με αριθμό πρωτοκόλλου 109088 οικ./12.12.2011 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΦΕΚ Β' 2824/14.12.2011). Με αυτήν την υπουργική απόφαση θεσπίστηκε ο Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών βασισμένος σε μεγάλο βαθμό στον Ευρωπαϊκό Κώδικα Δεοντολογίας για τους Διαμεσολαβητές. Σύμφωνα με τα άρθρα 1-4 του Κώδικα Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών αντικείμενό του είναι η χάραξη γενικών κατευθυντήριων γραμμών για την ανάληψη και

την άσκηση των καθηκόντων του διαμεσολαβητή, αλλά και για την ίδια την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κώδικα αυτού η εφαρμογή του είναι υποχρεωτική για τους διαμεσολαβητές και όχι προαιρετική.

Επίσης, σχετικά με τον θεσμό της διαμεσολάβησης και μετά την δημοσίευση του σχετικού νόμου έχουν δημοσιευθεί και κάποιοι απαραίτητοι εφαρμοστέοι νόμοι υπό τη μορφή υπουργικών αποφάσεων. Πρόκειται για την υπουργική απόφαση με αριθμό 109087/2011 (ΦΕΚ Β' 436/14.12.2011) για την συγκρότηση επιτροπής πιστοποίησης διαμεσολαβητών, η υπουργική απόφαση με αριθμό 107309 οικ/2012 (ΦΕΚ Β' 3417/21/12/2012) που τροποποιεί την παραπάνω με αριθμό 109088/2011 υπουργική απόφαση, η με αριθμό 1460/2012 (ΦΕΚ Β' 13.2.2012) για τον καθορισμό της αμοιβής του διαμεσολαβητή και η υπουργική απόφαση με αριθμό 85485/2012 (ΦΕΚ Β' 2693/4.10.2012) για τον καθορισμό παραβόλων διαμεσολάβησης.

2.2. Η έννοια της διαμεσολάβησης

Όπως και για την έννοια των μορφών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, έτσι και για τον θεσμό της διαμεσολάβησης δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος ορισμός ο οποίος να γίνεται αποδεκτός διεθνώς. Αντίθετα, έχει διατυπωθεί τεράστιος αριθμός ορισμών από τους επιστήμονες. Πάντως η Οδηγία 2008/52/EK και ο νόμος 3898/2010 συγκλίνουν στο ότι ως διαμεσολάβηση νοείται *«η διαρθρωμένη διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη μιας διαφοράς επιχειρούν εκουσίως να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με την επίλυση της διαφοράς τους, με τη βοήθεια διαμεσολαβητή»*. Από τον ορισμό αυτόν συμπεραίνει κανείς ποια είναι τα ουσιώδη στοιχεία της διαμεσολάβησης: Πρώτον η ύπαρξη διαφοράς, δεύτερον οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των αντίθετων μερών, τρίτον η ανάμιξη τρίτου προσώπου και τέταρτον ο οργανωμένος χαρακτήρας της διαδικασίας.

Πρέπει να σημειωθεί πως το τρίτο πρόσωπο που θα αναμιχθεί δεν έχει εξουσία να αποφασίζει αντί των μερών. Αντίθετα, ο ρόλος του τρίτου είναι μέχρι τέλους επιβοηθητικός και η απόφαση είναι αποκλειστικό δικαίωμα και ευθύνη των συμμετεχόντων μερών. Αυτή ακριβώς τη διάσταση του ρόλου του τρίτου υπογραμμίζει η Οδηγία στην σκέψη 11, όπου αναφέρεται επί λέξει *«Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται στις διαπραγματεύσεις προ της συνάψεως συμβάσεων ή τις οιονεί δικαστικές διαδικασίες, όπως ορισμένα δικαστικά συστήματα συμβιβασμού, καταγγελίες*

καταναλωτών, διαιτησία, αποφάσεις εμπειρογνομόνων και διαδικασίες στις οποίες πρόσωπα ή φορείς εκδίδουν τυπική σύσταση, δεσμευτική ή μη, όσον αφορά την επίλυση της διαφοράς».

Ο ρόλος του ανεξάρτητου τρίτου προκύπτει και από τον ορισμό της διαμεσολάβησης στον Νόμο 3898/2010, σύμφωνα με τον οποίο διαμεσολάβηση είναι η διαδικασία *«η διαδικασία, κατά την οποία τα μέρη, με τη βοήθεια ενός ανεξάρτητου τρίτου προσώπου, του διαμεσολαβητή, προσδιορίζουν τις επιμέρους πτυχές της διαφοράς τους, ερευνούν τις εναλλακτικές λύσεις για την επίλυσή τους και επιχειρούν να καταλήξουν σε συμφωνία που θα ικανοποιεί τα αληθινά συμφέροντά τους».*

Επομένως, η διαμεσολάβηση δεν πρέπει να συγχέεται ούτε με οιονεί δικαστικές διαδικασίες, ούτε με τον συμβιβασμό, ούτε και με τη απλή παρέμβαση μεσιτών, φίλων, γνωστών ή συγγενών για την διευθέτηση μίας διαφοράς (Χριστοδούλου, 2010, σ. 290).

2.3. Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης

Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης μπορεί να τα αντλήσει κανείς αναλύοντας σε βάθος τον ορισμό της διαμεσολάβησης όπως αυτός δίδεται στο άρθρο 4 παρ. β του νόμου 3898/2010. Συγκεκριμένα *«ως διαμεσολάβηση νοείται διαρθρωμένη διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη μιας διαφοράς επιχειρούν εκουσίως να επιλύσουν με συμφωνία τη διαφορά αυτή με τη βοήθεια διαμεσολαβητή».* Συνεπώς, τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης είναι τα παρακάτω:

i. Διαρθρωμένη διαδικασία

Ο ελληνικός νόμος, καθώς και η Ενοριακή νομοθεσία, επιθυμεί την διαμεσολάβηση να ακολουθεί ορισμένους κανόνες. Έτσι, η διαμεσολάβηση λαμβάνει τον χαρακτήρα διαρθρωμένης διαδικασίας επίλυσης διαφορών. Με την έννοια της διαρθρωμένης διαδικασίας δεν νοείται μια εκ των προτέρων επακριβώς καθορισμένη διαδικασία. Αντίθετα, ο Έλληνας νομοθέτης αφήνει περιθώριο τροποποιήσεων της διαδικασίας εκ μέρους των εμπλεκόμενων μερών (Χριστοδούλου, 2010, σ. 290).

Η σκέψη του Έλληνα νομοθέτη πρέπει να αναζητηθεί σε συνδυασμό με την Οδηγία 2008/52/EK, η οποία στις σκέψεις 6 και 17 του Προοιμίου της απορρίπτει την ανελαστικότητα στην διαδικασία της διαμεσολάβησης θεωρώντας ότι θα την καταδίκασε σε αναποτελεσματικότητα. Ως εκ τούτου, ο Έλληνας νομοθέτης επιθυμεί να θεσπίσει μία διαδικασία με λειτουργική μεν δομή και οργάνωση, αλλά ταυτόχρονα υποκειμένη και στην διακριτική ευχέρεια των μερών και του διαμεσολαβητή (Χριστοδούλου, 2010, σ. 303). Η θέση αυτή εκφράζεται ρητώς στο πρώτο μέρος της αιτιολογικής έκθεσης του νόμου 3898/2010, όπου αναφέρεται ότι επιλέχθηκε να μην γίνει λεπτομερής ρύθμιση αυτής της διαδικασίας «γιατί η υπέρμετρη τυπικότητα ενδέχεται να δημιουργήσει εμπόδια στην προσπάθεια επίλυσης της διαφοράς».

Ο νόμος 3898/2010 ορίζει στο άρθρο 2 ποιες υποθέσεις μπορούν να υπαχθούν στην διαμεσολάβηση και με ποιον τρόπο, στο άρθρο 8 ορίζει την διαδικασία και στο άρθρο 9 την εκλεκτικότητα των συμφωνιών που προκύπτουν μετά από διαμεσολάβηση. Από την άλλη πλευρά, κατά την διάρκεια της διαδικασίας τα μέρη επιλέγουν την διαδικασία που θα ακολουθηθεί συνήθως μετά από πρόταση του διαμεσολαβητή. Για παράδειγμα, δεν έχει προκαθοριστεί η διάρκεια μίας κοινής συνάντησης των μερών με τον διαμεσολαβητή, παρά η λήξη της θα προταθεί από τον διαμεσολαβητή μετά από αξιολόγηση της προόδου ή μη προόδου που έχει σημειωθεί μέχρι κάποια δεδομένη χρονική στιγμή.

ii. Τα μέρη επιχειρούν

Είναι φανερό πως ο νόμος 3898/2010 δίνει έμφαση στον ρόλο των ίδιων των εμπλεκόμενων μερών κατά την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Τα ίδια τα μέρη είναι εκείνα που θα πρέπει να αναλάβουν πρωταγωνιστικό ρόλο, καθώς δεν ανατίθεται σε κάποιο τρίτο – ουδέτερο πρόσωπο να εξετάσει τους ισχυρισμούς τους και να αποφασίσει τι μέλλει γενέσθαι. Η απόφαση για την τύχη της κάθε διαφοράς ανήκει αποκλειστικά και μόνο στο ίδια τα εμπλεκόμενα πρόσωπα.

Ο ρόλος του διαμεσολαβητή δεν είναι σε καμία περίπτωση εκείνος του δικαστή ή του διαιτητή. Αντίθετα, όπως ορίζεται και στην παράγραφο γ του άρθρου 4 του νόμου 3898/2010 σε συνδυασμό με την παράγραφο β του ίδιου άρθρου ο διαμεσολαβητής έχει ρόλο βοηθού και όχι ρόλο αποφασιστικό. Ο διαμεσολαβητής χαρακτηρίζεται από κάποιους και ως «διευκόλυνες» υπό την έννοια ότι υποστηρίζει τον διάλογο και την ροή

των πληροφοριών, ενώ παράλληλα βοηθά τα μέρη να εξέλθουν από τυχόν αδιέξοδα κατά την διάρκεια του διαλόγου τους (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 30).

Η όλη προσπάθεια των μερών για την επίλυση της διαφοράς τους υποστηρίζεται ενεργά από τον διαμεσολαβητή, αλλά δεν πρέπει να υποτιμάται και ο ρόλος των πληρεξουσίων δικηγόρων των μερών στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Η ελληνική νομοθεσία, αντίθετα με εκείνες άλλων χωρών, θεσπίζει ως υποχρεωτική την παρουσία των πληρεξουσίων δικηγόρων των μερών στην διαδικασία της διαμεσολάβησης σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 1 του νόμου 3898/2010. Η υποχρέωσή τους είναι να καλύψουν το νομικό σκέλος της όλης προσπάθειας και οπωσδήποτε να συντάξουν το τελικό κείμενο της συμφωνίας, αν αυτή επιτευχθεί, ώστε να είναι σύννομο.

Τα μέρη δεν είναι υποχρεωμένα να οδηγηθούν σε συμφωνία, όπως θα αναλυθεί και στην παράγραφο (iv) κατωτέρω. Παρόλη' αυτά, κάποιοι υποστηρίζουν ότι τα μέρη οφείλουν να επιδείξουν πραγματική πρόθεση να επιλύσουν την μεταξύ τους διαφορά. Έτσι, όταν τα μέρη αποφασίσουν από κοινού να προσέλθουν στην διαμεσολάβηση, έχουν την υποχρέωση να το πράξουν σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 288 και 281 του Αστικού Κώδικα. Ως εκ τούτου, έχει υποστηριχθεί ότι τα μέρη που προσέρχονται στην διαμεσολάβηση αναλαμβάνουν κάποιες συναλλακτικές υποχρεώσεις ανάλογες με εκείνες των άρθρων 197 επόμενα του Αστικού Κώδικα για την ευθύνη κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων.

Ο νόμος για την διαμεσολάβηση δεν προβλέπει ειδικές κυρώσεις για την περίπτωση της μη τήρησης της παραπάνω καλόπιστης συμπεριφοράς από τους συμμετέχοντες στην διαμεσολάβηση. Όμως, δεν έχει αποκλειστεί η εφαρμογή των διατάξεων 914 έως 919 του Αστικού Κώδικα για την δημιουργία δικαιοπρακτικής ευθύνης σε περίπτωση πλημμελούς εκπλήρωσης της συμφωνίας διαμεσολάβησης.

iii. Εκουσίως

Η Οδηγία 2008/52/EK αναφέρει ότι η διαμεσολάβηση αποτελεί εκούσια διαδικασία υπό την έννοια ότι τα μέρη έχουν την ευθύνη της διαδικασίας και μπορούν να οργανώσουν κατά την επιθυμία τους ή να ολοκληρώσουν την διαδικασία. Επίσης, η ίδια Οδηγία επιτρέπει στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών την θέσπιση της διαμεσολάβησης ως υποχρεωτικής, αρκεί να μην θίγεται η πρόσβαση των πολιτών στο δικαστικό σύστημα. Ο Έλληνας νομοθέτης αναγνώρισε την αρχή της ελευθερίας των

μερών ως βασική αρχή του θεσμού της διαμεσολάβησης και όρισε ότι η προσφυγή στην διαμεσολάβηση πρέπει να είναι προϊόν γνώσης και ενσυνείδητης επιλογής των μερών. Επιπλέον, όμως, το άρθρο 3 παρ. 2 προβλέπει ότι το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί μία υπόθεση μπορεί να καλεί τα μέρη να προσφύγουν στην διαμεσολάβηση χωρίς να μπορεί να τα υποχρεώσει σε κάτι τέτοιο. Παρόλη' αυτά, αφήνεται περιθώριο θέσπισης υποχρεωτικότητας για την προσφυγή στην διαμεσολάβηση.

Τέλος, μετά την τροποποίηση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με τον νόμο 4335/2015, εισήχθη το άρθρο 214 Γ, το οποίο εν ολίγοις επαναλαμβάνει τα οριζόμενα στο άρθρο 3 του νόμου 3898/2010 αναφέροντας ότι το δικαστήριο μπορεί να προτείνει στους διαδίκους την προσφυγή σε διαδικασία διαμεσολάβησης.

iv. Επίλυση της διαφοράς με συμφωνία

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι επιτυχής όταν καταλήξει σε κάποια συμφωνία των μερών σχετικά με την επίλυση της διαφοράς τους. Όπως αναλύθηκε παραπάνω, ο ουδέτερος τρίτος, ο διαμεσολαβητής, δεν έχει αρμοδιότητες δικαστή. Έτσι, δεν εκδίδει απόφαση που επιλύει την διαφορά των μερών. Ο διαμεσολαβητής όχι απλώς δεν εκφέρει την άποψή του επί της διαφοράς που τα μέρη συζητούν με την βοήθειά του, αλλά δεν κατευθύνει και τα μέρη προς μία κατεύθυνση που εκείνος προκρίνει ως ορθή. Ο διαμεσολαβητής περιορίζεται στο να διευκολύνει τα μέρη να βρουν ένα κοινό σημείο συμφωνίας που να ικανοποιεί όλες τις πλευρές.

Μετά την επίτευξη της συμφωνίας από τα ίδια τα μέρη, θα συνταχθεί ένα πρακτικό διαμεσολάβησης με την βοήθεια των πληρεξουσίων δικηγόρων των μερών. Το πρακτικό αυτό θα περιλαμβάνει κάποια τυπικά στοιχεία που ορίζονται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 του νόμου 3898/2010 και την συμφωνία στην οποία κατέληξαν τα μέρη. Μάλιστα, το πρακτικό αυτό μπορεί αν το θέλουν τα μέρη να κατατεθεί στην Γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου του τόπου που διεξήχθη η διαμεσολάβηση και να αποκτήσει εκτελεστό χαρακτήρα, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 9 του νόμου 3898/2010,

Όμως, δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς το γεγονός ότι τα μέρη μπορεί τελικά να μην καταλήξουν σε συμφωνία. Σίγουρα η επίτευξη συμφωνίας είναι το ζητούμενο μίας διαμεσολάβησης, αλλά και η μη επίτευξή της είναι μία δυνατή έκβαση. Ακόμα και αυτό το αποτέλεσμα είναι επιλογή των μερών και όχι κάποιου τρίτου. Στην περίπτωση αυτή θα

συνταχθεί κάποιο πρακτικό αποτυχίας, το οποίο μπορεί να υπογράφεται και μόνο από τον διαμεσολαβητή σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 2 εδάφιο δ του νόμου 3898/2010. Θα ήταν σφάλμα να κατακρίνει κανείς μία διαδικασία διαμεσολάβησης που δεν κατέληξε σε συμφωνία ως αποτυχημένης ολοκληρωτικά. Ενδέχεται η συμφωνία να μην επετεύχθη ως αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής, αλλά η όλη διαδικασία μπορεί να αποκατέστησε την επικοινωνία μεταξύ των μερών σε τέτοιο βαθμό, που λίγο αργότερα να επιτύχουν μόνα τους μία συμφωνία που να τους ικανοποιεί.

ν. Με τη βοήθεια διαμεσολαβητή

Η αιτιολογική έκθεση του νόμου 3898/2010 ορίζει ότι ο διαμεσολαβητής «διευκολύνει τα μέρη να επιλύσουν τα ίδια την διαφορά τους. Ο διαμεσολαβητής δεν έχει εξουσία να αποφασίσει ο ίδιος ή να υποδείξει στα μέρη πιθανές λύσεις για την επίτευξη της διαφοράς». Στις προηγούμενες παραγράφους κατέστη σαφής ο ρόλος του διαμεσολαβητή, ο οποίος δεν έχει εξουσία να αποφασίζει, αλλά ο ρόλος του περιορίζεται στην βοήθεια, στην διευκόλυνση των μερών. Ο διαμεσολαβητής έχει λάβει ειδική εκπαίδευση, ώστε να αποκτήσει τα απαραίτητα εργαλεία για την άσκηση αυτού του ρόλου.

Διεθνώς υπάρχουν διάφορα μοντέλα διαμεσολάβησης, τρία από τα οποία είναι τα παρακάτω: διευκολυντικής διαμεσολάβησης (facilitative mediation), αξιολογική διαμεσολάβηση (evaluative mediation) και διαμορφωτική διαμεσολάβηση (transformative mediation) (Zumeta, Zena D., JD 2000, Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 34-37).

Το μοντέλο της διευκολυντικής διαμεσολάβησης είναι αυτό που υιοθετείται και από την ελληνική νομοθεσία. Πρόκειται για μία διαδικασία υποβοήθησης των διαπραγματεύσεων μεταξύ των μερών και βοήθειάς τους, ώστε να αναζητηθούν τα συμφέροντα που κρύβονται πίσω από τις αρχικά άκαμπτες θέσεις τους με τελικό στόχο να ανακαλύψουν τα μέρη τις επιλογές τους, να τις εκτιμήσουν και να επιλέξουν τι θα κάνουν. Το μοντέλο αυτό στοχεύει σε μία συμφωνία που θα έχουν διαμορφώσει εξ ολοκλήρου τα εμπλεκόμενα μέρη, θεωρώντας ότι μία τέτοια συμφωνία είναι πιθανότερο να τηρηθεί (Zumeta, Zena D., JD 2000, Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 34-37).

Το μοντέλο της αξιολογικής διαμεσολάβησης χρησιμοποιείται κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και ακολουθεί το πρότυπο της συμβιβαστικής επίλυσης των διαφορών παρουσία δικαστών. Η χρήση αυτού του μοντέλου στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής εξηγείται από το ότι πολλές υποθέσεις παραπέμπονται σε διαμεσολάβηση από τα δικαστήρια και από το γεγονός ότι συχνά τον ρόλο του διαμεσολαβητή αναλαμβάνουν συνταξιούχοι δικαστές, οι οποίοι δεν είναι εξοικειωμένοι με το να μένουν ουδέτεροι ενώπιον μιας διαφοράς (Zumeta, 2000). Έτσι, ο διαμεσολαβητής που ακολουθεί το αξιολογικό μοντέλο επεμβαίνει και υποδεικνύει λύσεις κατά την διάρκεια της διαμεσολάβησης (Riskin, 2006, pp. 171-174).

Τέλος, το μοντέλο της διαμορφωτικής διαμεσολάβησης χρησιμοποιεί το πρώτο μοντέλο, εκείνο της διευκολυντικής διαμεσολάβησης, αλλά το επεκτείνει ακόμη παραπέρα. Στόχος αυτού του είδους διαμεσολάβησης είναι να μεταμορφώσει την σχέση των μερών και αυτή η μεταμόρφωση να είναι εκείνη που τελικά θα οδηγήσει στην εξεύρεση λύσης (Baruch Bush & Folger, 2006, pp. 141-144; Alfini, Press, Sternlight, & Stulberg, 2006, pp. 188-195).

Όπως προαναφέρθηκε, στο ελληνικό δικαιοσύνη σύστημα επιλέγεται το πανευρωπαϊκά επικρατέστερο μοντέλο της διευκολυντικής διαμεσολάβησης. Ο νόμος 3898/2010 στο άρθρο 3 παρ. 3 αναφέρει ότι ο διαμεσολαβητής πρέπει να ασκεί τα καθήκοντά του με τρόπο «κατάλληλο, αποτελεσματικό και αμερόληπτο». Πέραν τούτων, ο ελληνικός Κώδικας Δεοντολογίας των Διαμεσολαβητών διευρύνει το πεδίο των υποχρεώσεων του διαμεσολαβητή εμπλουτίζοντάς το με τα στοιχεία της ανεξαρτησίας, της ουδετερότητας, της αμεροληψίας και της ευθυδικίας.

2.4. Η κατάρτιση και διαπίστευση των διαμεσολαβητών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα οι διαμεσολαβητές εκπαιδεύονται από φορείς κατάρτισης μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τους οποίους συνιστούν από κοινού ένας τουλάχιστον δικηγορικός σύλλογος με ένα τουλάχιστον από τα επιμελητήρια της χώρας (άρθρο 1 π.δ. 123/2011). Μέχρι σήμερα έχουν αδειοδοτηθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων πέντε φορείς κατάρτισης διαμεσολαβητών, οι οποίοι συγκεκριμένα είναι το «Κέντρο Διαμεσολάβησης Πειραιά», το «Ινστιτούτο Κατάρτισης Διαμεσολαβητών Θεσσαλονίκης», το «Αθηναϊκό Κέντρο Κατάρτισης και Εκπαίδευσης Διαμεσολαβητών – Προμηθέας», το «Ινστιτούτο Κατάρτισης

Διαμεσολαβητών Λάρισας» και το «Ινστιτούτο Κατάρτισης Διαμεσολαβητών Αλεξανδρούπολης».

Στόχος και ευθύνη των φορέων κατάρτισης είναι η εκπαίδευση των υποψηφίων διαμεσολαβητών στις αρχές και την διαδικασία της διαμεσολάβησης, στις δεξιότητες των διαμεσολαβητών και στις λοιπές ενότητες που το π.δ. 123/2011 απαιτεί από ένα πρόγραμμα κατάρτισης διαμεσολαβητών. Με την λήξη του προγράμματος κατάρτισης διαμεσολαβητών οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν σε γραπτές και προφορικές εξετάσεις, προκειμένου να κριθεί η επάρκειά τους. Στην συνέχεια, όσοι επιτύχουν στις εξετάσεις του φορέα κατάρτισης διαμεσολαβητών, πρέπει να διαπιστευθούν από την Επιτροπή Εξετάσεων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συμμετέχοντας σε γραπτές και προφορικές εξετάσεις ενώπιον της σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 του π.δ. 123/2011. Μέχρι σήμερα στην Ελλάδα έχουν διαπιστευθεί περίπου 1.700 διαμεσολαβητές, οι οποίοι και είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο που τηρείται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι διαπιστευμένοι διαμεσολαβητές δεσμεύονται να τηρούν τον Κώδικα Δεοντολογίας διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

2.5. Οι αρχές της διαμεσολάβησης

Η διαμεσολάβηση, όπως έχει ήδη αναλυθεί, αποτελεί μία διαρθρωμένη διαδικασία, η οποία παράλληλα διατηρεί σε σημαντικό βαθμό την ελαστικότητά της, ώστε να επιτρέπει στην ιδιωτική πρωτοβουλία να δράσει ελεύθερα. Πέρα, όμως, από τα σημεία που μπορεί να ρυθμιστούν από τα μέρη σύμφωνα με την βούλησή τους και σε συνεννόηση με τον διαμεσολαβητή και τους πληρεξουσίους δικηγόρους τους, υπάρχουν κάποιες βασικές αρχές της διαμεσολάβησης, οι οποίες πρέπει να διαφυλάττονται σε κάθε περίπτωση, προκειμένου η διαδικασία της διαμεσολάβησης να μην απολέσει τον χαρακτήρα της, καθώς και την εμπιστοσύνη που έχει κερδίσει. Παρακάτω θα αναλυθούν οι βασικές αρχές της διαμεσολάβησης.

ι. Η αρχή της εμπιστευτικότητας

Η εμπιστευτικότητα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως στοιχείο του πυρήνα της διαμεσολάβησης και συχνά ένας από τους σημαντικότερους λόγους που ωθούν τα μέρη να επιλέξουν την διαδικασία της διαμεσολάβησης έναντι της δικαστικής οδού. Η αρχή της εμπιστευτικότητας βρίσκει εφαρμογή σε δύο επίπεδα: το πρώτο αφορά στην ίδια την προσφυγή στην διαμεσολάβηση, σε όσα συμβούν στην διάρκειά της και την συμφωνία που θα προκύψει και το δεύτερο αφορά στα όσα θα συζητήσει κάθε μέρος με τον διαμεσολαβητή σε κατ' ιδίαν συναντήσεις τους, τα οποία δεν μπορούν να μεταφερθούν στο άλλο μέρος, παρά μόνο με ρητή συναίνεση του ενδιαφερόμενου (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 44; Βολιώτης, 2011, σ. 221).

Έτσι, το κάθε μέρος μπορεί να αποκαλύψει το σύνολο των πληροφοριών που έχει στην διάθεσή του, χωρίς να φοβάται ότι μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε βάρος του στο μέλλον από την άλλη πλευρά. Εξάλλου, η αρχή της εμπιστευτικότητας απαγορεύει στον διαμεσολαβητή να καταθέσει ως μάρτυρας σε δίκη μεταξύ των ίδιων μερών και για την ίδια υπόθεση. Ένα επιχείρημα που στηρίζει την εμπιστευτικότητα είναι ότι οι προτάσεις που ανταλλάσσονται κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων δεν είναι δεσμευτικές για τα μέρη και σίγουρα εξαρτώνται από την πλήρωση κάποιας προϋπόθεσης από την άλλη πλευρά (Θεοχάρης, 2015, σ. 86).

Η νομολογία διεθνώς δέχεται ότι τα έγγραφα που χρησιμοποιήθηκαν κατά την διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μεταγενέστερη διαδικασία δικαστική ή διαιτητική. Δεν περιορίζονται, όμως, οι έννομες τάξεις διεθνώς στην νομολογία των δικαστηρίων τους για την προστασία της αρχής της εμπιστευτικότητας. Συχνά προχωρούν και σε σχετικές νομοθετικές προβλέψεις, οι οποίες διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων δικαικών συστημάτων. Την κατεύθυνση αυτή ακολουθούν και κέντρα διαμεσολάβησης (για παράδειγμα CIArb Mediation Rules) και διεθνείς οργανισμοί (για παράδειγμα WIPO Mediation Rules).

Παρά το γεγονός ότι η αρχή της εμπιστευτικότητας της διαδικασίας της διαμεσολάβησης τυγχάνει διεθνούς αποδοχής και προστασίας τόσο νομολογιακής όσο και νομοθετικής, τελικά τα όριά της δεν εκλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο από όλες τις έννομες τάξεις. Έτσι, η Οδηγία 2008/52/EK επέλεξε να ορίσει ρητώς στο άρθρο 7 ότι οι διαμεσολαβητές και οι εμπλεκόμενοι στην διαδικασία της διαμεσολάβησης δεν υποχρεούνται να προσκομίσουν σε δίκες ή διαιτησίες στοιχεία που προέκυψαν από την διαμεσολάβηση. Όμως, αυτό που δεν ορίζει η Οδηγία είναι από ποιο χρονικό σημείο και

έπειτα τίθεται σε λειτουργία η αρχή της εμπιστευτικότητας. Με άλλα λόγια δεν είναι σαφές αν καταλαμβάνει και τις συζητήσεις πριν την έναρξη της διαδικασίας, αλλά και όσα θα ακολουθήσουν το πέρας αυτής της διαδικασίας.

Όσο σημαντική κι αν θεωρείται η αρχή της εμπιστευτικότητας για την διαδικασία της διαμεσολάβησης, δεν θα πρέπει να θεωρήσει κανείς ότι δεν κάμπτεται ποτέ. Αντίθετα, όταν υπάρχει σύγκρουση της εμπιστευτικότητας με άλλο δικαίωμα, θα πρέπει να γίνει στάθμιση συμφερόντων, ώστε να προστατευθεί όποιο κριθεί υπέρτερο. Η Οδηγία 2008/52/EK στο άρθρο 7 αναγνωρίζει ως λόγους άρσης του απορρήτου της διαμεσολάβησης επιτακτικούς λόγους δημόσιας τάξης. Άλλη περίπτωση άρσης του απορρήτου είναι και η συναίνεση των συμμετεχόντων.

Στην ελληνική νομοθεσία το άρθρο 10 του νόμου 3898/2010 ορίζει ότι «η διαμεσολάβηση πρέπει να διεξάγεται με τρόπο που να μην παραβιάζει το απόρρητο αυτής εκτός αν τα μέρη συμφωνήσουν άλλως. Πριν την έναρξη της διαδικασίας όλοι οι συμμετέχοντες δεσμεύονται εγγράφως να τηρήσουν το απόρρητο της διαδικασίας». Με τον τρόπο αυτόν, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού, ο νομοθέτης στόχευε στο να κάνει τους συμμετέχοντες να αισθανθούν ότι βρίσκονται σε ένα ασφαλές περιβάλλον και να αναφερθούν σε ζητήματα που θα απέφευγαν να θίξουν στα πλαίσια μιας δικαστικής διαδικασίας, διότι ο νομοθέτης θεωρεί ότι ο φόβος ή οι ενδοιασμοί μπορεί να περιορίσουν την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας. Μάλιστα, με την διάταξη αυτή ο νομοθέτης παρέκκλινε από έναν από τους βασικούς κανόνες δημόσιας τάξης που ισχύουν στην τακτική δίκη, όπου η μυστικότητα αποτελεί εξαίρεση, συγκεκριμένα την αρχή της δημοσιότητας (Χριστοδούλου, 2010, σ. 304).

Περαιτέρω, στο εδάφιο 3 του άρθρου 10 του νόμου 3898/2010 προβλέπεται ότι τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν το απόρρητο να καλύπτει και το περιεχόμενο της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν. Εξαίρεση σε αυτήν την δυνατότητα εισάγεται στην περίπτωση που απαιτείται εκτέλεση αυτής της συμφωνίας, οπότε το περιεχόμενό της πρέπει να είναι γνωστό αλλιώς η εκτέλεσή της θα ήταν αδύνατη.

Επιπροσθέτως, το εδάφιο 4 του άρθρου 10 του νόμου 3898/2010 προβλέπει ότι οι διαμεσολαβητές, τα μέρη και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους, αλλά και τρίτοι συμμετέχοντες που υπέγραψαν την συμφωνία υπαγωγής στην διαμεσολάβηση, δεν μπορούν να εξεταστούν ως μάρτυρες, ούτε να προσκομίσουν σε μεταγενέστερες δίκες στοιχεία που προέκυψαν από την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Ειδικότερα, η αιτιολογική έκθεση του νόμου αναφέρει ότι από το απόρρητο προστατεύεται η πρόσκληση για προσφυγή σε διαμεσολάβηση, οι γνώμες και οι προτάσεις που

εκφράζονται στην διάρκεια της διαμεσολάβησης, τυχόν δηλώσεις ή ομολογίες των μερών και έγγραφα.

Συνεπώς, η αρχή της εμπιστευτικότητας που ισχύει για τον θεσμό της διαμεσολάβησης επεμβαίνει στο δικαίωμα αποδείξεως του δικονομικού δικαίου περιορίζοντας την εμάρτυρη απόδειξη, όπως και την απόδειξη με έγγραφα. Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να γίνεται κατάχρηση της απαγόρευσης εμάρτυρης απόδειξης, ώστε να εγγίζει το σημείο της στρεψοδικίας. Ο νόμος προστατεύει τις πληροφορίες που αποκαλύφθηκαν εμπιστευτικά στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, όχι στοιχεία που τους ήταν γνωστά και εκτός διαμεσολάβησης, αλλά αναφέρθηκαν και στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής.

Χρήσιμο είναι να γίνει χωριστή μνεία στην αρχή της εμπιστευτικότητας που καλύπτει τις κατ' ιδίαν συναντήσεις του διαμεσολαβητή με ένα εκ των μερών. Αυτή η έκφανση της εμπιστευτικότητας εισάγεται στο άρθρο 8 παράγραφος 3 εδάφιο 4. Πρόκειται για πληροφορίες που κάποιο μέρος από τους συμμετέχοντες επιθυμεί να κοινοποιήσει μόνο στον διαμεσολαβητή. Το μέρος που κοινοποιεί την πληροφορία αυτήν στον διαμεσολαβητή δύναται να μην επιτρέψει την κοινολόγησή της στην άλλη πλευρά σε κανένα στάδιο της διαδικασίας της διαμεσολάβησης ή να επιτρέψει μεν την κοινοποίησή της, αλλά σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο της όλης διαδικασίας.

Τέλος, για την καλύτερη προστασία της αρχής της εμπιστευτικότητας της διαμεσολάβησης το άρθρο 8 παράγραφος 3 εδάφιο β του νόμου 3898/2010 προβλέπει ότι δεν τηρούνται πρακτικά κατά την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Άλλωστε η τήρηση πρακτικών θα δημιουργούσε ένα πιο τυπικό περιβάλλον, σε σχέση με την οικειότητα που επιθυμεί να δημιουργήσει η διαμεσολάβηση (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 47).

Σε περίπτωση αποκάλυψης στα πλαίσια εμάρτυρης απόδειξης πληροφοριών που έγιναν γνωστές το πρώτον κατά την διαδικασία της διαμεσολάβησης, γίνεται λόγος για αθέτηση συμβατικής ευθύνης. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή γεννάται αστική ευθύνη σε βάρος του προσώπου που παραβίασε το απόρρητο, που εκτείνεται και μέχρι την υλική αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε. Παράλληλα συντρέχει και ποινική ευθύνη του παραβιάζοντος ως παραβίαση του καθήκοντος τήρησης επαγγελματικής εχεμύθειας για τον διαμεσολαβητή, τους βοηθούς του και τους πληρεξουσίους δικηγόρους των μερών. Σε βάρος του διαμεσολαβητή επισύρονται και διοικητικές και πειθαρχικές κυρώσεις σύμφωνα με τον ελληνικό Κώδικα Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών (Θεοχάρης, 2015, σσ. 340-341).

Το απόρρητο της διαδικασίας της διαμεσολάβησης μπορεί να καμφθεί αν τα μέρη καταρτίσουν συμφωνία με διαφορετικό περιεχόμενο στα πλαίσια της ιδιωτικής τους αυτονομίας. Στην περίπτωση αυτή απαλλάσσονται από την υποχρέωση εχεμύθειας όλοι οι συμμετέχοντες στην διαμεσολάβηση εκτός από τον διαμεσολαβητή.

Επίσης, αίρεται η προστασία του απορρήτου ανεξάρτητα από την βούληση των μερών, όταν προσκρούει η προστασία αυτή σε κανόνες δημόσιας τάξης. Ο νόμος αναφέρει ενδεικτικά ως τέτοιες περιπτώσεις την προστασία της ανηλικότητας, της σωματικής ακεραιότητας και της ψυχικής υγείας του ατόμου. Γίνεται δεκτό ότι αίρεται το απόρρητο για όλους τους κανόνες δημοσίας τάξης που ισχύουν στην ελληνική έννομη τάξη, όπως για παράδειγμα οι διατάξεις οικογενειακού δικαίου ή η προστασία του κατώτατου μισθού (Θεοχάρης, 2015, σσ. 341-345). Όπως είναι λογικό, πράξεις που λαμβάνουν χώρα κατά την διάρκεια της διαμεσολάβησης και αποτελούν ποινικά αδικήματα, όπως για παράδειγμα εξύβριση ή πρόκληση σωματικής βλάβης, δεν καλύπτονται από το απόρρητο. Επίσης, πληροφορίες που είναι ελεύθερα προσβάσιμες ή ήταν από πριν γνωστές στα μέρη δεν καλύπτονται από τις διατάξεις για το απόρρητο της διαμεσολάβησης (Κουράκλη, 2013, σ. 20).

Περαιτέρω, ο Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών προβλέπει την παρέκκλιση από την αρχή της εμπιστευτικότητας στο πρόσωπο του διαμεσολαβητή και σε περίπτωση σχετικής επιτακτικής διάταξης νόμου. Στην περίπτωση που υπάρχει διάταξη νόμου που τον υποχρεώνει σχετικά, ο διαμεσολαβητής πρέπει να αποκαλύψει εμπιστευτικές πληροφορίες των μερών, των οποίων έλαβε γνώση κατά την διάρκεια της διαμεσολάβησης.

Ακόμα, η ισχύουσα νομοθεσία υποχρεώνει τους διαμεσολαβητές και τους πληρεξουσίους δικηγόρους των μερών να αποκαλύπτουν πληροφορίες που θα υποπέσουν στην αντίληψή τους, αν σχετίζονται με την καταπολέμηση νομιμοποίησης παράνομων εσόδων και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Τέλος, η αρχή της εχεμύθειας μπορεί να έρθει σε σύγκρουση με την εκτέλεση της ίδιας της συμφωνίας με την οποία επιλύθηκε η διαφορά των μερών. Έτσι, αν ένα από τα εμπλεκόμενα μέρη δεν συμμορφώνεται προς την καταρτισθείσα συμφωνία – πρακτικό επιτυχούς διαμεσολάβησης, τότε το πρακτικό αυτό μπορεί να κατατεθεί στην Γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου του τόπου όπου έλαβε χώρα η διαμεσολάβηση και να περιαφθεί τον εκτελεστήριο τύπο. Στην περίπτωση αυτή το απόρρητο θα καμφθεί, αφού τρίτα πρόσωπα θα έρθουν σε επαφή με το πρακτικό της διαμεσολάβησης. Ο νόμος στην περίπτωση αυτήν τάσσεται υπέρ της εκτελεστότητας, προκειμένου να ενδυναμώσει τον

θεσμό της διαμεσολάβησης και επιτρέπει παρέκκλιση από την αρχή της εχεμύθειας (Θεοχάρης, 2015, σσ. 345-347).

ii. Η ιδιωτική αυτονομία – η αρχή της εκούσιας υπαγωγής και της εκούσιας συνέχισης της διαδικασίας

Από την ανάλυση που έχει προηγηθεί έχει ήδη γίνει σαφές ότι τα εμπλεκόμενα σε μία διαφορά μέρη προσφεύγουν αυτοβούλως στην διαδικασία της διαμεσολάβησης για την επίλυση του μεταξύ τους ζητήματος. Άλλωστε ακριβώς αυτό το δικαίωμα επιλογής θεωρείται από πολλούς ένα από τα βασικότερα, αν όχι το κυριότερο, στοιχείο της διαμεσολάβησης. Πέρα από τον ίδιο τον εθελοντικό χαρακτήρα της προσφυγής ή μη στην διαμεσολάβηση, τα εμπλεκόμενα μέρη απολαμβάνουν ελευθερία επιλογής και ως προς το εάν θα συνεχίσουν την διαδικασία της διαμεσολάβησης ή εάν θα την τερματίσουν. Επίσης, η ελευθερία των μερών συνεχίζεται και μέχρι και την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με την οποία τα μέρη μπορούν να επιλέξουν αν θα καταλήξουν σε κάποια συμφωνία και ποιο το περιεχόμενο αυτής ή αν θα λήξουν την διαδικασία χωρίς συμφωνία.

Σε ένα πρώτο στάδιο η ιδιωτική αυτονομία εκδηλώνεται μέσα από την ελεύθερη επιλογή των μερών για την προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης για την διευθέτηση της μεταξύ τους διαφοράς στο σύνολό της ή μέρους ή μερών αυτής. Η αρχή αυτή της κατ' αρχήν εκούσιας προσφυγής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης γίνεται δεκτή διεθνώς. Στην ελληνική έννομη τάξη το εθελούσιο της προσφυγής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης προβλέπεται τόσο στο άρθρο 3 παράγραφος 1 περίπτωση α του νόμου 3898/2010, όσο και στην νεοπαγή διάταξη του άρθρου 214 Γ παράγραφος 1 εδάφιο γ του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, στο οικείο κεφάλαιο για τους τρόπους υπαγωγής στην διαμεσολάβηση, αυτή μπορεί να λάβει χώρα τόσο πριν την έναρξη της εκκρεμοδικίας όσο και κατά την διάρκεια αυτής. Οι απόψεις δίστανται σχετικά με το εάν είναι δυνατή η προσφυγή στην διαμεσολάβηση αν έχει εκδοθεί τελεσίδικη δικαστική απόφαση επί της ίδιας διαφοράς την οποία τα μέρη θέλουν να υπαγάγουν στην διαμεσολάβηση, αλλά το ζήτημα αυτό θα ερευνηθεί παρακάτω.

Πέρα από την προσφυγή στην διαμεσολάβηση με πρωτοβουλία των μερών, παγκοσμίως υπάρχει η δυνατότητα δικαστικής προτροπής ή παραπομπής στην διαμεσολάβηση. Συγκεκριμένα στην ελληνική έννομη τάξη δίνεται η δυνατότητα στον

δικαστή ενώπιον του οποίου εκκρεμεί μία υπόθεση να ενθαρρύνει ουσιαστικά τα μέρη να προσφύγουν στην διαμεσολάβηση και να τους προτρέψει να το πράξουν αναβάλλοντας ή ματαιώνοντας την υπόθεσή τους που εκκρεμεί ενώπιον του, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 1 περίπτωση γ' του νόμου 3898/2010, το άρθρο 116 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και το άρθρο 214 Γ παράγραφος 1 εδάφιο α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Συνεπώς, παρέχεται η δυνατότητα στον δικαστή να προτείνει στα μέρη την προσφυγή τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, καθώς και να τα ενθαρρύνει, αν τα ίδια έχουν λάβει την σχετικά απόφαση μόνα τους. Όμως, δεν θεσπίζεται ούτε υποχρέωση του δικάζοντος δικαστηρίου να προβεί σε μία τέτοια πράξη, αλλά ούτε και υποχρέωση των μερών μιας διαφοράς να συμμορφωθούν προς μία τέτοια προτροπή εκ μέρους του δικαστηρίου.

Ο γενικός κανόνας της εκούσιας προσφυγής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης έχει και κάποιες εξαιρέσεις στις περιπτώσεις που υπάρχει ακούσια προσφυγή, συνήθως λόγω δικαστικής ή εκ του νόμου υποχρέωσης προσφυγής στην διαμεσολάβηση. Η Οδηγία 2008/52/ΕΚ προβλέπει στο άρθρο 5 την δυνατότητα το δικάζον δικαστήριο να παραπέμπει υποχρεωτικά μια υπόθεση σε διαμεσολάβηση ή νόμος να καθιστά την προσφυγή στην διαμεσολάβηση υποχρεωτική πριν την δικαστική οδό. Στην ελληνική έννομη τάξη στο άρθρο 3 παράγραφος 1 περίπτωση γ' του νόμου 3898/2010 ορίζεται ότι «διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν διαταχθεί διαμεσολάβηση από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους» και στην περίπτωση δ' της ίδιας παραγράφου του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι «διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν επιβάλλεται υποχρεωτικά διαμεσολάβηση με νόμο». Τέλος, ο νόμος 3898/2010 για την διαμεσολάβηση αφήνει περιθώριο θέσπισης νόμου που θα καθιστά την προσφυγή στην διαμεσολάβηση υποχρεωτική πριν την προσφυγή στα δικαστήρια χωρίς να έχει συμβεί κάτι τέτοιο μέχρι σήμερα.

iii. Η αρχή της μη δεσμευτικότητας μέχρι τη σύναψη συμφωνίας επίλυσης

Στις προηγούμενες ενότητες έγινε μνεία στην ελαστικότητα και την προσαρμοστικότητα που διακρίνουν και πρέπει να διακρίνουν την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Όπως προελέχθη, πρόκειται μεν για μία διαδικασία με δομή και

διεπόμενη από κάποιους κανόνες, αλλά ταυτόχρονα είναι μια διαδικασία που μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες των συμμετεχόντων μερών μετά από συμφωνία μεταξύ τους και με τον διαμεσολαβητή. Μία από τις αρχές που διέπουν την διαμεσολάβηση και έχει ήδη αναλυθεί είναι η αρχή της εμπιστευτικότητας. Συγκεκριμένα, οι πληροφορίες και οι προτάσεις που διατυπώνονται από τα μέρη παραμένουν απόρρητες για όσο εκείνα το θελήσουν.

Πέραν, όμως, του απορρήτου που καλύπτει τις προτάσεις και τις αντιπροτάσεις που θα διατυπωθούν όσο η διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι σε εξέλιξη, αυτές καλύπτονται και από την αρχή της μη δεσμευτικότητας μέχρι την σύναψη της συμφωνίας επίλυσης. Σύμφωνα με αυτήν την αρχή, τα μέρη είναι ελεύθερα να ανταλλάσσουν προτάσεις και αντιπροτάσεις με την βοήθεια του διαμεσολαβητή, χωρίς όμως να δεσμεύονται από αυτές έως ότου γίνουν κομμάτι της τελικής συμφωνίας, η οποία θα καταγραφεί στο πρακτικό της διαμεσολάβησης, αν τα μέρη το θελήσουν. Σε αντίθετη περίπτωση, όλες οι προτάσεις, αντιπροτάσεις ή ιδέες που διατυπώνονται, παραμένουν μη δεσμευτικές για τα μέρη (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 49-50).

iv. Η αρχή της ουδετερότητας, της αμεροληψίας και του μη επικριτικού ρόλου του διαμεσολαβητή

Σε διεθνές επίπεδο ο διαμεσολαβητής έχει καθήκον να είναι και να παραμένει ουδέτερος και αμερόληπτος τρίτος. Δεν πρόκειται απλά για ένα ηθικό καθήκον ή ένα ευχολόγιο, αλλά για την βασικότερη ίσως υποχρέωση του διαμεσολαβητή. Ανατρέχοντας κανείς σε ορισμούς του θεσμού της διαμεσολάβησης ή σε νομοθετικά κείμενα σχετικά με τον θεσμό ή σε κώδικες δεοντολογίας ή σε κείμενα για την διαμεσολάβηση μπορεί εύκολα να διαπιστώσει την σημασία που αποδίδεται παγκοσμίως στην ουδετερότητα και την αμεροληψία του διαμεσολαβητή. Η Οδηγία 2008/52/EK αναφέρεται έμμεσα στις αρχές της αμεροληψίας και της ουδετερότητας του διαμεσολαβητή.

Η ουδετερότητα σχετίζεται με την προηγούμενη γνώση της υπόθεσης ή την προηγούμενη γνωριμία του διαμεσολαβητή με τα μέρη ή τους πληρεξουσίους του δικηγόρους. Πιθανή γνωριμία με τα μέρη ή με ένα εκ των μερών πριν από την ανάληψη των καθηκόντων του ως διαμεσολαβητής στην μεταξύ τους υπόθεση θα ήταν πιθανό να επηρεάσει την απόδοσή του και να τον εμποδίσει από τον ισότιμο χειρισμό των μερών. Για τον λόγο αυτόν η Οδηγία 2008/52/EK επιβάλλει στον διαμεσολαβητή να ενημερώνει

τα μέρη για κάθε περιστατικό που θα μπορούσε να οδηγήσει σε σύγκρουση συμφερόντων στο πρόσωπό του. Μεταξύ των περιστατικών αυτών συγκαταλέγονται και υφιστάμενες σχέσεις με τους διαδίκους ή τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους (Θεοχάρης, 2015, σσ. 98-100).

Η αμεροληψία συνδέεται με την συμπεριφορά του διαμεσολαβητή προς τα μέρη, αλλά και τον τρόπο που διεξάγει την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Πιο συγκεκριμένα, η αμεροληψία αφορά στην έλλειψη προσωπικού ή επαγγελματικού συμφέροντος από την έκβαση της διαφοράς ή το ίδιο το αποτέλεσμα της, αλλά και την γενικότερη θέση του διαμεσολαβητή ως προς την διαφορά και τα μέρη της. Ο διαμεσολαβητής οφείλει να αποφεύγει κάθε είδους προκατάληψη είτε αυτή εκδηλώνεται λεκτικά είτε έμπρακτα και δεσμεύεται να συμπεριφέρεται ισότιμα σε όλα τα μέρη. Κάθε είδους προκατάληψη που σχετίζεται με κάποιο χαρακτηριστικό κάποιου μέρους είναι εντελώς αντίθετη με την έννοια της διαμεσολάβησης και αν κάτι τέτοιο παρεισφρήσει, τότε ο διαμεσολαβητής οφείλει να απομακρυνθεί από μόνος του από την διαδικασία της διαμεσολάβησης (Θεοχάρης, 2015, σ. 245).

Ο διαμεσολαβητής εργάζεται με σκοπό να βρει την συμμετρία ανάμεσα στα συμφέροντα των μερών και να αποκαταστήσει την ισορροπία στην σχέση τους. Κάθε υπόνοια για μεροληπτική στάση του διαμεσολαβητή απειλεί το απαιτούμενο κλίμα εμπιστοσύνης των μερών προς τον διαμεσολαβητή και σίγουρα μειώνει τις πιθανότητες συνεργασίας των μερών και επίτευξης συμφωνίας. Ακόμα, όμως, κι αν επιτευχθεί κάποια συμφωνία, ενώ τα μέρη υποπεύονται τον διαμεσολαβητή τους για μεροληπτική στάση, τότε η όποια συμφωνία κινδυνεύει να μείνει ανεφάρμοστη (Θεοχάρης, 2015, σσ. 100-102).

Η απαίτηση για αμεροληψία του διαμεσολαβητή δεν σημαίνει πως ο ίδιος παύει να έχει προσωπική άποψη και πιθανά προκαταλήψεις. Αυτό που απαιτείται από εκείνον είναι να παραμερίσει τις απόψεις του και τις πιθανές προκαταλήψεις που έχει ως άνθρωπος και να μπορέσει να φερθεί με αντικειμενικό και ισότιμο τρόπο στα μέρη. Προς τούτο λαμβάνει ειδική εκπαίδευση κατά την διάρκεια της κατάρτισής του ως διαμεσολαβητής (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 52).

Από το κεφάλαιο για την αμεροληψία του διαμεσολαβητή δεν θα μπορούσε να απουσιάσει μία σύντομη αναφορά και στην αμεροληψία του δικαστή. Στα πλαίσια της ανεξαρτησίας του δικαστή που κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου εντάσσεται και η αμεροληψία του. Ο δικαστής, όταν απονέμει δικαιοσύνη, οφείλει να είναι τρίτος, δηλαδή να μην συνδέεται

με κανένα τρόπο με τα μέρη ή με το αντικείμενο της διαφοράς. Αν υπάρξει κάποια τέτοια σύνδεση, τότε παύει ο δικαστής να είναι τρίτο πρόσωπο και αμερόληπτο. Συνεπεία τούτου παύει να είναι και ο νόμιμος δικαστής που απαιτούν τα νομοθετικά κείμενα. Κάτι τέτοιο αποτελεί σοβαρό λόγο αποκλεισμού του συγκεκριμένου δικαστή από την συγκεκριμένη υπόθεση, δηλαδή εξαίρεση του δικαστή (Νίκας, 2016, σσ. 31-33, 269-275).

Στο σημείο αυτό, δηλαδή της απαίτησης για αμεροληψία, θα μπορούσε ίσως να παραλληλιστεί η υποχρέωση του τακτικού δικαστή με εκείνη του διαμεσολαβητή. Σε καμία περίπτωση δεν υποστηρίζεται πως ο ρόλος και οι αρμοδιότητές τους είναι ίδιες, αφού ο μὲν πρώτος εκδίδει απόφαση, ο δε δεύτερος όχι, ο πρώτος δεν ακούει τα μέρη κατ' ιδίαν, ενώ ο δεύτερος το πράττει και πολλές ακόμη διαφορές. Παρά ταύτα, ως προς την απαίτηση περί αμεροληψίας, θα μπορούσε κανείς να παραλληλίσει τα κριτήρια και τις απαιτήσεις. Ωστόσο υπάρχει και η αντίθετη άποψη, που υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να γίνει σύνδεση μεταξύ της αρχής της αμεροληψίας του διαμεσολαβητή και την αντίστοιχη θεσμική υποχρέωση του τακτικού δικαστή, διότι ο δικαστής οφείλει να μείνει αποστασιοποιημένος από την διαφορά αποφεύγοντας κάθε ανάμιξη πλην της έκδοσης απόφασης, ενώ ο διαμεσολαβητής καλείται να συμμετάσχει στην διαδικασία δείχνοντας έμπρακτα το ενδιαφέρον του ισότιμα για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 51). Αν και η έκφραση της αρχής της αμεροληψίας διαφέρει μεταξύ διαμεσολαβητή και τακτικού δικαστή, η θεωρία που την υποστηρίζει είναι κοινή.

Εξάλλου, ο νόμιμος δικαστής οφείλει από το Σύνταγμα (άρθρο 4) και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 20) να τηρεί την αρχή της ισότητας μεταξύ των διαδίκων. Πρόκειται για διαδικαστική ισότητα που επιβάλλει ισονομία κατά την παροχή έννομης προστασίας, αλλά και ισηγορία. Με την έννοια της ισονομίας νοείται η ίση μεταχείριση των διαδίκων από τον νόμο. Με την έννοια της ισηγορίας νοείται η ίση μεταχείριση των διαδίκων από τον δικαστή. Η ίση μεταχείριση από τον νόμο συνίσταται στην ίση κατανομή βαρών, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ανεξάρτητα από το αν οι διάδικοι είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαποί ή αλλοδαποί και ανεξάρτητα από το αν είναι επιτιθέμενοι ή αμυνόμενοι στην συγκεκριμένη υπόθεση (Νίκας, 2016, σσ. 271-275). Η αρχή της ισότητας τυγχάνει εφαρμοστέα και από τον διαμεσολαβητή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, αφού εκείνος οφείλει να εξασφαλίσει την ίση συμμετοχή όλων των μερών στην διαδικασία της διαμεσολάβησης ανεξάρτητα από τις ιδιότητές τους ή τυχόν ανισοροπίες δυνάμεων μεταξύ τους.

Ζήτημα γεννάται σχετικά με το πώς πρέπει να συμπεριφερθεί ένας αμερόληπτος διαμεσολαβητής όταν αντιληφθεί πως από την διαδικασία της διαμεσολάβησης που εκείνη την ώρα διεξάγεται τείνει να διαμορφωθεί μία συμφωνία που για τις δικές του αντιλήψεις δεν είναι δίκαιη. Ορθότερη φαίνεται η άποψη ότι ο διαμεσολαβητής δεν δύναται να εκφράσει την άποψή του σχετικά με το δίκαιο ή μη της διαμορφούμενης συμφωνίας, αφού βασική αρχή της διαμεσολάβησης είναι η ιδιωτική αυτονομία και το εκούσιο της επίτευξης συμφωνίας, όπως και του περιεχομένου αυτής. Η αντίθετη άποψη, προκειμένου να αιτιολογήσει την δυνατότητα παρέμβασης του διαμεσολαβητή αν κρίνει άδικη την διαμορφούμενη συμφωνία, συνδέει τον θεσμό της διαμεσολάβησης με την προσπάθεια επίτευξης δίκαιου και όχι οποιουδήποτε αποτελέσματος (Θεοχάρης, 2015, σ. 103).

Σε προηγούμενο κεφάλαιο έχει ήδη γίνει αναφορά στα διάφορα συστήματα διαμεσολάβησης ανάλογα με το αν και πόσο παρεμβαίνει ο διαμεσολαβητής στην εύρεση λύσης. Ειδικότερα, παραπάνω αναλύθηκαν το «διευκολυντικό» μοντέλο και το «αξιολογικό» μοντέλο. Σύμφωνα με το πρώτο, το «διευκολυντικό» μοντέλο, ο διαμεσολαβητής εργάζεται για να διευκολύνει τα μέρη αρχικά να επικοινωνήσουν, έπειτα να συνεργαστούν και τέλος να βρουν μια κοινά αποδεκτή λύση. Στην διαδικασία αυτήν ο διαμεσολαβητής δεν δικαιούται να κρίνει το βάσιμο και το δίκαιο της συμφωνίας. Σύμφωνα με το δεύτερο, το «αξιολογικό» μοντέλο, ο διαμεσολαβητής υιοθετεί μία πιο παρεμβατική στάση δίνοντας κατευθυντήριες γραμμές ή διατυπώνοντας προτάσεις προς τα μέρη. Οι απόψεις που διατυπώνει ο διαμεσολαβητής μπορεί να προκύπτουν από την εμπειρία του ή από τις νομικές του γνώσεις ή από τις συναλλακτικές του γνώσεις. Ο κίνδυνος που ελλοχεύει στην περίπτωση αυτή είναι τα μέρη να πάψουν να εργάζονται προς την κατεύθυνση της επίλυσης της διαφοράς του και να τείνουν να εστιάσουν στον επηρεασμό του διαμεσολαβητή, ώστε να ταχθεί με το μέρος τους όταν θα διατυπώσει την άποψή του ή την πρότασή του (Θεοχάρης, 2015, σ. 106).

Στην ελληνική έννομη τάξη καθιερώνονται εκ του νόμου υποχρεώσεις του διαμεσολαβητή για την τήρηση των ουσιαστικών εγγυήσεων που είναι οι θεμελιώδεις αρχές της διαμεσολάβησης και συμβάλλουν στην δίκαιη και χρηστή διεξαγωγή της. Το άρθρο 4 παρ. γ' του νόμου 3898/2010 απαιτεί από τον διαμεσολαβητή να «αναλάβει την διαμεσολάβηση με τρόπο κατάλληλο, αποτελεσματικό και αμερόληπτο», δηλαδή καθιερώνει τις υποχρεώσεις της ουδετερότητας και της αμεροληψίας του διαμεσολαβητή στο ελληνικό δίκαιο.

Οι υποχρεώσεις αυτές εξειδικεύονται ακόμα περισσότερο τόσο στον ελληνικό Κώδικα Δεοντολογίας των Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών, όσο και στον αντίστοιχο

ευρωπαϊκό. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 του ελληνικού Κώδικα Δεοντολογίας των Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών με τίτλο «Ανεξαρτησία και Αμεροληψία» γίνεται εκτενής αναφορά στην υποχρέωση του διαμεσολαβητή για ανεξαρτησία και ουδετερότητα, όπως και αμεροληψία. Ορίζεται ότι δεν μπορεί να αναλάβει διαμεσολαβητική εργασία, αν υπάρχουν περιστάσεις που μπορεί να επηρεάσουν την ανεξαρτησία του ή να προκαλέσουν σύγκρουση συμφερόντων και δίνονται κάποιες τέτοιες περιπτώσεις. Επίσης, θεσπίζεται υποχρέωση αμεροληψίας του διαμεσολαβητή και ισότιμης μεταχείρισης όλων των μερών.

Επίσης στο άρθρο 3 του ελληνικού Κώδικα Δεοντολογίας των Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών ορίζεται ότι αν ο διαμεσολαβητής αντιληφθεί κάποια ανισορροπία μεταξύ των μερών, τότε οφείλει να φροντίσει για την διεξαγωγή της διαδικασίας της διαμεσολάβησης με τέτοιο τρόπο, που να μην υπάρχει άνιση μεταχείριση εξαιτίας αυτής της ανισορροπίας. Στο ίδιο άρθρο θεσπίζεται υποχρέωση του διαμεσολαβητή να εξασφαλίζει επαρκή δυνατότητα συμμετοχής όλων των μερών στην διαδικασία.

Τέλος, δεν πρέπει να λησμονείται πως ο Έλληνας νομοθέτης απαιτεί από τον διαμεσολαβητή να γνωστοποιήσει στα μέρη κάθε πιθανό κώλυμά του ή κάθε πιθανή περίπτωση που μπορεί να θίξει εσωτερικά ή εξωτερικά την αμεροληψία του. Ο ίδιος καλείται να σταθμίσει κατά πόσο μπορεί ισορροπήσει εντός του τις περιστάσεις αυτές και να μείνει ανεπηρέαστος. Πέραν, όμως, αυτού πρέπει και να δίνει την αίσθηση της αμεροληψίας προς τα έξω. Αν πριν ή κατά την διάρκεια της διαμεσολάβησης διαπιστώσει ότι δεν μπορεί να διαχειριστεί αυτές τις περιστάσεις με τρόπο που να εξασφαλίζει την ουδετερότητα και την αμεροληψία του, τότε ο νόμος απαιτεί από εκείνον να μην αναλάβει τα καθήκοντα του διαμεσολαβητή στην συγκεκριμένη διαφορά ή να παραιτηθεί, αν τα έχει ήδη αναλάβει.

v. Η αρχή του ελέγχου της εξουσίας δέσμευσης των μερών

Τα μέρη που θα συμμετάσχουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης δεν διαφέρουν σε κάτι από τα μέρη που πρόκειται να συνάψουν μία δικαιοπραξία. Έτσι, ο διαμεσολαβητής πριν την έναρξη της διαδικασίας της διαμεσολάβησης οφείλει να ελέγξει τόσο την δικαιοπρακτική ικανότητα των μερών όσο και την νομιμοποίησή τους για την σύναψη συμφωνίας.

Κάθε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, από την στιγμή της γέννησης ή της δημιουργίας του αντίστοιχα αποκτά ικανότητα δικαίου, την ικανότητα δηλαδή να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Αντίθετα με την ικανότητα δικαίου που είναι αυτονόητη για κάθε πρόσωπο, δεν ισχύει το ίδιο για την ικανότητα του «πράττειν», δηλαδή την ικανότητα του προσώπου να παράγει με τις πράξεις του έννομα αποτελέσματα ή με άλλα λόγια την ικανότητα του προσώπου για καταλογισμό των πράξεών του και των αποτελεσμάτων τους. Αν απουσιάζει η ικανότητα για πράξη και ιδίως η ικανότητα για δικαιοπραξία, τότε το πρόσωπο δεν δύναται να παράγει την αντίστοιχη έννομη σχέση. Η δικαιοπρακτική ικανότητα συγκεκριμένα είναι η ικανότητα του προσώπου να «προβαίνει σε έγκυρη δήλωση δικαιοπρακτικής βούλησης». Η δικαιοπρακτική ανικανότητα είναι «η έλλειψη της ικανότητας του προσώπου να προβαίνει σε έγκυρη δήλωση δικαιοπρακτικής βούλησης». Κατά συνέπεια, αν το πρόσωπο είναι ικανό για δικαιοπραξία, τότε η δήλωση της βούλησής του θα είναι έγκυρη. Έτσι, η δικαιοπρακτική ικανότητα αποτελεί προϋπόθεση του κύρους της δήλωσης βούλησης. Στην δικαιοπρακτική ικανότητα του ουσιαστικού δικαίου αντιστοιχεί η ικανότητα για δικαστική παράσταση του δικονομικού δικαίου (Σπυριδάκης, 2000, σσ. 1-9).

Συνεπώς, στην διαδικασία της διαμεσολάβησης αναζητείται η ικανότητα των εμπλεκόμενων μερών για δικαιοπραξία, άρα και για δικαστική παράσταση, προκειμένου να διαπιστωθεί αν τα πρόσωπα αυτά έχουν από τον νόμο την δυνατότητα να συνάψουν μία συμφωνία που θα ρυθμίζει μία διαφορά που έχει ανακύψει μεταξύ τους και για την οποία μπορεί να έχει ήδη εκκινήσει η εκκρεμοδικία, όπως αυτή αναλύεται στο οικείο κεφάλαιο.

Κριτήριο για την συνδρομή του στοιχείου της δικαιοπρακτικής ικανότητας σε κάποιο πρόσωπο αποτελεί η ύπαρξη κριτικής δύναμης, δηλαδή πνευματικής και ψυχικής ωριμότητας και πείρας. Επειδή, όμως, το κριτήριο αυτό δεν είναι πάντα εύκολο να μετρηθεί και να διαπιστωθεί, οι εθνικές νομοθεσίες επιλέγουν να θέτουν εκ προοιμίου κάποια αφηρημένα κριτήρια για την ύπαρξη δικαιοπρακτικής ικανότητας, όπως για παράδειγμα η ενηλικότητα ή η ανηλικότητα (Σπυριδάκης, 2000, σσ. 12-14).

Ο Έλληνας νομοθέτης ρυθμίζει το ζήτημα της δικαιοπρακτικής ικανότητας στον Αστικό Κώδικα και ορίζει ότι έχουν δικαιοπρακτική ικανότητα όσοι συμπλήρωσαν το δέκατοόγδο έτος της ηλικίας τους (άρθρο 127). Αντίθετα, δεν έχουν καθόλου ελεύθερη βούληση όσοι δεν συμπλήρωσαν το δέκατο έτος της ηλικίας τους, καθώς και όσοι βρίσκονται υπό καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης, η οποία έχει επιβληθεί με δικαστική απόφαση (άρθρο 128). Δεν έχουν σε περιορισμένη έκταση

δικαιοπρακτική ικανότητα οι ανήλικοι που συμπλήρωσαν το δέκατο έτος της ηλικίας τους, όσοι βρίσκονται σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση (άρθρο 129), καθώς και όσοι δεν έχουν συνείδηση των πράξεών τους ή βρίσκονται σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή που επηρεάζει αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής τους (άρθρο 131).

Τα μέρη της διαμεσολάβησης μπορεί να είναι είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα. Τα νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με το άρθρο 61 του Αστικού Κώδικα, είναι ενώσεις προσώπων ή σύνολα περιουσίας που αποκτούν νομική προσωπικότητα σύμφωνα με τον νόμο, η οποία είναι ξεχωριστή από εκείνη των μελών τους. Το άρθρο 67 του Αστικού Κώδικα απονέμει γενική εκπροσωπευτική εξουσία στην διοίκηση του νομικού προσώπου. Συγκεκριμένα, ορίζει ότι η διοίκηση του νομικού προσώπου «φροντίζει για τις υποθέσεις του και το αντιπροσωπεύει δικαστικά και εξώδικα». Συνεπώς, η διοίκηση είναι ο νόμιμος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου και αρμόδια να εκφράσει την βούλησή του προς τα έξω. Η εξουσία αυτή δεν μπορεί να ανατεθεί σε άλλο όργανο. Το άρθρο 68 ορίζει ότι η έκταση της εκπροσωπευτικής εξουσίας της διοίκησης μπορεί να περιορίζεται από το καταστατικό του νομικού προσώπου. Το καταστατικό μπορεί να προβλέπει πρόσθετους όρους ή διατυπώσεις για ορισμένες πράξεις ή και έγκριση άλλου οργάνου.

Το άρθρο 70 του Αστικού Κώδικα προβλέπει ειδικά την δικαιοπρακτική εκπροσώπηση του νομικού προσώπου από την διοίκησή του. Σύμφωνα με τα εκεί οριζόμενα οι επιχειρούμενες από την διοίκηση δικαιοπραξίες «υποχρεώνουν το νομικό πρόσωπο». Έτσι, οι δικαιοπραξίες που καταρτίζει η διοίκηση για λογαριασμό του νομικού προσώπου δεσμεύουν το ίδιο το νομικό πρόσωπο και όχι το πρόσωπο που τις διενεργεί ως εκπρόσωπος του νομικού προσώπου. Ο νόμος θέτει δύο προϋποθέσεις, προκειμένου το νομικό πρόσωπο να δεσμεύεται από τις δικαιοπραξίες που καταρτίζει η διοίκησή του.

Πρώτη προϋπόθεση είναι η δικαιοπραξία να έχει επιχειρηθεί από το όργανο που διοικεί το νομικό πρόσωπο ή από υποκατάστατο όργανο που έχει διορισθεί από την διοίκηση ή από το καταστατικό του νομικού προσώπου. Νόμιμη μπορεί να είναι και η δέσμευση του νομικού προσώπου αν αυτός που καταρτίζει την δικαιοπραξία έχει εξουσιοδοτηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της αντιπροσώπευσης (άρθρα 211 επόμενα Αστικού Κώδικα). Σε κάθε άλλη περίπτωση δεν μπορεί να δεσμευθεί το νομικό πρόσωπο από την δικαιοπραξία. Δεύτερη προϋπόθεση είναι η διοίκηση να ενεργεί μέσα στα όρια της εξουσίας της. Τα όρια αυτά ορίζονται από το καταστατικό του νομικού προσώπου (Ρούσσος, 2010, σσ. 1, 209-212).

Η δικαστική εκπροσώπηση των νομικών προσώπων σύμφωνα με το άρθρο 67 του Αστικού Κώδικα και το άρθρο 64 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας γίνεται από όποιον τα εκπροσωπεί, δηλαδή την διοίκηση. Στην δικαστική εκπροσώπηση εντάσσεται η άσκηση ενδίκου βοηθήματος ή ενδίκων μέσων ή κάθε άλλη διαδικαστική ενέργεια ενώπιον του δικαστηρίου. Γίνεται δεκτό ότι για την άσκηση αγωγής απαιτείται πράξη ή απόφαση της διοίκησής του με βάση την οποία νομιμοποιείται η άσκηση αγωγής. Η εκπροσωπευτική εξουσία του προσώπου που διενεργεί συγκεκριμένη διαδικαστική πράξη εδράζεται είτε στην οργανική του θέση όπως περιγράφεται στο καταστατικό του νομικού προσώπου είτε στην ιδιότητα του πληρεξουσίου των άρθρου 211 του Αστικού Κώδικα (Ρούσσο, 2010, σσ. 213-214).

Επομένως, όταν μέρος μιας διαδικασίας διαμεσολάβησης είναι ένα νομικό πρόσωπο, ο διαμεσολαβητής θα πρέπει να ελέγξει όλα τα παραπάνω. Αρχικά, θα πρέπει να ελέγξει το καταστατικό του νομικού προσώπου, προκειμένου να διαπιστώσει ποιος το εκπροσωπεί. Έπειτα, θα πρέπει να αναζητήσει τυχόν αποφάσεις της διοίκησης ή άλλου είδους εξουσιοδοτήσεις προς ορισμένο πρόσωπο, για να εκπροσωπήσει το νομικό πρόσωπο στην συγκεκριμένη διαδικασία διαμεσολάβησης. Έπειτα, σύμφωνα με τα όσα αναλύθηκαν για την δικαστική εκπροσώπηση του νομικού προσώπου, συμπεραίνει κανείς αναλογικά ότι ο διαμεσολαβητής θα πρέπει να αναζητήσει απόφαση της διοίκησης για συμμετοχή στην συγκεκριμένη διαδικασία διαμεσολάβησης προς επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς. Τέλος, θα πρέπει να ελέγξει και κάθε άλλο νομιμοποιητικό έγγραφο των προσώπων που εμφανίζονται να εκπροσωπούν το νομικό πρόσωπο.

vi. Η αρχή της υποχρεωτικής παράστασης δικηγόρου στην διαμεσολάβηση

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 1 του νόμου 3898/10, τα μέρη της διαμεσολάβησης, είτε είναι νομικά είτε είναι φυσικά πρόσωπα παρίστανται υποχρεωτικά μαζί με τον πληρεξούσια δικηγόρο τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Μάλιστα, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του ίδιου ως άνω νόμου οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των μερών υπογράφουν και εκείνοι το πρακτικό που συντάσσεται με το πέρας της διαδικασίας της διαμεσολάβησης. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 2 του ίδιου νόμου, το κάθε μέρος βαρύνεται με την αμοιβή του πληρεξουσίου του δικηγόρου.

Ο ελληνικός νόμος για την διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις επέλεξε να καταστήσει υποχρεωτική την παρουσία δικηγόρου στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Σύμφωνα με την αιτιολογική του έκθεση, αυτή η επιλογή στοχεύει στο να διασφαλίσει την νομιμότητα της συμφωνίας που πρόκειται να καταρτιστεί μέσα από την διαδικασία της διαμεσολάβησης, αλλά και στο να προασπίσει τα συμφέροντα όλων των μερών ανεξάρτητα από την ισχύ καθενός από αυτά. Ο Έλληνας νομοθέτης θέλει μέσα από την διαδικασία της διαμεσολάβησης να εξυπηρετούνται εξίσου τα συμφέροντα κάθε συμμετέχοντος μέρους ανεξάρτητα από το πόσο ασθενές μπορεί να είναι αυτό το μέρος εκτός πεδίου διαμεσολάβησης. Για τον λόγο αυτό επιλέγει ο Έλληνας νομοθέτης να υποχρεώσει το κάθε μέρος να παρίσταται με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του, ώστε να μπορεί ανά πάσα στιγμή να ελέγχει την νομιμότητα της διαδικασίας.

2.6. Υπαγόμενες στην διαμεσολάβηση διαφορές

Το άρθρο 2 του νόμου 3898/2010 ορίζει ότι «διαφορές ιδιωτικού δικαίου μπορούν να υπαχθούν σε διαμεσολάβηση, αν τα μέρη έχουν εξουσία να διαθέτουν το αντικείμενο της διαφοράς». Ο τίτλος του νόμου αυτού κάνει λόγο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

ι. Διαφορές ιδιωτικού δικαίου

Στην ελληνική έννομη τάξη η εφαρμογή της διαμεσολάβησης είναι δυνατή και σε εσωτερικές και σε διασυνοριακές διαφορές υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις του νόμου. Μία από τις προϋποθέσεις αυτές είναι ο ιδιωτικός χαρακτήρας της διαφοράς, προϋπόθεση που μοιάζει με τις περί διαιτησίας ρυθμίσεις. Οι διαφορές ιδιωτικού δικαίου μπορούν να οριστούν ως «αμφισβητήσεις ως προς την ύπαρξη, την έκταση ή το περιεχόμενο δικαιωμάτων ή εννόμων σχέσεων του ιδιωτικού δικαίου» (Κουσούλης, 2004, σ. 4). Από τον ορισμό αυτόν συνάγεται το συμπέρασμα ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διαμεσολάβησης διαφορές δικονομικού δικαίου (Κουσούλης, 2004, σ. 5), καθώς αυτές δεν προκύπτουν αμέσως από το ουσιαστικό – ιδιωτικό δίκαιο, αλλά από το αστικό δικονομικό δίκαιο, οπότε δεν αποτελούν διαφορές ιδιωτικού δικαίου.

Άλλο ζήτημα είναι αν είναι δυνατή η διαμεσολάβηση για την λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Εξετάζοντας τα άρθρα 889 και 685 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προκύπτει ότι η διαιτησία δεν είναι δυνατή σε υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων με το σκεπτικό ότι η λήψη ασφαλιστικών μέτρων δεν επιτρέπεται στην ιδιωτική αυτονομία. Συνεπώς, την αποκλειστική δικαιοδοσία σε ζητήματα ασφαλιστικών μέτρων την έχουν τα τακτικά δικαστήρια. Επομένως, ορθότερο φαίνεται να αποκλειστεί η εφαρμογή της διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις ασφαλιστικών μέτρων, είτε λήψης είτε τροποποίησής τους (Κουσούλης, 2004, σσ. 91-92).

Περαιτέρω, από την διαδικασία της διαμεσολάβησης αποκλείονται διαφορές δημοσίου δικαίου. Έχει επικρατήσει να χρησιμοποιείται ως κριτήριο για το αν μία διαφορά είναι ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου η νομική φύση του φορέα που εμπλέκεται στην διαφορά. Εξετάζεται, δηλαδή, αν εμπλέκεται νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Το κριτήριο της νομικής φύσης του εμπλεκόμενου φορέα συνδυάζεται απαραίτητα με το έτερο κριτήριο της άσκησης ή μη δημόσιας εξουσίας. Αν ο φορέας ασκεί δημόσια εξουσία, τότε βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση σε σχέση με τον αντίδικό του ιδιώτη (Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 2004, σσ. 39-40). Επομένως, στις περιπτώσεις που ένα εμπλεκόμενο μέρος είναι το δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, αλλά δεν ασκούν δημόσια εξουσία, τότε εξομοιώνονται με ιδιώτες και οι διαφορές αυτές αντιμετωπίζονται ως διαφορές ιδιωτικού δικαίου. Σε αυτές τις περιπτώσεις ορθότερο φαίνεται να μπορεί να τύχει εφαρμογής η διαδικασία της διαμεσολάβησης (Θεοχάρης, 2015, σ. 149).

Ειδικότερα για τις εμπορικές υποθέσεις, η ύπαρξη της δυνατότητας επίλυσης μίας διαφοράς μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης γίνεται δεκτό ότι δίνει κίνητρο για την ανάπτυξη των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, καθώς καθησυχάζει τα μέρη ότι υπάρχει ένας ταχύς και ευέλικτος τρόπος να επιλύσουν όποια διαφορά τυχόν προκύψει στην μεταξύ τους συνεργασία (Henry, 2011, σσ. 13-14).

ii. Ύπαρξη εξουσίας διαθέσεως

Ο νόμος 3898/2010 στο άρθρο 2, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, καθιστά δυνατή την εφαρμογή της διαδικασίας της διαμεσολάβησης σε διαφορές ιδιωτικού δικαίου, οι οποίες εξετάστηκαν στην προηγούμενη υποενότητα, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέρη της διαφοράς έχουν εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς. Η προϋπόθεση αυτή

συναντάται και στο άρθρο 867 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας σχετικά με τις υποθέσεις που μπορούν να υπαχθούν σε διαιτησία.

Η εξουσία διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς είναι αποτέλεσμα της σχέσης του δικαιούχου με το ουσιαστικό δικαίωμα και εδράζεται στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος (Τριάντος, 1998, σ. 334). Περιεχόμενο της εξουσίας διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς είναι η εξουσία του δικαιούχου ενός δικαιώματος να το διαθέτει, δηλαδή να επιφέρει με την βούλησή του άμεση μεταβολή του δικαιώματος, αλλοίωση, επιβάρυνση ή απόσβεσή του. Με άλλα λόγια, πρόκειται για τρόπο άσκησης του δικαιώματος (Παπαστερίου Δ. , 2009, σ. 275).

Στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου 3898/2010 και συγκεκριμένα στο άρθρο 1 αυτής γίνεται αναφορά στο κριτήριο της δυνατότητας υπαγωγής της διαφοράς σε συμβιβασμό αντί της εξουσίας διαθέσεως που τελικά υιοθετήθηκε από τον νόμο 3898/2010. Η εξουσία διαθέσεως είναι ευρύτερη της δυνατότητας υπαγωγής της διαφοράς σε συμβιβασμό (Κουσουλής, 2004, σ. 8) και πιθανολογείται ότι για αυτόν τον λόγο τελικά προκρίθηκε για το τελικό νομοθετικό κείμενο. Σε κάθε περίπτωση είναι ήδη γνωστή από την περίπτωση της διαιτησίας η παράλληλη χρήση αυτών των δύο εννοιών.

Παρά ταύτα δεν πρέπει να θεωρηθεί η έννοια της εξουσίας διαθέσεως στα πλαίσια της διαιτησίας ίδια με εκείνη στα πλαίσια της διαμεσολάβησης. Ειδικότερα, η εξουσία διαθέσεως στην περίπτωση της διαιτησίας αποτελεί δικονομική έκφανση της διαθετικής αρχής, δηλαδή το δικαίωμά τους να θέσουν σε κίνηση τους δικαιοδοτικούς μηχανισμούς για την προστασία των δικαιωμάτων τους (Κουσουλής, 1996, σ. 59). Αντίθετα, η διαμεσολάβηση ως είδος εξώδικου συμβιβασμού δεν ανταποκρίνεται στην δικονομική αρχή της διαθέσεως, αλλά αποτελεί έκφανση της αρχής της ιδιωτικής αυτονομίας (Νίκας, 2016, σσ. 251-254).

Επιπροσθέτως, σχετικά με την εξουσία διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς στα πλαίσια της διαμεσολάβησης πρέπει να επισημανθεί ότι αυτή η εξουσία πρέπει να υφίσταται καθ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, όπως σε επόμενη ενότητα θα αναλυθεί. Πρέπει, δηλαδή, η εξουσία διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς να είναι υπαρκτή από την πρώτη επαφή που θα γίνει με τον διαμεσολαβητή μέχρι και την υπογραφή του πρακτικού διαμεσολάβησης.

Ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε να μην αναφέρει συγκεκριμένα τις διαφορές στις οποίες δεν υφίσταται εξουσία διαθέσεως. Αντίθετα, επέλεξε να αφήσει τον προσδιορισμό αυτόν στην θεωρία και την νομολογία (Κλαμαρής, 2010, σ. 475). Κατ' αρχήν, λόγω της

ιδιωτικής αυτονομίας υπάρχει τεκμήριο περί της ύπαρξης της εξουσίας διαθέσεως (Κουσουλής, 1996, σσ. 43-44). Το τεκμήριο αυτό μπορεί να περιοριστεί με δικαστική απόφαση κατ' άρθρο 176 του Αστικού Κώδικα και με συμφωνία των μερών που δεν αντίκειται στα χρηστά ήθη (Τριάντος, 1998, σ. 337).

Γίνεται δεκτό ότι η εξουσία διαθέσεως υπάρχει κυρίως σε απαλλοτριωτέα ή περιουσιακά δικαιώματα, τα οποία διέπονται κυρίως από κανόνες ενδοτικού δικαίου, οι οποίοι και παρέχουν ελευθερία στην ιδιωτική βούληση (Θεοχάρης, 2015, σσ. 183-185). Αντίθετα, στα αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα δεν υπάρχει εξουσία διαθέσεως. Τα αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα είναι εκείνα που πηγάζουν από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου ή συνάγονται έμμεσα ως τέτοια. Οι κανόνες που αφορούν σε αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα δεν επιδέχονται παρέκκλιση ούτε και στα πλαίσια της ιδιωτικής αυτονομίας. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι γιατί έχουν τεθεί προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις τέτοιων δικαιωμάτων αποτελούν τα προσωποπαγή δικαιώματα, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την ανθρώπινη προσωπικότητα και δεν μπορούν να διατεθούν ελεύθερα ή απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις (Θεοχάρης, 2015, σ. 187). Συνέπεια της έλλειψης εξουσίας διαθέσεως είναι να μπορεί να προσβληθεί ως άκυρη η συμφωνία υπαγωγής στην διαμεσολάβηση.

2.7. Τρόποι υπαγωγής στην διαμεσολάβηση

Σε πολλά σημεία του παρόντος πονήματος έχει γίνει εμφατική αναφορά στον εκούσιο χαρακτήρα της προσφυγής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, ο οποίος άλλωστε αποτελεί και μία από τις βασικές αρχές του θεσμού αυτού. Είναι, λοιπόν, σαφές ότι η διαδικασία της διαμεσολάβησης εκκινεί μετά από σχετική συμφωνία των μερών. Πέρα, όμως, από αυτόν τον τρόπο υπαγωγής στην διαμεσολάβηση, αυτό μπορεί να συμβεί και μετά από προτροπή του δικαστηρίου ή μετά από εντολή του δικαστηρίου ή λόγω υποχρέωσης εκ του νόμου.

ι. Εκούσια υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από συμφωνία των μερών.

Η ιδιωτική αυτονομία εκδηλώνεται μέσα από την ελεύθερη επιλογή των μερών για την προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης για την διευθέτηση της μεταξύ τους διαφοράς στο σύνολό της ή μέρους ή μερών αυτής. Έτσι, αυτός ο τρόπος υπαγωγής

στην διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι και ο πιο κλασικός, αλλά και εκείνος που ανταποκρίνεται καλύτερα στον χαρακτήρα του θεσμού.

Τα μέρη μπορούν να αποφασίσουν από κοινού να προσφύγουν στην διαμεσολάβηση, προκειμένου να επιλύσουν μία διαφορά που έχει ήδη γεννηθεί μεταξύ τους. Επιπλέον, όμως, υπάρχει η δυνατότητα να συμφωνήσουν την υπαγωγή των μελλοντικών τους διαφορών στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Με άλλα λόγια, τα μέρη μπορεί να εντάσσουν μία «ρήτρα διαμεσολάβησης» κατ' αντιστοιχία με την ρήτρα διαιτησίας στις συμβάσεις που συνάπτουν μεταξύ τους. Η δυνατότητα αυτή παρέχεται και από το ελληνικό δίκαιο δυνάμει των άρθρων 2 και 3 παράγραφος 1 περίπτωση α του νόμου 3898/2010.

Αντίθετα, όμως, με την ρήτρα διαιτησίας (Καλαβρός, 2011, σ. 151), η ρήτρα διαμεσολάβησης δεν είναι δεσμευτική. Έτσι, τα μέρη μπορούν να συμπεριλαμβάνουν στις συμβάσεις τους μία ρήτρα διαμεσολάβησης σύμφωνα με την οποία κάθε μελλοντική τους διαφορά θα επιλύεται με προσφυγή πρώτα στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, αλλά δεν είναι υποχρεωμένα να την τηρήσουν. Αυτό γίνεται σαφές από την ανάγνωση της Αιτιολογικής Έκθεσης του νόμου 3898/2010, στο άρθρο 3 της οποίας αναφέρεται ότι «[...] λόγω της σημασίας της εθελούσιας υπαγωγής στη διαμεσολάβηση για την επιτυχή έκβαση της διαδικασίας, κρίθηκε ότι η σχετική συμφωνία θα πρέπει να επαναλαμβάνεται και αφού ανακύψει η διαφορά».

Από τα παραπάνω συμπεραίνει κανείς ότι η ρήτρα διαμεσολάβησης δεν παραπέμπει υποχρεωτικά την διαφορά που θα ανακύψει σε διαμεσολάβηση και η παραβίαση της ρήτρας δεν έχει καμία απολύτως δικονομική συνέπεια. Αντίθετη πρόβλεψη θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως αποκλεισμός της δυνατότητας προσφυγής στην τακτική δικαιοσύνη ή την διαιτησία, περιορισμός που προσκρούει στο Σύνταγμα και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Δεν πρέπει, άλλωστε να λησμονηθεί ότι οι συμμετέχοντες στην διαδικασία της διαμεσολάβησης διατηρούν ανά πάσα στιγμή το δικαίωμα να την τερματίσουν και να κινηθούν δικαστικά.

Η Οδηγία 2008/52/EK δεν είναι σαφής ως προς τα αποτελέσματα της παραβίασης μίας ρήτρας διαμεσολάβησης. Έτσι, τα κράτη μέλη έχουν ακολουθήσει δική του πορεία έκαστο σε αυτό το ζήτημα. Η Ελλάδα, όπως ειπώθηκε, θεωρεί την ρήτρα διαμεσολάβησης μη δεσμευτική και ως εκ τούτου τυχόν μη συμμόρφωση σε αυτήν δεν επιφέρει κάποιο δικονομικό αποτέλεσμα. Από την άλλη πλευρά στη Γαλλία το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο αποφάσισε ότι μη συμμόρφωση σε ρήτρα διαμεσολάβησης και

απευθείας προσφυγή στα δικαστήρια, οδηγεί σε απόρριψη της προσφυγής με το σκεπτικό ότι τα δικαστήρια δεν έχουν δικαιοδοσία να εκδώσουν απόφαση μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία της διαμεσολάβησης. Εξάλλου αντίστοιχη πρόβλεψη εμπεριέχεται και στον γαλλικό νόμο για την διαμεσολάβηση (Henry, 2011, σ. 19).

Στην Μεγάλη Βρετανία αν η ρήτρα διαμεσολάβησης είναι πλήρης και σαφής ως προς την επιλογή διαμεσολαβητή και μοντέλου διαμεσολάβησης και επιπλέον αναφέρει ρητά ότι η προσφυγή στην διαμεσολάβηση είναι υποχρεωτική πριν την προσφυγή στην δικαιοσύνη, τότε η ρήτρα είναι δεσμευτική και οδηγεί σε αναβολή της δικαστικής ή διαιτητικής διαδικασίας.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής η νομολογία έχει αποφανθεί ότι αν υπάρχει προγενέστερη ρήτρα περί προσφυγής στην διαμεσολάβηση πριν από την προσφυγή στα τακτικά δικαστήρια, τότε τα τελευταία υποχρεούνται να αρνηθούν την έκδοση απόφασης ή άλλως να αναστείλουν την διεξαγωγή της δίκης μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία της διαμεσολάβησης ή άλλως να απορρίψουν την αγωγή ως απαράδεκτη.

Στην ελληνική έννομη τάξη το εθελούσιο της προσφυγής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης προβλέπεται τόσο στο άρθρο 3 παράγραφος 1 περίπτωση α' του νόμου 3898/2010, σύμφωνα με το οποίο «διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν τα μέρη συμφωνούν να προσφύγουν σε διαδικασία διαμεσολάβησης πριν ή κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας», όσο και στην νεοπαγή διάταξη του άρθρου 214 Γ παράγραφος 1 εδάφιο γ του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, σύμφωνα με την οποία «η ίδια συνέπεια [ενν. αναβολή της υπόθεσης] επέρχεται όταν τα διάδικα μέρη αποφασίσουν τα ίδια την προσφυγή σε διαμεσολάβηση κατά την διάρκεια της εκκρεμούς δίκης».

Μετά από την μελέτη των παραπάνω διατάξεων του ελληνικού δικαίου σχετικά με την δυνατότητα προσφυγής στην διαμεσολάβηση γίνεται σαφές ότι αυτή μπορεί να λάβει χώρα τόσο πριν την έναρξη της εκκρεμοδικίας όσο και κατά την διάρκεια αυτής. Η εκκρεμοδικία είναι μία από τις δικονομικές συνέπειες που επέρχονται μετά την κατάθεση αγωγής και την επίδοση αυτής στον αντίδικο σύμφωνα με το άρθρο 221 παράγραφος 1 περίπτωση α' του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Ένας ορισμός της εκκρεμοδικίας είναι ο ακόλουθος: «η κατάσταση εκείνη, κατά την οποία ορισμένη διαφορά καθίσταται επίδικη και αναμένει τη δικαιοδοτική της κρίση» (Νίκας, 2016, σ. 385). Εκκρεμοδικία επιφέρουν και άλλα ένδικα βοηθήματα πέραν της αγωγής, όπως η ανακοπή και η τριτανακοπή, αλλά και η διαταγή πληρωμής. Επίσης, πέρα από τις εισαγωγικές της δίκης διαδικαστικές πράξεις, εκκρεμοδικία επιφέρουν και άλλες πράξεις, όπως η ανταγωγή, η

κύρια παρέμβαση, η προσεπίκληση, αιτήσεις που μεταβάλλουν το αντικείμενο της δίκης ή τα πρόσωπα των διαδίκων (Νίκας, 2016, σ. 393).

Αυτό που ακόμα δεν έχει διασαφηνιστεί είναι εάν η διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν έχει εκδοθεί τελεσίδικη δικαστική απόφαση επί της ίδιας διαφοράς. την οποία τα μέρη θέλουν να υπαγάγουν στην διαμεσολάβηση. Η επιτυχής έκβαση της διαδικασίας της διαμεσολάβησης οδηγεί στην κατάρτιση ενός πρακτικού διαμεσολάβησης, το οποίο επέχει θέση εξώδικου συμβιβασμού. Το άρθρο 293 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει ρητά ότι ο συμβιβασμός μπορεί να γίνει σε κάθε στάση της δίκης, δηλαδή τόσο κατά την διάρκεια της δίκης στον πρώτο βαθμό όσο και κατά την διάρκεια της δίκης στον δεύτερο βαθμό. Πέρα, όμως, από την δυνατότητα επιτεύξεως συμβιβασμού κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας, γίνεται δεκτό ότι υπάρχει δυνατότητα κατάρτισης συμβιβασμού και μετά την τελεσιδικία της απόφασης, γεγονός που δικαιολογείται από την δυνατότητα άσκησης έκτακτου ενδίκου μέσου (Βαθρακοκοίλης Β. Α., 1994, σσ. 320-323).

Έτσι, αφού ο συμβιβασμός είναι δυνατός και στο πλαίσιο δίκης αναίρεσης ή αναηγήλαφησης, τότε δυνατή πρέπει να θεωρηθεί και η προσφυγή στην διαμεσολάβηση. Αντίθετα, μετά την έκδοση αμετάκλητης απόφασης δεν υπάρχει πια η δυνατότητα δικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 293 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, διότι απουσιάζει το στοιχείο της αβεβαιότητας ή της έριδας (Βαθρακοκοίλης Β. Α., 1994, σ. 323).

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι τα μέρη πρέπει να καταλήγουν σε αυτήν την απόφαση, δηλαδή της εκούσιας προσφυγής στην διαμεσολάβηση, αφού πρώτα λάβουν πλήρη ενημέρωση σχετικά με την διαδικασία, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, που γεννώνται μέσα από αυτήν. Τούτο, διότι η πλήρης ενημέρωση κρίνεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για μία συνειδητή επιλογή. Έτσι, οι διαμεσολαβητές θα πρέπει να επιβεβαιώσουν πριν την έναρξη της διαδικασίας ότι τα μέρη γνωρίζουν καλά ποιες είναι οι συνέπειες της προσφυγής τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, ώστε, αν διαπιστώσουν τυχόν κενά στην πληροφόρηση των μερών, να φροντίσουν να τα καλύψουν έγκαιρα, δηλαδή πριν την τελική απόφαση για προσφυγή στην διαμεσολάβηση και οπωσδήποτε πριν την έναρξη της διαμεσολαβητικής διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτόν ο διαμεσολαβητής παρέχει στα μέρη που επιθυμούν να προσφύγουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης την ασφάλεια μιας ενσυνείδητης επιλογής (Θεοχάρης, 2015, σσ. 95-97).

Την ανάγκη πλήρους πληροφόρησης για όλες τις πτυχές της διαδικασίας της διαμεσολάβησης από τα μέρη ενστερνίζεται και ο ελληνικός Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών, ο οποίος στο άρθρο 3.1. θεσπίζει υποχρέωση του διαμεσολαβητή να επιβεβαιώσει ότι η όποια συμφωνία προκύψει μεταξύ των μερών από την διαδικασία της διαμεσολάβησης θα αποτελεί προϊόν «γνώσης και εμπειριστατωμένης συναίνεσης» όλων των μερών.

ii. Υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από προτροπή του δικαστηρίου

Στις προηγούμενες παραγράφους έγινε αναφορά στην προσφυγή στην διαμεσολάβηση πριν ή κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας μετά από ελεύθερη επιλογή των μερών, καθώς και στην ρήτρα διαμεσολάβησης, την οποία μπορούν τα μέρη να συμπεριλάβουν στην σύμβαση που συνάπτουν, ώστε να προβλέψουν ότι πιθανές μελλοντικές διαφορές τους θα πρέπει να επιλυθούν με την διαδικασία της διαμεσολάβησης και αν αυτή αποτύχει, τότε να αχθεί ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων. Αυτός ο τρόπος ενεργοποίησης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης φαίνεται καθ' όλα σύμφωνος με το πνεύμα του θεσμού της διαμεσολάβησης και συγκεκριμένα με την αρχή της εκούσιας υπαγωγής και της εκούσιας συνέχισης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης.

Στο σημείο αυτό, όμως, χρήσιμη κρίνεται μία υπενθύμιση του τρόπου που η διαμεσολάβηση καθιερώθηκε αρχικά στις αγγλοσαξονικές χώρες από όπου και διασπάρθηκε σε όλον τον κόσμο. Όπως αναλύθηκε στο κεφάλαιο για την εμφάνιση των μεθόδων εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών στην σύγχρονη ιστορία, η διαμεσολάβηση προωθήθηκε με ζέση από τους ίδιους τους δικαστές στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και στην Μεγάλη Βρετανία. Συγκεκριμένα, οι δικαστές διαπίστωσαν ότι η εξωδικαστική επίλυση των διαφορών συνέβαλε στην εξοικονόμηση οικονομικών πόρων και χρόνου, στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και στην ταχύτερη επίλυση των διαφορών και ξεκίνησαν να προτείνουν στα διάδικα μέρη την προσφυγή τους σε αυτές τις μεθόδους. Στην πορεία εισήχθησαν και σχετικές νομοθετικές προβλέψεις, δηλαδή διατάξεις που επέτρεπαν στο δικαστήριο να παροτρύνει τα μέρη μιας διαφοράς να επιχειρήσουν να επιλύσουν την διαφορά τους μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης πριν αναζητήσουν την λύση της από τα τακτικά δικαστήρια. Λόγω αυτών των νομοθετικών ρυθμίσεων, σταδιακά παρουσιάστηκε και ο θεσμός της δικαστικής διαμεσολάβησης (Θεοχάρης, 2015, σ. 117).

Η προσφυγή στην διαμεσολάβηση μετά από προτροπή του δικαστηρίου μπορεί να φαίνεται ανορθόδοξη ως προς την ακολουθούμενη σειρά. Πρόκειται, δηλαδή, για μέρη που έχουν ήδη ακολουθήσει την δικαστική οδό, αλλά παροτρύνονται να δοκιμάσουν την διαμεσολάβηση πριν την εκδίκαση της υπόθεσής τους και την έκδοση απόφασης. Όμως, αυτός ο τρόπος προσφυγής, δηλαδή μετά από ενθάρρυνση του δικαστηρίου, έχει διεθνώς αποδειχθεί πολύ αποτελεσματικός. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που τουλάχιστον ένα μέρος θα επιθυμούσε να δοκιμάσει την διαμεσολάβηση για την επίλυση της υπόθεσής του, αλλά δεν το προτείνει φοβούμενο μην εκληφθεί ως αδυναμία από την άλλη πλευρά, η δικαστική παρότρυνση λύνει αυτό το πρόβλημα (Θεοχάρης, 2015, σ. 118; Αναστασοπούλου, 2011, σ. 46).

Επίσης, θα πρέπει να είναι ξεκάθαρο πως η υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από παρότρυνση του δικαστηρίου δεν είναι δεσμευτική για τα μέρη. Με άλλα λόγια, τα μέρη δεν είναι υποχρεωμένα ούτε να προσφύγουν πράγματι στην διαμεσολάβηση για την επίλυση της διαφοράς τους, αλλά ούτε και να καταλήξουν σε συμφωνία, αν τελικά ακολουθήσουν την δικαστική προτροπή. Έτσι, η δικαστική παρότρυνση προς την διαμεσολάβηση σε καμία περίπτωση δεν καταστρατηγεί το δικαίωμα πρόσβασης στον φυσικό δικαστή.

Η δικαστική προτροπή για προσφυγή στην διαμεσολάβηση είναι πολύ διαδεδομένη διεθνώς. Άλλωστε, μπορεί να θεωρηθεί ως μία πολύ διπλωματική ρύθμιση σχετικά με την διαμεσολάβηση. Τούτο διότι είναι εντελώς προαιρετική για όλους, δηλαδή και τον δικαστή και τα μέρη, αφού κανείς δεν θα υποστεί κάποια συνέπεια μη συμμορφούμενος με αυτήν την διάταξη. Παράλληλα, ενώ δεν είναι δεσμευτική για καμία πλευρά, συμβάλλει στην διάδοση των εξωδικαστικών μεθόδων επίλυσης διαφορών γενικότερα και της διαμεσολάβησης ειδικότερα.

Στην ελληνική έννομη τάξη δίνεται η δυνατότητα στον δικαστή ενώπιον του οποίου εκκρεμεί μία υπόθεση να ενθαρρύνει ουσιαστικά τα μέρη να προσφύγουν στην διαμεσολάβηση και να τους προτρέψει να το πράξουν αναβάλλοντας ή ματαιώνοντας την υπόθεσή τους που εκκρεμεί ενώπιον του.

Συγκεκριμένα στο ελληνικό δίκαιο, το άρθρο 3 παράγραφος 1 περίπτωση γ' ορίζει ότι «διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν κληθούν να προσφύγουν στην διαμεσολάβηση σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου» και η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι «το δικαστήριο στο οποίο είναι εκκρεμής η υπόθεση μπορεί σε κάθε στάση της δίκης, ανάλογα με την περίπτωση και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, να καλεί τα μέρη να προσφύγουν στη διαμεσολάβηση για να

επιλύσουν την διαφορά». Επίσης, το άρθρο 116 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αναφέρει ότι «το δικαστήριο ενθαρρύνει σε κάθε στάση της δίκης και σε κάθε διαδικασία [...] την επιλογή της διαμεσολάβησης ως μέτρο εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς, υποστηρίζει σχετικές πρωτοβουλίες των διαδίκων [...]». Τέλος, το άρθρο 214 Γ παράγραφος 1 εδάφιο α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αναφέρει ότι «το δικαστήριο προτείνει στους διαδίκους την προσφυγή σε διαδικασία διαμεσολάβησης αν αυτό ενδείκνυται με βάση τις περιστάσεις της υποθέσεως».

Μέσα από την ανάγνωση της σχετικής νομοθεσίας διαπιστώνει κανείς ότι δίδεται η δυνατότητα στον δικαστή να προτείνει στα μέρη την προσφυγή τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, καθώς και να τα ενθαρρύνει αν τα ίδια έχουν λάβει την σχετική απόφαση μόνα τους. Όμως, δεν θεσπίζεται ούτε υποχρέωση του δικάζοντος δικαστηρίου να προβεί σε μία τέτοια πράξη, αλλά ούτε και υποχρέωση των μερών μιας διαφοράς να συμμορφωθούν προς μία τέτοια προτροπή εκ μέρους του δικαστηρίου. Αν το δικαστήριο δεν πράξει σύμφωνα με την δυνατότητα αυτή που του δίδεται από τις παραπάνω διατάξεις, τότε προχωρά κανονικά στην εκδίκαση της υπόθεσης που άγεται ενώπιον του. Αν το δικαστήριο προτρέψει μεν τα μέρη να προσφύγουν στην διαμεσολάβηση, αλλά αυτά δεν το πράξουν, τότε το δικαστήριο οφείλει να προχωρήσει στην έκδοση απόφασης. Στην δεύτερη αυτήν περίπτωση ο δικαστής δεν δικαιούται να αξιολογήσει αυτήν την συμπεριφορά των μερών κατά την έκδοση της απόφασής του.

Συνεπώς, προκύπτει από την παραπάνω παράγραφο ότι ακόμα και η δικαστική προτροπή προς την διαδικασία της διαμεσολάβησης δεν είναι δεσμευτική για τα μέρη, τα οποία εξακολουθούν να φέρουν πλήρες το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής προσφυγής ή μη. Έτσι, δεν διαπιστώνεται κάποια ουσιαστική διαφορά μεταξύ της προσφυγής στην διαμεσολάβηση μετά από ελεύθερη πρωτοβουλία των μερών και προσφυγής στην διαμεσολάβηση μετά από παραίνεση του δικαστηρίου. Πρόκειται στην πραγματικότητα για δύο διαφορετικές περιπτώσεις εκούσιας προσφυγής, όπου τα μέρη θα επιλέξουν αν θα προσφύγουν ή όχι τελικά.

iii. Υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από δικαστικό εξαναγκασμό

Ο γενικός κανόνας που αναπτύχθηκε παραπάνω, δηλαδή της εκούσιας προσφυγής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, έχει και κάποιες εξαιρέσεις στις περιπτώσεις που υπάρχει ακούσια προσφυγή, συνήθως λόγω δικαστικής ή εκ του νόμου υποχρέωσης προσφυγής στην διαμεσολάβηση.

Στην προηγούμενη ενότητα αναλύθηκε η υπαγωγή στην διαμεσολάβηση μετά από προτροπή του δικαστηρίου. Όμως, κάποια δικαιοκτικά συστήματα προχωρούν ένα βήμα παραπέρα, επιτρέποντας στο δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί μία υπόθεση, να εξαναγκάσει τα μέρη να προσφύγουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης πριν την εκδίκαση της υπόθεσης ενώπιον του δικαστηρίου. Στις περιπτώσεις αυτές δεν γίνεται λόγος πια για απλή προτροπή, αλλά για εξαναγκασμό που έχει δεσμευτικό χαρακτήρα.

Η ακούσια προσφυγή στην διαμεσολάβηση έχει δεχθεί δριμεία κριτική ως ευθέως αντίθετη στον πυρήνα της φιλοσοφίας της διαμεσολάβησης που εντοπίζεται στην ιδιωτική αυτονομία. Μάλιστα, η ακούσια προσφυγή στην διαμεσολάβηση έχει συνδεθεί με μειωμένη αποτελεσματικότητα της διαδικασίας (Σκορδάκη, 2012, σ. 176). Όμως, το αντεπιχείρημα που εκφράζεται είναι πως η δεσμευτικότητα εντοπίζεται μόνο στην συμμετοχή στην διαδικασία και όχι στην επίτευξη συμφωνίας η οποία εξακολουθεί να είναι εντελώς ελεύθερη για τα μέρη (Θεοχάρης, 2015, σ. 208).

Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής οι κανόνες της δικονομίας επιτρέπουν στα δικαστήρια όχι μόνο να ενθαρρύνουν τα μέρη να προσφύγουν σε μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης της διαφοράς τους, αλλά και να τα εξαναγκάζουν άμεσα ή έμμεσα να το πράξουν. Ο έμμεσος εξαναγκασμός συνίσταται στην απειλή επιβολής εξόδων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Μάλιστα, σε κάποιες πολιτείες η νομοθεσία δίνει στα δικαστήρια το δικαίωμα να επιβάλουν κυρώσεις στους διαδίκους που δεν συνέβαλαν ενεργά στο να επιτύχει η διαδικασία της διαμεσολάβησης ή δεν ενήργησαν καλόπιστα κατά την διάρκεια της διαδικασίας. Συνεπώς, κυρώσεις υφίσταται τόσο ο διάδικος που ενήργησε κακόπιστα, όσο και ο διάδικος που συμμετείχε μεν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, αλλά μόνο τυπικά λόγω του σχετικού δικαστικού εξαναγκασμού (Θεοχάρης, 2015, σ. 120).

Στην Μεγάλη Βρετανία οι ρυθμίσεις είναι διαφορετικές. Η νομολογία έχει κρίνει ότι ο δικαστικός εξαναγκασμός των μερών για προσφυγή στην διαμεσολάβηση προσκρούει στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποστερώντας το δικαίωμα για ελεύθερη πρόσβαση στον φυσικό δικαστή. Η άποψη αυτή έχει δεχθεί ισχυρή κριτική από εκείνους που υποστηρίζουν ότι πρέπει να είναι δυνατός ο δικαστικός εξαναγκασμός σε διαμεσολάβηση (Lightman, 2011, σ. 102). Ωστόσο, δεν έχει επηρεαστεί το δικαίωμα του δικαστηρίου να επιβάλει χρηματικές κυρώσεις στους διαδίκους που δεν ακολουθούν την προτροπή του δικαστηρίου να επιχειρήσουν να επιλύσουν την διαφορά τους μέσω διαμεσολάβησης. Μπορεί, δηλαδή, ο διάδικος να δικαιωθεί από την δικαστική απόφαση μεν, αλλά να του επιβληθούν δικαστικά έξοδα, αν αρνήθηκε αναιτιολόγητα την προσφυγή στην

διαμεσολάβηση ή συμμετείχε κακόπιστα ή αποχώρησε ανατιολόγητα από την διαδικασία (Civil Procedure Rules, r. 44.5, Lightman, 2011, σ. 103).

Η Οδηγία 2008/52/EK δεν προβλέπει την δυνατότητα το δικάζον δικαστήριο να παραπέμπει υποχρεωτικά μια υπόθεση σε διαμεσολάβηση, αλλά αφήνει τον δικαστή να κρίνει αν η υπόθεση που έχει ενώπιόν του είναι δεκτική διαμεσολάβησης, ώστε να παροτρύνει τα διάδικα μέρη να επιδιώξουν την επίλυσή της μέσω της διαμεσολάβησης.

Στην ελληνική έννομη τάξη τα άρθρο 3 παράγραφος 1 περ. γ' ορίζεται ότι «διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν διαταχθεί διαμεσολάβηση από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους» και στην περίπτωση δ της ίδιας παραγράφου του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι «διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν επιβάλλεται υποχρεωτικά διαμεσολάβηση με νόμο».

Έτσι, αν και τα ελληνικά δικαστήρια δεν έχουν την δυνατότητα να επιβάλουν υποχρεωτικά την προσφυγή στην διαμεσολάβηση, άλλα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίσουν τέτοια υποχρέωση για τα δικά τους εθνικά δικαστήρια. Στην τελευταία αυτήν περίπτωση η διαμεσολάβηση μπορεί να διεξαχθεί διεπόμενη από την ελληνική νομοθεσία και να ισχύει στην αλλοδαπή έννομη τάξη (Θεοχάρης, 2015, σσ. 209-210).

iv. Υπαγωγή στην διαμεσολάβηση υποχρεωτική εκ του νόμου

Η πρώτη περίπτωση ακούσιας προσφυγής στην διαμεσολάβηση που μελετήθηκε είναι μέσω δικαστικού εξαναγκασμού. Υπάρχει μία ακόμα περίπτωση ακούσιας υπαγωγής, όταν αυτό προβλέπεται σε νόμο. Στις περιπτώσεις αυτές θα υπάρχει διάταξη νόμου, η οποία θα προβλέπει την διαμεσολάβηση ως υποχρεωτικό στάδιο πριν από την προσφυγή στα τακτικά δικαστήρια.

Η εκ του νόμου υποχρεωτική διαμεσολάβηση πρωτοεμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής μετά την εισαγωγή του «δικαστηρίου των πολλαπλών θυρών» που παρουσιάστηκε παραπάνω. Ακολούθησαν πολλές ακόμα χώρες, όπως ο Καναδάς, όπου λειτούργησαν πιλοτικά προγράμματα υποχρεωτικής υπαγωγής στον θεσμό της διαμεσολάβησης σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης της μειωμένης πρόσβασης στον θεσμό, τα οποία έφεραν πολύ θετικά αποτελέσματα (Θεοχάρης, 2015, σ. 123).

Στην Μεγάλη Βρετανία λειτούργησε το 2004 ένα πιλοτικό πρόγραμμα «αυτόματης υπαγωγής στην διαμεσολάβηση» για αστικές μη οικογενειακές υποθέσεις, το οποίο είχε πολύ καλά αποτελέσματα, με αποτέλεσμα να επεκταθεί η αυτόματη υπαγωγή στην διαμεσολάβηση και σε άλλες υποθέσεις (Solving Disputes in the County Courts, 2012).

Στην Ιταλία διαπιστώθηκε ότι η εκούσια προσφυγή στην διαμεσολάβηση ήταν εξαιρετικά περιορισμένη. Από την άλλη πλευρά η τεράστια συμφόρηση των ιταλικών δικαστηρίων οδηγούσε σε μεγάλες καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η Ιταλία να καταδικάζεται συνεχώς από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για παράβαση του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Έτσι, το 2011 η προσφυγή στην διαμεσολάβηση πριν από την προσφυγή στην τακτική δικαιοσύνη κατέστη υποχρεωτική για μια σειρά υποθέσεων. Συγκεκριμένα, τα μέρη εξακολουθούσαν να διατηρούν το δικαίωμα να μην συμμορφωθούν με αυτή την πρόβλεψη, αλλά αυτήν την επιλογή μπορούσε ο δικαστής να την αξιολογήσει αρνητικά και να επιβάλει και δικαστικά έξοδα, ακόμα και στον νικήσαντα διάδικο (De Palo & Cominelli, 2006, σσ. 260-266).

Στην Ελλάδα, ο νόμος 3898/2010 για την διαμεσολάβηση αφήνει περιθώριο θέσπισης νόμου που θα καθιστά την προσφυγή στην διαμεσολάβηση υποχρεωτική πριν την προσφυγή στα δικαστήρια. Μέχρι στιγμής δεν έχει θεσπιστεί σχετικός νόμος. Μέχρι και την στιγμή που εκπονείται το παρόν πόνημα κάθε νομοθετική πρόβλεψη για την διαμεσολάβηση εξακολουθεί να έχει προαιρετικό χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα το άρθρο 48 παράγραφος 3 του Ν. 4072/2012 για την Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρία που προέβλεπε δυννητική προσφυγή στην διαμεσολάβηση, όπως και η τροποποίηση του νόμου 3869/2010 για την ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων προσώπων, που με τον νόμο 4161/2013 άρθρο 11 παράγραφος 2 προβλέφθηκε δυννητική προσφυγή στην διαμεσολάβηση, αλλά και τα άρθρα 116 Α και 214 Γ του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τα οποία εισήχθησαν με τον νόμο 4335/2015.

Ο Έλληνας νομοθέτης παραμένει επιφυλακτικός στην καθιέρωση της εκ του νόμου υποχρεωτικής προσφυγής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης ακόμη και για συγκεκριμένες υποθέσεις. Κάτι τέτοιο μπορεί πιθανόν να αποδοθεί στην ανυπαρξία παράδοσης στην διαμεσολάβηση στην Ελλάδα, γεγονός που συμβάλλει στην διατήρηση κάποιας επιφυλακτικότητας απέναντι στον θεσμό αυτόν. Όμως, η επιφυλακτικότητα αυτή δεν δείχνει δικαιολογημένη, δεδομένου ότι ακόμα και η υποχρεωτική προσφυγή στην διαμεσολάβηση δεν αποστερεί τους πολίτες από την πρόσβαση στα δικαστήρια και τον φυσικό τους δικαστή, όπως προσβλέπει το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των

Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως θα αναλυθεί στις επόμενες παραγράφους (Κόμνιος, 2007, υποσημείωση 28).

Η υποχρεωτική εκ του νόμου διαμεσολάβηση έχει υπάρξει και συνεχίζει να αποτελεί αντικείμενο δριμείας κριτικής. Το ισχυρότερο επιχείρημα εναντίον της εδράζεται στην αντίθεσή της προς το την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σύμφωνα με την οποία κάθε πρόσωπο έχει αναφαίρετο δικαίωμα να προσφύγει για την εκδίκαση της υπόθεσής του σε ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο.

Ο αντίλογος σε αυτό το επιχείρημα υποστηρίζει πως αυτό που είναι υποχρεωτικό είναι αποκλειστικά η προσφυγή στην διαμεσολάβηση και όχι η επίτευξη συμφωνίας, η οποία εξακολουθεί να καλύπτεται από την αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας (Κόμνιος, 2007). Αυτή η άποψη, όμως, επιδέχεται κριτικής αν σκεφτεί κανείς, όπως παραπάνω αναφέρθηκε, ότι υπάρχουν έννομες τάξεις που επιτρέπουν στον δικαστή να επιβάλει κυρώσεις σε διάδικο που αποχώρησε από την διαδικασία της διαμεσολάβησης αναιτιολόγητα, ενώ τα μέρη μπορούν να αποχωρήσουν ανά πάσα στιγμή από την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Σίγουρα η επίκληση της έλλειψης αιτιολογίας για την αποχώρηση απαλύνει κάπως τις αντιδράσεις. Παρά ταύτα διερωτάται κανείς πόσο εύκολα μπορεί να αξιολογηθεί το αιτιολογημένο ή αναιτιολόγητο της αποχώρησης κάποιου μέρους, δεδομένου ότι η διαδικασία της διαμεσολάβησης καλύπτεται από την αρχή της εχεμύθειας. Με άλλα λόγια, πώς θα λάβει γνώση ο δικαστής σχετικά με τις περιστάσεις που οδήγησαν το μέρος στην αποχώρηση, αφού ούτε πρακτικά τηρούνται, αλλά και οι συμμετέχοντες δεν δύνανται να καταθέσουν ενώπιον του δικαστηρίου για τα όσα διημείφθησαν κατά την διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης;

Άλλο αντεπιχείρημα κατακρίνει ως προσχηματική την επίκληση περιορισμού του δικαιώματος προσφυγής στην δικαιοσύνη, την στιγμή που η συμφόρηση των δικαστηρίων είναι τέτοια, που οι καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης είναι τεράστιες. Εξάλλου η Οδηγία 2008/52/EK, αλλά και άλλα ευρωπαϊκά νομοθετήματα, χαρακτηρίζουν την πρόσβαση σε μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών σύμφυτες με την έννοια της δικαιοσύνης. Μάλιστα το ίδιο το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποφανθεί θετικά υπέρ της υποχρεωτικής με νόμο υπαγωγής στην διαμεσολάβηση (Rosalba Alassini etc v Telecom Italia Spa etc, 2010).

Στην Ελλάδα το ζήτημα της εκ του νόμου υποχρεωτικής προσφυγής έχει απασχολήσει στα πλαίσια της διαιτησίας. Στην περίπτωση της διαιτησίας έχει γίνει δεκτό πως ο περιορισμός της πρόσβασης στα τακτικά δικαστήρια είναι θεμιτός μόνο με

ελεύθερη βούληση των μερών, που μπορούν να συμφωνήσουν σε μία ρήτρα διαιτησίας. Αντίθετα, ρυθμίσεις για αναγκαστική διαιτησία ή υποχρεωτική διαιτησία κρίθηκαν αντισυνταγματικές από τα ελληνικά δικαστήρια με το σκεπτικό της αποστέρησης του προσώπου από τον φυσικό του δικαστή παρά την θέλησή του. Για αυτό το λόγο γίνεται πλέον δεκτό ότι δεν είναι δυνατό να γίνει υποχρεωτική με νόμο η διαιτησία (Καλαβρός, 2011, σσ. 20-25). Θα ήταν, όμως, λάθος να δεχθεί κανείς αναλογική εφαρμογή των όσων ισχύουν στην διαιτησία και στην διαμεσολάβηση. Τούτο διότι στην με νόμο υποχρεωτική διαμεσολάβηση ο περιορισμός της δικαστικής προσφυγής είναι προσωρινός, σε αντίθεση με την διαιτησία που ο αποκλεισμός του φυσικού δικαστή είναι οριστικός.

Το ζήτημα που εξετάζεται εδώ έχει ανακύψει και σε ένα ακόμα πεδίο στην ελληνική έννομη τάξη. Ειδικότερα, πρόκειται για την εκ του νόμου καθιέρωση υποχρεωτικής διοικητικής προδικασίας για την επίλυση των διοικητικών διαφορών. Η προδικασία αυτή είναι δυνατό να παραλληλιστεί με την προσπάθεια καθιέρωσης της διαμεσολάβησης με νόμο ως υποχρεωτικό προστάδιο της προσφυγής στην δικαιοσύνη. Σχετικά με τις ενδικοφανείς προσφυγές έχει κριθεί ότι δεν παρεμποδίζουν την δικαστική προστασία των ιδιωτών, όπως αυτή θεσπίζεται στο Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Με την άσκηση των ενδικοφανών προσφυγών απλώς αναστέλλεται η προθεσμία άσκησης ενδίκου βοηθήματος, οπότε τα μέρη έπειτα προσφεύγουν ελεύθερα στην δικαιοσύνη (Δαγτόγλου, 2011, σ. 517επ.). Υποστηρίζεται πως τα όσα ισχύουν για τις ενδικοφανείς προσφυγές μπορούν να εφαρμοστούν κατ' αναλογία και στην περίπτωση της με νόμο υποχρεωτικής διαμεσολάβησης (Κόμνιος, 2007).

Υποστηρίζεται ότι ακόμα και στην περίπτωση που θεσπίζεται υποχρέωση προσφυγής στην διαμεσολάβηση με νόμο, τα μέρη σε καμία περίπτωση δεν στερούνται του δικαιώματος προσφυγής στην τακτική δικαιοσύνη. Αν μεν δεν επιτευχθεί συμφωνία στην διάρκεια της διαμεσολάβησης, τότε θα συνεχίσουν τον δικαστικό τους αγώνα τα μέρη. Αν επιτευχθεί συμφωνία, τότε αυτή θα ρυθμίζει αξιώσεις ουσιαστικού δικαίου και θα είναι δυνατή η δικαστική αμφισβήτησή της (Βαθρακοκόιλης Β. , 1996, σσ. 676, 684).

Τέλος, ο νόμος 3898/2010 προβλέπει υποχρέωση του δικαστηρίου να αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης αν τα μέρη συμφωνήσουν να προσφύγουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης κατά την εκκρεμοδικία. Το δικαστήριο έχει την διακριτική ευχέρεια να ορίσει το διάστημα της αναβολής, το οποίο πάντως δεν μπορεί να είναι μικρότερο από τρεις και μεγαλύτερο από έξι μήνες. Το διάστημα αυτό μπορεί να κριθεί επαρκές αν αναλογιστεί κανείς την σύντομη διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης. Ταυτόχρονα, το διάστημα αυτό της αναβολής δεν μπορεί να θεωρηθεί βλαπτικό για τα

συμφέροντα των μερών λαμβανομένου υπόψη ότι κατά το άρθρο 11 του νόμου 3898/2010 διακόπτονται οι προθεσμίες παραγραφής και οι αποσβεστικές προθεσμίες.

Συνοψίζοντας την προηγηθείσα ανάλυση σχετικά με το κατά πόσον η υποχρεωτική εκ του νόμου προσφυγή στην διαμεσολάβηση πρέπει να θεωρηθεί ως παράβαση του άρθρου 20 του Συντάγματος και του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα: όπου η προσφυγή στην διαμεσολάβηση καθίσταται υποχρεωτική με νόμο, αυτό πρακτικά σημαίνει ότι τα μέρη υποχρεούνται να επιχειρήσουν να επιλύσουν την διαφορά τους με την διαδικασία της διαμεσολάβησης και αν η προσπάθεια αυτή αποτύχει, τότε τους δίνεται η δυνατότητα να απευθυνθούν στην τακτική δικαιοσύνη, προκειμένου να εκδοθεί δικαστική απόφαση επί της διαφοράς τους. Σε καμία περίπτωση δεν αφαιρείται το δικαίωμα από τα μέρη να αποχωρήσουν από την διαδικασία της διαμεσολάβησης που έχουν ξεκινήσει οποια στιγμή το επιθυμούν. Επίσης, δεν αφαιρείται το δικαίωμα από τα μέρη να προσβάλουν το πρακτικό της διαμεσολάβησης, όπως ο νόμος ορίζει κάθε φορά. Τέλος, στις περισσότερες των περιπτώσεων ο νόμος προβλέπει και ειδικούς λόγους που είναι δυνατή η μη συμμόρφωση των μερών με την νομική τους αυτή υποχρέωση. Συνεπεία των ανωτέρω αντιλαμβάνεται κανείς ότι δεν υφίσταται αποκλεισμός της κρατικής δικαιοδοσίας στην περίπτωση της θέσπισης νόμου που προβλέπει υποχρεωτική προσφυγή στην διαμεσολάβηση πριν την προσφυγή στα δικαστήρια. Αυτό που υφίσταται είναι προσωρινός αποκλεισμός από τα τακτικά δικαστήρια, ο οποίος όμως δεν έχει διάρκεια μεγαλύτερη των έξι μηνών. Το διάστημα αυτό των έξι μηνών δεν είναι διάστημα ικανό να πλήξει τα συμφέροντα των μερών, ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς τις αξιοσημείωτες καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης από τα ελληνικά δικαστήρια. Επομένως, θα ήταν σφάλμα να θεωρηθεί η εκ του νόμου υποχρεωτική προσφυγή στην διαμεσολάβηση ως αντισυνταγματική.

2.8. Η διαδικασία της διαμεσολάβησης

Ο νόμος 3898/2010 χαρακτηρίζει την διαδικασία της διαμεσολάβησης ως μία «διαρθρωμένη διαδικασία» στον σχετικό ορισμό της που δίδεται στο άρθρο 4 περίπτωση β' του νόμου αυτού. Το ίδιο αναφέρει και η Οδηγία 2008/52/EK στο άρθρο 1. Παράλληλα, όμως, έχει καταστεί σαφές από τις παραγράφους που προηγήθηκαν ότι η διαμεσολάβηση ως διαδικασία δεν χαρακτηρίζεται από επισιμότητα. Από τον

συνδυασμό των δύο αυτών δεδομένων συνάγεται το συμπέρασμα ότι η διαμεσολάβηση είναι μεν μία ευέλικτη διαδικασία που έχει, όμως, συγκεκριμένη δομή και διάρθρωση.

Οι διαδικαστικοί κανόνες που θα ακολουθηθούν στην διάρκειά της έχουν αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης των μερών με τον διαμεσολαβητή ήδη πριν την έναρξη της όλης διαδικασίας. Τα μέρη και ο διαμεσολαβητής μπορούν να χαράξουν από το μηδέν τους κανόνες που θα ακολουθήσουν στην δική τους διαμεσολάβηση ή να επιλέξουν να ακολουθήσουν κανόνες που έχουν ήδη θεσπισθεί από αρμόδιους φορείς (Χριστοδούλου, 2010, σ. 290). Παραδείγματα τέτοιων κανόνων αποτελούν οι κανόνες της συμφιλίωσης και της διαμεσολάβησης United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), οι κανόνες του International Centre for Settlement of International Disputes (ICSID), του International Chamber of Commerce (ICC) του American Arbitration Association Commercial Mediation Rules (AAA Rules).

Έτσι, ο διαμεσολαβητής και τα μέρη συζητούν πριν την έναρξη της διαδικασίας, αλλά και κατά την διάρκειά της σχετικά με το ποια θα είναι η διαδικασία που θα ακολουθήσουν. Αφού σχεδιάσουν την διαδικασία, ο διαμεσολαβητής έχει την ευθύνη της τήρησης της διαδικασίας αυτής, ενώ τα μέρη είναι υπεύθυνα πια μόνο για το ίδιο το περιεχόμενο της διαμεσολάβησης και την κατάληξή της (Θεοχάρης, 2015, σ. 108).

Η Οδηγία 2008/52/EK και ο νόμος 3898/2010 επέλεξαν να μην ορίσουν ποια ακριβώς είναι η δομή που θα ακολουθείται κατά την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Παρά ταύτα, η διεθνής πρακτική έχει δημιουργήσει μια συγκεκριμένη δομή που συνήθως ακολουθείται, χωρίς αυτό να σημαίνει πως παύει να διατηρεί την ευελιξία της, ώστε τα μέρη σε συνεννόηση με τον διαμεσολαβητή να μπορούν να την προσαρμόζουν στις ανάγκες της υπόθεσής τους. Τα συνήθη στάδια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης θα εκτεθούν στις επόμενες παραγράφους.

Πριν την έναρξη της διαδικασίας της διαμεσολάβησης τα μέρη και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους έχουν συζητήσει με τον διαμεσολαβητή που έχουν επιλέξει σε μία ή περισσότερες συναντήσεις ή ακόμα και μέσω γραπτής επικοινωνίας. Ο διαμεσολαβητής οφείλει να ενημερώσει ισότιμα τα μέρη και τους πληρεξουσίου τους δικηγόρους για τα χαρακτηριστικά του θεσμού της διαμεσολάβησης, αλλά και για το πώς αυτή πραγματοποιείται διαδικαστικά. Επίσης, ο διαμεσολαβητής οφείλει να εξετάσει σε συνεργασία με τα μέρη και τους πληρεξουσίου τους δικηγόρους αν η διαφορά τους είναι δεκτική διαμεσολάβησης (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 120-121).

Ο διαμεσολαβητής είναι υποχρεωμένος να φροντίσει και να ελέγξει ότι τα μέρη έχουν κατανοήσει πλήρως τα χαρακτηριστικά της διαδικασίας, καθώς και τον ρόλο του διαμεσολαβητή. Στην ελληνική έννομη τάξη αυτή η υποχρέωση προβλέπεται στο άρθρο 3.1 του Κώδικα Δεοντολογίας των Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών. Στην φάση αυτήν είναι σημαντικό τα μέρη να έχουν κατανοήσει πως, προσφεύγοντας στην διαμεσολάβηση για την επίλυση της διαφοράς τους, καλούνται τα ίδια να σταθούν υπεύθυνα απέναντι στο ζήτημα που αντιμετωπίζουν, να κάνουν επιλογές και να λάβουν τα ίδια αποφάσεις που θα οδηγήσουν τελικά στην διευθέτηση του ζητήματός τους. Πρέπει, δηλαδή, να κατανοήσουν πως συμμετέχοντας σε μία διαδικασία διαμεσολάβησης θα κληθούν τα ίδια να ενεργοποιηθούν αντί να περιμένουν την δικαιοδοτική κρίση ενός τρίτου προσώπου, όπως θα συνέβαινε αν ακολουθούσαν την δικαστική οδό.

Επιπροσθέτως, στο στάδιο αυτό, δηλαδή των συζητήσεων πριν την έναρξη της διαμεσολάβησης, τα μέρη πρέπει να κατανοήσουν πολύ καλά τον ρόλο του διαμεσολαβητή, ώστε να ξέρουν τι θα αναμένουν από εκείνον, αλλά και την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Πρέπει να είναι σαφές σε όλες τις πλευρές ότι ο διαμεσολαβητής είναι ένας ουδέτερος τρίτος που ως ρόλο έχει να τους υποβοηθήσει κατά τις διαπραγματεύσεις τους και στην προσπάθειά τους να επιλύσουν την διαφορά τους με την βοήθεια των ειδικών γνώσεων που διαθέτει (Θεοχάρης, 2015, σ. 239). Τα μέρη πρέπει να έχουν ήδη κατανοήσει ότι ο διαμεσολαβητής δεν είναι νομικός τους σύμβουλος και επομένως δεν υποκαθιστά τον δικηγόρο τους. Ούτε και δικαστής ή διαιτητής είναι, ώστε να αποφανθεί επί της διαφοράς τους.

Στο αρχικό αυτό προπαρασκευαστικό της διαδικασίας της διαμεσολάβησης στάδιο ο διαμεσολαβητής πρέπει να ελέγξει αν υπάρχει κάποια σύγκρουση συμφερόντων στο πρόσωπό του ή άλλες περιστάσεις που να μπορούν να επηρεάσουν την ανεξαρτησία του ή ακόμα και να δώσουν την εντύπωση ότι την επηρεάζουν (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 121). Αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, ο διαμεσολαβητής οφείλει, κατ' εφαρμογή της αρχής της αμεροληψίας, να μην αναλάβει την συγκεκριμένη διαμεσολάβηση ή να παραιτηθεί αν την έχει ήδη αναλάβει σύμφωνα με το άρθρο 2.1 του ελληνικού Κώδικα των Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών.

Αφού τα μέρη λάβουν σαφή και πλήρη ενημέρωση για όλα τα παραπάνω ζητήματα και διαπιστωθεί ότι η διαφορά τους είναι δεκτική διαμεσολάβησης, τότε πρέπει να επιλέξουν έναν διαμεσολαβητή της επιλογής τους. Ο διαμεσολαβητής αυτός ενδέχεται να μην είναι τελικά εκείνος που τους παρείχε την αρχική πληροφόρηση (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 123). Στην Ελλάδα υπάρχει μητρώο διαπιστευμένων διαμεσολαβητών

που είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Έπειτα τα μέρη μαζί με τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους και τον διαμεσολαβητή θα πρέπει να επιλέξουν τον τόπο και την ημερομηνία που θα διεξαχθεί η διαμεσολάβηση. Η επιλογή της ημερομηνίας θα πρέπει να γίνει από κοινού, ώστε όλοι οι συμμετέχοντες να είναι διαθέσιμοι την ημέρα εκείνη και να έχουν αποδεσμεύσει πλήρως το πρόγραμμά τους, δεδομένου ότι δεν είναι εκ προοιμίου γνωστό πόσες ώρες θα διαρκέσει η διαμεσολάβηση και δεδομένου ότι θα πρέπει όλοι να είναι αυτοπροσώπως παρόντες, αλλά και συγκεντρωμένοι, σε όλη την διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 124-126).

Στην συνέχεια, κάποιοι διαμεσολαβητές ζητούν από τα μέρη και τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους να τους αποστείλουν σύντομα ενημερωτικά σημειώματα μέσα στα οποία να εκτίθενται συνοπτικά τα όσα έχουν συμβεί στην συγκεκριμένη διαφορά μέχρι εκείνη την χρονική στιγμή. Τα σημειώματα αυτά έχουν καθαρά ενημερωτικό χαρακτήρα. Δεν πρόκειται για δικόγραφα ούτε και υπάρχει ανάγκη να ενσωματώνουν ή να επαναλαμβάνουν τυχόν δικόγραφα που έχουν ήδη κατατεθεί. Αυτό που χρειάζεται να περιέχει ένα τέτοιο ενημερωτικό σημείωμα είναι τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς, τα ζητήματα που το κάθε μέρος θεωρεί ως εκκρεμή, αν έχει ασκηθεί κάποιο ένδικο βοήθημα και με ποιο αιτητικό, καθώς και τα ακριβή αιτήματα κάθε μέρους, αλλά και πιθανούς προβληματισμούς των μερών. Τα ενημερωτικά σημειώματα καταλαμβάνονται και αυτά από την αρχή της εμπιστευτικότητας. Συνεπώς, δεν μπορούν να κοινοποιηθούν στην άλλη πλευρά, εκτός κι αν υπάρχει σχετική συμφωνία των μερών για ανταλλαγή σημειωμάτων (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 127-129). Πάντως δεν είναι λίγοι οι διαμεσολαβητές που προτιμούν να ξεκινούν την διαδικασία της διαμεσολάβησης χωρίς να έχουν απολύτως καμία ενημέρωση για την διαφορά πριν. Όσοι προτιμούν αυτή την τακτική υποστηρίζουν πως με τον τρόπο αυτόν εξασφαλίζουν την αμεροληψία τους.

Μόλις ολοκληρωθούν όλα τα βήματα της προετοιμασίας, όπως στις αμέσως παραπάνω παραγράφους αναλύθηκε, μπορεί να ξεκινήσει η διενέργεια της διαμεσολάβησης κατά την προκαθορισμένη ημερομηνία και στον προκαθορισμένο τόπο – χώρο. Η καθαυτή διαδικασία της διαμεσολάβησης είθισται να ξεκινά και να ολοκληρώνεται –επιτυχώς ή ανεπιτυχώς- εντός της ίδιας ημέρας. Διαφορετική συμφωνία πάντως δεν αποκλείεται (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 129-130). Κατά την διεξαγωγή της διαμεσολάβησης ακολουθείται μία διαρθρωμένη διαδικασία. Μέχρι εκείνο

το χρονικό σημείο οι ενέργειες γίνονται ελεύθερα χωρίς συγκεκριμένη δομή ή κανόνες. Μόλις, όμως, ξεκινήσει η διεξαγωγή της, ακολουθείται μία συγκεκριμένη δομή.

Το πρωί της ημέρας διεξαγωγής της διαμεσολάβησης ο διαμεσολαβητής πραγματοποιεί μία κοινή συνάντηση με όλα τα μέρη με τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους. Η συνάντηση ξεκινά με την υπογραφή της συμφωνίας διαμεσολάβησης από όλους τους συμμετέχοντες, αν αυτή δεν έχει υπογραφεί κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο, καθώς και τον επανέλεγχο της δικαιοπρακτικής ικανότητας και της εξουσίας δέσμευσης των μερών.

Κατόπιν, ο διαμεσολαβητής καλωσορίζει τους συμμετέχοντες και ξεκινά την εναρκτήρια ομιλία του. Στην εναρκτήρια αυτή ομιλία, ο διαμεσολαβητής περιγράφει στα μέρη ξανά τα χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης και τον ρόλο του στην διαδικασία αυτή, ελέγχοντας για ακόμα μία φορά αν όλοι οι συμμετέχοντες έχουν πλήρως κατανοήσει τα παραπάνω. Στην ίδια ομιλία ο διαμεσολαβητής πρέπει να εκθέσει και να εξηγήσει τις αρχές που ισχύουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης και να εξηγήσει στα μέρη πως μπορούν ανά πάσα στιγμή να τερματίσουν την διαδικασία. Η πρώτη αυτή κοινή συνάντηση είναι μία πολύ καλή ευκαιρία για τον διαμεσολαβητή, προκειμένου να χτίσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης με τους συμμετέχοντες, ώστε αυτοί στην πορεία να νιώσουν ασφάλεια να του αποκαλύψουν πιο μύχιες σκέψεις τους (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 137-139).

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της εναρκτήριας ομιλίας του διαμεσολαβητή σε αυτήν την πρώτη κοινή συνάντηση κατά την ημέρα διεξαγωγής της διαμεσολάβησης, καλούνται τα μέρη να προβούν σε μία πρώτη ανταλλαγή απόψεων. Από αυτήν την πρώτη ανταλλαγή θα διαφανεί αν τα μέρη έχουν κατανοήσει τους κανόνες της διαμεσολαβητικής διαδικασίας. Αν ο διαμεσολαβητής διαπιστώσει πως οι κανόνες τελικά δεν έχουν ακόμη εμπεδωθεί από τα μέρη, θα πρέπει να τους επαναλάβει (Θεοχάρης, 2015, σ. 109).

Όταν ο διαμεσολαβητής διαπιστώσει πως η κοινή συνάντηση δεν έχει κάτι άλλο να προσφέρει στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, αποφασίζει πως αυτή πρέπει να ολοκληρωθεί και τότε ενημερώνει τα μέρη πως θα ξεκινήσουν οι κατ' ιδίαν συναντήσεις (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 139). Στο στάδιο αυτό ο διαμεσολαβητής συναντάται με κάθε ένα μέρος χωριστά. Μπορεί κανείς να υποθέσει πως κάτι τέτοιο θα γεννά υποψίες σε βάρος της ανεξαρτησίας του διαμεσολαβητή. Για τον λόγο αυτόν, ο διαμεσολαβητής πρέπει να ενημερώνει όλα τα μέρη για την πορεία της διαδικασίας και να φροντίζει να επιβεβαιώνει συνεχώς στα μέρη την ουδετερότητα και την αμεροληψία του. Στην

κατεύθυνση αυτήν συμβάλλει και η ίση κατανομή του χρόνου των κατ' ιδίαν συναντήσεων μεταξύ των μερών (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 140).

Στην διάρκεια των κατ' ιδίαν συναντήσεων, ο διαμεσολαβητής συζητά με κάθε μέρος τις απόψεις του και συνήθως τού γνωστοποιούνται πληροφορίες που δεν είναι γνωστές στο άλλο μέρος (Θεοχάρης, 2015, σ. 109). Οι πληροφορίες αυτές καλύπτονται από το απόρρητο και κοινολογούνται στην άλλη πλευρά μόνο μετά από συναίνεση του παρέχοντος μέρους. Οι κατ' ιδίαν συναντήσεις προσφέρουν στον διαμεσολαβητή την δυνατότητα να αναλύσει τυχόν συναισθηματικές εντάσεις και να προσπαθήσει να τις αποφορτίσει (Nesic, 2011, σ. 173). Στα πλαίσια αυτών των συναντήσεων ο διαμεσολαβητής είναι απαραίτητο να εξασφαλίσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ του ίδιου και των μερών, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόοδος της διαδικασίας. Κατά την διάρκεια αυτών των κατ' ιδίαν συναντήσεων ο διαμεσολαβητής συζητά συνεχώς με τα μέρη και τα βοηθά να κατανοήσουν τις επιλογές τους, τα συμφέροντά τους και τις ανάγκες τους. Μέσα από αυτήν την κατανόηση είναι πιθανό να απαλυνθούν πιθανές άκαμπτες θέσεις των μερών (Τσαούση, 2011, σ. 210). Στην πορεία των κατ' ιδίαν συναντήσεων προκύπτουν διάφορες προτάσεις και αντιπροτάσεις τις οποίες ο διαμεσολαβητής μεταφέρει στην άλλη πλευρά, αν έχει σχετική συναίνεση του προτείνοντος μέρους (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 140-141).

Για την επίτευξη των στόχων των κατ' ιδίαν συναντήσεων, όπως ανωτέρω αναφέρθηκαν, ο διαμεσολαβητής έχει λάβει ειδική εκπαίδευση. Στην ειδική του εκπαίδευση συμπεριλαμβάνεται και η δεξιότητα να αναμορφώνει επιθετικά ή αρνητικά σχόλια, να βοηθά τα μέρη να εντοπίσουν σημεία συμφωνίας και να επικεντρωθούν σε αυτά αντί των σημείων διαφωνίας, η διατήρηση ψυχραιμίας και η ικανότητα να εμπνέει αισιοδοξία στα μέρη (Brenneur, 2011, σ. 78), η ανακεφαλαίωση της προόδου που έχει λάβει χώρα σε κάθε χρονική στιγμή και πολλά άλλα (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 141).

Στην διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης δεν αποκλείεται ο διαμεσολαβητής να κρίνει ότι χρειάζεται να πραγματοποιήσει κι άλλη ή κι άλλες κοινές συναντήσεις με όλα τα μέρη (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 141). Όσο προχωρά η διαδικασία ο διαμεσολαβητής ενθαρρύνει τα μέρη να αναζητήσουν κοινά αποδεκτές λύσεις και να διαμορφώσουν μία κοινά αποδεκτή λύση (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σ. 129).

Στο σημείο αυτό απαραίτητη είναι η αναφορά σε μία σημαντική διαφορά ως προς τη αντιμετώπιση των κοινών συναντήσεων ανάλογα με το μοντέλο διαμεσολάβησης

που χρησιμοποιείται. Στην Ευρώπη χρησιμοποιείται το διευκολυντικό μοντέλο διαμεσολάβησης, το οποίο έχει ήδη αναλυθεί. Στα πλαίσια του μοντέλου αυτού ο διαμεσολαβητής απέχει ευλαβικά από το να εκφράσει την άποψή του για την διαφορά και τα αιτήματα των μερών ή από το να προτείνει λύση. Στα πλαίσια αυτού του μοντέλου η σημασία των κοινών και των κατ' ιδίαν συναντήσεων είναι εξίσου σημαντική, αφού τα μέρη είναι εκείνα που από κοινού θα πρέπει να λάβουν μία απόφαση για την επίλυση της διαφοράς τους. Αντίθετα, σε χώρες που χρησιμοποιούν το αξιολογικό μοντέλο, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, οι κοινές συναντήσεις των μερών αποφεύγονται και προτιμώνται οι κατ' ιδίαν συναντήσεις μόνο (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014, σσ. 142-143).

Το τελευταίο στάδιο της διαμεσολάβησης είναι η ολοκλήρωση της διαδικασίας. Σε κάποιες περιπτώσεις είναι πιθανό να μην λάβει χώρα η ολοκλήρωση της διαδικασίας, καθώς τα μέρη και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους έχουν την ελευθερία να αποχωρήσουν όποτε το επιθυμούν. Στην φάση της ολοκλήρωσης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης τα μέρη είτε θα έχουν καταλήξει σε μία συμφωνία είτε όχι. Σε κάθε περίπτωση, με την ολοκλήρωση της διαδικασίας ο διαμεσολαβητής θα συντάξει ένα πρακτικό διαμεσολάβησης. Αν δεν βρεθεί κοινά αποδεκτή συμφωνία, τότε καταρτίζεται πρακτικό αποτυχίας της διαμεσολάβησης. Αν τα μέρη καταλήξουν σε μία κοινά αποδεκτή λύση, τότε καταρτίζεται το πρακτικό της επιτυχούς διαμεσολάβησης με το περιεχόμενο της συμφωνίας (Θεοχάρης, 2015, σ. 276). Σύμφωνα με τον ελληνικό Κώδικα Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών ο διαμεσολαβητής είναι υποχρεωμένος να επιβεβαιώσει ότι το περιεχόμενο της συμφωνίας είναι προϊόν πλήρους γνώσης όλων των μερών και εμπεριστατωμένης συναίνεσής τους, καθώς και ότι έχουν κατανοήσει το περιεχόμενό της (άρθρο 3.3).

2.9. Το πρακτικό διαμεσολάβησης και η εκτελεστικότητα της διαμεσολαβητικής συμφωνίας

ι. Το πρακτικό διαμεσολάβησης

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης, εφόσον ολοκληρωθεί, θα καταλήξει είτε σε επίτευξη συμφωνίας είτε σε μη επίτευξη. Σε κάθε, όμως, περίπτωση, μετά το πέρας της διαδικασίας της διαμεσολάβησης συντάσσεται πρακτικό διαμεσολάβησης. Σύμφωνα με το άρθρο 9 του νόμου 3898/2010 το πρακτικό διαμεσολάβησης συντάσσεται από τον διαμεσολαβητή. Από το γράμμα του παραπάνω άρθρου προκύπτει ότι αποκλειστικά υπεύθυνος για την σύνταξη του πρακτικού της διαμεσολάβησης είναι ο διαμεσολαβητής,

οπότε αποκλείονται από το έργο αυτό τα ίδια τα μέρη, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους και τυχόν τρίτοι συμμετέχοντες στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Ακόμα, από την ίδια διάταξη προκύπτει ότι η σύνταξη του πρακτικού είναι υποχρεωτική για τον διαμεσολαβητή.

Αφού ο διαμεσολαβητής συντάξει το πρακτικό της διαμεσολάβησης, τότε αυτό πρέπει να υπογραφεί από όλους τους συμμετέχοντες, δηλαδή από τα μέρη, από τους πληρεξουσίου τους δικηγόρους, από τον διαμεσολαβητή και από τυχόν τρίτους συμμετέχοντες στην διαδικασία που έχουν συμβληθεί και στην συμφωνία υπαγωγής στην διαμεσολάβηση (Κουράκλη, 2013, σ. 19). Οι υπογραφές που θα τεθούν θα πρέπει να είναι ιδιόχειρες ή να αποτυπώνονται μέσω τηλεομοιοτυπίας σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο άρθρο 160 του Αστικού Κώδικα κατ' αντιστοιχία προς την διαιτησία (Βαθρακοκοίλης Β. , 1996, σ. 838).

Αν η διαμεσολάβηση έχει καταλήξει σε κάποια συμφωνία, η συμφωνία αυτή πρέπει να ενσωματωθεί στο πρακτικό διαμεσολάβησης. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 3 του ελληνικού Κώδικα Δεοντολογίας των Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών ο διαμεσολαβητής έχει την υποχρέωση να ενημερώσει τα μέρη για κάθε ζήτημα σχετικό με την συμφωνία και να καταστήσει σαφές το περιεχόμενό της.

Ο διαμεσολαβητής δεν θεωρείται εκδότης του πρακτικού διαμεσολάβησης, γιατί εκδότης είναι εκείνος που αναλαμβάνει κάποια υποχρέωση από το συντασσόμενο έγγραφο (Βαθρακοκοίλης Β. Α., 1994, σ. 916), κάτι που δεν ισχύει για τον διαμεσολαβητή ως προς το πρακτικό διαμεσολάβησης. Επομένως, ο διαμεσολαβητής είναι απλός συντάκτης του πρακτικού διαμεσολάβησης. Ως εκ τούτου ο διαμεσολαβητής δεν θεωρείται συμβαλλόμενος στο πρακτικό διαμεσολάβησης (Χριστοδούλου, 2010, σ. 308).

Το πρακτικό διαμεσολάβησης είναι ιδιωτικό έγγραφο, το οποίο αποτυπώνει την βούληση των μερών της διαφοράς. Το πρακτικό δεσμεύει τα μέρη μόνο υπό την προϋπόθεση ότι φέρει την ιδιόχειρη υπογραφή των μερών, που είναι και οι εκδότες του, και βέβαια υπό την προϋπόθεση ότι είναι γνήσιο.

Επίσης, το πρακτικό λειτουργεί και υπέρ του διαμεσολαβητή ως απόδειξη ότι εκπλήρωσε την υποχρέωσή του για σύνταξη (Βαθρακοκοίλης Β. , 1996, σ. 838). Απαραίτητη προϋπόθεση, για να συμβεί αυτό, είναι να αναγράφονται στο πρακτικό τα πλήρη στοιχεία του διαμεσολαβητή. Έτσι, καθίσταται εφικτό να ελεγχθεί αν ο διαμεσολαβητής ολοκλήρωσε την εργασία που του ανατέθηκε, αλλά και να εντοπιστεί

ποιο ακριβώς είναι το πρόσωπο που καλύπτεται από το απόρρητο του διαμεσολαβητή, ώστε να αποκλειστεί μελλοντική εξέτασή από κάποιο δικαστήριο με την ιδιότητα του μάρτυρα και στα πλαίσια της ίδιας διαφοράς στην οποία είχε ρόλο διαμεσολαβητή (Σκορδάκη, 2012, σ. 190).

Επιπλέον, απαραίτητα στοιχεία του πρακτικού διαμεσολάβησης είναι και ο τόπος και ο χρόνος που διεξήχθη η διαμεσολάβηση. Αυτή η αναγραφή επιφέρει κάποιες σημαντικές έννομες συνέπειες, όπως αντίστοιχα και στην περίπτωση της διαιτησίας. Η αναγραφή του τόπου διεξαγωγής, ακόμη και αν αυτός δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, καθορίζει την τοπική αρμοδιότητα για την κατάθεση του πρακτικού, όπως θα αναλυθεί παρακάτω, αλλά και για την κατάθεση τυχόν αγωγής για την ακύρωση της συμφωνίας. Σε κάθε περίπτωση, στα πλαίσια της ιδιωτικής αυτονομίας των μερών, είναι δυνατόν με την συμφωνία που θα καταρτίσουν να συμφωνήσουν την παρέκταση της αρμοδιότητας για διαφορές που τυχόν θα προκύψουν από την εκτέλεση της συμφωνίας (Νίκας, 2016).

Το πρακτικό πρέπει απαραίτητως να αναγράφει τα ονοματεπώνυμα όσων έλαβαν μέρος στην διαφορά και του διαμεσολαβητή. Πρόκειται, δηλαδή, ως προελέχθη, για τα ίδια τα μέρη, τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους και τυχόν τρίτα μέρη που έχουν συμβληθεί στο συμφωνητικό υπαγωγής στην διαμεσολάβηση (Σκορδάκη, 2012, σ. 190). Αυτή η αναγραφή εξυπηρετεί κατ' αρχάς στον προσδιορισμό των προσώπων που έλαβαν μέρος στην προσπάθεια επίλυσης της διαφοράς. Περαιτέρω, αν έχει επιτευχθεί συμφωνία και κατατεθεί το πρακτικό στην αρμόδια αρχή, ώστε να καταστεί η συμφωνία εκτελεστή, τότε τα ονοματεπώνυμα των προσώπων που αναγράφονται στο πρακτικό διαμεσολάβησης είναι αυτά που σχηματίζουν τα υποκειμενικά όρια εκτελεστότητας της συγκεκριμένης συμφωνίας (Βαθρακοκοίλης Β. , 1996, σ. 839). Εξάλλου, η αναγραφή των ονομάτων των πληρεξουσίων δικηγόρων επιβεβαιώνει ότι τηρήθηκε η υποχρέωση παράστασης με δικηγόρο στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Οποσδήποτε η αναγραφή των ονομάτων όλων αυτών των προσώπων, αποδεικνύει ποιοι δεσμεύονται από το απόρρητο της διαδικασίας της διαμεσολάβησης του άρθρου 10 του νόμου 3898/2010.

Επιπροσθέτως, το πρακτικό διαμεσολάβησης πρέπει να περιέχει την συμφωνία των μερών για υπαγωγή της διαφοράς τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Γίνεται δεκτό πως στο σημείο αυτό ισχύει ό,τι και στην διαιτησία, δηλαδή δεν είναι απαραίτητο να επαναλαμβάνεται ολόκληρο το συμφωνητικό υπαγωγής στην διαμεσολάβηση, αλλά αρκεί η αναφορά στην βούληση των μερών να επιλύσουν την διαφορά τους με διαμεσολάβηση, καθώς και το αντικείμενο της διαφοράς τους. Με τον τρόπο αυτόν

καθίσταται εφικτό να ελεγχθεί αν υπήρχε βούληση των μερών για προσφυγή στην διαμεσολάβηση, καθώς και αν υπήρχε εξουσία διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς (Βαθρακοκοίλης Β. , 1996, σ. 839).

Τελευταίο και πολύ σημαντικό στοιχείο του πρακτικού διαμεσολάβησης είναι η αιτία της διαφοράς και η συμφωνία των μερών ή η αποτυχία επίτευξης συμφωνίας (Χριστοδούλου, 2010, σ. 305). Το γεγονός ότι στο πρακτικό αναγράφεται η αιτία της έριδας, δεν εμποδίζει τα μέρη να διευρύνουν την συμφωνία τους και σε ζητήματα που δεν ήταν μέρος της αρχικής έριδας, καθώς η ιδιωτική αυτονομία επιτρέπει στα μέρη να προχωρήσουν σε μία ευρύτερη εκτίμηση της μεταξύ τους συμβατικής σχέσης (Ανθιμος, 2009, σ. 1826). Από το πρακτικό αποδεικνύεται η κατάρτιση της συμφωνίας και το περιεχόμενο των δικαιοπρακτικών βουλήσεων των συμβαλλομένων μερών (Βαθρακοκοίλης Β. Α., 1994, σ. 928), όσο και τα πραγματικά περιστατικά που μνημονεύονται εντός τους (Χριστοδούλου, 2010, σ. 308).

Από την στιγμή που θα τεθούν οι απαραίτητες υπογραφές στο πρακτικό διαμεσολάβησης ολοκληρώνεται και η συμφωνία επίλυσης της διαφοράς. Από εκείνο το χρονικό σημείο ξεκινούν τα έννομα αποτελέσματα αυτής της συμφωνίας, όπως ενδεικτικά η προθεσμία άσκησης αγωγής ακύρωσής της κατ' άρθρο 157 του Αστικού Κώδικα.

Το πρακτικό συντάσσεται ακόμα και σε περίπτωση αποτυχίας επίτευξης συμφωνίας, γιατί με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται ασφάλεια δικαίου (Κόμνιος, 2007, σ. 42). Αν δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία το πρακτικό απλώς διαπιστώνει την αποτυχία της διαδικασίας της διαμεσολάβησης και μπορεί να υπογραφεί και μόνο από τον διαμεσολαβητή σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 εδάφιο δ' του νόμου 3898/2010. Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμα και μία διαφορά που δεν μπόρεσε να επιλυθεί στα πλαίσια μίας συγκεκριμένης διαδικασίας διαμεσολάβησης, δεν αποκλείεται να υπαχθεί μεταγενέστερα σε νέα διαδικασία διαμεσολάβησης (Κλαμαρής, 2008).

Η σημασία του πρακτικού αποτυχίας της διαμεσολάβησης δεν πρέπει να υποτιμηθεί. Από την μία πλευρά, αποτελεί απόδειξη προσπάθειας επίλυσης της διαφοράς μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, οπότε αποφεύγεται ο κίνδυνος παραγραφής των αξιώσεων που αποτέλεσαν αντικείμενο των διαπραγματεύσεων της διαδικασίας διαμεσολάβησης σύμφωνα με το άρθρο 11 του νόμου 3898/2010. Από την άλλη πλευρά, το πρακτικό αποτυχίας αποτελεί απόδειξη προσφυγής στην διαμεσολάβηση στις περιπτώσεις που αυτή είναι υποχρεωτική από τον νόμο ή διατάχθηκε από το δικαστήριο ή έγινε σε εκτέλεση ρήτρας διαμεσολάβησης.

Χρήσιμο είναι να εξεταστεί και ο απαιτούμενος τύπος του πρακτικού διαμεσολάβησης. Αναγιγνώσκοντας το άρθρο 9 παράγραφος 1 και παράγραφος 2 του νόμου 3898/2010 συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο νόμος απαιτεί την τήρηση έγγραφου τύπου για το πρακτικό διαμεσολάβησης, αφού χρησιμοποιεί το ρήμα «συντάσσει» και απαιτεί να υπογραφεί το πρακτικό. Άλλωστε η σύνταξή του αποτελεί υποχρέωση του διαμεσολαβητή, όπως αναλύθηκε παραπάνω. Η πλειοψηφία υποστηρίζει πως η τήρηση του έγγραφου τύπου έχει συστατικό χαρακτήρα, ώστε μη τήρησή της επιφέρει τις συνέπειες της ακυρότητας του άρθρου 159 του Αστικού Κώδικα (Καράκωστας, 2005, σ. 169). Με την τήρηση του έγγραφου τύπου εξασφαλίζεται η κατανόηση των όσων συμφωνήθηκαν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, αλλά και η δυνατότητα να καταστεί η συμφωνία τίτλος εκτελεστός (Βαθρακοκοίλης Β. Α., 1994, σσ. 943, 947), αφού ο εκτελεστός τίτλος πρέπει πάντα να έχει τον τύπο του εγγράφου (Γέσιου - Φαλτσή, 1998, σ. 223).

Το ερώτημα, όμως, που γεννάται στο σημείο αυτό είναι πώς μπορεί να είναι συμβατή η υποχρέωση τήρησης έγγραφου τύπου και μάλιστα επί ποινή ακυρότητας με την αρχή της εμπιστευτικότητας. Η απάντηση που μετά βεβαιότητας μπορεί να δοθεί στο ερώτημα αυτό είναι πως τα μέρη δεν είναι υποχρεωμένα να καταθέσουν ή να εμφανίσουν κάπου το συμφωνητικό που συνήψαν. Έτσι, γνώση του περιεχομένου του πρακτικού θα έχουν μόνο ο διαμεσολαβητής, τα ίδια τα μέρη, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους και τυχόν τρίτα πρόσωπα που συμμετείχαν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Εξάλλου όλα αυτά τα πρόσωπα δεσμεύονται να τηρήσουν το απόρρητο τόσο της διεξαγωγής της διαμεσολάβησης και του περιεχομένου της, όσο και της έκβασης αυτής.

Προχωρώντας ένα βήμα περαιτέρω την σκέψη αυτή, διερωτάται κανείς αν τα μέρη μπορούν να μην τηρήσουν καν τον έγγραφο τύπο του πρακτικού διαμεσολάβησης επικαλούμενα την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων του άρθρου 361 του Αστικού Κώδικα, η οποία πηγάζει από την αρχή της αυτοδιάθεσης του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος (Καράκωστας, 2006, σ. 322). Ειδικότερη έκφανση της ελευθερίας των συμβάσεων είναι και η αρχή του ατύπου των δικαιοπραξιών, όπως καθιερώνεται στο άρθρο 158 του Αστικού Κώδικα. Με βάση την αρχή τους ατύπου των δικαιοπραξιών, το κάθε μέρος είναι ελεύθερο να επιλέγει τον τρόπο με τον οποίο θα εξωτερικεύσει την βούλησή του. Μόνο κατ' εξαίρεση ο νόμος προβλέπει την τήρηση τύπου για ορισμένες δικαιοπραξίες (Καράκωστας, 2005, σ. 168). Έχει υποστηριχθεί από επιστήμονες ότι το πρακτικό της διαμεσολάβησης θα μπορούσε να μην αποτυπωθεί σε έγγραφο δυνάμει της αρχής του ατύπου των δικαιοπραξιών (Κόμνιος, 2007, σ. 49; Χριστοδούλου, 2010, σ. 306).

Παρά ταύτα, υποστηρίζοντας ότι δεν χρειάζεται έγγραφος τύπος για το πρακτικό διαμεσολάβησης, λησμονείται ότι ο νόμος 3898/2010 απαιτεί την τήρηση έγγραφου τύπου. Ως εκ τούτου, η τήρηση αυτού του έγγραφου τύπου πρέπει να θεωρηθεί δεσμευτική για τα μέρη. Συνεπώς, δεν πρόκειται απλά για αποδεικτικό τύπο, αλλά για νόμιμο συστατικό τύπο (Καράκωστας, 2005, σ. 170), όπως έχει ήδη ανωτέρω αναφερθεί. Αιτιολογική βάση της ανάγκης τήρησης έγγραφου τύπου είναι τόσο η προστασία των μερών από απερίσκεπτες αποφάσεις, αλλά και η προστασία τρίτων, όσο και η ευχερέστερη απόδειξη της σύναψης της συμφωνίας και του περιεχομένου αυτής (Καράκωστας, 2005, σσ. 168-169).

Τέλος, δυσκολίες γεννά το ζήτημα του ποιος θα πρέπει να είναι ο τύπος του πρακτικού διαμεσολάβησης αν αυτό περιέχει και τυπικές δικαιοπραξίες, δηλαδή δικαιοπραξίες που απαιτούν την τήρηση ορισμένου τύπου για την έγκυρη κατάρτισή τους. Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι στην περίπτωση αυτή το πρακτικό διαμεσολάβησης πρέπει να ακολουθήσει τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου των άρθρων 369 και 1033 του Αστικού Κώδικα (Κόμνιος, 2007, σ. 49). Η άποψη αυτή δεν φαίνεται ορθή, δεδομένου ότι η συμφωνία που εμπεριέχεται στο πρακτικό διαμεσολάβησης έχει ενοχικό και όχι εμπράγματο χαρακτήρα (Χριστοδούλου, 2010, σσ. 294-295). Συνεπώς, με αυτή την συμφωνία αναλαμβάνεται η ενοχική υποχρέωση προς κατάρτιση της εμπράγματης δικαιοπραξίας με την τήρηση του προβλεπόμενου τύπου.

Τέλος, το πρακτικό της διαμεσολάβησης υπόκειται στις διατυπώσεις του νόμου και σε δικαστικό έλεγχο ως προς την νομιμότητά του. Συνεπώς, υπάρχει η δυνατότητα άσκησης ακυρωτικής αγωγής, η οποία θα αποφασίσει αν θα απαγγείλει την ακυρότητα τους πρακτικού ή όχι. Επίσης, οι παρακάτω λόγοι ακυρότητας μπορούν να προβληθούν και κατ' ένσταση σε δίκη για την εκτέλεση του πρακτικού. Το πρακτικό διαμεσολάβησης μπορεί να κριθεί άκυρο αν εντοπιστεί έλλειψη εξουσίας διαθέσεως ή εικονικότητα ή ανηθικότητα ή αισχροκέρδεια ή αντίθεση στα χρηστά ήθη. Ακόμα, το πρακτικό διαμεσολάβησης μπορεί να θεωρηθεί ακυρώσιμο αν είναι αποτέλεσμα πλάνης, απάτης ή απειλής (Χριστοδούλου, 2010, σ. 308επ.).

ii. Η εκτελεστότητα του πρακτικού διαμεσολάβησης

Ο εθελούσιος χαρακτήρας της διαμεσολάβησης, όπως έχει ήδη διεξοδικά αναλυθεί, οδηγεί συνήθως στο να εκτελούνται εκουσίως οι συμφωνίες που επετεύχθησαν στην διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης και που περιλαμβάνονται στο

πρακτικό. Κάτι τέτοιο είναι σε κάποιο βαθμό αναμενόμενο αναλογιστεί κανείς ότι πρόκειται για μέρη που κατ' αρχήν προσέφυγαν εκουσία στην διαδικασία της διαμεσολάβησης για την επίλυση της διαφοράς τους, εκτός από τις περιπτώσεις που εξαναγκάστηκαν με νόμο ή δικαστική εντολή να το πράξουν, αλλά πρόκειται σίγουρα για μέρη που παρέμειναν εκουσίως στην διαδικασία της διαμεσολάβησης και εκουσίως κατέληξαν σε μία συμφωνία. Μάλιστα πρόκειται για μία συμφωνία στην οποία τα ίδια τα μέρη κατέληξαν, χωρίς να τους την επιβάλει κανείς τρίτος, και που η συμφωνία αυτή ικανοποιεί όλα τα μέρη εξυπηρετώντας ταυτόχρονα τα συμφέροντα όλων των πλευρών (Brenneur, 2011, σ. 84). Εξάλλου, έχει ελεγχθεί και από νομική άποψης η συμφωνία αυτή, όπως ενσωματώνεται στο πρακτικό της διαμεσολάβησης, καθώς τα μέρη παρίστανται υποχρεωτικά με τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης και η συμφωνία συντάσσεται από τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους.

Παρόλ' αυτά δεν είναι απίθανη και η μη συμμόρφωση κάποιου μέρους στην συμφωνία που περιλαμβάνεται στο πρακτικό της διαμεσολάβησης. Σε περιπτώσεις που η εκτέλεση δεν συμβαίνει εκουσίως, απαραίτητη είναι η δυνατότητα να κηρυχθεί εκτελεστή η συμφωνία, όπως αναγράφεται στο πρακτικό διαμεσολάβησης (Ανθιμος, 2011, σ. 120). Ανταποκρινόμενη σε αυτήν την ανάγκη η Οδηγία 2008/52/EK προτείνει την προηγούμενη επικύρωση της συμφωνίας που προέκυψε από την διαδικασία της διαμεσολάβησης υπό την προϋπόθεση ότι περιέχει καταψηφιστικούς όρους (Κόμνιος, 2007, σ. 50). Τον καθορισμό του τρόπου που η συμφωνία θα αποκτά εκτελεστότητα σύμφωνα με το άρθρο 6 η Οδηγία τον αναθέτει στον εθνικό νομοθέτη, ώστε να είναι συμβατός με την εθνική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους.

Η Οδηγία 2008/52/EK στο άρθρο 6 παρ. 1 θέτει ως προϋπόθεση για την εκτελεστότητα της συμφωνίας που ενσωματώνεται στο πρακτικό διαμεσολάβησης την συναίνεση όλων των μερών. Συχνά η συναίνεση αυτή περιλαμβάνεται ήδη στην συμφωνία για υπαγωγή της υπόθεσης στην διαμεσολάβηση, όπου γίνεται σχετική μνεία στην δυνατότητα εκτελεστότητας της συμφωνίας που τυχόν θα επιτευχθεί. Αν, όμως, ο σχετικός όρος απουσιάζει, τότε υπάρχει κίνδυνος να μην μπορεί να εκτελεστεί η συμφωνία που επετεύχθη. Παρακάτω θα αναφερθεί η επιλογή του Έλληνα νομοθέτη να αρκείται και στην επιθυμία του ενός μόνο μέρους, προκειμένου να μπορεί να αποκτήσει εκτελεστότητα η συμφωνία που περιέχεται στο πρακτικό διαμεσολάβησης.

Το άρθρο 9 παρ. 2 εδ. β' του νόμου 3898/2010 ορίζει ότι, αν τουλάχιστον ένα από τα μέρη το ζητήσει, τότε το πρωτότυπο πρακτικό κατατίθεται από τον διαμεσολαβητή στην γραμματεία του μονομελούς πρωτοδικείου του τόπου που έλαβε χώρα η διαμεσολάβηση μαζί με την κατάθεση παραβόλου υπέρ του Δημοσίου. Η

παραπάνω διάταξη θεσπίζει υποχρέωση του διαμεσολαβητή για κατάθεση του πρακτικού, αλλά μόνο αν τουλάχιστον ένα από τα μέρη το επιθυμεί και του το ζητήσει. Η υποχρέωση αυτή βαρύνει αποκλειστικά και μόνο τον διαμεσολαβητή και κανέναν άλλο συμμετέχοντα. Ο νόμος δεν αποκλείει και την κατάθεση του πρακτικού αποτυχίας της διαμεσολάβησης.

Παράλειψη κατάθεσης του πρακτικού της διαμεσολάβησης δεν το καθιστά άκυρο, αλλά εμποδίζει την επέλευση της έννομης συνέπειας της εκτελεστότητάς του. Μία τέτοια παράλειψη από πλευράς του διαμεσολαβητή δημιουργεί αξίωση του μέρους ή των μερών σε βάρος του διαμεσολαβητή να προβεί στην κατάθεση και σε περίπτωση άρνησης του διαμεσολαβητή συντρέχει περίπτωση ευθύνης του για τυχόν ζημία που θα προκύψει από αυτή του την παράλειψη.

Αντιρρήσεις έχουν εκφραστεί ως προς το εάν η εκτελεστότητα συμβαδίζει με την εξώδικη επίλυση διαφορών, δεδομένου ότι η αμοιβαία σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών είναι βασικό της συστατικό (Κόμνιος, 2007, σ. 50). Τονίζουν μάλιστα οι υποστηρικτές αυτής της άποψης ότι με την ολοκλήρωση της διαμεσολάβησης δεν καταργείται τυχόν ανοιγείσα δίκη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της διαιτησίας ή της εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Με την ολοκλήρωσή της θεμελιώνεται μόνο ανατρεπτική ένσταση ουσιαστικού δικαίου, η οποία δεσμεύει το δικαστήριο αν προταθεί. Επίσης, τονίζουν ότι ο εξωδικαστικός συμβιβασμός αποτελεί ιδιωτικό έγγραφο και δεν μπορεί να αποκτήσει εκτελεστότητα (Ανθιμος, 2011, σσ. 119-120) παρά μόνο αν εκδοθεί δικαστική απόφαση που τον επικυρώνει ή περιβληθεί τον συμβολαιογραφικό τύπο (Βαθρακοκοίλης Β. Α., 1994).

Όμως, ο νόμος 3898/2010 προσέδωσε εκτελεστό χαρακτήρα στον εξώδικο συμβιβασμό που περιέχεται στο πρακτικό διαμεσολάβησης παραπέμποντας ευθέως στο άρθρο 904 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Τούτο έγινε κατ' ανάλογη εφαρμογή των όσων ισχύουν για τον δικαστικό συμβιβασμό, όπως προβλέπεται στο άρθρο 904 παράγραφος 2 περίπτωση γ' του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αλλά και για την διαιτησία κατ' άρθρο 904 παράγραφος 2 περίπτωση β' του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με την διαφορά ότι η διαιτητική απόφαση απαιτείται να τελεσιδικήσει προκειμένου να καταστεί εκτελεστή.

Μόνες προϋποθέσεις για να περιαφθεί το πρακτικό της διαμεσολάβησης τον εκτελεστήριο τύπο είναι να περιέχει αξίωση δεκτική αναγκαστικής εκτέλεσης και η αξίωση αυτή να είναι εκκαθαρισμένη, δηλαδή ορισμένη κατά ποσότητα και ποιότητα,

όπως ορίζει το άρθρο 916 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Η περιαφή του εκτελεστήριου τύπου μαζί με την ύπαρξη εκτελεστού τίτλου αποτελούν τις προϋποθέσεις της αναγκαστικής εκτέλεσης (Γέσιου - Φαλτσή, 1998, σ. 222).

Ο εκτελεστός τίτλος αποτελεί το μέσον για την αναγκαστική εκτέλεση. Παράλληλα, όμως, από τον εκτελεστό τίτλο προκύπτουν και τα πρόσωπα που νομιμοποιούνται ενεργητικά ή παθητικά, καθώς και το είδος, το περιεχόμενο και το ύψος της αξίωσης που εκτελείται (Γέσιου - Φαλτσή, 1998, σ. 224). Ο εκτελεστός τίτλος πρέπει να περιαφθεί και τον τύπο της εκτελέσεως, ώστε να μπορεί να πραγματοποιηθεί η αναγκαστική εκτέλεση. Ο εκτελεστήριος τύπος περιέχει διαταγή στο όνομα του ελληνικού λαού που δίνεται στα όργανα της εκτέλεσης για να προχωρήσουν στην εκτέλεση, όπως ορίζεται στο άρθρο 918 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Γέσιου - Φαλτσή, 1998, σσ. 324-326).

Τέλος, τα υποκειμενικά όρια της εκτελεστότητας του πρακτικού διαμεσολάβησης, διαγράφονται από το ίδιο το πρακτικό, όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη υποενότητα. Αυτό σημαίνει ότι το πρακτικό διαμεσολάβησης εκτελείται υπέρ και κατά των προσώπων που αναγράφονται σε αυτό το πρακτικό, καθώς και των ειδικών ή καθολικών τους διαδόχων (Γέσιου - Φαλτσή, 1998, σσ. 387-388, 390-391).

2.10. Τα πλεονεκτήματα του θεσμού της διαμεσολάβησης

Από όλη την προηγηθείσα ανάλυση έχει καταστεί σε μεγάλο βαθμό σαφής ο τρόπος λειτουργίας της διαμεσολάβησης ως εξωδικαστικής διαδικασίας επίλυσης διαφορών ιδιωτικού δικαίου. Επίσης, μέσα από την περιγραφή της όλης διαδικασίας και των προϋποθέσεων αυτής, έχουν αναδειχθεί σημαντικά πλεονεκτήματα του θεσμού της διαμεσολάβησης. Στην παρούσα ενότητα θα επιχειρηθεί η συγκέντρωση των πλεονεκτημάτων του θεσμού της διαμεσολάβησης.

Κατ' αρχάς, η προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης οδηγεί στην πολύ σημαντική μείωση του απαιτούμενου χρόνου επίλυσης της διαφοράς (Georgiev, 2011, σ. 94). Ειδικότερα, τα μέρη που θα αποφασίσουν –ή ακόμα και θα εξαναγκαστούν- να προσφύγουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης θα επικοινωνήσουν με κάποιον διαμεσολαβητή, θα λάβουν όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες από αυτόν, θα καταλήξουν στην συνέχεια σε διαμεσολαβητή κοινής τους επιλογής, θα ορίσουν τα μέρη και ο διαμεσολαβητής την ημέρα που θα διεξαχθεί η διαμεσολάβηση και συνήθως εντός

εκείνης της ημέρας θα περατωθεί και η όλη διαδικασία της διαμεσολάβησης. Όλες οι προαναφερθείσες κινήσεις συνήθως ολοκληρώνονται σε εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα, ιδίως αν το συγκρίνει κανείς με εκείνο που απαιτείται για την εκδίκαση της ίδιας υπόθεσης ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων και την έκδοση απόφασης. Ιδίως αν αναλογιστεί κανείς και τον χρόνο που θα απαιτηθεί έως ότου η παραπάνω απόφαση καταστεί αμετάκλητη, γίνεται εύκολα αντιληπτή η τεράστια οικονομία χρόνου που μπορεί να επιτευχθεί με την προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Έτσι, η καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης, που συχνά εγγίζει τα όρια της αρνησιδικίας (βλ. ενδεικτικά Τσιμπούκης, 2017), μπορεί να αποφευχθεί.

Περαιτέρω, η προσφυγή στην διαμεσολάβηση δεν σημαίνει εξοικονόμηση χρόνου μόνο για εκείνη την διαφορά η επίλυση της οποίας επιτεύχθηκε μέσω της διαδικασίας αυτής. Αν μία διαφορά επιλυθεί μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, τότε η διαφορά αυτή δεν θα χρειαστεί να αχθεί ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων. Αντίστοιχα, αν περισσότερες διαδικασίες επιλυθούν μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, τότε ακόμα περισσότερες διαφορές δεν θα χρειαστεί να εκδικαστούν από τους τακτικούς δικαστές. Συνεπώς, με την αύξηση των υποθέσεων που επιλύονται μέσω της διαμεσολάβησης, μειώνεται ο αριθμός των υποθέσεων που θα φτάσουν ενώπιον του τακτικού δικαστή. Αυτή η μείωση θα οδηγήσει σταδιακά στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων. Η αποσυμφόρηση των τακτικών δικαστηρίων θα επιτρέψει την ταχύτερη εκδίκαση των υποθέσεων που τελικά θα πρέπει να εκδικαστούν από τον τακτικό δικαστή (Χαμηλοθώρης, 2011, σ. 53). Πέρα, όμως, από την ταχύτερη εκδίκαση των λοιπών υποθέσεων, η αποσυμφόρηση των δικαστηρίων θα διευκολύνει και τον ποιοτικότερο χειρισμό των υποθέσεων που θα εκδικαστούν από τα τακτικά δικαστήρια (Νίκας, 2016, σ. 354), καθώς ο τακτικός δικαστής θα διαθέτει περισσότερο χρόνο που θα μπορεί να αφιερώσει σε κάθε υπόθεση τόσο όταν αυτή θα συζητείται ενώπιόν του (Αναστασοπούλου, 2011, σ. 42) όσο και όταν θα βρίσκεται στο στάδιο έκδοσης απόφασης (Κλαμαρής, 2008, σ. 166; Georgiev, 2011, σ. 97).

Επιπλέον, η ταχύτερη επίλυση μίας διαφοράς, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από την διαδικασία της διαμεσολάβησης, συνδυάζεται με τον περιορισμό των εξόδων των μερών (Georgiev, 2011, σ. 94). Τα δικαστικά έξοδα περιορίζονται δραστικά, καθώς τα μέρη δεν εμπλέκονται πλέον σε πολυετείς δικαστικούς αγώνες (Lightman, 2011, σ. 103), αλλά έχουν την δυνατότητα να καταρτίσουν μία συμφωνία, η οποία μάλιστα μπορεί να καταστεί και εκτελεστός τίτλος, σε ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Έτσι, και το ανθρώπινο δυναμικό που θα απασχοληθεί στα πλαίσια της επίλυσης της διαφοράς τους θα απασχοληθεί για συντομότερο χρονικό διάστημα, αλλά και η όποια ζημία υφίστανται

τα μέρη διαρκούσης της διαφοράς τους, θα είναι μικρότερη, αφού μικρότερη θα είναι και η ζωή της διαφοράς τους.

Από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της διαδικασίας της διαμεσολάβησης είναι η ευελιξία της, όπως αναπτύχθηκε παραπάνω. Τα μέρη δεν δεσμεύονται από δικονομικούς κανόνες ή από ενδοτικού δικαίου διατάξεις νόμων. Η μόνη τους δέσμευση προκύπτει από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου. Αυτή ακριβώς η ευελιξία είναι ένα από τα σημαντικά πλεονεκτήματα της διαδικασίας και ένας από τους βασικότερους λόγους που τα μέρη προσφεύγουν σε αυτήν, ακόμα και αν τελικά δεν καταλήξουν σε κάποια συμφωνία μέσα από την διαδικασία της διαμεσολάβησης.

Κωδικοποιώντας τα πλεονεκτήματα της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, δεν θα μπορούσε να παραλείψει κανείς την ενεργή προσωπική συμμετοχή των μερών μιας διαφοράς στην επίλυσή της. Τα μέρη, δύο ή και πολύ περισσότερα, προσέρχονται αυτοπροσώπως στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, συμμετέχουν ενεργά υπό την καθοδήγηση των πληρεξουσίων τους δικηγόρων και είναι εκείνα που τελικά διαμορφώνουν μια συμφωνία εξίσου ικανοποιητική για όλους. Αντίθετα, στην περίπτωση εκδίκασης της υπόθεσης από τακτικό δικαστή, τότε τα μέρη θα ήταν ουσιαστικά αμέτοχα στην λήψη της τελικής απόφασης και η απόφαση θα είχε έναν νικητή και έναν ηττημένο. Αυτό σημαίνει ότι αφενός αποφεύγεται ο αιφνιδιασμός που μπορεί να προκύψει από την δικαστική απόφαση, όπου κάποιος τρίτος θα αποφασίσει για την διαφορά των μερών. Αφετέρου σημαίνει ότι τα μέρη κινητοποιούνται και αν επιτύχουν μία συμφωνία μέσω της διαμεσολάβησης, τότε είναι όλα εξίσου ικανοποιημένα, χωρίς να υπάρχουν νικητές και ηττημένοι.

Συνδυάζοντας δύο από τα πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης, και συγκεκριμένα την ευελιξία και την ενεργή αυτοπρόσωπη συμμετοχή των μερών, ανακαλύπτει κανείς και ένα τρίτο πλεονέκτημα. Η διαρθρωμένη διαδικασία της διαμεσολάβησης επιτρέπει στον διαμεσολαβητή να υποβοηθήσει τα μέρη να απεμπλακούν από τις θέσεις τους και να διερευνήσουν καλύτερα τα συμφέροντά τους και τις πιθανές λύσεις στην διαφορά τους (Χαμηλοθώρης, 2011, σ. 53). Αυτό επιτρέπει στα πραγματικά αίτια της διαφοράς να αναδυθούν και τελικά να αντιμετωπιστούν. Αυτό διεθνώς ονομάζεται «παγόβουνο της σύγκρουσης». Το μέρος που βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας είναι το ορατό μέρος της διαφοράς, δηλαδή εκείνο που αναφέρουν αρχικά τα μέρη. Κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, όμως, βρίσκεται το υπόλοιπο κομμάτι του παγόβουνου που είναι σημαντικά μεγαλύτερο. Εκείνο το μη ορατό κομμάτι είναι τα πραγματικά αίτια και πιθανόν τα συναισθήματα των μερών (Brenneur, 2011, σ. 71). Ο διαμεσολαβητής, λοιπόν, πρέπει να βοηθήσει τα μέρη να καταδυθούν και

στο μη ορατό μέρος της σύγκρουσής τους και να το αντιμετωπίσουν (Θεοχάρης, 2015, σσ. 132, υποσημείωση 1170).

Ακόμα, υπάρχει και ένα ακόμα πλεονέκτημα της διαμεσολάβησης, το οποίο δεν θα πρέπει να παραμείνει στο σκοτάδι. Μέσα από την διαδικασία αυτή τα μέρη αποφεύγουν την συναισθηματική φόρτιση της δικαστικής διαδικασίας. Η δικαστική διαδικασία πολύ συχνά δημιουργεί έντονη συναισθηματική φόρτιση στα μέρη, αλλά και στους λοιπούς συμμετέχοντες σε μία δίκη, όπως για παράδειγμα στους μάρτυρες. Αντίθετα, η διαδικασία της διαμεσολάβησης διεξάγεται σε ένα περιβάλλον, όπου δεν υπάρχει κάποια ανώτερη αρχή, όπως είναι ο δικαστής ή ο διαιτητής, αλλά όλοι οι συμμετέχοντες λαμβάνουν ισότιμη αντιμετώπιση και έχουν τον χρόνο που χρειάζονται, για να αναπτύξουν την σκέψη και τα επιχειρήματά τους χωρίς κάποιος να τους κρίνει (Νίκας, 2016, σ. 355).

Η αποφυγή της ψυχολογικής φόρτισης που προκαλείται από την δικαστική διαδικασία, δεν σημαίνει ότι τα μέρη δεν θα συγκρουστούν κατά την διάρκεια της διαμεσολάβησης (Salzer, 2011, σ. 135). Αν τα μέρη μπορούσαν να διεξαγάγουν έναν διάλογο χωρίς συγκρούσεις και μέσα από αυτόν να καταλήξουν σε μία συμφωνία, τότε θα το έκαναν χωρίς την βοήθεια κάποιου τρίτου. Το ίδιο το γεγονός ότι τα μέρη καταφεύγουν στην βοήθεια κάποιου τρίτου, του διαμεσολαβητή εν προκειμένω, σημαίνει πως δεν μπορούν μόνο τους να διαχειριστούν την σύγκρουσή τους (Nesic, 2011, σ. 171). Συνεπώς, θα πρέπει πρώτα να επιτρέψουν στην σύγκρουση να εκδηλωθεί αποφεύγοντας βέβαια ακρότητες, προκειμένου να μπορέσει αυτή να εκτονωθεί και να αποφορτιστεί τελικά (Brenneur, 2011, σσ. 79-80).

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι η διαμεσολάβηση είναι πανάκεια για όλες τις διαφορές που μπορεί να προκύψουν (Χαμηλοθώρης, 2011, σ. 53). Έχει παραπάνω αναλυθεί ποιες διαφορές υπάγονται στο πεδίο της διαμεσολάβησης και από αυτό μπορεί να συναχθεί ότι όλες οι υπόλοιπες δεν υπάγονται. Ακόμα, όμως, και κάποιες από τις διαφορές που τυπικά μπορούν να υπαχθούν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, μπορεί ουσιαστικά να μην είναι δεκτικές διαμεσολάβησης (Georgiev, 2011, σ. 97). Ως εκ τούτου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η διαμεσολάβηση έχει συμπληρωματικό ρόλο προς την τακτική δικαιοσύνη, χωρίς σε καμία περίπτωση να στοχεύει στο να την υποκαταστήσει.

Τέλος, το παρόν πόνημα δεν επιθυμεί να παρουσιάσει τον θεσμό της διαμεσολάβησης ως στερούμενο μειονεκτημάτων. Η επίλυση των διαφορών μετά από προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης παρακάμπτει ουσιαστικά την

κατοχύρωση που πιθανά προσφέρει η δικαστική απόφαση, αντίληψη που μέχρι σήμερα είναι η επικρατούσα. Αυτή η παράκαμψη της δικαστικής οδού δεν αφήνει περιθώριο υλοποίησης στην παιδαγωγική λειτουργία της δικαστικής απόφασης, η οποία αποτελεί μέσο για την εμπέδωση του δικαίου, καθώς και μέσο ρύθμισης της συμπεριφοράς των πολιτών. Εξάλλου, δεν μπορεί κανείς να υποστηρίξει πως η επίλυση μίας διαφοράς μέσα από κάποια συμφωνία που επετεύχθη στα πλαίσια κάποιας εξωδικαστικής μεθόδου επίλυσης διαφοράς δεν είναι αποτέλεσμα της ισχύος του ισχυρότερου μέρους της διαφοράς (Νίκας, 2016).

Σε κάθε, όμως, περίπτωση και ανεξάρτητα από τα μειονεκτήματα που μπορεί κανείς να προσάψει στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το ότι πρόκειται για μία διαδικασία που έχει όλες τις προϋποθέσεις, για να συμβάλει στην επιτάχυνση της δικαιοσύνης. Οι καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης είναι μείζον ζήτημα για την ελληνική έννομη τάξη. Έχουν γίνει κατά καιρούς πολλές και διαφορετικές προσπάθειες για την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου, αλλά καμία από αυτές δεν έχει μέχρι στιγμής φέρει τα απαραίτητα αποτελέσματα. Το παρόν πόνημα υποστηρίζει ότι η ευρύτερη χρήση του θεσμού της διαμεσολάβησης στην Ελλάδα θα μπορούσε πράγματι να οδηγήσει σε αποσυμφόρηση των ελληνικών δικαστηρίων και συνεπώς σε επιτάχυνση στην απονομή της δικαιοσύνης.

Σημαντικό είναι, τέλος, να σημειωθεί ότι δεν αρκεί η εισαγωγή νόμου για την διαμεσολάβηση, προκειμένου να επιτευχθεί και ο στόχος της επιτάχυνσης της απονομής δικαιοσύνης. Πέραν τούτου, απαραίτητη είναι και η εξοικείωση της κοινωνίας με τον θεσμό αυτόν. Κάτι τέτοιο μέχρι στιγμής δεν έχει συμβεί. Η πλειοψηφία των Ελλήνων δεν γνωρίζει ούτε ως έννοια την διαμεσολάβησης και φυσικά δεν θα την προτιμούσε για την επίλυση της όποιας διαφοράς της με κάποιον άλλο. Για τον λόγο αυτό τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή της διαμεσολάβησης είναι απογοητευτικά.

Από έρευνα που διεξήγαγε ο Σύνδεσμος Ελλήνων Διαμεσολαβητών το 2017, προέκυψε ότι το 92% των Ελλήνων διαμεσολαβητών έχει επιλύσει λιγότερες από 25 υποθέσεις, το 63% των δικηγόρων δεν γνωρίζει καν τον θεσμό της διαμεσολάβησης, το 45% των δικηγόρων που γνωρίζουν τον θεσμό της διαμεσολάβησης δηλώνει απρόθυμο να κάνει χρήση του, το 80% των επιχειρήσεων δεν έχει σαφή άποψη του τι είναι η διαμεσολάβηση και το 90% των πολιτών έχει πλήρη άγνοια του θεσμού (Μάνδρου, 2017).

Μελετώντας τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής καθίσταται απολύτως σαφές το γιατί η διαμεσολάβηση επτά χρόνια μετά την επίσημη εισαγωγή της στην ελληνική έννομη τάξη δεν έχει ακόμα καταφέρει να επιτελέσει έναν από τους κυριότερους στόχους της, δηλαδή την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και την συνακόλουθη συμβολή στην επιτάχυνση της δικαιοσύνης.

2.11. Διαφορά διαμεσολάβησης από άλλες διαδικασίες εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών

Η διαμεσολάβηση αποτελεί μία από τις πολλές μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Συχνά η διάκριση μεταξύ διαφόρων μεθόδων από τις παραπάνω είναι δύσκολη, καθώς συμβαίνει τα όρια μεταξύ τους να είναι δυσδιάκριτα. Παρακάτω θα παρουσιαστούν οι διαφορές του θεσμού της διαμεσολάβησης από κάποιες άλλες μορφές εναλλακτικής – εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.

ι. Διαμεσολάβηση και διαιτησία

Η διαιτησία είναι μία μορφή εναλλακτικής επίλυσης μίας διαφοράς υπό την έννοια ότι τα μέρη δεν προσφεύγουν σε ένα τακτικό δικαστήριο αναζητώντας την δικανική κρίση ενός τακτικού δικαστή, ο οποίος τελικά θα εκδώσει μία απόφαση δεσμευτική για τα μέρη. Στην διαιτησία τα μέρη προσφεύγουν σε ένα τρίτο πρόσωπο, ουδέτερο ως προς την διαφορά τους, το οποίο τελικά θα εκδώσει μία διαιτητική απόφαση επί της διαφοράς, η οποία επίσης θα είναι δεσμευτική για τα μέρη.

Στην διαμεσολάβηση αντίθετα τα μέρη θα προσφύγουν σε έναν ουδέτερο τρίτο, ο οποίος θα υποβοηθήσει την μεταξύ τους διαπραγμάτευση, ώστε να διευκολύνει την επικοινωνία τους, προκειμένου να καταλήξουν τα ίδια σε μία κοινά αποδεκτή λύση – συμφωνία που θα επιλύει την διαφορά τους. Συνεπώς, ο τρίτος, δηλαδή ο διαμεσολαβητής, δεν έχει αποφασιστικό ρόλο.

Τέλος, υπάρχει και μία μορφή που έχει ονομαστεί «υβριδική διαιτησία» (Βολιώτης, 2011, σ. 216). Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται συνδυαστικά διαμεσολάβηση και διαιτησία. Ειδικότερα, τα μέρη αποφασίζουν να δοκιμάσουν πρώτα

την επίλυση της διαφοράς τους μέσω της διαμεσολάβησης. Έχουν, όμως, από πριν συμφωνήσει ότι αν αποτύχουν να εξεύρουν λύση με την βοήθεια της διαμεσολάβησης, τότε θα εκδοθεί διαιτητική απόφαση. Στην περίπτωση αυτή ο ουδέτερος τρίτος έχει την ιδιότητα και του διαμεσολαβητή και του διαιτητή, οπότε σε περίπτωση αποτυχίας της διαμεσολάβησης, είναι εκείνος που θα εκδώσει και την διαιτητική απόφαση, η οποία θα είναι και δεσμευτική για τα μέρη (Nesic, 2011, σ. 186).

Με την υβριδική διαιτησία δίδεται στα μέρη η δυνατότητα να επωφεληθούν από την ευελιξία και την ελευθερία της ιδιωτικής αυτονομίας που χαρακτηρίζουν την διαμεσολάβηση με την οριστικότητα της διαιτησίας. Στα μειονεκτήματα της διαδικασίας συγκαταλέγονται ο κίνδυνος του επηρεασμού του ουδέτερου τρίτου στην περίπτωση που κληθεί να εκδώσει διαιτητική απόφαση, καθώς και ο κίνδυνος στον οποίο εκτίθεται το απόρρητο της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, αν χρειαστεί να εκδοθεί διαιτητική απόφαση (Θεοχάρης, 2015, σσ. 21-23).

ii. Διαμεσολάβηση και συμφιλίωση

Στην διαδικασία της συμφιλίωσης υπάρχει ένας ουδέτερος τρίτος, ο οποίος ονομάζεται συμφιλιωτής. Ο συμφιλιωτής διευθύνει την διαδικασία της συμφιλίωσης χωρίς, όμως, να ακολουθεί μία συγκεκριμένη δομή, όπως κάνει ο διαμεσολαβητής στην διαρθρωμένη διαδικασία της διαμεσολάβησης. Ο συμφιλιωτής έχει παρεμβατικό χαρακτήρα και έχει την δυνατότητα να υποβάλει προτάσεις μη δεσμευτικές προς τα μέρη (Χαμηλοθώρης, 2011, σ. 54). Αντίθετα, ο διαμεσολαβητής διατηρεί την ουδετερότητα και την αμεροληψία του καθ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης χωρίς να έχει την δυνατότητα να προτείνει λύσεις στα μέρη ή να επικρίνει τις σκέψεις, τα συναισθήματα ή τις προτάσεις που αυτά διατυπώνουν (Καραμπατζός, 2009, σ. 44). Επίσης, στην συμφιλίωση ο τρίτος – συμφιλιωτής δεν πραγματοποιεί κατ' ιδίαν συναντήσεις με έκαστο των μερών, αλλά μόνο κοινές συναντήσεις.

iii. Διαμεσολάβηση και απόπειρα εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Το άρθρο 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας εισάγει –μετά από την Σύσταση της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης (Νικολαΐδης, 1995, σ. 230)- το θεσμό της απόπειρας εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών ορίζοντας επί λέξει στην παράγραφο 1 ότι: «Οι διάδικοι μπορούν να συμβιβάζονται, μετά την επέλευση της εκκρεμοδικίας μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης και χωρίς να υφίσταται στάση της δίκης, όταν αντικείμενό της είναι ιδιωτικού δικαίου διαφορά, για την οποία επιτρέπεται κατά το ουσιαστικό δίκαιο να συν ομολογηθεί συμβιβασμός». Αν οι διάδικοι επιτύχουν να συμβιβαστούν, τότε συντάσσεται πρακτικό που περιέχει τα όσα ορίζει η παράγραφος 2 του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Το πρακτικό αυτό μπορεί να επικυρωθεί από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου η υπόθεση αυτή εκκρεμεί. Αν το πρακτικό επικυρωθεί, τότε επέρχεται κατάργηση της δίκης, όπως και στην περίπτωση του δικαστικού συμβιβασμού.

Έχει υποστηριχθεί από κάποιους επιστήμονες ότι ο Έλληνας νομοθέτης δείχνει να ενστερνίζεται την άποψη που υποστηρίζει ότι «ο χειρότερος συμβιβασμός ισοδυναμεί με την καλύτερη δικαστική απόφαση» εισάγοντας μια σειρά διατάξεων δικαστικής ή εξώδικης απόπειρας επίλυσης των διαφορών πριν την έκδοση απόφασης, σε μία προσπάθεια να πραγματοποιηθεί το δίκαιο χωρίς καταναγκασμό, ώστε να εδραιωθεί η κοινωνική ειρήνη (Νίκας, 2016, σσ. 354-355; Brenneur, 2011, σ. 72). Συγκεκριμένα, με το άρθρο 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας δίδεται η ευκαιρία στα μέρη με την βοήθεια των πληρεξουσίων τους δικηγόρων να επιχειρήσουν να συμβιβαστούν επιτυγχάνοντας μία αμοιβαία αποδεκτή λύση (Μαθθίας, 2000, σ. 1549).

Συγκρίνοντας τον θεσμό της απόπειρας εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με τον θεσμό της διαμεσολάβησης, αντιλαμβάνεται κανείς πως στην πρώτη περίπτωση απουσιάζει ο ουδέτερος τρίτος, δηλαδή ο διαμεσολαβητής. Μάλιστα, ακόμα και στην περίπτωση του δικαστικού συμβιβασμού υπάρχει ένας τρίτος και αυτός είναι ο δικαστής. Αντίθετα στον εξώδικο συμβιβασμό ο τρίτος απουσιάζει πλήρως. Η όλη διαδικασία της επίλυσης ανατίθεται στα μέρη και κυρίως στους πληρεξουσίους τους δικηγόρους.

Επίσης, η απόπειρα εξώδικης επίλυσης της διαφοράς του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας μπορεί να λαμβάνει χώρα από την στιγμή της εκκρεμοδικίας και μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης. Αντίθετα, η διαδικασία της

διαμεσολάβησης μπορεί να εκκινήσει και χωρίς την επέλευση εκκρεμοδικίας, ενώ η πλειοψηφία δέχεται ότι μπορεί να λάβει χώρα και μετά την τελεσιδικία και έως ότου η δικαστική απόφαση καταστεί αμετάκλητη.

Τέλος, πρακτικό συντάσσεται και στην περίπτωση που η απόπειρα εξώδικης επίλυσης της διαφοράς του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας επιτύχει. Το πρακτικό, όμως, αυτό χρειάζεται να επικυρωθεί από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η δίκη, αφού ελεγχθεί η συνδρομή κάποιων προϋποθέσεων. Αντίθετα, το πρακτικό της διαμεσολάβησης δεν χρειάζεται επικύρωση από το δικαστήριο και ούτε ελέγχεται πριν καταστεί εκτελεστός τίτλος.

iv. Δικαστική μεσολάβηση του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Το σχετικά πρόσφατο άρθρο 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας εισάγει στη ελληνική έννομη τάξη τον θεσμό της δικαστικής μεσολάβησης. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι «[διαφορές ιδιωτικού δικαίου μπορούν να επιλυθούν και με προσφυγή σε δικαστική μεσολάβηση. Η προσφυγή στη δικαστική μεσολάβηση, η οποία είναι προαιρετική, μπορεί να γίνει πριν από την άσκηση της αγωγής ή και κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας». Πέρα από την προσφυγή στην δικαστική μεσολάβηση με πρωτοβουλία των διαδίκων, στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι «[τ]ο δικαστήριο στο οποίο είναι εκκρεμής η υπόθεση μπορεί σε κάθε στάση της δίκης, ανάλογα με την περίπτωση και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, να καλεί τα μέρη να προσφύγουν στη δικαστική μεσολάβηση για την επίλυση της διαφοράς τους [...]». Διαπιστώνει, λοιπόν, κανείς ότι τόσο στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, όσο και σε εκείνη της δικαστικής μεσολάβησης, τα μέρη μπορούν να επιλέξουν να προσφύγουν στην καθεμία από αυτές είτε πριν την άσκηση αγωγής είτε διαρκούσης της εκκρεμοδικίας.

Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ρόλο δικαστικού μεσολαβητή αναλαμβάνουν δικαστές και μάλιστα πρόεδροι πρωτοδικών ή οι αρχαιότεροι πρωτοδίκες. Πρόκειται, δηλαδή, για δικαστές που υπηρετούν σε κάποιο Πρωτοδικείο και αναλαμβάνουν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ρόλο δικαστικού μεσολαβητή. Συνεπώς, ο νόμος δεν απαιτεί συγκεκριμένη εκπαίδευση, προκειμένου να αναλάβει κάποιος δικαστής τον ρόλο του δικαστικού μεσολαβητή (Κουράκλη, 2013, σ. 16).

Πέραν τούτου, τα καθήκοντα του δικαστικού μεσολαβητή ανατίθενται σε έμπειρους δικαστές. Από την επιλογή αυτή ελλοχεύει ο κίνδυνος να επηρεάζεται ο δικαστικός μεσολαβητής – δικαστής από την στάση του εντός της δικαστικής αίθουσας και να την μεταφέρει και στην διαδικασία της δικαστικής μεσολάβησης (Μάζης, 2013, σ. 38; Zalar, 2011, σ. 68). Ένας ακόμα κίνδυνος διαφαίνεται λόγω του ότι το άρθρο 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας δεν αποκλείει ο δικαστής που θα αναλάβει καθήκοντα δικαστικού μεσολαβητή να έχει προηγουμένως χειριστεί την υπόθεση ως δικαστής ή το αντίστροφο, δηλαδή δικαστής που έχει χειριστεί μία υπόθεση ως δικαστικός μεσολαβητής να αναλάβει μεταγενέστερα ως δικαστής την υπόθεση αυτή (Georgiev, 2011, σ. 96). Το γεγονός αυτό γεννά πολλά ερωτηματικά για την αμεροληψία αυτών των προσώπων στις παραπάνω περιπτώσεις (Zalar, 2011, σ. 68; Lightman, 2011, σ. 105).

Πάντως θα ήταν ελλιπής η παρουσίαση αυτή αν δεν παρατίθετο και ο αντίλογος στην παραπάνω άποψη. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν χώρες, όπως η Γερμανία, όπου για τον ρόλο του διαμεσολαβητή προτιμώνται οι δικαστές. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι γιατί θεωρείται περισσότερο πιθανό να συμμορφωθεί ένας δικαστής με τους κανόνες δεοντολογίας και τις αρχές της διαμεσολάβησης από κάποιον άλλον επαγγελματία (Αναστασοπούλου, 2011, σ. 43).

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ο δικαστικός μεσολαβητής μπορεί να κάνει κοινές ή κατ' ιδίαν συναντήσεις με τα μέρη. Το ίδιο ακριβώς μπορεί να κάνει και ο διαμεσολαβητής, όπως αναλύθηκε παραπάνω στην ενότητα για τα στάδια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης. Στις συναντήσεις αυτές ο δικαστικός μεσολαβητής μπορεί να υποβάλει μη δεσμευτικές προτάσεις προς τα μέρη. Αυτή του η δυνατότητα είναι εντελώς διαφορετική από την υποχρέωση τήρησης αμεροληψίας και ουδετερότητας που βαρύνει τον διαμεσολαβητή (Κουράκλη, 2013, σ. 16).

Η διαδικασία της δικαστικής μεσολάβησης καλύπτεται από απόρρητο, όπως και η διαδικασία της διαμεσολάβησης. Τα μέρη και στις δύο περιπτώσεις δεσμεύονται γραπτώς να τηρήσουν το απόρρητο.

Ακόμα, αν επιτευχθεί κάποια συμφωνία μέσω της διαδικασίας της δικαστικής μεσολάβησης, τότε συντάσσεται πρακτικό, το οποίο υπογράφεται από τον δικαστικό μεσολαβητή, τα μέρη και τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους και κατατίθεται στην γραμματεία του πρωτοδικείου όπου διεξήχθη η δικαστική μεσολάβηση, όπως ορίζεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Η διαδικασία αυτή ομοιάζει αρκετά με εκείνη που ακολουθείται για το πρακτικό της διαμεσολάβησης.

Βασική διαφορά τους φαίνεται να είναι η υποχρεωτική κατάθεση του πρακτικού στην περίπτωση της δικαστικής μεσολάβησης σε αντίθεση με την προαιρετικότητα της κατάθεσης του πρακτικού διαμεσολάβησης.

Μετά από την πολύ σύντομη επισκόπηση των χαρακτηριστικών της δικαστικής μεσολάβησης διερωτάται μάλλον εύλογα κανείς αν η διαδικασία αυτή μπορεί να συμβάλει στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, η σημασία της οποίας έχει υπογραμμιστεί, παραπάνω στην ενότητα για τα πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης. Απορίας άξιο είναι πώς από την στιγμή που κάποιος δικαστής θα απασχοληθεί και πάλι με αυτήν την υπόθεση, αλλά με τον ρόλο του δικαστικού μεσολαβητή, θα μπορέσει αυτό το πρόσωπο να εξοικονομήσει χρόνο για τις υπόλοιπες υποθέσεις που καλείται να χειριστεί με την ιδιότητα του δικαστή.

Τέλος, από την παραπάνω σύγκριση των θεσμών της δικαστικής μεσολάβησης και της διαμεσολάβησης προκύπτει πως οι διαφορές μεταξύ τους δεν είναι πολλές. Η βασική τους διαφορά έγκειται στο πρόσωπο του ουδέτερου τρίτου και στις εγγυήσεις αμεροληψίας και ουδετερότητας που το πρόσωπο αυτό μπορεί να παράσχει. Κατόπιν αυτών διερωτάται κανείς αν υπάρχει πραγματικά λόγος οι δύο αυτές διαδικασίες να εξακολουθούν να υπάρχουν χωριστά αντί να συνενωθούν σε μία.

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύθηκε σε βάθος ο θεσμός της διαμεσολάβησης, όπως ισχύει στην Ελλάδα μετά τον νόμο 3898/10, αλλά και σε άλλες χώρες όπου ο θεσμός αυτός χρησιμοποιείται. Πέρα από την έννοια και τις αρχές της διαμεσολάβησης, οι οποίες είναι κοινά αποδεκτές στο μεγαλύτερο μέρος των κρατών που την εφαρμόζουν, ερευνήθηκαν και όλοι οι πιθανοί τρόποι υπαγωγής σε αυτήν, αλλά και τα πιθανά αποτελέσματά της. Ακόμα, προκειμένου η διαμεσολάβηση να γίνει περισσότερο κατανοητή σε σχέση με άλλους παρεμφερείς θεσμούς επίλυσης διαφορών, επιχειρήθηκε και σύγκρισή της με τους βασικότερους από αυτούς τους θεσμούς.

Βιβλιογραφία κεφαλαίου 2

Ελληνική βιβλιογραφία

- Brenneur, B. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στη Γαλλία. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 71-86). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Georgiev, E. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στη Βουλγαρία. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 90-98). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Henry, S. (2011). Η εμπορική Διαμεσολάβηση. Στο Ι. Αναστασοπούλου, & Ι. Αναστασοπούλου (Επιμ.), *Η Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 13-22). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Lightman, G. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στην Αγγλία. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 98-106). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Nesic, M. (2011). Διαμεσολάβηση σε πολυμερείς διαφορές. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 169-188). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Salzer, J. (2011). Τα στάδια της διαδικασίας της Διαμεσολάβησης. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 133-146). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Zalar, A. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στην Ευρώπη. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 61-70). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αναστασοπούλου, Ι. (2011). Η Διαμεσολάβηση και η περίπτωση της Ελλάδας. Στο Ι. Αναστασοπούλου, & Ι. Αναστασοπούλου (Επιμ.), *Η Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 41-52). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Ανθιμος, Α. (2011). Η εκτελεστότητα των προκυπτουσών από τη διαμεσολάβηση συμφωνιών. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυνοριακές Διαφορές"* (σσ. 119-132). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αντωνέλος, Σ., & Πλέσσα, Ε. (2014). *Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις*. Αθήνα: εκδ. Σάκκουλα.
- Βαθρακοκοίλης, Β. (1996). *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική - Νοολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο)* (Τόμ. τόμος Δ'). Αθήνα.
- Βαθρακοκοίλης, Β. Α. (1994). *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο)* (Τόμ. τόμος Β' άρθρα 221-477). (σ. Ε. Βαθρακοκοίλη, Επιμ.) Αθήνα: [χ.ό.].
- Βαθρακοκοίλης, Β. Α. (1994). *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο)* (Τόμ. τόμος Α' άρθρα 1-220). Αθήνα.
- Βολιώτης, Σ. (2011). Η εφαρμογή των αρχών της διαπραγμάτευσης στην διαμεσολάβηση. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυνοριακές Διαφορές"* (σσ. 215-226). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γέσιου - Φαλτσή, Π. (1998). *Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως* (Τόμ. τόμος Ι Γενικό Μέρος). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη.
- Δαγτόγλου, Π. (2004). *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Δαγτόγλου, Π. (2011). *Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο* (ε' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.
- Θεοχάρης, Δ. (2015). *Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Κατ' άρθρο ανάλυση και ερμηνεία του Ν. 3898/2010*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καλαβρός, Κ. (2011). *Θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της διαιτησίας* (β' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα Α.Ε. Αθήνα - Θεσσαλονίκη.
- Καράκωστας, Ι. (2005). *Αστικός Κώδικας Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία* (Τόμ. τόμος Β' Γενικές Αρχές Άρθρα 127-286). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καράκωστας, Ι. (2006). *Αστικός Κώδικας Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία* (Τόμ. τόμος Γ' Γενικό Ενοχικό Άρθρα 287 - 495). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κουσουλής, Σ. (1996). *Θεμελιώδη προβλήματα της δικαιοσύνης*. Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Κουσουλής, Σ. (2004). *Διαιτησία Ερμηνεία κατ' άρθρο*. Αθήνα Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Νίκας, Ν. Θ. (2016). *Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

- Παπαστερίου, Δ. (2009). *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου* (β' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκσ. Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.
- Ρούσσο, Κ. (2010). Δεύτερο μέρος: Δομή, Όργανα και Κανόνες Λειτουργίας των Νομικών Προσώπων. Στο L. Amisorum, & Φ. Δωρής, *Δίκαιο Νομικών Προσώπων* (σσ. 147-350). Αθήνα: εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλας.
- Σκορδάκη, Β. (2012). *Η διαμεσολάβηση μέσα από τον Νόμο 3898/2010 (Νομοθεσία - κατ' άρθρο σχολιασμός), Μια μέρα διαμεσολάβησης*. Αθήνα: χ.ό.
- Σπυριδάκης, Ι. (2000). *Η δικαιοπρακτική (αν)ικανότητα*. Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Τριάντος, Ν. (1998). *Δικαιοπραξίες (Άρθρα 127-200 ΑΚ), Θεωρία - Νομολογία - Υποδείγματα*. Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσαούση, Α. (2011). Οι αρχές της διαπραγματεύσεως. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 203-214). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χαμηλοθώρης, Ι. (2011). Η διαμεσολάβηση στην Ελλάδα. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου «Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές»* (σσ. 52 - 60). Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Alfini, J. J., Press, S. B., Sternlight, J. R., & Stulberg, J. B. (2006). *Mediation Theory and Practice*. Newark, NJ: LexisNexis.
- Baruch Bush, R. A., & Folger, J. P. (2006). Transformative Mediation and third-party intervention: ten hallmarks of a transformativw approach to practice. Στο J. J. Alfini, S. B. Press, J. R. Sternlight, & J. B. Stulberg, *Mediation Theory and Practice* (2nd edition εκδ., σσ. 141-144). Newark, NJ: LexisNexis.
- De Palo, G., & Cominelli, L. (2006). Mediation in Italy: Waiting for the Big Bang? Στο N. Alexander, *Global Trends in Mediation* (2nd edition εκδ., σσ. 259-277). Great Britain: Kluwer Law International.
- Riskin, L. L. (2006). Understanding Mediators' orientations, strategies, and techniques: a grid for the perplexed. Στο J. J. Alfini, S. B. Press, J. R. Sternlight, & J. B. Stulber, *Mediation Theory and Practice* (2nd edition εκδ., σσ. 171-176). Newark, NJ: LexisNexis.

Ελληνική αρθρογραφία

- Ανθιμος, Α. (2009). Εξώδικη επίλυση διαφορών - Η "συμβολή" του άρθρου 214 Α' ΚΠολΔ στην πολιτική δίκη. *Αρμενόπουλος*, σ. 1809.
- Καραμπατζός, Α. (2009). Εναλλακτικές μορφές επίλυσεως των διαφορών. *Συνήγορος(7)*, σσ. 44-46.
- Κλαμαρής, Ν. (2008). Η διαμεσολάβηση: Επιστημονική όδα ή πραγματική λύση;. *Δικαιόγραμμα(17)*, σσ. 8-9.
- Κλαμαρής, Ν. (2008). Η επιτάχυνση της δικαιοσύνης και η αποσυμφόρηση των πολιτικών δικαστηρίων στην Γερμανία, Πρότυπο για τον Έλληνα νομοθέτη; (Ταυτόχρονα λίγες σκέψεις για το ρόλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους στη μείωση των δικών). *Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας*, σσ. 157-167.
- Κλαμαρής, Ν. (2010). Η ρύθμιση της διαμεσολαβήσεως στα ελληνικά σχέδια νόμου. *Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας*, σ. 473 επ.
- Κόμνιος, Κ. Γ. (2007). Εισαγωγή στο δίκαιο της Μεσολάβησης - Η πρόταση Οδηγίας για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης. *Δίκη(38)*, σσ. 31-53.
- Κουράκλη, Ε. (2013). Το νομοθετικό πλαίσιο της διαμεσολάβησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα. *ΕΕΕυρΔ(15)*.
- Μάνδρου, Ι. (2017, 16-7). Διαμεσολάβηση στα χαρτιά. *Η Καθημερινή*.
- Μάζης, Π. (2013). Η νέα αναθεώρηση του ΚΠολΔ με τον Ν. 4055/2012 και το πρόβλημα της καθυστέρησης των δικών. *Ελληνική Δικαιοσύνη*, σσ. 38-39.
- Ματθίας, Σ. (2000). Συμβιβαστική επίλυση ιδιωτικών διαφορών, ερμηνευτική προσέγγιση. *Νομικό Βήμα*, 48, σσ. 1545-1550.
- Νικολαΐδης, Χ. (1995). Συμβιβαστική επίλυση των διαφορών. *Αρχαϊκά Νέα*, 45, σσ. 230-233.
- Πολυζωγόπουλος, Κ. (2008). Η διαμεσολάβηση: Μύθοι και πραγματικότητα. *Δικαιόγραμμα(17)*, σ. 10επ.
- Χριστοδούλου, Κ. (2010). «Η Οδηγία 2008/52 για τη διαμεσολάβηση στις ιδιωτικές διαφορές». *Νομικό Βήμα*, σ. 287 επ.

Ηλεκτρονικές πηγές

- Zumeta, Z. D. (2000, September). "Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative and Transformative Mediation" Ανάκτηση από www.mediate.com/articles/zumeta.cfm.

Άλλες πηγές

- Ministry of Justice. (2012). Solving Disputes in the County Courts. *CM(8274)*.
- Rosalba Alassini etc v Telecom Italia Spa etc, C-317, C-318, C-319, C-320 (ΔΕΕΜάιος 22, 2010).

Νομοθετικά κείμενα

Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου 3898/2010 - "Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις".

Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για τους Διαμεσολαβητές.

Κοινή Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 29381/2014 (Φ.Ε.Κ. Β' 1009/23.4.2014) - "Τροποποίηση της με αριθ. 85485/2012 ΚΥΑ"

ΝΟΜΟΣ 3898/2010 «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις»

ΝΟΜΟΣ 4254 ΥΠΟΠΑΡ. ΙΕ.2 – Ιδιότητα Διαμεσολαβητή

ΠΡΑΞΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ (Φ.Ε.Κ. Α' 237/5-12-2012).

Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθ. 123 (ΦΕΚ Α' 255/09-12-2011) - "Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων αδειοδότησης και λειτουργίας των φορέων κατάρτισης διαμεσολαβητών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις".

Συγκρότηση Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών (ΥΑ 98243/17-12-2014, ΦΕΚ 813 / 19-12-2014 τ. ΥΟΔΔ, ΑΔΑ: ΒΘΤ0Ω-2ΡΕ)

Τροποποίηση της με αριθ. πρωτ. 24684/29-4-2013 απόφασης, όπως ισχύει, περί συγκροτήσεως της Επιτροπής εξετάσεων υποψήφιων Διαμεσολαβητών (ΥΑ 95114/21-11-2014, ΦΕΚ744/2-12-2014 τ.ΥΟΔΔ, ΑΔΑ: ΩΠΞΩΩ-Γ7Ν).

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ.107309 οικ./2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 3417/21.12.2012) - "Τροποποίηση της με αριθμ. 109088 οικ./12.12.2011 υπουργικής απόφασης".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 109087/2011 (Φ.Ε.Κ. Τεύχος Υπαλλήλων Ειδικών Θέσεων και Οργάνων Διοίκησης Φορέων του Δημοσίου και Ευρύτερου Δημοσίου Τομέα 436/14.12.2011) - "Συγκρότηση Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 109088 οικ./12.12.2011 - "Διαδικασία αναγνώρισης τίτλων διαπίστευσης διαμεσολαβητών - Θέσπιση Κώδικα Δεοντολογίας διαπιστευμένων διαμεσολαβητών και Καθορισμός κυρώσεων για παραβάσεις αυτού".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 1460 οικ/ 2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 281/13.2.2012) - "Καθορισμός αμοιβής του διαμεσολαβητή".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 34802 οικ/2012 (ΦΕΚ Β' 1363/26-4-2012) - "Κανονισμός λειτουργίας της επιτροπής εξετάσεων υποψήφιων διαμεσολαβητών και καθορισμός της διαδικασίας ελέγχου των φορέων κατάρτισης διαμεσολαβητών και των διαπιστευμένων διαμεσολαβητών".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 85485/2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 2693/4.10.2012) - "Καθορισμός παραβόλων διαμεσολάβησης".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 34801 οικ/2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 1363/26-4-2012) - "Κανονισμός λειτουργίας της Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών".

3. Η περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ»

Στο παρόν κεφάλαιο θα μελετηθεί η περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Αρχικά, θα περιγραφεί η εταιρία ως προς την ίδρυσή της, την πορεία της και την τελική αρνητική θέση στην οποία περιέπεσε και έπρεπε να την αντιμετωπίσει. Στο πεδίο της αντιμετώπισης της αρνητικής, θα αναλυθεί αρχικά η πραγματική επιλογή της εταιρίας, δηλαδή η προπτωχευτική διαδικασία των άρθρων 99 επόμενα του Πτωχευτικού Κώδικα. Στην συνέχεια, θα εξεταστούν τέσσερα υποθετικά σενάρια επίλυσης αντίστοιχης αρνητικής οικονομικής κατάστασης, τα οποία θα μπορούσε να αξιολογήσει η εταιρία, αν και τελικά δεν τα επέλεξε. Συγκεκριμένα, θα εξεταστεί η επιλογή της πτώχευσης, η επιλογή της εξωπτωχευτικής συμφωνίας με τους πιστωτές, η κατάρτιση της συμφωνίας εξυγίανσης με την χρήση του θεσμού της διαμεσολάβησης και η εξωδικαστική ρύθμιση χρεών του νόμου 4469/17 με την βοήθεια συντονιστή που είναι διαπιστευμένος διαμεσολαβητής. Αν και η εταιρία δεν επέλεξε κανένα από αυτά τα τέσσερα εργαλεία, κρίνεται χρήσιμη υποθετική εφαρμογή τους στην περίπτωση αυτή, ώστε να καταστεί πιο κατανοητή η φύση της καθεμίας από αυτές τις επιλογές αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης μιας εταιρίας.

3.1. Σύντομη περιγραφή της εταιρίας

Η ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ» και τον διακριτικό τίτλο «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» συστάθηκε στις 12-3-2002. Κατά την ίδρυσή της η επωνυμία της ήταν «ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και ο διακριτικός της τίτλος «CARREFOUR – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Α.Ε.» και η έδρα της ο Δήμος Αθηναίων. Το καταστατικό της ίδρυσης της εταιρίας αυτής δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως με αριθμό 1957/14-3-2002 τεύχος Ανωνύμων Εταιριών και Εταιριών Περιορισμένης Ευθύνης. Κύριος σκοπός της εταιρίας ορίστηκε «η εκμετάλλευση και διαχείριση υπερκαταστημάτων, πολυκαταστημάτων, υπεραγορών λιανικού ή χονδρικού εμπορίου, εμπορικών κέντρων και άλλων καταστημάτων,[...], η λιανική και χονδρική πώληση και η εν γένει εμπορία, ακόμη και μέσω Ίντερνετ, παντός

είδους προϊόντων, τροφίμων, συσκευών, και ειδών οικιακού εξοπλισμού, καθώς και η εισαγωγή και εξαγωγή τέτοιων αγαθών, η πώληση εισιτηρίων θεαμάτων, ταξιδιών και η εν γένει πρακτόρευσή τους, [...]». Ως δευτερεύοντες σκοποί αυτής της εταιρίας ορίστηκαν «η πώληση πετρελαϊκών παραγώγων και παντός είδους καυσίμων, η κατασκευή και εκμετάλλευση σταθμών αυτοκινήτων, πρατηρίων καυσίμων, πλυντηρίων και συνεργείων αυτοκινήτων, η διενέργεια αγοραπωλησιών αυτοκινήτων και η μεσολάβηση σε τέτοιες αγοραπωλησίες μεταξύ τρίτων, η εμπορία ηλεκτρονικού υλικού [...], η μεταφορά, αποθήκευση και διανομή παντός είδους καταναλωτικών αγαθών, προϊόντων, τροφίμων, συσκευασιών και ειδών οικιακού εξοπλισμού, η ίδρυση και λειτουργία καταστημάτων οπτικών εντός των υπερκαταστημάτων, πολυκαταστημάτων, υπεραγορών λιανικού ή χονδρικού εμπορίου, εμπορικών κέντρων, η παροχή οικονομικών συμβουλών και υπηρεσιών, η έκδοση περιοδικών διαφημιστικής και ποικίλης ύλης είτε προς πώληση εντός των καταστημάτων είτε προς εσωτερική διανομή και ενημέρωση, η εν γένει παροχή υπηρεσιών προς διευκόλυνση όλων των ανωτέρω δραστηριοτήτων, [...]». Στο ίδιο καταστατικό οριζόταν το μετοχικό κεφάλαιο, ο αριθμός και η αξία των μετοχών, η ημερομηνία λήξης της πρώτης εταιρικής χρήσης, ο αριθμός των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο και η θητεία του και οι ελεγκτές της πρώτης εταιρικής χρήσης.

Στις 29-5-2002 δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως με αριθμό 4106/4-6-2002, τεύχος Ανωνύμων Εταιριών και Εταιριών Περιορισμένης Ευθύνης σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης της ανωτέρω εταιρίας και της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΚΑΡΦΟΥΡ ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ» και με διακριτικό τίτλο «ΚΑΡΦΟΥΡ ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και έδρα τον Άλιμο. Η συγχώνευση αυτή εγκρίθηκε με την με αριθμό 37047/31-12-2002 απόφαση της Νομάρχου Αθηνών, η οποία δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως με αριθμό 12985/31-12-2002, τεύχος Ανωνύμων Εταιριών και Εταιριών Περιορισμένης Ευθύνης.

Την αρχική σύσταση της παραπάνω εταιρίας ακολούθησε σειρά τροποποιήσεων του καταστατικού, η πλειοψηφία των οποίων αφορούσε στην διεύρυνση του σκοπού της εταιρίας ή σε ζητήματα σχετικά με το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας ή σχετικά με το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρίας. Στις 7-12-2012 η γαλλική εταιρία CARREFOUR εγκατέλειψε την εταιρία ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την τροποποίηση της επωνυμίας της ανώνυμης εταιρίας σε «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ» και του διακριτικού τίτλου σε «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Η σχετική τροποποίηση δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως με αριθμό 9528/11-9-2012, τεύχος Ανωνύμων Εταιριών και Εταιριών Περιορισμένης Ευθύνης.

Η μελέτη των ισολογισμών της εταιρία, όπως δημοσιεύονταν ανά έτος στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως – τεύχος Ανωνύμων Εταιριών και Εταιριών Περιορισμένης Ευθύνης, από το 2002 που συστάθηκε έως και το 2012 που αποχώρησε η γαλλική εταιρία CARREFOUR από την σύνθεσή της μετά την εξαγορά του ποσοστού της από την ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. (Ο Μαρινόπουλος αγοράζει το ποσοστό της Carrefour στην Ελλάδα - Αποχωρεί ο γαλλικός όμιλος από την εγχώρια αγορά, 2012) αποδεικνύει ότι η εταιρία ήταν εύρωστη και κερδοφόρα. Μάλιστα ο τύπος συνήθως κατέτασσε την εταιρία αυτήν ανάμεσα στις δύο πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις σούπερ μάρκετ στην ελληνική αγορά.

Μετά την αποχώρηση της γαλλικής CARREFOUR και την εξαγορά του ποσοστού της επί του συνόλου των μετοχών της εταιρίας, η ανώνυμη εταιρία με τον διακριτικό τίτλο «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» δείχνει να ξεκινά την καθοδική της πορεία. Από το 2012 και έπειτα δεν δημοσιεύθηκε ξανά ισολογισμός της εταιρίας, με αποτέλεσμα να καθίσταται δυσχερής ο έλεγχος των οικονομικών στοιχείων της εταιρίας. Ενδεικτικό, όμως, της οικονομικής κατάστασης της εταιρίας από το 2012 και μετά είναι ότι από το Πρωτοδικείο Αθηνών έχουν εκδοθεί χιλιάδες αποφάσεις και διαταγές πληρωμής σε βάρος της εταιρίας και από τα Ειρηνοδικεία της Αττικής έχουν επίσης εκδοθεί εκατοντάδες αποφάσεις και διαταγές πληρωμής σε βάρος της. Άλλωστε, τα οικονομικά προβλήματα και οι καθυστερήσεις των πληρωμών των προμηθευτών της εταιρίας δεν άργησαν να φανούν και στα ίδια τα ράφια των καταστημάτων της επιχείρησης, καθώς οι προμηθευτές αρνούνταν να συνεχίσουν την συνεργασία τους με την συγκεκριμένη επιχείρηση, θεωρώντας την πλέον αφερέγγυα.

Πολλοί είναι οι αναλυτές που έχουν αναζητήσει τους λόγους που οδήγησαν στο οικονομικό ναυάγιο της «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», μιας εταιρίας που ήταν από τις πλέον εύρωστες στον χώρο των καταστημάτων σούπερ μάρκετ. Ο πρώτος λόγος στον οποίο αποδίδεται αυτή η ύφεση είναι η βαθιά οικονομική κρίση στην οποία βυθίστηκε η χώρα τα τελευταία χρόνια. Είναι μεν βέβαιο πως η μείωση της αγοραστικής ικανότητας των Ελλήνων θα συνέβαλε στην μείωση των κερδών της «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», αλλά αυτός ο λόγος δεν φαίνεται επαρκής, για να εξηγήσει το σημείο στο οποίο κατέληξε η εταιρία. Τούτο διότι αν ο λόγος αυτός αρκούσε, για να αιτιολογήσει την οριστική

κατάρρευση της επιχείρησης, τότε στο ίδιο σημείο θα έπρεπε να βρίσκονται όλες οι ομοειδείς της επιχειρήσεις, κάτι το οποίο δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα.

Οι επιπλέον λόγοι που φαίνεται ότι οδήγησαν στην κατάρρευση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» συνδέονται με την οικονομική στρατηγική που ακολούθησε η επιχείρηση τα χρόνια της κρίσης. Συγκεκριμένα, οι αναλυτές υποστηρίζουν ότι η εταιρία δεν φρόντισε να μειώσει τα λειτουργικά της κόστη στον βαθμό που μειώθηκαν τα έσοδά της λόγω της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών, αλλά και λόγω του πλήγματος που δέχθηκε η φήμη της μετά την αποχώρηση της γαλλικής CARREFOUR. Επιπροσθέτως, η επιχείρηση όχι απλώς δεν μείωσε τα λειτουργικά της κόστη, αλλά ακόμα προχώρησε σε μία σειρά επενδύσεων, οι οποίες ήταν πέραν των οικονομικών της δυνατοτήτων. Τέτοιες επενδύσεις ήταν τόσο η εξαγορά του ποσοστού της CARREFOUR, ως προ εκτέθηκε, αλλά και η εξαγορά άλλων ομοειδών επιχειρήσεων, όπως για παράδειγμα τα σούπερ μάρκετ «ΞΥΝΟΣ Α.Ε.», αλλά και πολλών άλλων.

3.2. Σύντομο ιστορικό των νομικών ενεργειών της εταιρίας μετά την κατάρρευση

Όλες αυτές οι κινήσεις οδήγησαν την εταιρία σε μία μη βιώσιμη κατάσταση. Ως λύση στο τέλμα αυτό που περιέπεσε η «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» βρέθηκε η υποβολή αίτησης εξυγίανσης. Στις 28-6-2016 υποβλήθηκε στην Γραμματεία του Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ» και τον διακριτικό τίτλο «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» για υπαγωγή στην διαδικασία της εξυγίανσης του πτωχευτικού κώδικα, η οποία θα αναλυθεί παρακάτω. Παράλληλα κατατέθηκε και αίτηση για λήψη προληπτικών μέτρων. Στην αρχική αίτηση εξυγίανσης και στην αίτηση λήψης προληπτικών μέτρων ασκήθηκαν πολλές κύριες παρεμβάσεις και τριτανακοπές από προμηθευτές και συλλόγους εργαζομένων.

Η αίτηση για την λήψη προσωρινών μέτρων έγινε δεκτή από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών και έτσι απαγορεύθηκαν οι διαδικασίες κατασχέσεων από τους πιστωτές της εταιρίας, αλλά και η μεταβολή κάθε οικονομικού στοιχείου των επιχειρήσεων του Ομίλου και διάθεση ακινήτου ή εξοπλισμού μέχρι την συζήτηση του αιτήματος για υπαγωγή στην διαδικασία εξυγίανσης του άρθρου 99 του Πτωχευτικού Κώδικα (Στάθης, 2016). Αυτή η εξέλιξη έδωσε στην εταιρία την δυνατότητα να

υπολογίσει το επόμενο της βήμα και να πραγματοποιήσει τυχόν διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές της χωρίς τον κίνδυνο της αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος της.

Πράγματι η εταιρία εκμεταλλεύτηκε τον χρόνο που της δόθηκε με την απαγόρευση των καταδιωκτικών μέτρων σε βάρος της και πραγματοποίησε συζητήσεις με τους πιστωτές της, αλλά και με άλλη ομοειδή επιχείρηση για την εξαγορά της. Έτσι, στις 30-9-2016 κατατέθηκε στην Γραμματεία του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης και μεταβίβασης επιχείρησης των άρθρων 106 περίπτωση β και περίπτωση στ του Πτωχευτικού Κώδικα εκ μέρους της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ» και τον διακριτικό τίτλο «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.».

Επί της παραπάνω αίτησης εκδόθηκε η με αριθμό 8/16-01-2017 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών (Τμήμα Εκουσίας Δικαιοδοσίας). Η απόφαση αυτή αποτελεί μία πολυσέλιδη απόφαση που κρίνει επί τεσσάρων κυρίων αιτήσεων και εκατόν είκοσι ενός παρεμβάσεων. Η απόφαση διατάσσει το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης, η οποία θα αναλυθεί κατωτέρω, και για τις τέσσερις αιτούσες, δηλαδή τις εταιρίες «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ» και τις θυγατρικές αυτής εταιρίες «ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ ΞΥΝΟΣ ΑΕΕ», «EXPRESSMAE» και «ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ ΠΕΙΡΑΪΚΟΝ ΑΕ», και παράλληλα επικυρώνει την συμφωνία εξυγίανσης και μεταβίβασης επιχείρησης που έχουν συνάψει οι παραπάνω εταιρίες με τους πιστωτές τους. Επίσης, η απόφαση κρίνει επί των παρεμβάσεων κάποιες από τις οποίες απορρίπτει και κάποιες από τις οποίες δέχεται. Οι παρεμβάσεις, όμως, αυτές δεν θα απασχολήσουν περισσότερο το παρόν πόνημα.

Ειδικότερα, η προαναφερθείσα απόφαση αποδίδει την περιέλευση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» στην επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας που οδήγησε σε περικοπές καταναλωτικών δαπανών και περιστολή των χρηματοδοτήσεων από τραπεζικά ιδρύματα, που οδήγησε στον περιορισμό της ρευστότητας της επιχείρησης. Παράλληλα η επιχείρηση περιόρισε το κέρδος της, προκειμένου να είναι ανταγωνιστική προς τις άλλες ομοειδείς επιχειρήσεις. Όλα αυτά προκάλεσαν λειτουργικές ζημίες στην εταιρία. Συνεπεία των ανωτέρω η εταιρία περιήλθε σε αδυναμία εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών της, χωρίς να φτάσει σε οριστική παύση πληρωμών. Επίσης, η απόφαση κάνει αναφορά στις συνολικές οφειλές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ» και των θυγατρικών της και προβλέπει ότι η οικονομική τους κατάσταση αναμένεται να βελτιωθεί, καθώς έχει καταρτιστεί σχέδιο εξυγίανσης σύμφωνα με το οποίο και οι τέσσερις εταιρίες πρόκειται να μεταβιβασθούν ως προς τα περιουσιακά τους στοιχεία και μέρος των υποχρεώσεών τους στην ανώνυμη

εταιρία με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΥΠΕΡΑΓΟΡΕΣ ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ», αλλά και λόγω της παροχής ρευστότητας από τις συμβαλλόμενες τράπεζες και από εταιρία «I & Σ. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ» και λόγω της διαγραφής των υποχρεώσεων της εταιρίας προς τους πιστωτές της κατά ποσοστό 50%. Στην συνέχεια με την απόφαση αυτήν ρυθμίζεται με ακρίβεια το ποσό που θα πρέπει να καταβληθεί από την εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ» και τις τρεις θυγατρικές της προς τους πιστωτές τους, οι δόσεις στις οποίες θα καταβληθούν τα ποσά αυτά, τυχόν περίοδος χάριτος στην καταβολή τους, αλλά και τα ποσοστά διαγραφής των οφειλών, καθώς και το ποσό και την πηγή της χρηματοδότησης των εταιριών.

Επομένως, η παραπάνω απόφαση επικυρώνει την συμφωνία εξυγίανσης μέσω μεταβίβασης σε άλλη επιχείρηση και με τον τρόπο αυτόν προστατεύει την εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ» και τις θυγατρικές της εταιρίες από την κήρυξή τους σε πτώχευση και από την βίαιη ρευστοποίηση της περιουσίας τους. Είναι σημαντικό να μην λησμονηθεί ότι η εταιρία αυτή έχει ήδη επιλέξει και ακολουθήσει την συγκεκριμένη νομική οδό, δηλαδή εκείνη της εξυγίανσης, που αναλύεται στην αμέσως επόμενη ενότητα. Οι τέσσερις υποθετικές περιπτώσεις που θα εξεταστούν στις επόμενες ενότητες, παραμένουν υποθέσεις, δεδομένου ότι έχει ήδη γίνει συγκεκριμένη επιλογή από την υπό εξέταση εταιρία.

3.3. Η προπτωχευτική διαδικασία της εξυγίανσης των άρθρων 99 επόμενα του Πτωχευτικού Κώδικα

Η διαδικασία της εξυγίανσης ρυθμίζεται από τα άρθρα 99-106 του Πτωχευτικού Κώδικα. Πρόκειται για μία σχετικά νέα συλλογική προπτωχευτική διαδικασία που αποσκοπεί στην αποτροπή της πτώχευσης και στην συνακόλουθη διάσωση της οφειλέτιδας εταιρίας χωρίς να παραβλάπτεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών της (Χριστοπούλου, 2016, σ. 30).

Το άνοιγμα της διαδικασίας της εξυγίανσης γίνεται με την υποβολή αίτησης προς το πτωχευτικό δικαστήριο σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο άρθρο 100 του Πτωχευτικού Κώδικα. Την αίτηση πρέπει να συνοδεύει μία σειρά εγγράφων και πληροφοριών, ώστε ήδη από την στιγμή της κατάθεσής της το δικαστήριο να δύναται να

έχει μία πρώτη εικόνα της κατάστασης της επιχείρησης. Το γεγονός αυτό μπορεί να συμβάλει στην ταχύτερη εξέλιξη της διαδικασίας (Χριστοπούλου, 2016, σ. 71).

Μάλιστα, από το γράμμα του νόμου συμπεραίνει κανείς ότι η σύνταξη της αίτησης ανοίγματος διαδικασίας εξυγίανσης απαιτεί να βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη οι συζητήσεις με τους πιστωτές της αιτούσας. Αν αυτό συμβεί και η αίτηση συνοδεύεται από σχέδιο συμφωνίας εξυγίανσης, τότε το δικαστήριο θα συνεδριάσει άπαξ, ώστε και με μία απόφαση να κηρύξει το άνοιγμα της διαδικασίας της εξυγίανσης και να επικυρώσει ή όχι το κατατεθέν σχέδιο συμφωνίας. Αυτό ακριβώς συνέβη στην περίπτωση της «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ», αφού η ίδια απόφαση κήρυξε το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης και επικύρωσε το σχέδιο. Εξάλλου αν το σχέδιο εξυγίανσης είναι έτοιμο πριν καν κατατεθεί η αίτηση για το άνοιγμα της διαδικασίας, τότε μπορεί αυτό να υποβληθεί κατευθείαν προς επικύρωση στο αρμόδιο δικαστήριο κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 106 περίπτωση β' του Πτωχευτικού Κώδικα.

Περαιτέρω, ο νόμος προβλέπει και την δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων, προκειμένου να εξασφαλίσει την δυνατότητα επιτυχούς ολοκλήρωσης της διαδικασίας επίτευξης συμφωνίας εξυγίανσης. Η επιτυχής ολοκλήρωση θα διασαλευόταν αν η οικονομική θέση του οφειλέτη κινδύνευε με περαιτέρω επιδείνωση κατά την διάρκεια των συζητήσεων για την κατάρτιση σχεδίου συμφωνίας (Χριστοπούλου, 2016, σσ. 72-73). Τα προληπτικά αυτά μέτρα ελήφθησαν και στην περίπτωση της «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ». Η προστασία αυτή ήταν ιδιαίτερης σημασίας για την ολοκλήρωση των συζητήσεων επί της κατάρτισης της συμφωνίας εξυγίανσης που τελικά επικυρώθηκε. Το θέρος του έτους 2016 οπότε και κατατέθηκε η αίτηση ανοίγματος της διαδικασίας εξυγίανσης και χορηγήθηκε προσωρινή δικαστική προστασία ήταν μία περίοδος που πλήθος πιστωτών στρέφοντας δικαστικά κατά της οφειλέτιδας εταιρίας, με αποτέλεσμα να έχει συσσωρευτεί ένας δύσκολα διαχειρίσιμος όγκος δικαστικών αποφάσεων από τις οποίες κινδύνευε η περιουσία της οφειλέτιδας με αναγκαστική εκτέλεση (Κουτσουλέλος, 2016, σ. 1).

Αφού κηρυχθεί το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης η αιτούσα επιχείρηση έχει προθεσμία τεσσάρων μηνών –με δυνατότητα παράτασης σε έως δώδεκα μήνες- για να καταθέσει προς επικύρωση σχέδιο συμφωνίας εξυγίανσης το οποίο θα καταρτίσει με τους πιστωτές της. Το σχέδιο αυτό μπορεί να καταρτισθεί είτε με σύγκληση της συνέλευσης των πιστωτών, είτε χωρίς την σύγκληση είτε με απευθείας επικύρωση από το δικαστήριο.

Η σύγκληση της συνέλευσης των πιστωτών είναι μάλλον απαραίτητη στις περιπτώσεις που ο αριθμός των πιστωτών είναι μεγάλος και δεν υπάρχει δυνατότητα απευθείας διαπραγμάτευσης μαζί τους. Στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο διατάσσει την σύγκληση συνέλευσης και την οργάνωσή της αναλαμβάνει ο μεσολαβητής, ο οποίος διορίζεται από το δικαστήριο και είναι υπεύθυνος και για την τήρηση των πρακτικών της διαδικασίας (Χριστοπούλου, 2016, σσ. 135-136). Η συνέλευση ολοκληρώνεται με την ψηφοφορία επί του σχεδίου συμφωνίας, η οποία γίνεται ενώπιον του μεσολαβητή.

Αν ο οφειλέτης δεν υποβάλλει αίτημα σύγκλησης της συνέλευσης των πιστωτών, τότε η διαδικασία για την κατάρτιση σχεδίου συμφωνίας εξυγίανσης συνεχίζεται χωρίς κάποια τέτοιου είδους σύγκληση. Στην περίπτωση αυτή ο νόμος δεν ορίζει την διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί με ακρίβεια. Αντίθετα, ο οφειλέτης είναι ελεύθερος να επικοινωνήσει και να διαπραγματευθεί με τους πιστωτές του, όπως ο ίδιος κρίνει. Είναι φανερό πως μία τέτοια διαδικασία ενδείκνυται μόνο στις περιπτώσεις που ο αριθμός των πιστωτών είναι τέτοιος που επιτρέπει στον οφειλέτη την απευθείας επικοινωνία μαζί τους (Χριστοπούλου, 2016, σσ. 148-149).

Η τελευταία μορφή που μπορεί να λάβει η διαδικασία της κατάρτισης του σχεδίου συμφωνίας εξυγίανσης είναι, όπως ειπώθηκε, η όλη διαδικασία να έχει λάβει χώρα και να έχει ολοκληρωθεί πριν καν ο οφειλέτης προσφύγει στο δικαστήριο. Είναι πολλοί οι λόγοι που μπορεί να ωθήσουν τον οφειλέτη προς αυτήν την επιλογή. Σημαντικός ανάμεσα στους λόγους αυτούς είναι η διατήρηση της φήμης του και των καλών σχέσεων με τους πιστωτές του, στοιχεία που θα κινδύνευαν να πληγούν αν ακολουθείτο κάποια από τις παραπάνω διαδικασίες (Χριστοπούλου, 2016, σ. 150).

Ο νόμος προβλέπει κάποια στοιχεία που θα πρέπει να φέρει το σχέδιο συμφωνίας εξυγίανσης και έχει μία ενδεικτική λίστα μέτρων εξυγίανσης, τα οποία χωρίζονται σε εξωτερικά και εσωτερικά. Τα εξωτερικά μέτρα μπορούν να αφορούν στην μεταβολή των όρων των υποχρεώσεων του πιστωτή, στην ρύθμιση των σχέσεων των πιστωτών μεταξύ τους, στην μείωση των απαιτήσεων έναντι του οφειλέτη, στην αναστολή των ατομικών διώξεων των πιστωτών κατά του οφειλέτη, στην καταβολή υπό προϋποθέσεις συμπληρωματικών ποσών προς εξόφληση των πιστωτών. Τα εσωτερικά μέτρα μπορούν μεταξύ άλλων να αφορούν στην κεφαλαιοποίηση των υποχρεώσεων του οφειλέτη, στην εκποίηση της περιουσίας του οφειλέτη ολικά ή μερικά, στην ανάθεση της διαχείρισης της επιχείρησης σε τρίτο ή και στην μεταβίβαση της επιχείρησης σε τρίτον εν όλω ή εν μέρει.

Τέλος, το σχέδιο της συμφωνίας εξυγίανσης υποβάλλεται στο αρμόδιο δικαστήριο προς επικύρωση, αφού πρώτα έχει εγκριθεί από την πλειοψηφία των

πιστωτών που ορίζει ο νόμος και αφού ελεγχθεί από το δικαστήριο ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου για την επικύρωση της συμφωνίας. Η απόφαση που επικυρώνει την συμφωνία αποτελεί τίτλο εκτελεστό αν οι υποχρεώσεις του οφειλέτη είναι σαφώς προσδιορισμένες στο κείμενο αυτό. Από την στιγμή που θα επικυρωθεί η συμφωνία με δικαστική απόφαση δεν δεσμεύει πια μόνο τον οφειλέτη, αλλά και το σύνολο των πιστωτών, των οποίων οι απαιτήσεις γεννήθηκαν μέχρι και την ημέρα ανοίγματος της διαδικασίας της εξυγίανσης. Είναι σημαντικό να διευκρινισθεί ότι η απόφαση και η συμφωνία που επικυρώνεται με αυτήν δεσμεύουν τους πιστωτές ανεξάρτητα από το εάν η απαίτησή τους γράφεται στα βιβλία του οφειλέτη ή αν αμφισβητείται ή όχι ή εάν οι πιστωτές συμβλήθηκαν στην συμφωνία ή όχι. Οι μόνοι πιστωτές που δεν δεσμεύονται από την απόφαση και την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης είναι εκείνοι, οι απαιτήσεις των οποίων γεννήθηκαν μετά το άνοιγμα της διαδικασίας της εξυγίανσης.

Σημαντικό είναι να γίνει σαφής ο τύπος και η νομική φύση της συμφωνίας εξυγίανσης. Πρόκειται για μία τυπική δικαιοπραξία, αφού απαραίτητο είναι να καταρτιστεί εγγράφως. Το έγγραφο κατ' αρχήν αρκεί να είναι ιδιωτικό με ιδιόχειρες υπογραφές των συμβαλλομένων. Κατ' εξαίρεση απαιτείται δημόσιο έγγραφο αν περιλαμβάνονται σε αυτό υποχρεώσεις η έγκυρη ανάληψη των οποίων απαιτεί συμβολαιογραφικό έγγραφο, όπως για παράδειγμα συμβολαιογραφικό (Ψυχομάνης, 2016, σ. 121).

Η νομική φύση της συμφωνίας αποτελείται από ένα μίγμα συμβάσεων, όπως πώλησης, άφεσης χρέους και πολλές άλλες. Κυρίαρχη, όμως, έχει θεωρηθεί η σύμβαση συμβιβασμού των άρθρων 871 επόμενα του Αστικού Κώδικα. Τούτο διότι περιέχει κυρίως διευθέτηση των διαφορών πιστωτών και οφειλέτη μέσω αμοιβαίων υποχωρήσεων. Η σύμβαση συμβιβασμού του Αστικού Κώδικα, όμως, δεν χρειάζεται επικύρωση από το δικαστήριο, για να αποκτήσει ισχύ. Στην περίπτωση αυτή διερωτάται κανείς γιατί ο νόμος απαιτεί επικύρωσή της από το δικαστήριο. Η απαίτηση αυτή θεσπίζεται από τον νόμο, γιατί πρέπει να επεκτείνει τις συνέπειές της και σε μη συμβληθέντες πιστωτές. Σε περίπτωση μη επικύρωσής της από το δικαστήριο θα ισχύει μόνο μεταξύ και έναντι των εκεί αντισυμβαλλομένων και θα διέπεται από τις διατάξεις του Αστικού Δικαίου ως ενοχική σύμβαση συμβιβασμού και όχι από τις διατάξεις του Πτωχευτικού Κώδικα (Ψυχομάνης, 2016, σσ. 121-122).

Αφού, λοιπόν, αναπτύχθηκε περιληπτικά η έννοια και το περιεχόμενο της διαδικασίας της εξυγίανσης των άρθρων 99-106 του Πτωχευτικού Κώδικα, στην οποία έχει υπαχθεί η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», θα ακολουθήσει μία υπόθεση σχετικά με το πώς θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί η διαμεσολάβηση ως μέθοδος

εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών στην περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.».

3.6. Η εφαρμογή του θεσμού της διαμεσολάβησης στην περίπτωση της «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.»

Η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», ως προελέχθη, υπήρξε για τουλάχιστον μία δεκαετία μία εύρωστη επιχείρηση, η οποία μάλιστα ανήκε στις πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις του είδους της στην Ελλάδα. Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν και άλλους που πιθανόν δεν έχουν συμπεριληφθεί στο παρόν πόνημα, δεδομένου ότι δεν πρόκειται για οικονομική ανάλυση της κατάστασης της εταιρίας, η επιχείρηση αυτή ξεκίνησε μία καθοδική πορεία σε ό,τι αφορά την οικονομική της θέση.

Ενδεικτικοί της πορείας καθόδου της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» προς την κατάρρευση είναι οι αριθμοί των διαταγών πληρωμής και των δικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν σε βάρος της τα έτη 2011 έως 2016 από το Πρωτοδικείο Αθηνών. Το χρονικό αυτό διάστημα εκδόθηκαν σε βάρος της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» περίπου 1600 διαταγές πληρωμής και δικαστικές αποφάσεις από το Πρωτοδικείο Αθηνών αποκλειστικά. Από αυτές τις διαταγές πληρωμής και δικαστικές αποφάσεις, περίπου 25 εκδόθηκαν το 2010, περίπου 95 το 2011, περίπου 125 το 2012, περί τις 40 το 2013, περί τις 120 το 2014, περί τις 440 το 2015, περίπου 245 από 1^{ης} Ιανουαρίου 2016 και μέχρι την στιγμή της κατάθεσης της αίτησης ανοίγματος διαδικασίας εξυγίανσης του άρθρου 99 του Πτωχευτικού Κώδικα και περίπου 560 από την στιγμή που κατατέθηκε η παραπάνω αίτηση και μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2016.

Οι αριθμοί που προ εκτίθενται προκύπτουν από την ηλεκτρονική αναζήτηση που είναι δυνατή στο Πρωτοδικείο Αθηνών. Με μία απλή επισκόπηση των αριθμών αυτών γίνεται σαφής η ραγδαία επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Παράλληλα, όλες αυτές οι διαταγές πληρωμής και δικαστικές αποφάσεις σε βάρος της συγκεκριμένης επιχείρησης έθεταν σε τεράστιο κίνδυνο την περιουσία της εταιρίας, η οποία κινδύνευε ανά πάσα στιγμή με αναγκαστική εκτέλεση από πλευράς των πιστωτών της εταιρίας. Οι πιστωτές της εταιρίας που είχαν στα χέρια τους εκτελεστούς τίτλους, δηλαδή διαταγές πληρωμής και τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις ή δικαστικές αποφάσεις που είχαν κηρυχθεί προσωρινά εκτελεστές, μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να στραφούν κατά της ακίνητης περιουσίας ή

των τραπεζικών λογαριασμών της οφειλέτιδας εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις τους (Κουτσουλέλος, 2016, σσ. 1, 227, 287, 349).

Πέραν των αριθμών των διαταγών πληρωμής και των δικαστικών αποφάσεων σε βάρος της εταιρίας, η άσχημη οικονομική της θέση προκύπτει και από την ίδια την απόφαση με αριθμό 8/2017 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών (Διαδικασία Εκουσίας Δικαιοδοσίας). Συγκεκριμένα, στην απόφαση αυτή αναφέρεται ότι το ύψος των απαιτήσεων σε βάρος της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» μέχρι και την 30^η Ιουνίου 2016 ανέρχεται σε 1.490.755.496 ευρώ. Από το συνολικό αυτό ποσό τα 566.830.754 ευρώ οφείλονται σε προμηθευτές της εταιρίας, οι υποχρεώσεις προς συνδεδεμένα μέρη αντιστοιχούν σε 142.987.024 ευρώ, στον όμιλο Carrefour οφείλονται 124.829.077 ευρώ, στις τράπεζες οφείλονται 200.267.748 ευρώ, σε εταιρίες factoring οφείλονται 10.261.591 ευρώ, σε εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης οφείλονται 144.720.207 ευρώ, σε εκμισθωτές οφείλονται 76.155.449 ευρώ, σε εταιρίες του ομίλου Καρυπίδη οφείλονται 15.244.226 ευρώ, σε παλαιούς μετόχους οφείλονται 4.893.113 ευρώ, στο ελληνικό δημόσιο η εταιρία οφείλει 53.374.663 ευρώ, στα ασφαλιστικά ταμεία η εταιρία οφείλει 67.280.352 ευρώ, σε οργανισμούς κοινής ωφέλειας και Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης η εταιρία οφείλει 34.911.696 ευρώ, στο προσωπικό η εταιρία οφείλει 29.747.563 ευρώ, σε δικηγόρους πάγιας αντιμισθίας οφείλονται 40.063 ευρώ, σε αγροτικούς συνεταιρισμούς η εταιρία οφείλει 11.103.669 ευρώ και τέλος σε λοιπές της υποχρεώσεις η εταιρία οφείλει 8.108.299 ευρώ.

Η ίδια ως άνω απόφαση αναφέρει αναλυτικά τους πιστωτές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» στους οποίους οφείλεται το ποσό των 566.830.754 ευρώ, που είναι και το μεγαλύτερο από τα υπόλοιπα ποσά των οφειλών της εταιρίας, όπως προκύπτει από την ανάλυση της προηγούμενης παραγράφου. Από τους πιστωτές αυτούς, όσοι εκπροσωπούν το 75,62% του συνόλου των απαιτήσεων έχουν συμβληθεί στην συμφωνία εξυγίανσης που κατατέθηκε προς επικύρωση στο αρμόδιο δικαστήριο. Οι συμβληθέντες αυτοί προμηθευτές – πιστωτές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» είναι 386. Από αυτό υποθέτει εύλογα κανείς ότι το σύνολο των πιστωτών – προμηθευτών της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» κατά πάσα πιθανότητα εγγίζει τους 500 ή μπορεί και να τους ξεπερνά.

Αξιολογώντας τα παραπάνω δεδομένα αντιλαμβάνεται κανείς ότι μία εταιρία με τόσες δικαστικές αποφάσεις και διαταγές πληρωμής να έχουν ήδη εκδοθεί σε βάρος της και με τόσες οφειλές προς το δημόσιο, τους εργαζομένους, ενέγγυους και ανέγγυους

πιστωτές βρίσκεται σε πολύ μεγάλο κίνδυνο οπωσδήποτε για την βιωσιμότητά της, αλλά και ως προς την περιουσιακή της κατάσταση.

ι. Κήρυξη της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» σε πτώχευση

Με τα δεδομένα αυτά πέρα από την αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας, η οποία μπορούσε να λάβει χώρα ανά πάσα στιγμή και με πρωτοβουλία οποιουδήποτε από τους πιστωτές (Κουτσουλέλος, 2016), υπήρχε και ακόμη ένας κίνδυνος. Ο κίνδυνος αυτός δεν είναι άλλος από την πιθανή κήρυξη της οφειλέτιδας εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» σε πτώχευση. Κάτι τέτοιο δεν θα ήταν καθόλου απίθανο, αφού η επισκόπηση των οφειλών της εταιρίας αποκαλύπτει ότι ακόμη κι αν δεν βρισκόταν ήδη σε αδυναμία πληρωμών οπωσδήποτε συνέτρεχε περίπτωση «επαπειλούμενης παύσης πληρωμών» την χρονική στιγμή πριν από την υποβολή της αίτησης ανοίγματος της προ πτωχευτικής διαδικασίας της εξυγίανσης των άρθρων 99 επόμενα του Πτωχευτικού Κώδικα. Αδυναμία πληρωμών υπάρχει όταν «ο οφειλέτης στερείται μόνα των μέσων πληρωμής, που είναι απαραίτητα, για να εκπληρώνει γενικά, άμεσα και καθ' ολοκληρίαν τις ληξιπρόθεσμες χρηματικές υποχρεώσεις του». Περίπτωση επαπειλούμενης παύσης πληρωμών συντρέχει όταν «ο οφειλέτης, κατά τις δυνάμενες να γίνουν υποκειμενικά μεν, αλλά βάσιμα εκτιμήσεις, προβλέπει ότι προσεχώς θα βρεθεί στη δύσκολη θέση να μην μπορεί να εξοφλεί τις υφιστάμενες ληξιπρόθεσμες οφειλές του» (Ψυχομάνης, 2016, σσ. 47, 54).

Στην υπό εξέταση περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» συνέτρεχε τουλάχιστον η προϋπόθεση της επαπειλούμενης παύσης πληρωμών. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούσε κάποιος πιστωτής της παραπάνω εταιρίας να υποβάλει αίτηση προς το αρμόδιο δικαστήριο με την οποία θα ζητούσε να εκδοθεί δικαστική απόφαση που θα διέτασσε την κήρυξη της εταιρίας σε πτώχευση (Ψυχομάνης, 2016, σσ. 154, 172). Αποτέλεσμα της κήρυξης της εταιρίας σε πτώχευση θα ήταν η πτωχευτική απαλλοτρίωση της περιουσίας της, η «ανενέργεια» των δικαιπραξιών της που τυχόν αφορούσαν την πτωχευτική περιουσία, η διεξαγωγή των νέων ή των εκκρεμών δικών της από τον σύνδικο πτώχευσης (Ψυχομάνης, 2016, σ. 202) και τέλος η λύση της εταιρίας (Ψυχομάνης, 2016, σ. 208).

Έτσι, αν η εταιρία πτώχευε, τότε θα έχανε την διοίκηση της περιουσίας της, η οποία πλέον θα αποτελούσε πτωχευτική περιουσία (Ψυχομάνης, 2016, σ. 215). Κατ'

αποτέλεσμα, όλη η πτωχευτική περιουσία της εταιρίας θα έπρεπε να διατεθεί για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πτωχευτικών πιστωτών (Ψυχομάνης, 2016, σ. 251). Αυτό σημαίνει ότι η συνέλευση των πτωχευτικών πιστωτών θα μπορούσε να αποφασίσει την εκποίηση του συνόλου ή μέρους της πτωχευτικής περιουσίας με σκοπό την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους (Ψυχομάνης, 2016, σσ. 486, 495).

Η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» πράγματι διέθετε περιουσιακά στοιχεία, κινητά και ακίνητα, υψηλής αξίας κατά την στιγμή της κατάθεσης της αίτησης ανοίγματος της διαδικασίας εξυγίανσης. Συγκεκριμένα, η απόφαση με αριθμό 8/2017 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών (Διαδικασία Εκουσίας Δικαιοδοσίας) αξιολόγησε την αξία της περιουσίας της αιτούσας σε 504.561.042 ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί σε κινητά και ακίνητα ιδιοκτησίας της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Είναι, όμως, προφανές ότι η αξία της περιουσίας αυτής δεν επαρκούσε για την κάλυψη του συνόλου των απαιτήσεων των πιστωτών της εταιρίας. Ως εκ τούτου, αν εκπληρωνόταν ο κίνδυνος κήρυξης της εταιρίας σε πτώχευση, τότε και η εταιρία θα αναγκαζόταν να παύσει βίαια την λειτουργία της, αλλά και δεν θα επιτυγχανόταν η ικανοποίηση του συνόλου των πιστωτών. Όμως, η εκπλήρωση αυτού του κινδύνου ήταν πολύ πιθανή ακόμα και για λόγους εκδικητικότητας εκ μέρους δυσαρεστημένων πιστωτών της εταιρίας.

Η εταιρία κατάφερε να εμποδίσει οποιονδήποτε πιστωτή της από το να καταθέσει αίτηση κήρυξης της σε πτώχευση. Αυτό επετεύχθη με την κατάθεση της αίτησης για υπαγωγή της στην διαδικασία της εξυγίανσης και την συνακόλουθη χορήγηση προσωρινής δικαστικής προστασίας εμποδίζοντας οποιοδήποτε καταδιωκτικό μέτρο σε βάρος της και της περιουσίας της.

ii. Εξωπτωχευτικές συμφωνίες της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» με τους πιστωτές της

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι η εταιρία βρισκόταν σε μεγάλη ανάγκη εύρεσης λύσης για τη αντιμετώπιση της κατάστασης που είχε περιέλθει, όπως έχει ήδη παραπάνω περιγραφεί. Μία πιθανή λύση θα ήταν να επιχειρήσει η εταιρία εξωπτωχευτικές συμφωνίες με τους πιστωτές της. Με άλλα λόγια, σε μία προσπάθεια αποτροπής της πτώχευσης, η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» θα μπορούσε να επιδιώξει να προβεί σε διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές της με αντικείμενο την ρύθμιση των γεγεννημένων χρεών, αλλά και την αποκατάσταση και ανόρθωση της

λειτουργίας της επιχείρησης. Στην περίπτωση αυτή η εταιρία θα διαπραγματευόταν με τους πιστωτές της κάποια περίοδο χάριτος στην αποπληρωμή των οφειλών της ή ακόμα και την μείωση ή την κεφαλαιοποίηση των οφειλόμενων ποσών. Οι πιστωτές της από την άλλη πλευρά θα είχαν συμφέρον να προχωρήσουν σε διαπραγματεύσεις με την οφειλέτιδα, καθώς θα γνώριζαν ότι σε περίπτωση πτώχευσής της, τότε οι απαιτήσεις τους δεν θα ικανοποιούνταν. Συνεπώς, θα ήταν διατεθειμένοι να προβούν σε υποχωρήσεις, προκειμένου να λάβουν έστω και μέρος των απαιτήσεών τους (Περάκης, 2012, σ. 36).

Μία διαδικασία όπως αυτή που περιγράφεται στην προηγούμενη παράγραφο, δηλαδή μία διαδικασία διαπραγμάτευσης προς την κατεύθυνση επίτευξης μίας εξωπτωχευτικής συμφωνίας, είναι μία διαδικασία με ιδιαίτερες απαιτήσεις. Ειδικότερα, η έναρξη διαπραγματεύσεων αυτού του είδους χρειάζεται εχέγγυα απόλυτης εχεμύθειας. Αν τύχαινε να διαρρεύσει τόσο η είδηση της έναρξης της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων, όσο και το περιεχόμενό τους, η φήμη της οφειλέτιδας εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» θα κινδύνευε να δεχθεί ένα πολύ ισχυρό πλήγμα που θα οδηγούσε τόσο σε ενεργοποίηση συμβατικών ρητρών ή σε καταγγελία συμβάσεων, όσο ακόμα και σε υποβάθμισή της από τους οίκους αξιολόγησης. Πέραν τούτου, οι διαπραγματεύσεις αυτού του είδους χρειάζονται ταχύτητα, αφού χρειάζεται η εύρεση λύσης σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα (Περάκης, 2012, σσ. 36-37).

Σίγουρα η διαδικασία αυτή μπορεί να λάβει την μορφή του προ συμβατικού σταδίου των διαπραγματεύσεων, δηλαδή του σταδίου που προηγείται της λήψης της τελικής απόφασης και της σύναψης της τελικής σύμβασης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, η τελική σύμβαση θα ήταν μία συμφωνία των μερών για την ρύθμιση των χρεών της οφειλέτιδας και την αναδιοργάνωση της επιχείρησής της. Όμως, μία τέτοια συμφωνία χρειάζεται ένα στάδιο διαπραγματεύσεων, ώστε να συμφωνηθεί το ακριβές της περιεχόμενο και οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνει έκαστο των συμβαλλόμενων μερών. Κατά το προπαρασκευαστικό αυτό στάδιο η οφειλέτιδα «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» θα χρειαζόταν να ανταλλάξει με τους πιστωτές της κάθε απαραίτητη πληροφορία, ενεργώντας καλόπιστα και σύμφωνα με τα συναλλακτικά ήθη, όπως ορίζουν τα άρθρα 197 και 198 του Αστικού Κώδικα (Παπαστερίου & Κλαβανίδου, 2008, σσ. 146-148).

Κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων τα μέρη ανταλλάσσουν προτάσεις και αντιπροτάσεις, προφορικά ή εγγράφως, αλλά χωρίς δεσμευτικότητα. Τα μέρη είναι επίσης ελεύθερα να συνάψουν ή όχι την τελική σύμβαση, να αποχωρήσουν από τις διαπραγματεύσεις ή να τις διακόψουν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Για όσο διαρκούν οι διαπραγματεύσεις τα μέρη έχουν υποχρέωση για σοβαρή και γρήγορη προώθηση των διαπραγματεύσεων, φέρουν καθήκον αληθείας και υποχρέωση

«διαφωτίσεως» του άλλου μέρους, υποχρέωση δράσης σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, όπως ήδη ειπώθηκε (Παπαστερίου & Κλαβανίδου, 2008, σσ. 151-154).

Ζήτημα γεννάται στην περίπτωση των διαπραγματεύσεων του Αστικού Κώδικα, δηλαδή του προκαταρκτικού σταδίου της τελικής σύμβασης που περιγράφηκε παραπάνω, σχετικά με το πώς θα εξασφαλιστεί το απόρρητο των συζητήσεων, αλλά και σχετικά με το πώς θα εξασφαλιστεί η μη λήψη καταδιωκτικών μέτρων εκ μέρους των μερών που διαπραγματεύονται. Με άλλα λόγια, υπάρχει κίνδυνος αναγκαστικής εκτέλεσης εκ μέρους ενός εκ των διαπραγματευόμενων μερών σε βάρος της περιουσίας της οφειλέτιδας κατά το χρονικό διάστημα των διαπραγματεύσεων.

Σε μία προσπάθεια αποφυγής των σκοπέλων της παραπάνω παραγράφου, συχνά οι οφειλέτες επιλέγουν την διαδικασία της διαμεσολάβησης για την επίτευξη μιας εξωπρωτευτικής συμφωνίας διαμεσολάβησης (Περάκης, 2012, σ. 37). Τα μέρη που θα συμφωνήσουν να ακολουθήσουν την διαδικασία της διαμεσολάβησης θα υπογράψουν ένα συμφωνητικό υπαγωγής τους στην διαδικασία αυτή. Με βάση αυτό το συμφωνητικό θα δεσμεύονται να τηρήσουν απόρρητο τόσο το γεγονός ότι βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις για την σύναψη κάποιας συμφωνίας ρύθμισης του χρέους της οφειλέτιδας και ανόρθωσης της επιχείρησής της. Παράλληλα, τα μέρη μπορούν να αντιμετωπίσουν και τον φόβο της οφειλέτιδας για πιθανή αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος της περιουσίας της διαρκούσης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης. Προς αντιμετώπιση αυτού του φόβου, τα μέρη δύνανται να συμπεριλάβουν στο συμφωνητικό υπαγωγής τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης ότι από την έναρξη της διαδικασίας της διαμεσολάβησης έως και την περάτωσή της με την κατάρτιση πρακτικού αποτυχίας ή με την κατάρτιση πρακτικού επιτυχούς έκβασης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, το οποίο θα εμπεριέχει και το περιεχόμενο της επιτευχθείσας συμφωνίας, ο συμμετέχων στην διαδικασία της διαμεσολάβησης πιστωτής δεσμεύεται να μην προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος της περιουσίας της οφειλέτιδας – συμμετέχουσας στην διαδικασία της διαμεσολάβησης.

Έτσι, η διαδικασία της διαμεσολάβησης προσφέρει στα μέρη την ασφάλεια του απορρήτου της υπαγωγής τους στην διαδικασία και του περιεχομένου αυτής, ενώ ταυτόχρονα δύναται να αντιμετωπίσει πιθανά εμπόδια των διαπραγματεύσεων, που θα μπορούσαν να προκύψουν λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών. Επιπλέον τούτων, η διαδικασία της διαμεσολάβησης προσφέρει και την απαραίτητη ταχύτητα στις διαπραγματεύσεις των μερών. Στο προηγούμενο κεφάλαιο έχει αναλυθεί η ταχύτητα της

διαδικασίας της διαμεσολάβησης, η οποία ολοκληρώνεται συνήθως εντός μίας ημέρας ή και λίγο παραπάνω αν χρειαστεί.

Μία εταιρία που επιχειρεί να συνάψει μία εξωπτωχευτική συμφωνία με τους πιστωτές της ακολουθώντας την διαδικασία των διαπραγματεύσεων του Αστικού Κώδικα είναι πιθανόν να πρέπει να συναντάται και να διαπραγματεύεται με κάθε έναν από τους πιστωτές της χωριστά και τελικά να συνάπτει μία χωριστή συμφωνία με κάθε έναν από αυτούς. Σε περιπτώσεις, όμως, όπως εκείνη που εξετάζεται εδώ, όπου οι πιστωτές είναι εκατοντάδες, είναι μάλλον αδύνατον να διαπραγματευθεί η οφειλέτιδα με κάθε έναν χωριστά. Προσφεύγοντας στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, όμως, θα μπορούσε να δοθεί μία λύση στο πρόβλημα αυτό. Εξάλλου η διαμεσολάβηση μπορεί να περιλαμβάνει πολύ περισσότερα από δύο ή τρία μέρη (Menkel - Meadow, Porter Love, & Kupfer Schneider, 2006, p. 443).

Μία διαδικασία διαμεσολάβησης με τόσα πολλά μέρη είναι χρήσιμο να διεξάγεται κατά το πρότυπο των πολυμερών διαμεσολαβήσεων που περιγράφει η Nesic (2011). Ειδικότερα, στην περίπτωση της διαμεσολάβησης μεταξύ της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και των πιστωτών της, θα ήταν χρήσιμο να υπάρχουν περισσότεροι του ενός διαμεσολαβητές, πιθανόν δύο, δηλαδή να γίνει συν διαμεσολάβηση. Επίσης, θα διευκόλυνε την διαδικασία να χωρίζονταν οι πιστωτές σε ομάδες συνεργασίας (Thompson, 2006, σ. 445). Οι ομάδες αυτές θα απαρτίζονταν από πρόσωπα που θα είχαν κάποιο κοινό στοιχείο ή σκοπό.

Οι ομάδες συνεργασίας δεν πρέπει να συγχέονται με την ομάδα των πιστωτών του Πτωχευτικού Κώδικα, αφού η τελευταία αποτελείται από το σύνολο των πιστωτών του πτωχού ανεξαρτήτως ειδικών συνθηκών ή ειδους της απαίτησης (Ψυχομάνης, 2016, σσ. 259-263). Αντίθετα, οι ομάδες συνεργασίας θα έπρεπε να δημιουργηθούν με πολύ προσοχή εκ μέρους των συν διαμεσολαβητών. Μία σκέψη θα ήταν, για παράδειγμα, να δημιουργηθεί μία ομάδα αποτελούμενη από τους πιστωτές – τραπεζικά ιδρύματα, μία άλλη ομάδα από τους πιστωτές – προμηθευτές από μία συγκεκριμένη περιοχή και ούτω καθ' εξής (Thompson, 2006, pp. 448-450). Με τον τρόπο αυτό, οι πιστωτές της ίδιας ομάδας θα συνεργάζονταν και αυτό θα σήμαινε εξοικονόμηση σημαντικού χρόνου για την διαδικασία της διαμεσολάβησης, αφού οι συν διαμεσολαβητές θα έπρεπε να συναντηθούν με τον εκπρόσωπο κάθε ομάδας και όχι με κάθε πιστωτή χωριστά, κάτι που στην περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» θα χρειαζόταν πολύ χρόνο, για να πραγματοποιηθεί (Thompson, 2006, p. 448).

Σε καμία περίπτωση δεν υποστηρίζεται πως οι ομάδες συνεργασίας δεν έχουν μειονεκτήματα και σοβαρές δυσκολίες. Η Nesic (2011) μάλιστα αναφέρει μερικά από αυτά. Ένα ζήτημα είναι πως τα μέρη που οργανώνονται σε ομάδες είναι πιθανό να προσκολλώνται αμετακίνητα στις θέσεις τους (Sunstein, 2006, p. 452). Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι μπορεί να είναι δύσκολη η λήψη αποφάσεων μέσα στην ίδια την ομάδα, αλλά και ο καθορισμός του τρόπου που θα λαμβάνονται οι αποφάσεις μέσα στην ομάδα (Thompson, 2006, p. 446). Τα προβλήματα, όμως, αυτά θα τα αντιμετωπίσουν οι συν διαμεσολαβητές, οι ενορχηστρωτές της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, μέσω της κατάλληλης προετοιμασίας, τόσο της δικής τους, όσο και των μερών (Menkel - Meadow, Porter Love, & Kupfer Schneider, 2006, p. 443).

Οι συν διαμεσολαβητές, ακόμα, θα κληθούν να αντιμετωπίσουν και το ζήτημα του αριθμού των ατόμων που θα λάβουν μέρος στην διαδικασία για λογαριασμό κάθε συμμετέχοντος πιστωτή. Οι ίδιοι θα πρέπει να φανούν αρκετά δημιουργικοί και ως προς τον τρόπο επικοινωνίας όλων των μερών σε κοινές συναντήσεις ή στα πλαίσια ανταλλαγής πληροφοριών (Nesic, 2011, σ. 182). Σε κάθε περίπτωση, τα ζητήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν και να μην αποτελέσουν τροχοπέδη στην ομαλή εξέλιξη της διαδικασίας της διαμεσολάβησης.

Έτσι, χωρίζοντας τους πιστωτές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» σε ομάδες συνεργασίας, θα μπορούσε να λάβει χώρα διαμεσολάβηση μεταξύ εκείνων και της οφειλέτιδας εταιρίας με σκοπό την επίτευξη μίας εξωπτωχευτικής συμφωνίας ρύθμισης των χρεών της εταιρίας και ενός σχεδίου διάσωσης της εταιρίας. Σίγουρα η όλη διαδικασία θα ήταν αδύνατον να ολοκληρωθεί μέσα σε μία ημέρα, αλλά πιθανόν μία εβδομάδα να ήταν αρκετή για την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων μέσω διαμεσολάβησης και με την συνδρομή συν διαμεσολαβητών.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι προτιμότερη από την απλή διαδικασία του προ συμβατικού σταδίου των διαπραγματεύσεων του Αστικού Κώδικα για την σύναψη μια εξωπτωχευτικής συμφωνίας εξυγίανσης. Παρά ταύτα θα ήταν ουτοπικό να πιστέψει κάποιος ότι θα μπορούσε να συγκεντρωθεί το σύνολο των πιστωτών της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», να δεχθεί να συμμετάσχει σε μία διαδικασία διαμεσολάβησης και τελικά να καταλήξουν σε μία κοινά αποδεκτή συμφωνία. Επομένως, θα εξακολουθούσαν να υφίστανται πολύ κίνδυνοι για την εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» ακόμα και διαρκούς της διαδικασίας της διαμεσολάβησης.

Κατ' αρχάς, αρκεί ένας και μόνο πιστωτής για να εκκινήσει την διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος της οφειλέτιδας. Επίσης, αρκεί ένας και μόνο πιστωτής με αποδεδειγμένο έννομο συμφέρον για να καταθέσει αίτηση κήρυξης της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» σε πτώχευση. Ως εκ τούτου, ακόμη κι αν συμμετείχαν όλοι οι πιστωτές της εταιρίας πλην ενός στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, αυτός ο ένας θα μπορούσε να πυροδοτήσει την κήρυξη της εταιρίας σε πτώχευση και κατόπιν αυτού καμία συμφωνία αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων ή διαμεσολάβησης δεν θα είχε σημασία και δεν θα μπορούσε να διασώσει την επιχείρησης.

Πέραν τούτου η όποια συμφωνία θα ήταν δεσμευτική για όσους συμμετείχαν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης ή έστω των διαπραγματεύσεων και δεν θα ίσχυε κατά τρίτων που δεν συμμετείχαν στην διαδικασία κατάρτισης της συμφωνίας. Έτσι, οι τρίτοι που δεν θα δεσμεύονταν από την όποια συμφωνία δεν θα περιορίζονταν με κάποιο τρόπο από το να κινηθούν σε βάρος της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» με τους τρόπους που έχουν αναφερθεί παραπάνω ή και με οποιονδήποτε άλλο τρόπο (Μιχαλόπουλος, 2013, σ. 73).

Τέλος, πρέπει να τονιστεί πως η διαδικασία της διαμεσολάβησης δεν θα μπορούσε να δώσει λύση για το σύνολο των οφειλών της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» στα πλαίσια μιας εξωπτωχευτικής προσπάθειας εύρεσης λύσης, δεδομένου ότι δεν θα μπορούσαν να υπαχθούν σε αυτήν οι διαφορές προς το ελληνικό δημόσιο και μέρος των οφειλών προς του εργαζομένους. Τα δύο αυτά ζητήματα θα εξεταστούν στην αμέσως επόμενη ενότητα.

Επομένως, για όλους τους παραπάνω λόγους μπορεί κανείς να κατανοήσει γιατί η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» δεν επέλεξε τελικά στην διαμεσολάβηση για την επίτευξη εξωπτωχευτικής συμφωνίας με τους πιστωτές της, αλλά αντίθετα επέλεξε την διαδικασία της εξυγίανσης, η οποία μπορούσε να της προσφέρει συνολική δικαστική προστασία και κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων σχετικά με το σχέδιο της συμφωνίας εξυγίανσης.

iii. Η κατάρτιση της συμφωνίας εξυγίανσης των άρθρων 99-106 του Πτωχευτικού Κώδικα μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης

Από τις προηγούμενες ενότητες προέκυψε η σταδιακή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και οι κίνδυνοι που

αυτή δημιουργούσε για την βιωσιμότητα της επιχείρησης. Συνεπεία αυτών η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» είχε ανάγκη εύρεσης λύσης, προκειμένου να μην κηρυχθεί σε πτώχευση μετά από αίτηση κάποιου εκ των πιστωτών της, αλλά και για να μην χάσει το σύνολο της περιουσίας της μετά από αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος της.

Στην αμέσως προηγούμενη ενότητα προτάθηκε ως λύση η εξωπτωχευτική διαδικασία ρύθμισης χρεών και ανόρθωσης της εταιρίας. Μάλιστα υποστηρίχθηκε πως η διαδικασία της διαμεσολάβησης θα μπορούσε να παράσχει την απαιτούμενη ταχύτητα και την απαραίτητη εχεμύθεια στις διαπραγματεύσεις που θα έπρεπε να διεξαχθούν. Διαπιστώθηκε, όμως, τελικά ότι η όποια εξωπτωχευτική συμφωνία δεν θα ήταν αρκετή για την διάσωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.».

Αντίθετα, η συγκεκριμένη εταιρία είχε ανάγκη από μία λύση η οποία θα της παρείχε μεγαλύτερη ασφάλεια. Η λύση αυτή δεν είναι άλλη από την προ πτωχευτική διαδικασία της εξυγίανσης, όπως προβλέπεται στα άρθρα 99-106 του Πτωχευτικού Κώδικα και έχει ήδη αναλυθεί παραπάνω. Η διαδικασία της εξυγίανσης κρίνεται ως η πλέον ενδεδειγμένη για την περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» για τρεις κυρίως λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι ότι δίδει την δυνατότητα στην εταιρία που αιτείται το άνοιγμα της διαδικασίας της εξυγίανσης να αιτηθεί ταυτόχρονα και την λήψη προληπτικών μέτρων (Περάκης, 2012, σ. 66), όπως αυτά αναλύθηκαν στην οικεία ενότητα. Η λήψη προληπτικών μέτρων θα επιτρέψει στην οφειλέτιδα να διαπραγματευθεί με τους πιστωτές της χωρίς τον φόβο αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος της περιουσίας της. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι η συμφωνία εξυγίανσης που θα επικυρωθεί από το δικαστήριο θα ισχύει έναντι όλων, δηλαδή και των πιστωτών που δεν έχουν συμβληθεί σε αυτήν (Μιχαλόπουλος, 2013, σ. 73). Με τον τρόπο αυτόν υπερπηδάται ο σκόπελος της αδυναμίας επίτευξης συμφωνίας με το σύνολο των πιστωτών. Ο τρίτος λόγος είναι ότι όσο εκκρεμεί η διαδικασία της εξυγίανσης εμποδίζεται από τον νόμο η κήρυξη της ίδιας εταιρίας σε πτώχευση (Ψυχομάνης, 2016, σ. 56).

Στην ενότητα που αναλύθηκε η διαδικασία της εξυγίανσης περιγράφηκαν περισσότεροι τρόποι επίτευξης της συμφωνίας εξυγίανσης. Ο ένας από αυτούς ήταν με σύγκληση της συνέλευσης των πιστωτών από το δικαστήριο και ο άλλος ήταν χωρίς την σύγκληση της συνέλευσης των πιστωτών. Στην περίπτωση της σύγκλησης της συνέλευσης των πιστωτών θα έπρεπε να έχει διοριστεί από το δικαστήριο και μεσολαβητής ο οποίος θα διηύθυνε τις διαπραγματεύσεις (Περάκης, 2012, σ. 81). Ο μεσολαβητής, όμως, θα ήταν ένα πρόσωπο επιλογής του δικαστηρίου και όχι των μερών, ο οποίος μάλιστα θα δεσμευόταν από τον νόμο σχετικά με την διαδικασία που θα έπρεπε να ακολουθήσει και επιπλέον θα ήταν αναγκασμένος να τηρεί και πρακτικά. Από όλα τα

παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι στην περίπτωση αυτή η διασφάλιση του απορρήτου της όλης διαδικασίας των διαπραγματεύσεων θα ήταν μάλλον αδύνατη λόγω των πρακτικών, αλλά και της δημοσιότητας της δικαστικής απόφασης (Νίκας, 2016, σσ. 626-627).

Επομένως, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η καταλληλότερη για την περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» ήταν η επίτευξη της συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς την σύγκληση της συνέλευσης των πιστωτών από το δικαστήριο. Ειδικότερα, η εταιρία ορθώς έπραξε στην κατάθεση αίτησης ανοίγματος της διαδικασίας της εξυγίανσης του Πτωχευτικού Κώδικα με αίτημα λήψης προληπτικών μέτρων. Αφού το δεύτερο αίτημα έγινε δεκτό η εταιρία μπορούσε να ξεκινήσει με ασφάλεια τις διαπραγματεύσεις της μέχρι και την ημερομηνία δικασίμου της κύριας αίτησής της, όπερ και έπραξε.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί πως η εταιρία θα είχε την δυνατότητα, αν το επιθυμούσε, να ακολουθήσει την άτυπη ή εξωδικαστική εκδοχή της προπτωχευτικής διαδικασίας της εξυγίανσης. Στην περίπτωση αυτήν, οι διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές θα είχαν λάβει χώρα πριν από την υποβολή της αίτησης στο δικαστήριο. Όταν η συμφωνία θα είχε καταρτιστεί, τότε η οφειλέτιδα εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» θα κατέθετε μία αίτηση με την οποία θα ζητούσε την επικύρωση της συμφωνίας (Μιχαλόπουλος, 2013, σ. 70). Στην περίπτωση, όμως, αυτή δεν θα υπήρχε η δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων και έτσι η οφειλέτιδα δεν θα είχε κάποια προστασία κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων.

Η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» εκμεταλλεύθηκε το σύνολο των δυνατοτήτων που της παρέχονταν μέσω της διαδικασίας εξυγίανσης του Πτωχευτικού Κώδικα. Έτσι, στις 28 Ιουνίου 2016 υπέβαλε μία αίτηση ανοίγματος της διαδικασίας της εξυγίανσης και λήψης προληπτικών μέτρων. Αφού της χορηγήθηκαν τα προληπτικά μέτρα την 1^η Ιουλίου 2016 διαπραγματεύθηκε με ασφάλεια με τους πιστωτές της και τελικά στις 30 Σεπτεμβρίου 2016 κατέθεσε μία αίτηση άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης και μεταβίβασης επιχείρησης. Αυτό που έκανε, δηλαδή, ήταν να συνδυάσει τυπική και άτυπη εκδοχή της διαδικασίας της εξυγίανσης. Από την τυπική διαδικασία εκμεταλλεύθηκε την δικαστική προσωρινή προστασία. Από την άτυπη διαδικασία εκμεταλλεύθηκε την ευελιξία των διαπραγματεύσεων χωρίς την συνδρομή του δικαστηρίου και τον διορισμό μεσολαβητή.

Για την επίτευξη της συμφωνίας εξυγίανσης η οποία τελικά κατατέθηκε στο δικαστήριο και επικυρώθηκε θα μπορούσε να έχει χρησιμοποιηθεί η διαδικασία της

διαμεσολάβησης, αν και κάτι τέτοιο δεν έγινε. Πρόκειται για μία ευέλικτη διαδικασία, η οποία επιτρέπει την επίτευξη συμφωνίας σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα με την ομαδοποίηση των πιστωτών σε ομάδες συνεργασίας όπως προτάθηκε στην προηγούμενη ενότητα.

Αν η εταιρία επιθυμούσε να κάνει χρήση της διαδικασίας της διαμεσολάβησης για την κατάρτιση του σχεδίου της συμφωνίας εξυγίανσης που θα κατέθετε στο δικαστήριο, τότε στην πράξη αυτό που θα μπορούσε να είχε συμβεί είναι μία πρόταση εκ μέρους της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» προς τους πιστωτές της, προκειμένου να καταλήξουν σε μία συμφωνία μέσω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης. Κάποιοι από τους πιστωτές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», οι οποίοι αποτελούν τουλάχιστον το 60% του συνόλου των πιστωτών της, στους οποίους συμπεριλαμβάνεται τουλάχιστον το 40% των κατεχόντων εμπραγμάτως εξασφαλισμένες απαιτήσεις πιστωτών, ανταποκρίθηκαν θετικά στην πρόταση αυτή. Ένας πιστωτής είναι λογικό να ανταποκριθεί θετικά στην πρόταση για διεξαγωγή διαδικασίας διαμεσολάβησης για την επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης, αν προβλέπει ότι δεν πρόκειται να ικανοποιηθεί η απαίτησή του εκτός διαδικασίας εξυγίανσης. Έτσι, στην περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» η αξία της περιουσίας της ήταν σαφώς μικρότερη από το σύνολο των απαιτήσεων σε βάρος της. Ως εκ τούτου, θα ήταν αδύνατον να ικανοποιηθούν όλοι της οι πιστωτές από την εκποίηση της περιουσίας της είτε μέσω πλειστηριασμού κατόπιν αναγκαστικής εκτέλεσης είτε μέσω πτωχευτικής εκποίησής της. Πιστωτής που θα είχε λάβει γνώση αυτών των δεδομένων θα αναγνώριζε ότι στις παραπάνω περιπτώσεις θα ήταν πιθανόν να μην ικανοποιηθεί ούτε μικρό μέρος της απαίτησής του. Για τον λόγο αυτό θα δεχόταν να συμμετάσχει σε μία προσπάθεια κατάρτισης συμφωνίας εξυγίανσης στα πλαίσια της οποίας θα δεχόταν να κάνει και αρκετές υποχωρήσεις.

Αφού, λοιπόν, ένα μέρος των πιστωτών θα δεχόταν να διεξαγάγει διαπραγματεύσεις με την εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και ειδικότερα με την προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, τότε τα συμμετέχοντα μέρη θα λάμβαναν ενημέρωση για την διαδικασία και θα διόριζαν έναν ή περισσότερους διαμεσολαβητές της επιλογής τους. Οι συν διαμεσολαβητές θα καθόριζαν από κοινού τα κριτήρια κατάταξης των πιστωτών σε ομάδες συνεργασίας και κατόπιν θα ζητούσαν από αυτές τις ομάδες να εργαστούν από κοινού και –μεταξύ άλλων- να ορίσουν τον εκπρόσωπο κάθε μίας. Με τον τρόπο αυτόν θα διευκολύνονταν οι συζητήσεις.

Μετά την επιτυχή έκβαση της διαδικασίας της διαμεσολάβησης οι συν διαμεσολαβητές θα συνέτασσαν το πρακτικό επιτυχίας της διαμεσολάβησης και θα

συμπεριελάμβαναν σε αυτό την επιτευχθείσα συμφωνία, όπως θα την είχαν συντάξει οι δικηγόροι των συμμετεχόντων μερών. Το πρακτικό αυτό δεν θα χρειαζόταν να κατατεθεί στην Γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου του τόπου διεξαγωγής της διαμεσολάβησης, προκειμένου να γίνει εκτελεστός τίτλος. Αντίθετα, θα έπρεπε να υποβληθεί προς επικύρωση στο δικαστήριο της εξυγίανσης, προκειμένου να παράγει τα αποτελέσματά του έναντι όλων, ακόμη και των πιστωτών που δεν είχαν συμβληθεί στην συμφωνία αυτή.

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι η καταλληλότερη για την επίτευξη του αποτελέσματος αυτού δεδομένου ότι προσφέρει ταχύτητα, ευελιξία και εχεμύθεια. Ειδικά η εχεμύθεια είναι πολύ σημαντική για την διαδικασία της εξυγίανσης και συγκεκριμένα για το στάδιο των διαπραγματεύσεων προς επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης. Έχει ήδη αναλυθεί πως ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της διαδικασίας της διαμεσολάβησης είναι η αρχή της εχεμύθειας. Αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους που κάνουν την διαδικασία της διαμεσολάβησης προτιμητέα διαδικασία για την επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης. Την ανάγκη αυτή για εχεμύθεια της διαδικασίας της εξυγίανσης μπορεί να αντιληφθεί κανείς ακόμη καλύτερα μελετώντας το γαλλικό δίκαιο της εξυγίανσης, όπου προβλέπεται η δυνατότητα κατάρτισης συμφωνίας εξυγίανσης που καλύπτεται από έλλειψη δημοσιότητας ως προς το περιεχόμενό της. Σε αυτήν την περίπτωση το δικαστήριο αρκείται στην διαπίστωση επίτευξης συμφωνίας εξυγίανσης (Μιχαλόπουλος, 2013, σσ. 85-87).

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητες κάποιες διευκρινίσεις. Σίγουρα, όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, η διαδικασία της διαμεσολάβησης προσφέρει στα μέρη το απαιτούμενο περιβάλλον εχεμύθειας, ευελιξίας και ταχύτητας για την επίτευξη μιας συμφωνίας εξυγίανσης, η οποία θα κατατεθεί προς επικύρωση στο αρμόδιο δικαστήριο. Θα ήταν, όμως, σφάλμα να παρασυρθεί κανείς από τον ενθουσιασμό για τα πλεονεκτήματα του θεσμού της διαμεσολάβησης και να υποστηρίξει ότι αυτή η διαδικασία είναι κατάλληλη για το σύνολο των οφειλών και συνεπώς για το σύνολο των πιστωτών και των συμβάσεων της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Ειδικότερα, στις οφειλές της εταιρίας αυτής περιλαμβάνονται και σημαντικά ποσά οφειλών προς το ελληνικό δημόσιο και προς εργαζομένους. Δέον να εξεταστεί αν μπορεί να εφαρμοστεί η διαδικασία της διαμεσολάβησης και για την ρύθμιση αυτών των οφειλών.

Σχετικά με τις εργατικές διαφορές και την δυνατότητα υπαγωγής τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης έχουν κατά καιρούς υποστηριχθεί αντικρουόμενες απόψεις. Η μία άποψη υποστηρίζει πως στην περίπτωση της διαμεσολάβησης εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις για την διαιτησία από την οποία εξαιρούνται οι

εργατικές διαφορές για λόγους δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα για την εξασφάλιση της απαιτούμενης διαφάνειας κατά την επίλυση των εργατικών διαφορών. Η αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι είναι δυνατή η υπαγωγή εργατικών διαφορών στην διαδικασία της διαμεσολάβησης όπου υπάρχει εξουσία διάθεσης του επίδικου αντικειμένου, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση παροχής υπηρεσιών ή της εξαρτημένης εργασίας. Αντίθετα, δεν υπάρχει εξουσία διάθεσης στις περιπτώσεις που ρυθμίζονται από διατάξεις αναγκαστικού, όπως είναι οι διατάξεις που προβλέπουν τον κατώτατο μισθό (Θεοχάρης, 2015, σσ. 195-198).

Συνεπώς, θα χρειαζόταν ειδική εκτίμηση για τις εργατικές διαφορές μεταξύ της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και των εργαζομένων της, προκειμένου να διαπιστωθεί αν αυτές είναι δυνατόν να υπαχθούν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης ή όχι. Σε όσες από αυτές θα έπρεπε να εφαρμοστούν διατάξεις αναγκαστικού δικαίου θα έπρεπε να εξαιρεθούν από την διαδικασία της διαμεσολάβησης. Αντίθετα, σε όσες υπήρχε εξουσία διαθέσεως από πλευράς του εργαζομένου θα ήταν δυνατή και η ρύθμισή τους μέσα από την διαδικασία της διαμεσολάβησης.

Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει και σε σχέση με τις οφειλές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» προς το ελληνικό δημόσιο. Οι φορείς του δημοσίου δικαίου έχουν εξουσία διαθέσεως επί του αντικειμένου των διαφορών που προκύπτουν με τους διοικουμένους, μόνο όταν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με τους διοικουμένους. Αυτό συμβαίνει όταν το δημόσιο έχει ισότιμη με τον διοικούμενο θέση. Συνεπώς, δεν ισχύει κάτι τέτοιο όταν το δημόσιο ασκεί δημόσια εξουσία (Κουράκλη, 2013, σ. 17). Όμως, όταν το δημόσιο επιβάλλει φόρους ή πρόστιμα σίγουρα δεν βρίσκεται σε ισότιμη θέση με τον διοικούμενο. Αντίθετα, στις περιπτώσεις αυτές το ελληνικό δημόσιο ασκεί δημόσια εξουσία.

Για τον λόγο αυτόν, όσες από τις οφειλές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» προς το ελληνικό δημόσιο προκύπτουν από φόρους και πρόστιμα δεν είναι δυνατόν να υπαχθούν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Αντίθετα, αν υπάρχουν οφειλές που προκύπτουν από δημόσιες συμβάσεις τότε είναι πιθανό να χωρεί διαδικασία διαμεσολάβησης. Αυτό βέβαια θα πρέπει να κριθεί κατά περίπτωση. Πάντως, αν η διαφορά αφορά στο κύρος του διαγωνισμού, τότε η εφαρμογή της διαμεσολάβησης αποκλείεται, κατ' ανάλογη εφαρμογή των όσων ισχύουν για την διαιτησία (Μπέης, 1994, σσ. 68, 90).

Συνοψίζοντας, η εφαρμογή της διαδικασίας της διαμεσολάβησης κρίνεται ότι θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί ως πλαίσιο για την διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων

για την επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης μεταξύ της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και των πιστωτών της. Είναι, όμως, σημαντικό να γίνει μία διάκριση μεταξύ των πιστωτών αυτής της εταιρίας. Όσοι από τους πιστωτές έχουν απαιτήσεις κατά της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» από εμπορική αιτία, όπως για παράδειγμα τα πιστωτικά ιδρύματα και οι προμηθευτές, μπορούν να προσφύγουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης και να ρυθμίσουν τις μεταξύ τους διαφορές, αφού έχουν εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς τους.

Αντίθετα, στην περίπτωση των εργαζομένων πρέπει να γίνει ειδική εκτίμηση για κάθε διαφορά. Όσες από αυτές προσκρούουν σε διάταξη αναγκαστικού δικαίου βρίσκονται εκτός πεδίου διαμεσολάβησης. Σε όσες, όμως, από αυτές ο εργαζόμενος έχει εξουσία διάθεσης της διαφοράς του με την εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» μπορεί να επιλεγεί η διαδικασία της διαμεσολάβησης για την διευθέτηση αυτής της διαφοράς.

Τέλος, οι διαφορές της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» προς το ελληνικό δημόσιο και κάθε έναν φορέα αυτού βρίσκονται εκτός πεδίου διαμεσολάβησης για τις περιπτώσεις που το δημόσιο ασκεί δημόσια εξουσία. Έτσι, πρόστιμα, φόροι και ασφαλιστικές εισφορές δεν μπορούν να υπαχθούν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, καθώς δεν υπάρχει εξουσία διάθεσης του αντικειμένου αυτού. Αν, όμως, κάποια από τις διαφορές έχει προκύψει στα πλαίσια δημόσια σύμβασης και ο δημόσιος φορέας είναι στην περίπτωση εκείνη ισότιμος με τον ιδιώτη, τότε η διαμεσολάβηση μπορεί να εφαρμοστεί ανεμπόδιστα.

Χωριστά θα πρέπει να γίνει αναφορά στην συμφωνία μεταξύ των εταιριών «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και «ΥΠΕΡΑΓΟΡΕΣ ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗ Α.Ε.». Στην συμφωνία εξυγίανσης της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» εμπεριέχεται και η συμφωνία μεταβίβασης της επιχείρησης αυτής και μέρους των υποχρεώσεών της στην εταιρία «ΥΠΕΡΑΓΟΡΕΣ ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ Α.Ε.». Είναι βέβαιο πως μία τόσο σημαντική συμφωνία και με τόσο μεγάλο οικονομικό αντικείμενο επήλθε κατόπιν σκληρών διαπραγματεύσεων. Η διαδικασία της διαμεσολάβησης κρίνεται κατάλληλη και για την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων τέτοιου είδους. Ειδικότερα, η διαδικασία της διαμεσολάβησης παρέχει στα μέρη την ευελιξία και την εχεμύθεια που χρειάζονται για την ανταλλαγή πληροφοριών τόσο μεγάλης οικονομικής αξίας, αλλά και για την επίτευξη μιας συμφωνίας που ταιριάζει καλύτερα στα συμφέροντα αμφοτέρων των μερών. Πλέον, όμως, τούτων, στην διαδικασία της διαμεσολάβησης συμμετέχει και ένας ουδέτερος τρίτος, ο διαμεσολαβητής, ο οποίος έχει τις απαραίτητες γνώσεις και τα απαραίτητα εργαλεία, ώστε να βοηθήσει τα μέρη να προχωρήσουν τις συζητήσεις τους ακόμη κι αν τα ίδια αισθάνονται ότι βρίσκονται σε αδιέξοδο. Αντίθετα, στην απλή διαδικασία των

διαπραγματεύσεων, όπου ο ουδέτερος τρίτος απουσιάζει, υπάρχει ο κίνδυνος τα μέρη να μην μπορέσουν να εξέλθουν του τέλματος σε κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή (Dr Mackie, Miles, Marsh, & Allen, 2007, σ. 4). Τέλος, η διαδικασία της διαμεσολάβησης καλύπτεται από το απόρρητο τόσο της ίδιας της διεξαγωγής όσο και του περιεχομένου της. Παρά ταύτα, δεν εφαρμόστηκε η διαδικασία της διαμεσολάβησης στην περίπτωση που περιγράφεται παραπάνω πιθανόν λόγω της πολύ περιορισμένης διάδοσης του θεσμού στην Ελλάδα μέχρι και σήμερα.

iv. Η εξωδικαστική ρύθμιση χρεών με τον νόμο 4469/2017

Με τον ν. 4469/2017 για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων ("out of court workout", OCW) εισήχθη μια ακόμα διαδικασία αντιμετώπισης των προβλημάτων των υπερχρεωμένων επιχειρήσεων σε ένα προπρωχευτικό στάδιο. Σε ένα στάδιο δηλαδή που δεν έχει ακόμα υποβληθεί αίτηση για την κήρυξη της πτώχευσης ή δεν έχει ανοιχθεί άλλη διαδικασία εξυγίανσης ή ειδικής διαχείρισης. Κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού και σε αδρές γραμμές οι πάσης φύσεως επιχειρήσεις ατομικές ή εταιρικές με πτωχευτική ικανότητα που κατά την 31-12-2016 είχαν οφειλή σε καθυστέρηση 90 τουλάχιστον ημερών προς χρηματοδοτικό φορέα από παρασχεθείσα πίστωση, ή οφειλή που ρυθμίστηκε μετά την 1-7-2016, ή ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον δημόσιο τομέα ή Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης ή έχει βεβαιωθεί ή μη πληρωμή επιταγών ή είχαν εκδοθεί διαταγές πληρωμής ή αποφάσεις εναντίον τους για ληξιπρόθεσμα χρέη και το σύνολο των οφειλών υπερβαίνει το ποσό των 20.000 Ευρώ, ενώ έχουν, κατά περίπτωση, θετικά καθαρά αποτελέσματα προ φόρων τόκων και αποσβέσεων και θετική καθαρή θέση (equity), αν τηρούν διπλογραφικό λογιστικό σύστημα κατά τις τρεις τελευταίες χρήσεις μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για την υπαγωγή τους στην διαδικασία ρύθμισης οφειλών του εν λόγω νόμου έως την 31-12-2018 με πρόταση αναδιάρθρωσης οφειλών (Ψυχομάνης, 2016, σσ. 137-139).

Η αίτηση υποβάλλεται ηλεκτρονικά στην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Χρέους (ΕΓΔΙΧ) με ειδικά προσδιοριζόμενο στον νόμο περιεχόμενο και συνοδευτικά έγγραφα. Η ΕΓΔΙΧ διορίζει συντονιστή της διαδικασίας από το μητρώο συντονιστών, που τηρεί η ίδια, και στο οποίο έχουν εγγραφεί κατά προτεραιότητα, διαπιστευμένοι διαμεσολαβητές του ν.3898/2010. Ο συντονιστής ελέγχει την αίτηση και τα συνοδευτικά έγγραφα και αφού διαπιστώσει την πληρότητα τους, βεβαιώνει τούτο προς την ΕΓΔΙΧ και κοινοποιεί απόσπασμα της αίτησης σε όλους τους πιστωτές που αναφέρονται σε αυτήν. Οι πιστωτές με την σειρά τους αποστέλλουν στον συντονιστή δήλωση για την

πρόθεση τους να συμμετάσχουν στην διαδικασία. Εφόσον ο συντονιστής διαπιστώσει απαρτία των συμμετεχόντων πιστωτών (με απαιτήσεις τουλάχιστον 50% επί του συνόλου, χωρίς συνυπολογισμό των συν δεομένων, προσωπικά με τον οφειλέτη πιστωτών και άλλων που ορίζει ειδικότερα ο νόμος) αρχίζει η διαδικασία της διαπραγμάτευσης. Ο συντονιστής κοινοποιεί, τότε την πλήρη αίτηση και τα συνοδευτικά έγγραφα στους συμμετέχοντες πιστωτές, ορίζοντας προθεσμία για υποβολή πρότασης διορισμού εμπειρογνώμονα που θα κρίνει την βιωσιμότητα της επιχείρησης του οφειλέτη και θα υποβάλλει σχέδιο αναδιάρθρωσης των οφειλών του. Ο διορισμός εμπειρογνώμονα είναι υποχρεωτικός για μεγάλες επιχειρήσεις. Γίνεται δε ο διορισμός με κοινή απόφαση οφειλέτη και απόλυτης πλειοψηφίας των συμμετεχόντων πιστωτών. Αν διορισθεί εμπειρογνώμονας και υποβάλλει σχέδιο αναδιάρθρωσης οφειλών, τούτο εγκρίνεται, προηγουμένως από τον οφειλέτη και τίθεται σε ψηφοφορία για έγκριση του από τους συμμετέχοντες πιστωτές. Διαφορετικά καλούνται οι πιστωτές να αποστείλουν αντιπροτάσεις, περί σχεδίου αναδιάρθρωσης οφειλών. Αν αυτές αποσταλούν και εγκριθούν από τον οφειλέτη, τίθενται σε ψηφοφορία προς έγκριση από τους λοιπούς πιστωτές. Άλλως τίθεται σε ψηφοφορία η πρόταση του οφειλέτη. Για την έγκριση του σχεδίου από τους πιστωτές απαιτείται πλειοψηφία 3/5 (60%) των συμμετεχόντων πιστωτών στους οποίους πρέπει να συμπεριλαμβάνεται ποσοστό 2/5 (40%) με ειδικά προνόμια. Αν επιτευχθεί έγκριση του σχεδίου, με επιμέλεια του συντονιστή, υπογράφεται η σύμβαση αναδιάρθρωσης οφειλών μεταξύ των συναινούντων πιστωτών και του οφειλέτη. Εν τέλει ο συντονιστής συντάσσει πρακτικό περαίωσης της διαδικασίας, αντίγραφο του οποίου αποστέλλει ηλεκτρονικά στον οφειλέτη και τους συμμετέχοντες πιστωτές. Η εν λόγω σύμβαση αναδιάρθρωσης οφειλών διαμορφώνεται ελεύθερα. Δεν μπορεί όμως να καθιστά την θέση οποιουδήποτε πιστωτή χειρόν α εκείνης, στην οποία θα περιερχόταν, αν η ικανοποίηση του επιδιωκόταν με ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη, στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης. Η σύμβαση μπορεί πάντως να υποβληθεί από τον οφειλέτη ή συμμετέχοντα πιστωτή στο Πολυμελές Πρωτοδικείο της έδρας του οφειλέτη με αίτηση επικύρωσης της η οποία εκδικάζεται με την διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Αν το δικαστήριο αρνηθεί την επικύρωση, η σύμβαση παύει να ισχύει έναντι πάντων. Αν την δεχθεί, η απόφαση του αποτελεί τίτλο εκτελεστό. Κατά το διάστημα της εκκρεμοδικίας αναστέλλονται όλα τα μέσα ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη για την ικανοποίηση απαιτήσεων, που ρυθμίζονται στην σύμβαση(Ψυχομάνης, 2016, σσ. 137-139).

Βιβλιογραφία κεφαλαίου 3

Ελληνική βιβλιογραφία

- Nesic, M. (2011). Διαμεσολάβηση σε πολυμερείς διαφορές. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 169-188). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Θεοχάρης, Δ. (2015). *Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Κατ' άρθρο ανάλυση και ερμηνεία του Ν. 3898/2010*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κουτσουλέλος, Κ. (2016). *Αναγκαστική εκτέλεση μετά τον νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας Ν. 4335/2015*. Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Μιχαλόπουλος, Γ. Ν. (2013). *Οι προπρωχεντικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πτωχευτικού Κώδικα*. Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Μπέης, Κ. (1994). *Πολιτική Δικονομία - Γενικές αρχές και ερμηνεία των άρθρων* (Τόμ. τόμος 20). Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Νίκας, Ν. Θ. (2016). *Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.
- Παπαστερίου, Δ. Η., & Κλαβανίδου, Δ. Ι. (2008). *Δίκαιο της δικαιοπραξίας*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.
- Περάκης, Ε. Ε. (2012). *Πτωχευτικό Δίκαιο, Πτώχευση και διαδικασία εξυγίανσης (Ν. 3588/2007, Ν. 4013/2011, Ν. 4072/2012), Διεθνές πτωχευτικό δίκαιο (Καν. 1346/2000, Ν. 3858/2010), Υπερχρέωση φυσικών προσώπων (Ν. 3869/2010) (β' έκδοση εκδ.)*. Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χριστοπούλου, Χ. (2016). *Η διαδικασία της εξυγίανσης ως διαχρονικός θεσμός του ελληνικού δικαίου Δίκαιο Εξυγίανσης και Οικονομική Κρίση*. Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ψυχομάνης, Σ. Δ. (2016). *Πτωχευτικό Δίκαιο & Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων* (στ' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Dr Mackie, K., Miles, D., Marsh, W., & Allen, T. (2007). *The ADR Practice Guide Commercial Dispute Resolution* (3rd edition εκδ.). West Sussex: Tottel Publishing.
- Menkel - Meadow, C., Porter Love, L., & Kupfer Schneider, A. (2006). *Mediation Practice, Policy and Ethics*. New York: Aspen Publishers.

Sunstein, C. R. (2006). Deliberative Trouble? Why Groups go to extremes. Στο C. Meenkel-Meadow, L. Porter Love, & A. Kupfer Schneider, *Mediation Practice, Policy, and Ethics* (σσ. 452-454). New York: Aspen Publishers.

Thompson, L. L. (2006). The mind and heart of the negotiator. Στο C. Menkel-Meadow, L. Porter Love, & A. Kupfer Schneider, *Mediation Practice, Policy, and Ethics* (σσ. 445-452). New York: Aspen Publishers.

Ελληνική αρθρογραφία

Κουράκλη, Ε. (2013). Το νομοθετικό πλαίσιο της διαμεσολάβησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα. *ΕΕΕυρΔ*(15).

Ηλεκτρονικές πηγές

Ο Μαρινόπουλος αγοράζει το ποσοστό της Carrefour στην Ελλάδα - Αποχωρεί ο γαλλικός όμιλος από την εγχώρια αγορά. (2012, 6 15). Ανάκτηση 6 22, 2017, από <http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/368371/o-marinopoulos-agorazei-to-pososto-tis-carrefour-stin-ellada>: <http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/368371/o-marinopoulos-agorazei-to-pososto-tis-carrefour-stin-ellada>

Στάθης, Π. (2016, 7 1). *Προσωρινή δικαστική προστασία ή κατάρρευση για την Μαρινόπουλος.* Ανάκτηση 6 22, 2017, από Προσωρινή δικαστική προστασία ή κατάρρευση για την Μαρινόπουλος: <http://www.capital.gr/epixeiriseis/3138011/prosorini-dikastiki-prostasia-i-katarreusi-gia-tin-marinopoulos>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διαμεσολάβηση αποτελεί μία από τις ποικίλες σύγχρονες μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Με τον όρο εναλλακτικός νοείται ο εξωδικαστικός τρόπος επίλυσης της διαφοράς. Πρόκειται, δηλαδή, για μία διαδικασία που σκοπεί να δώσει στα μέρη την δυνατότητα να επιλύσουν την μεταξύ τους διαφορά με τρόπο που θα αποκαταστήσει τις μεταξύ τους σχέσεις και μακροπρόθεσμα την κοινωνική ειρήνη. Η διαμεσολάβηση, όπως άλλωστε και κάθε άλλη μορφή εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, καθόλου δεν στοχεύει στο να υποκαταστήσει την τακτική δικαιοσύνη. Μόνο παραπληρωματικά προς αυτή επιθυμεί να λειτουργήσει, ώστε να συμβάλει στην ταχύτερη και ποιοτικότερη απονομή της δικαιοσύνης, καθώς και στον περιορισμό των εξόδων.

Στην Ελλάδα η διαμεσολάβηση θεσμοθετήθηκε με τον νόμο 3898/2010 ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2008/52/EK στην ελληνική έννομη τάξη. Η διαμεσολάβηση είναι μία διαδικασία ευέλικτη μεν, αλλά με δομή. Διέπεται από συγκεκριμένες αρχές, που δεσμεύουν όλους τους συμμετέχοντες, οι οποίοι οφείλουν να τις τηρούν απαρέγκλιτα. Έτσι, η αρχή της εχεμύθειας δεν μπορεί να καμφθεί για κανέναν λόγο εκτός κι αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία των μερών ή αν αυτό πρέπει να συμβεί για λόγους δημοσίας τάξης. Το ίδιο και η αρχή της εκούσιας συμμετοχής στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Συνεπώς, ακόμη κι αν τα μέρη εξαναγκαστούν να προσφύγουν στην διαμεσολάβηση δικαστικά ή με νόμο, δεν μπορεί κάποιος να τους εξαναγκάσει να παραμείνουν εκεί χωρίς την θέλησή τους, αλλά ούτε και να καταλήξουν σε συμφωνία χωρίς την θέλησή τους.

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης πρέπει να διέλθει από όλα τα στάδια που περιγράφονται στην οικεία ενότητα. Αφού τα στάδια αυτά περατωθούν, θα πρέπει να συνταχθεί από τον διαμεσολαβητή το πρακτικό της διαμεσολάβησης. Το πρακτικό αυτό θα διαπιστώνει είτε την αποτυχία επίτευξης συμφωνίας κατά την διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης είτε την επιτυχή έκβαση της διαδικασίας. Στη δεύτερη περίπτωση ο διαμεσολαβητής θα συντάξει το πρακτικό επιτυχούς έκβασης της διαμεσολάβησης, στο οποίο θα ενσωματώσει και τη συμφωνία στην οποία κατέληξαν τα μέρη. Το ίδιο το κείμενο της συμφωνίας θα περιέχει τα όσα έγιναν κοινά αποδεκτά από τα μέρη και θα έχει συνταχθεί από τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους, οι οποίοι υποχρεωτικά παρίστανται μαζί με τα μέρη στην όλη διαδικασία της διαμεσολάβησης. Το

πρακτικό που ενσωματώνει την συμφωνία μπορεί να κατατεθεί στην γραμματεία του αρμόδιου μονομελούς πρωτοδικείου επιμελεία έστω ενός μέρους και από εκείνη την χρονική στιγμή αποτελεί εκτελεστό τίτλο.

Η παραπάνω διαδικασία είναι σίγουρα μία πολύ ενδιαφέρουσα διαδικασία επίλυσης διαφορών για όλους τους λόγους που έχουν αναλυθεί στις οικείες ενότητες. Το ερώτημα, όμως, του παρόντος πονήματος ήταν αν η διαδικασία αυτή είναι κατάλληλη για την αντιμετώπιση της κρίσης που εμφανίστηκε στην εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Διαπιστώθηκε παραπάνω ότι η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» είχε να αντιμετωπίσει έναν τεράστιο αριθμό διαταγών πληρωμής και δικαστικών αποφάσεων που είχαν εκδοθεί σε βάρος της εξαιτίας ληξιπρόθεσμων χρεών της προς προμηθευτές της, προς πιστωτικά ιδρύματα και προς το ελληνικό δημόσιο. Συνεπώς, όλοι οι παραπάνω είχαν εκτελεστούς τίτλους στην διάθεσή τους με βάση τους οποίους μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να εκκινήσουν διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» ή ακόμα και να αιτηθούν την κήρυξή της σε πτώχευση, κάτι που θα σήμαινε και τα άδοξο τέλος αυτής της εταιρίας.

Σε μία προσπάθεια επεξεργασίας λύσεων για την κατάσταση αυτή, αν δεν είχε ήδη εφαρμοστεί η προπτωχευτική διαδικασία της εξυγίανσης, η πρώτη ήταν η χρήση του σταδίου των διαπραγματεύσεων του Αστικού Κώδικα ως προ συμβατικό στάδιο πριν από την κατάρτιση της τελικής συμφωνίας με όσους πιστωτές θα δέχονταν να διαπραγματευθούν μαζί της. Διαπιστώθηκε πως αυτή η επιλογή έχει πολλά μειονεκτήματα από πλευράς ασφάλειας, αλλά και δεσμευτικότητας για μία περίπτωση σαν εκείνη της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», οπότε ορθώς δεν επελέγη από την εταιρία.

Η δεύτερη υποθετική περίπτωση που έτυχε επεξεργασίας ήταν η προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης από την εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» και τους πιστωτές της στα πλαίσια μίας εξωπτωχευτικής προσπάθειας εύρεσης λύσης για τα χρέη και την βιωσιμότητα της οφειλέτιδας. Αφού αναλύθηκε η περίπτωση αυτής της πολυμερούς διαμεσολάβησης, διαπιστώθηκε ότι ακόμα κι αν είχε επιτυχή έκβαση δεν θα ήταν αρκετή για την διάσωση της εταιρίας. Τούτο διότι θα ήταν μάλλον απίθανο να συμμετάσχει το σύνολο των πιστωτών της οφειλέτιδας. Επομένως, ακόμα και ένας πιστωτής να μην δεσμευόταν από την συμφωνία που επιτεύχθηκε μέσω της διαμεσολάβησης, τότε αυτός θα είχε στην φαρέτρα του και το όπλο της αναγκαστικής εκτέλεσης και εκείνο της αίτησης για κήρυξη σε πτώχευση. Πέραν τούτου, κάποιοι πιστωτές, όπως το δημόσιο και μέρος των εργαζομένων, δεν θα μπορούσαν να συμμετάσχουν στην διαδικασία της διαμεσολάβησης. Σε μία τέτοια περίπτωση η όποια

συμφωνία επιτυγχανόταν θα βρισκόταν διαρκώς σε κινούμενη άμμο λόγω των παραπάνω κινδύνων. Επομένως, η επιλογή της εταιρίας να την αποφύγει μπορεί να αξιολογηθεί ως ορθή.

Η λύση που κρίθηκε ως η πλέον ενδεδειγμένη είναι η προσφυγή στην προπρωχευτική διαδικασία της εξυγίανσης, όπως και έπραξε στην πραγματικότητα η υπό έρευνα επιχείρηση. Περαιτέρω, υποστηρίχθηκε ότι, αν η εταιρία το επιθυμούσε, θα μπορούσε να είχε προσφύγει στην διαδικασία της διαμεσολάβησης για την κατάρτιση του σχεδίου της συμφωνίας εξυγίανσης που θα κατέθετε στο δικαστήριο προς επικύρωση. Ειδικότερα, η εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» είχε ανάγκη την κατάθεση αίτησης ανοίγματος διαδικασίας εξυγίανσης, γιατί με τον τρόπο αυτόν μπορούσε να ζητήσει την χορήγηση προληπτικών μέτρων για την προστασία της από το δικαστήριο. Έχοντας επιτύχει να της χορηγηθεί προσωρινή δικαστική προστασία, η εταιρία μπορούσε να διαπραγματευθεί με τους πιστωτές της την συμφωνία εξυγίανσης. Θεωρήθηκε ότι θα ήταν σφάλμα να περιμένει η εταιρία από το δικαστήριο να διορίσει μεσολαβητή και να συγκαλέσει την συνέλευση των πιστωτών, γιατί στην περίπτωση αυτή και πολύ περισσότερος χρόνος θα απαιτούνταν για την επίτευξη συμφωνίας και η δημοσιότητα που θα λάμβαναν οι συζητήσεις θα έπληττε έτι περαιτέρω την φήμη της επιχείρησης.

Ως εκ τούτου, κρίθηκε ότι η καλύτερη στιγμή για την έναρξη των διαπραγματεύσεων με τους πιστωτές ήταν αφού της είχε παρασχεθεί προσωρινή δικαστική προστασία. Η εταιρία θα μπορούσε να διεξαγάγει τις διαπραγματεύσεις της με τους πιστωτές της ακολουθώντας την διαδικασία του προσυμβατικού σταδίου των διαπραγματεύσεων που προβλέπεται στον Αστικό Κώδικα. Η διαδικασία, όμως, αυτή κρίθηκε χρονοβόρα, πολυδάπανη και αδύναμη να εξασφαλίσει την τήρηση του απορρήτου που ήταν κρίσιμη για την εταιρία «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.». Συνεπώς, ο καλύτερος τρόπος να διεξαχθούν οι διαπραγματεύσεις της «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.» με τους πιστωτές της ήταν μέσω της διαδικασίας μιας καλά οργανωμένης πολυμερούς διαμεσολάβησης. Η αιτιολογική βάση αυτού του συμπεράσματος είναι η ταχύτητα, η ευελιξία και η εχεμύθεια της διαδικασίας, αλλά και η ύπαρξη ενός κατάλληλα εκπαιδευμένου ουδέτερου τρίτου που θα βοηθούσε τα μέρη να εξέλθουν από πιθανά αδιέξοδα των διαπραγματεύσεών τους. Τελικά, η συμφωνία που θα επιτυγχανόταν μέσα από την διαδικασία αυτή, αφού επικυρωνόταν από το δικαστήριο, θα δέσμευε και τους μη συμμετέχοντες.

Η λύση αυτή αποτελεί την πρόταση του παρόντος πονήματος για την περίπτωση της εταιρίας «ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.», αν βέβαια δεν είχε ήδη επιλεγεί η διαδικασία της εξυγίανσης από την ίδια. Έχουν αρκούντως αναλυθεί τα πλεονεκτήματα της

διαδικασίας της διαμεσολάβησης. Παρά ταύτα, τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι η διαδικασία δεν εφαρμόζεται, παρά σε περιορισμένο αριθμό διαφορών, στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό της στερεί την δυνατότητα να αποδείξει τις καινοτομίες και τις λύσεις που μπορεί να προσφέρει. Αποτέλεσμα αυτών είναι να μην έχει κατορθώσει ακόμα να γίνει ευρέως γνωστή και να μην έχει λάβει ακόμα την αναγνώριση που της αξίζει.

Συμπερασματικά, η διαμεσολάβηση είναι ένα σημαντικό εργαλείο για όσους επιθυμούν και έχουν την διάθεση να επιλύσουν την μεταξύ τους διαφορά εκτός της δικαστικής αίθουσας. Οι ενδιαφερόμενοι προσφεύγουν στην διαμεσολάβηση μαζί με τους δικηγόρους τους με σκοπό να καταλήξουν σε μια κοινά αποδεκτή λύση με την βοήθεια του Διαμεσολαβητή που θα έχουν επιλέξει. Οι εμπλεκόμενοι στην διαφορά και οι δικηγόροι τους είναι οι πρωταγωνιστές της διαδικασίας. Εκφράζονται και διαπραγματεύονται απευθείας και καταλήγουν στο αποτέλεσμα εκείνο που είναι προς το συμφέρον τους. Η χαρακτηριστική φράση που χρησιμοποιείται από τους Άγγλους σε αυτές τις περιπτώσεις είναι "win-win situation" και εκφράζει όλη την ουσία της διαμεσολάβησης, μια διαδικασία με την οποία και οι δύο πλευρές μένουν ευχαριστημένες, γιατί νιώθουν ότι πήραν αυτό που ήθελαν. Η ενεργός συμμετοχή των δύο πλευρών και η από κοινού κατάληξη σε αποτέλεσμα διαφυλάσσει τις σχέσεις και τις συνεργασίες που σε πολλές περιπτώσεις διευρύνονται. Επιπρόσθετα η εξεύρεση μέσων για την ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Η αντιμετώπιση των σημαντικών καθυστερήσεων στην απονομή της δικαιοσύνης και η προώθηση και ενεργοποίηση αποτελεσματικών μηχανισμών εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών αποτελούν απόλυτη επιλογή και προτεραιότητα. Ο θεσμός της διαμεσολάβησης καλλιεργεί μία νοοτροπία περισσότερο συναινετική και λιγότερο συγκρουσιακή και εξελίσσει σε πολλά επίπεδα τις σχέσεις και τις συνεργασίες με πολλαπλά πλεονεκτήματα σε επίπεδο χρόνου και κόστους. Έρευνες της Κομισιόν έδειξαν πως τα ποσοστά επιτυχίας της διαμεσολάβησης αγγίζουν το 80%, ανάλογα με την χώρα. Ένα αποτελεσματικό, γρήγορο και δίκαιο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης μπορεί να μεγιστοποιήσει την ευημερία των πολιτών, να συμβάλλει στην δημοσιονομική εξυγίανση και να θέσει τα θεμέλια για την ανάπτυξη μέσω ενός ευνοϊκού για τις επενδύσεις περιβάλλοντος. Αυτό είναι κομβικό για χώρες όπως η Ελλάδα που έχουν ανάγκη να μπουν εκ νέου σε αναπτυξιακή τροχιά. Ο νέος νόμος ν.4469/2017 για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών αποτελεί αναμφίβολα μία πολύ σημαντική νομοθετική πρωτοβουλία που έχει ως στόχο την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας η οποία έχει πληγεί από την πολυετή ύφεση (Βουργάνα).

Παράρτημα Α

Απαρίθμηση ενεργειών πριν, κατά και μετά την ολοκλήρωση της Διαμεσολάβησης –Σχετικές Διατάξεις.

α.α	Ενέργεια	Πότε	Ποιος ενεργεί	Σχετική διάταξη (Νόμου ή Υ.Α.)
1.	Ενημέρωση μερών για την διαδικασία, τα προσόντα του διαμεσολαβητή, τον τρόπο αμοιβής του, τυχόν περιστατικά που επηρεάζουν ή ενδέχεται να δώσουν την εντύπωση ότι επηρεάζουν την αμεροληψία και την ανεξαρτησία του διαμεσολαβητή	Κατά την συνάντηση ή τις συναντήσεις προετοιμασίας της διαμεσολάβησης στο γραφείο του διαμεσολαβητή ή τα μέρη και τους δικηγόρους τους.	Ο διαμεσολαβητής	Άρθρα 1.1,1.2,2.1,3.1,3.2,3.4 ΥΑ 109088/2011 και 4γ,8παρ.1,12 του ν.38982010
1α.	Διορισμός διαμεσολαβητή	Ίδιο στάδιο με το ως άνω υπό 1	Τα μέρη	Άρθρο 1.2Υ.Α.109088/2011 και 8 παρ.2του ν.3898/2010

1β.	Αποδοχή διορισμού και ανάληψη εργασίας	Ίδιο στάδιο με το ως άνω υπό 1	Ο διαμεσολαβητής	Άρθρα 2.1,3.1,4 Υ.Α.109088/2011 άρθρο8 παρ.4 του ν. 3898/2010
1γ.	Υπαγωγή της διαφοράς στην διαμεσολάβηση με συμφωνητικό υπαγωγής. Δέσμευση για το απόρρητο και την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας συμβατικά	Κατάληξη του ανωτέρω σταδίου υπό 1	Τα μέρη, ο διαμεσολαβητής και οι δικηγόροι (αν περιληφθούν ρήτρες εμπιστευτικότητας στο συμφωνητικό υπαγωγής και δεν συναφθεί διακριτό σχετικό συμφωνητικό υπογράφουν το συμφωνητικό υπαγωγής.	Άρθρα 2,3.1,4 Υ.Α. 109088/2011 άρθρα 2,4β, 8 παρ.3 και 10 ν.3898/2010
2.	Επιστολή ενημέρωσης των μερών και συγκέντρωσης στοιχείων	Μετά τις προπαρασκευαστικές συναντήσεις, το γραπτό διορισμό του διαμεσολαβητή την αποδοχή του από τον τελευταίο και την υπογραφή της συμφωνίας υπαγωγής	Ο διαμεσολαβητής	Άρθρο 4 του ν.3898/2010(αν αλαμβάνει διαμεσολάβηση με κατάλληλο και αποτελεσματικό τρόπο)
3.	Αποστολή ενημερωτικών σημειωμάτων και νομιμοποιητικών	Μετά την λήψη της Επιστολής ενημέρωσης και συγκέντρωσης	Οι δικηγόροι των μερών	Άρθρο 4γ του ν.3898/2010(αν αλαμβάνω διαμεσολάβηση

	εγγράφων που ζητά ο διαμεσολαβητής με την επιστολή ενημέρωσης.	στοιχείων και εντός της τασσόμενης από τον διαμεσολαβητή προθεσμίας.		με κατάλληλο και αποτελεσματικό τρόπο)
4.	Πραγματοποίηση της διαμεσολάβησης	Κατά την συμφωνημένη μέρα και ώρα και με τρόπο που επιλέγεται από τον διαμεσολαβητή και συμφωνείται απ' όλους. Έλεγχος της συμμετοχής και της εκπροσώπησης των μερών στην διαδικασία από τον διαμεσολαβητή. Η διαδικασία διευθύνεται από τον διαμεσολαβητή κατά την εμπειρία του και σε συνεννόηση με τα μέρη ώστε να είναι κατάλληλη για την εκάστοτε διαφορά και αποτελεσματική προς όφελος των μερών.	Τα μέρη, οι δικηγόροι και ο διαμεσολαβητής .	Άρθρα 2,4 ^α ,4β,4γ,8παρ. 1 του ν.3898/2010 άρθρο 3.2 της ΥΑ 109088/2010
5.	Περάτωση της διαμεσολάβησης	α) Όταν επιτευχθεί συμφωνία επίλυσης ή αντιθέτως επέρχεται διευθέτηση της διαφοράς που είναι παράνομη ή μη εκτελεστή ή η	α) Ο διαμεσολαβητής β) Τα μέρη	α) Άρθρα 3.2 και 3.3. ΥΑ 109088/2011 β) άρθρο 11 του ν.3898/2010 γ) άρθρο 11 του ν.3898/2010

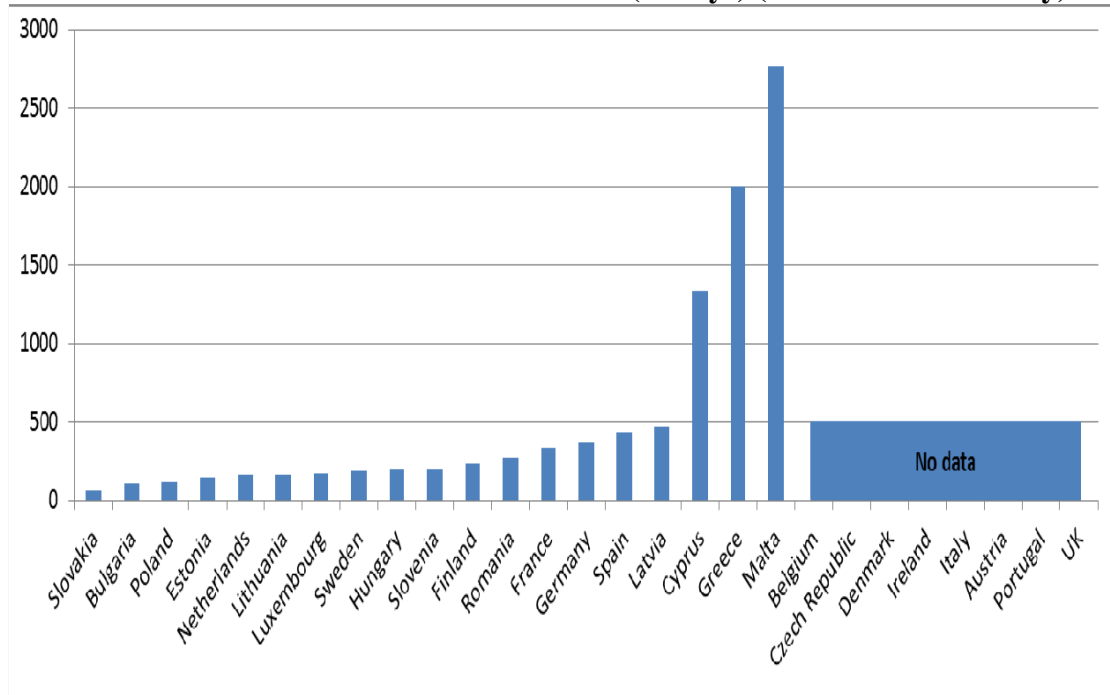
		<p>συνέχιση της διαμεσολάβησης είναι απίθανο να οδηγήσει στην διευθέτηση της διαφοράς.</p> <p>β) όταν τα μέρη αποχωρήσουν από την διαδικασία επιδίδοντας δήλωση αποχώρησης από την διαμεσολάβηση στην άλλη πλευρά και στο διαμεσολαβητή. γ) όταν επέρχεται η με οποιονδήποτε τρόπο κατάργηση της διαμεσολάβησης.</p>		
5 ^α .	Έλεγχος ότι τα μέρη κατανόησαν το περιεχόμενο της συμφωνίας επίλυσης και ενημέρωση για την δυνατότητα επισημοποίησης της και εκτελεστότητας	Κατά την επίτευξη της συμφωνίας. Για την επισημοποίηση και την εκτελεστότητα, αν ζητηθεί από κάποιο από τα μέρη και εντός των ορίων της εντολής του διαμεσολαβητή.	Ο διαμεσολαβητής	Άρθρο 3.3. της ΥΑ 109088/2011
5β.	Υπογραφή του πρακτικού επιτυχίας στο οποίο περιλαμβάνεται η συμφωνία επίλυσης της διαφοράς ή		Σε περίπτωση επιτυχίας, το πρακτικό επιτυχίας υπογράφουν όλοι οι	Άρθρο 9 παρ.1 &2 ν.3898/2010

	αντιθέτως του πρακτικού αποτυχίας		συμμετέχοντες. Σε περίπτωση αποτυχίας, υπογράφουν το πρακτικό όλοι οι συμμετέχοντες. Στην περίπτωση αυτή είναι επίσης δυνατό να το υπογράψει μόνο ο διαμεσολαβητής .	
6.	Προσκόμιση του πρακτικού επιτυχίας το οποίο περιλαμβάνει την συμφωνία επίλυσης και το συμφωνητικό υπαγωγής καθώς και τα υπόλοιπα στοιχεία που αναφέρονται στο άρθρο 9 παρ.1 του ν.3898/2010 στην Γραμματεία του αρμόδιου Πρωτοδικείου προς κατάθεση.		Το ζητά το ένα μέρος τουλάχιστον. Κατόπιν τούτου το προσκομίζει ο διαμεσολαβητής	Άρθρο 9 παρ.2 του ν.3898/2010

7.	Πράξη κατάθεσης στην Γραμματεία του αρμοδίου Πρωτοδικείου. Το πρακτικό επιτυχίας καθίσταται τίτλος εκετελεστός.		Η γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου του τόπου τέλεσης της διαμεσολάβησης Απαιτείται παράβολο και πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 904 παρ.2 εδ. γ' ΚΠολΔ.	Άρθρο 9 παρ.2 του ν. 3898/2010 και 3 του ν.3898/2010 ΥΑ 85485/2012
----	---	--	---	--

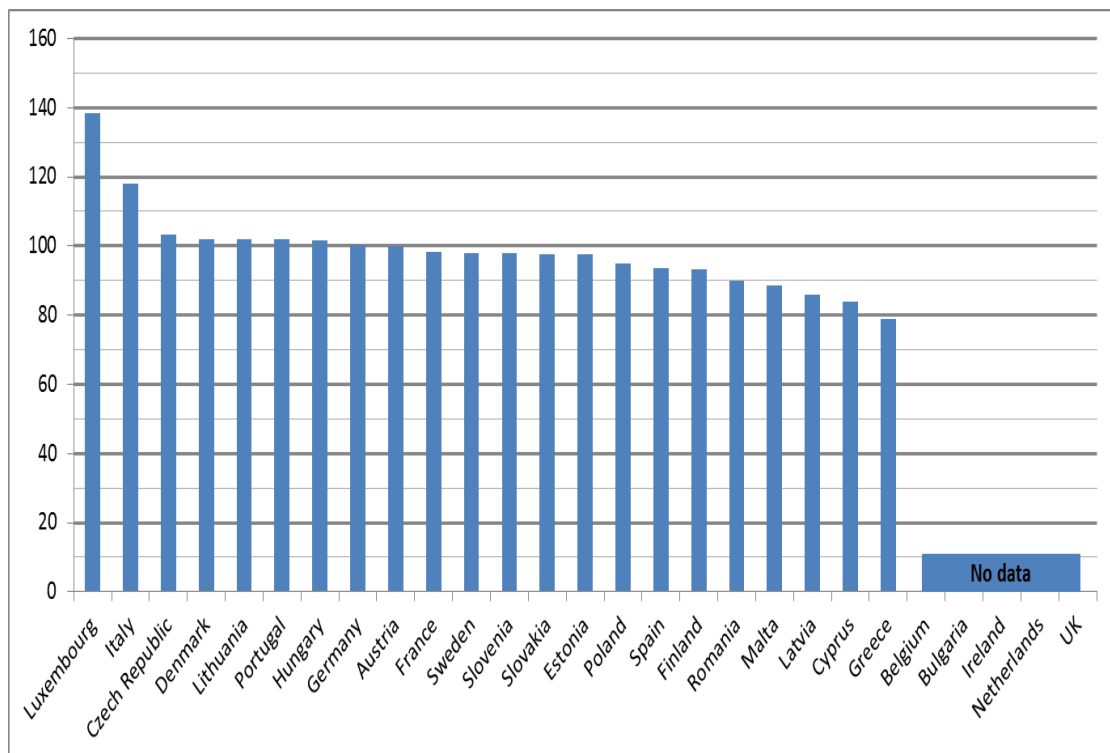
Διάγραμμα 2

Time needed to resolve administrative cases* (in days) (source: CEPEJ study)

Διάγραμμα 3

Rate of resolving litigious civil and commercial cases (in %) (source: CEPEJ study)

Βιβλιογραφία

1. Ελληνική βιβλιογραφία

Brenneur, B. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στη Γαλλία. Στο I. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 71-86). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Georgiev, E. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στη Βουλγαρία. Στο I. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 90-98). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Henry, S. (2011). Η εμπορική Διαμεσολάβηση. Στο I. Αναστασοπούλου, & I. Αναστασοπούλου (Επιμ.), *Η Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου «Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές»* (σσ. 13-22). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Lightman, G. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στην Αγγλία. Στο I. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 98-106). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Nesic, M. (2011). Διαμεσολάβηση σε πολυμερείς διαφορές. Στο I. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 169-188). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Salzer, J. (2011). Τα στάδια της διαδικασίας της Διαμεσολάβησης. Στο I. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 133-146). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Zalar, A. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στην Ευρώπη. Στο I. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και*

Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές" (σσ. 61-70). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Αναστασοπούλου, Ι. (2011). Η Διαμεσολάβηση και η περίπτωση της Ελλάδας. Στο Ι. Αναστασοπούλου, & Ι. Αναστασοπούλου (Επιμ.), *Η Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 41-52). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Άνθιμος, Α. (2011). Η εκτελεστότητα των προκυπτουσών από τη διαμεσολάβηση συμφωνιών. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 119-132). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Αντωνέλος, Σ., & Πλέσσα, Ε. (2014). *Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις*. Αθήνα: εκδ. Σάκκουλα.

Απόστολος Παύλος. (55-56 μ.Χ.). *Επιστολή προς Κορινθίους*.

Αριστοτέλης. (2001). *Ηθικά Νικομάχεια, Βιβλιοθήκη Αρχαίας Ελλάδος*. Αθήνα: 4Π Ειδικές Εκδόσεις Α.Ε.

Βαθρακοκοίλης, Β. (1996). *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο)* (Τόμ. τόμος Δ'). Αθήνα.

Βαθρακοκοίλης, Β. Α. (1994). *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο)* (Τόμ. τόμος Β' άρθρα 221-477). (σ. Ε. Βαθρακοκοίλη, Επιμ.) Αθήνα: [χ.ό.].

Βαθρακοκοίλης, Β. Α. (1994). *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο)* (Τόμ. τόμος Α' άρθρα 1-220). Αθήνα.

Βολιώτης, Σ. (2011). Η εφαρμογή των αρχών της διαπραγμάτευσης στην διαμεσολάβηση. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές"* (σσ. 215-226). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Γέσιου - Φαλτσή, Π. (1998). *Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως* (Τόμ. τόμος Ι Γενικό Μέρος). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη.

Δαγτόγλου, Π. (2004). *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

- (2011). *Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο* (ε' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

-Δελούκα-Ιγγλέση Κ.(2015). *Νομικά θέματα Ηλεκτρονικού Εμπορίου Αθήνα :*
Εκδ. Σάκκουλα (σσ 172 επ.)

-Δελούκα-Ιγγλέση Κ.(2014). *Δίκαιο του Καταναλωτή (Ενωσιακό και Ελληνικό)*
Αθήνα : Εκδ.Σάκκουλα (σσ 358 επ.)

Θεοχάρης, Δ. (2015). *Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Κατ' άρθρο ανάλυση και ερμηνεία του Ν. 3898/2010*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Καλαβρός, Κ. (2011). *Θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της διαιτησίας* (β' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα Α.Ε. Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Καράκωστας, Ι. (2005). *Αστικός Κώδικας Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία* (Τόμ. τόμος Β' Γενικές Αρχές Άρθρα 127-286). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- (2006). *Αστικός Κώδικας Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία* (Τόμ. τόμος Γ' Γενικό Ενοχικό Άρθρα 287 - 495). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουσουλής, Σ. (1996). *Θεμελιώδη προβλήματα της δικαιοσύνης*. Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

- (2004). *Διαιτησία Ερμηνεία κατ' άρθρο*. Αθήνα Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κουτσογιάννης, Κ. (2016). *Αναγκαστική εκτέλεση μετά τον νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας Ν. 4335/2015*. Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Μιχαλόπουλος, Γ. Ν. (2013). *Οι προπρωχεντικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πτωχευτικού Κώδικα*. Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Οικονομόπουλος, Γ. (1937). *Η Διαιτησία κατά το εν Ελλάδι ισχύον Δίκαιον*. Αθήνα: εκδ. Τύποις "ΠΥΡΣΟΥ" ΑΕ.

Μπέης, Κ. (1994). *Πολιτική Δικονομία - Γενικές αρχές και ερμηνεία των άρθρων* (Τόμ. τόμος 20). Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Νίκας, Ν. Θ. (2016). *Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Πανταζόπουλος, Ν. (1968). *Ιστορική Εισαγωγή εις τας πηγάς του ελληνικού Δικαίου*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Π. Σάκκουλα.

- (1974). *Ρωμαϊκό Δίκαιο (εν διαλεκτική συναρτήσει προς το Ελληνικόν)*. Αθήνα: Πανεπιστημικά Εκδόσεις.

Παπαδάτος, Δ. (1995). *Η συμβιβαστική επίλυση των ιδιωτικών διαφορών κατά τη μέση και ύστερη Βυζαντινή εποχή*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Παπαστερίου, Δ. (2009). *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου* (β' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Παπαστερίου, Δ. Η., & Κλαβανίδου, Δ. Ι. (2008). *Δίκαιο της δικαιοπραξίας*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

Περάκης, Ε. Ε. (2012). *Πτωχευτικό Δίκαιο, Πτώχευση και διαδικασία εξυγίανσης* (Ν. 3588/2007, Ν. 4013/2011, Ν. 4072/2012), *Διεθνές πτωχευτικό δίκαιο* (Καν. 1346/2000, Ν. 3858/2010), *Υπερχρέωση φυσικών προσώπων* (Ν. 3869/2010) (β' έκδοση εκδ.). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Ρούσσο, Κ. (2010). Δεύτερο μέρος: Δομή, Όργανα και Κανόνες Λειτουργίας των Νομικών Προσώπων. Στο L. Amicorum, & Φ. Δωρής, *Δίκαιο Νομικών Προσώπων* (σσ. 147-350). Αθήνα: εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλας.

Σκορδάκη, Β. (2012). *Η διαμεσολάβηση μέσα από τον Νόμο 3898/2010* (Νομοθεσία - κατ' άρθρο σχολιασμός), *Μια μέρα διαμεσολάβησης*. Αθήνα: χ.ό.

Σπυριδάκης, Ι. (2000). *Η δικαιοπρακτική (αν)ικανότητα*. Αθήνα: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Τριάντος, Ν. (1998). *Δικαιοπραξίες (Άρθρα 127-200 ΑΚ), Θεωρία - Νομολογία - Υποδείγματα*. Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Τσαούση, Α. (2011). Οι αρχές της διαπραγμάτευσης. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυνοριακές Διαφορές"* (σσ. 203-214). Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Χαμηλοθώρης, Ι. (2011). Η διαμεσολάβηση στην Ελλάδα. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου «Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυνοριακές Διαφορές»* (σσ. 52 - 60). Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Χριστοπούλου, Χ. (2016). *Η διαδικασία της εξυγίανσης ως διαχρονικός θεσμός του ελληνικού δικαίου Δίκαιο Εξυγίανσης και Οικονομική Κρίση*. Αθήνα: εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Ψυχομάνης, Σ. Δ. (2016). *Πτωχευτικό Δίκαιο & Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων* (στ' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

- (2017). *Πτωχευτικό Δίκαιο & Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων* (ζ' έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

2. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Alexander, N. (2009). *International and Comparative Mediation Legal Perspectives*. Austin: Kluwer Law & Business.

Alfini, J. J., Press, S. B., Sternlight, J. R., & Stulberg, J. B. (2006). *Mediation Theory and Practice*. Newark, NJ: LexisNexis.

Baruch Bush, R. A., & Folger, J. P. (2006). Transformative Mediation and third-party intervention: ten hallmarks of a transformativw approach to practice. Στο J. J. Alfini, S. B. Press, J. R. Sternlight, & J. B. Stulberg, *Mediation Theory and Practice* (2nd edition εκδ., σσ. 141-144). Newark, NJ: LexisNexis.

Brown, H., & Marriott, A. (2011). *ADR Principles and Practice*. London: Sweet & Maxwell.

De Palo, G., & Cominelli, L. (2006). Mediation in Italy: Waiting for the Big Bang? Στο N. Alexander, *Global Trends in Mediation* (2nd edition εκδ., σσ. 259-277). Great Britain: Kluwer Law International.

Dr Mackie, K., Miles, D., Marsh, W., & Allen, T. (2007). *The ADR Practice Guide Commercial Dispute Resolution* (3rd edition εκδ.). West Sussex: Tottel Publishing.

Menkel - Meadow, C., Porter Love, L., & Kupfer Schneider, A. (2006). *Mediation Practie, Policy and Ethics*. New York: Aspen Publishers.

Riskin, L. L. (2006). Understanding Mediators' orientations, strategies, and techniques: a grid for the perplexed. Στο J. J. Alfini, S. B. Press, J. R. Sternlight, & J. B. Stulber, *MediationTheory and Practice* (2nd edition εκδ., σσ. 171-176). Newark, NJ: LexisNexis.

Sunstein, C. R. (2006). Deliberative Trouble? Why Groups go to extremes. Στο C. Meenkel-Meadow, L. Porter Love, & A. Kupfer Schneider, *Mediation Practice, Policy, and Ethics* (σσ. 452-454). New York: Aspen Publishers.

Thompson, L. L. (2006). The mind and heart of thw negotiator. Στο C. Menkel-Meadow, L. Porter Love, & A. Kupfer Schneider, *Mediation Proctice, Policy, and Ethics* (σσ. 445-452). New York: Aspen Publishers.

3. Ελληνική αρθρογραφία

Άνθιμος, Α. (2009). Εξώδικη επίλυση διαφορών - Η "συμβολή" του άρθρου 214 Α' ΚΠολΔ στην πολιτική δίκη. *Αρμενόπουλος*, σ. 1809.

Γέσιου-Φαλτσή, Π. (1994). Η δίκη στο λαϊκό δικαστήριο της αρχαίας Ηλίας: Η γένεση δικονομικών αρχών με σύγχρονη σημασία. *Δίκη*(25), σσ. 475-497.

Καραμπατζός, Α. (2009). Εναλλακτικές μορφές επιλύσεως των διαφορών. *Συνήγορος*(7), σσ. 44-46.

Κλαμαρής, Ν. (2008). Η διαμεσολάβηση: Επιστημονική όδα ή πραγματική λύση;. *Δικαιόγραμμα*(17), σσ. 8-9.

- (2008). Η επιτάχυνση της δικαιοσύνης και η αποσυμφόρηση των πολιτικών δικαστηρίων στην Γερμανία, Πρότυπο για τον Έλληνα νομοθέτη; (Ταυτόχρονα λίγες

σκέψεις για το ρόλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους στη μείωση των δικών). *Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας*, σσ. 157-167.

- (2010). Η ρύθμιση της διαμεσολαβήσεως στα ελληνικά σχέδια νόμου. *Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας*, σ. 473 επ.

Κόμνιος, Κ. Γ. (2007). Εισαγωγή στο δίκαιο της Μεσολάβησης - Η πρόταση Οδηγίας για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης. *Δίκη*(38), σσ. 31-53.

Κουράκλη, Ε. (2013). Το νομοθετικό πλαίσιο της διαμεσολάβησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα. *ΕΕΕυρΔ*(15).

Μάζης, Π. (2013). Η νέα αναθεώρηση του ΚΠολΔ με τον Ν. 4055/2012 και το πρόβλημα της καθυστέρησης των δικών. *Ελληνική Δικαιοσύνη*, σσ. 38-39.

Ματθίας, Σ. (2000). Συμβιβαστική επίλυση ιδιωτικών διαφορών, ερμηνευτική προσέγγιση. *Νομικό Βήμα*, 48, σσ. 1545-1550.

Νικολαΐδης, Χ. (1995). Συμβιβαστική επίλυση των διαφορών. *Αρχαϊκά Νέα*, 45, σσ. 230-233.

Ορφανίδης, Γ. (1986). Η ειρηνική επίλυση των διαφορών - ο συμβιβασμός στην πολιτική δίκη. *Δίκη*(4), σσ. 3-39.

Παπαϊωάννου, Γ. (2005). Οι διαδικασίες εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών ιδίως στο πεδίο της προστασίας του καταναλωτή. *ΔΔΕ*.

Πολυζωγόπουλος, Κ. (2008). Η διαμεσολάβηση: Μύθοι και πραγματικότητα. *Δικαιόγραμμα*(17), σ. 10επ.

Χριστοδούλου, Κ. (2010). «Η Οδηγία 2008/52 για τη διαμεσολάβηση στις ιδιωτικές διαφορές». *Νομικό Βήμα*, σ. 287 επ.

4. Ξενόγλωσση αρθρογραφία

Allison, J. (2017, February 8). *Harvard Law School Library*. Ανάκτηση Ιούνιος 2, 2017, από <http://guides.library.harvard.edu/c.php?g=310591&p=2078483>

Arvanitis, A., & Karampatzos, A. (2013). *Negotiation as an intersubjective process: Creating and validating claim rights*. Ανάκτηση 6 15, 2017, από <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09515089.2011.633692?needAccess=true>

Ministry of Justice. (2012). Solving Disputes in the County Courts. *CM*(8274).

Sgubini, A., Prieditis, M., & Marighetto, A. (2004, August). *Arbitration, Mediation and Conciliation: differences and similarities from an International and Italian business perspective*. Ανάκτηση Ιούνιος 1, 2017, από <http://www.mediate.com/articles/sgubinia2.cfm>

Spangler, B. (2003, July). *Beyond Intractability*. Ανάκτηση Ιούνιος 2, 2017, από <http://www.beyondintractability.org/essay/facilitation>

Zumeta, Z. D. (2000, September). Ανάκτηση από www.mediate.com/articles/zumeta.cfm

5. Νομοθετικά κείμενα

Civil Procedure Rules.

Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου 3898/2010 - "Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις".

Αστικός Κώδικας.

Ελληνικός Κώδικας Δεοντολογίας των Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών.

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για τους Διαμεσολαβητές.

Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών.

Κοινή Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 29381/2014 (Φ.Ε.Κ. Β' 1009/23.4.2014) - "Τροποποίηση της με αριθ. 85485/2012 ΚΥΑ"

Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας. (2016). Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη.

ΝΟΜΟΣ 3898/2010 «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις»

ΝΟΜΟΣ 4254 ΥΠΟΠΑΡ. ΙΕ.2 – Ιδιότητα Διαμεσολαβητή

Νόμος 4469/2017.

Οδηγία 2008/52/ΕΚ

ΠΡΑΞΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ (Φ.Ε.Κ. Α' 237/5-12-2012).

Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθ. 123 (ΦΕΚ Α' 255/09-12-2011) - "Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων αδειοδότησης και λειτουργίας των φορέων κατάρτισης διαμεσολαβητών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις".

Πτωχευτικός Κώδικας

Συγκρότηση Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών (ΥΑ 98243/17-12-2014, ΦΕΚ 813 / 19-12-2014 τ. ΥΟΔΔ, ΑΔΑ: ΒΘΤ0Ω-2ΡΕ)

Σύνταγμα της Ελλάδος.

Τροποποίηση της με αριθ. πρωτ. 24684/29-4-2013 απόφασης, όπως ισχύει, περί συγκροτήσεως της Επιτροπής εξετάσεων υποψήφιων Διαμεσολαβητών (ΥΑ 95114/21-11-2014, ΦΕΚ744/2-12-2014 τ.ΥΟΔΔ, ΑΔΑ: ΩΠΞΩΩ-Γ7Ν).

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ.107309 οικ./2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 3417/21.12.2012) - "Τροποποίηση της με αριθμ. 109088 οικ./12.12.2011 υπουργικής απόφασης".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 109087/2011 (Φ.Ε.Κ. Τεύχος Υπαλλήλων Ειδικών Θέσεων και Οργάνων Διοίκησης Φορέων του Δημοσίου και Ευρύτερου Δημοσίου Τομέα 436/14.12.2011) - "Συγκρότηση Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 109088 οικ./12.12.2011 - "Διαδικασία αναγνώρισης τίτλων διαπίστευσης διαμεσολαβητών - Θέσπιση Κώδικα Δεοντολογίας διαπιστευμένων διαμεσολαβητών και Καθορισμός κυρώσεων για παραβάσεις αυτού".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 1460 οικ/ 2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 281/13.2.2012) - "Καθορισμός αμοιβής του διαμεσολαβητή".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 34802 οικ/2012 (ΦΕΚ Β' 1363/26-4-2012) - "Κανονισμός λειτουργίας της επιτροπής εξετάσεων υποψήφιων διαμεσολαβητών και καθορισμός της διαδικασίας ελέγχου των φορέων κατάρτισης διαμεσολαβητών και των διαπιστευμένων διαμεσολαβητών".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 85485/2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 2693/4.10.2012) - "Καθορισμός παραβόλων διαμεσολάβησης".

Υπουργική Απόφαση με Αριθ. Πρωτ. 34801 οικ/2012 (Φ.Ε.Κ. Β' 1363/26-4-2012) - "Κανονισμός λειτουργίας της Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών".

6. Δικαστικές αποφάσεις

Rosalba Alassini etc v Telecom Italia Spa etc, C-317, C-318, C-319, C-320 (ΔΕΕΜάιος 22, 2010).

7. Ευρωπαϊκά και διεθνή κείμενα

Γενική Συνέλευση Ηνωμένων Εθνών. (1980, 12 4). απόφαση 35/52.

Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2006). *Πράσινη Βίβλος για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου*.

8. Λοιπά άρθρα

Βουργάνα, Μ. Η διαμεσολάβηση είναι ένας οικονομικός και γρήγορος δρόμος για ρύθμιση χρεών. *ΕΘΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ*.

Μάνδρου, Ι. (2017, 7 16). Διαμεσολάβηση στα χαρτιά. *Η Καθημερινή*.

Ο Μαρινόπουλος αγοράζει το ποσοστό της Carrefour στην Ελλάδα - Αποχωρεί ο γαλλικός όμιλος από την εγχώρια αγορά. (2012, 6 15). Ανάκτηση 6 22, 2017, από <http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/368371/o-marinopoulos-agorazei-to-pososto-tis-carrefour-stin-ellada>: <http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/368371/o-marinopoulos-agorazei-to-pososto-tis-carrefour-stin-ellada>

Στάθης, Π. (2016, 7 1). *Προσωρινή δικαστική προστασία ή κατάρρευση για την Μαρινόπουλος.* Ανάκτηση 6 22, 2017, από Προσωρινή δικαστική προστασία ή κατάρρευση για την Μαρινόπουλος: <http://www.capital.gr/epixeiriseis/3138011/prosorini-dikastiki-prostasia-i-katarreusi-gia-tin-marinopoulos>

Τσιμπούκης, Π. (2017, Φεβρουάριος 11). Πρωταθλήτρια η Ελλάδα στην καθυστέρηση της απονομής δικαιοσύνης. *Το Πρώτο Θέμα*.